

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 140-1.

Supplement zur Ausgabe des Kirchenbuchs in Mainz
Bey dem, polynisch bewillt Kupferstecher
Johann 1756.

1111705

ספרים

היוצאים לאור בפעם ראשונה

על ידי

חברת מקיצי נרדמים

(הוקמה מחדש בשנת תרמ"ה)

תחת השגחת ראשי החברה:

אברהם ברלינער בבערלין,
 דוד גינסבורג בפטערסבורג
 יוסף דערענבורג בפאריז,
 שלמה חיים האלבערשטאם בביליין,
 אברהם אליהו הרכבי בפטערסבורג,
 מרדכי יאסטרואו בפילאדעלפיא,
 משה עהרענגרייך ברומא,
 דוד קויפמאנן בבודאפעסט.

שנה רביעית תרמ"ח.

Sepher Sikkaron.

BERLIN 1888.

Herausgegeben im Selbstverlage des Vereins M'KIZE NIRDAMIM.

(Dr. A. Berliner).

In Commission bei:

J. Kauffmann

in Frankfurt a/M.

H. Engel

in Berlin, Klosterstr. 15.

2.) egyle.

ספר זכרון

לרבי יוסף ברבי יצחק בן קמחי

הוציאו לאור

בנימין זאב באכער

מורה בבית מדרש הרבנים אשר בכוראפעשט.

ברלין, תרמ"ח.

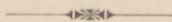
ברפוס של צבי הירש איטצקאווסקי בברלין.

SEPPER SIKKARON

Grammatik der hebräischen Sprache

von

R. Joseph Kimchi.

Zum ersten Male

herausgegeben

von

Dr. Wilhelm Bacher,

Professor an der Landes-Rabbinerschule zu Budapest.

BERLIN 1888.

Herausgegeben im Selbstverlage des Vereins M'KIZE NIRDAMIM.

(Dr. A. Berliner.)

In Commission bei:

J. Kaufmann
in Frankfurt a. M.

H. Engel
in Berlin, Klosterstr. 15.

הקדמת המוציא לאור.

ר' יוסף קמחי השאיר אחריו ברכה בקרב ישראל ילידי רוחו ויוצאי הלציו. והי שם בנו ר' משה ור' דוד הולך ואור עד היום הזה ושם ספריו נשכח מלב הדורות האחרונים עד קום דור חדש דור דעה הזוכר ימות עולם דור דורשי תולדות חכמת ישראל והכמיו ויכירו את יוסף ואת מעשתו בדקדוק לשון עבר ובפירוש כתבי הקדש. וגם הספר אשר אני מוציא בזה ראשונה לאור כבר נודע שמו לכל יודעי זקני לשוננו ובאמרי אליהם הא לכם ספר הזכרון וכו' בו אין לי להאריך בספור ערכו ומתכנתו הנה באר את עניניו באר היטב הרב ר"א גייגער בדבריו על ר' יוסף קמחי בהלק הראשון לאוצר נחמד אשר נדפסו שנית בקבוצת מאמריו.

שלשה המה כתבי יד אשר בעזרתם הואלתי להוציא ס' הזכרון לאור. האחד נמצא בבית החכם ר' שו"ה האלבערשטאם והוא בחסדו הגדול הנודע במחנה חכמת עבר רצה להשאילני אותו. על כ"י זה נלוים בקובץ אחד עוד מאמרים אחרים בדקדוק אשר הפיצתי אור עליהם בדברי על ר' בנימין בן יהודה (מן רומי) והקובץ נזכר גם לפני זה ברשימת ספרים אחת אשר להחכם ר"מ שטיינשניידער²). — כתב יד השני אשר בו נעזרתי הוא אשר השתמש בו הרא"ג בדבריו הנזכרים והוא נמצא בבית אוצר הספרים הגדול אשר במינכען (הבירה)³. — והשלישי שמור הוא בבית אוצר הספרים הגדול אשר בערלין (הבירה)⁴. ושני כ"י האחרונים נשלחו לעיר מושבי למען תמשול ידו עליהם ועלי לשבח חסד הממונים על בתי אוצרות הספרים הנזכרים וגם חסד החכם ר' שו"ה האלבערשטאם אשר בעזרתם זכיתי להתעסק בספר הזכרון ולכוונן ולתקן את דבריו על פי שלשה עדים. ולשלתם שמתו סימנים כאותיות גדולות אשר בחרתי לכנותם בדרך קצרה. ה הוא סימן כ"י האלבערשטאם ב הוא סימן כ"י בערלין וז הוא סימן כ"י מינכען.

¹ עיין מאמרי Un abrégé de grammaire hébraïque de Benjamin ben Juda

במכתב העתי Revue de Études Juives חלק עשירי.

² עיין Verzeichniss hebräischer Handschriften, A. Ascher u. C., Berlin

1868. הקובץ נרשם שם במספר 9 ובין כתבי יד אשר להחכם האלבערשטאם נרשם במספר 157.

³ בקובץ הנרשם במספר 53. עיין Steinschneider, Die hebräischen Hand-
schriften der k. Hof- und Staatsbibliothek in München. 1875.

⁴ בקובץ הנרשם במספר 36. עיין Steinschneider, Verzeichniss der heb-
räischen Handschriften, Berlin 1878.

כבר במקום אחר הראיתי לדעת במה נבדל כ"י ה' משני חבריו⁵). כתבי יד ב' ומ' מלאים מן הקצה אל הקצה דבורים קטנים וגם גדולים אשר בכ"י ה' אינם והיתרון הזה הוא הסרוגם כי ההוספות לא מעשה ידי בעל ספר זכרון הנה כי אם ידי מגיה נכון הלשון וחכם הדקדוק כתבום בראשונה על גליון הספר ואחרי כן נספחו ובאו אל תוכו. מכ"י ב' נכר עוד כי הדברים הנוספים הגהות היו בתחלה על שולי ספר הזכרון ואחר באו בקרבו אך מכ"י מ' לא נודע כי מהוין באו בקרב הספר. המעיין בהערותי יראה במקומות רבים דבורים נרשמים בסיומן זה "מ"ב (בגליון מוסר". ככל המקומות האלה⁶) תמצאנה ההוספות ב"ב כמו הגהות אם בגליון אם במקום מונה פנוי בתוך העמוד וב"ב הדבורים האלה כגוף הספר נחשבו אין מבדיל ביניהם" ובין שאר דברי הספר ויש מן ההוספות אשר גם ב"ב נכתבו בתוך שורות הספר אבל הסופר מעיד על בלתי היותן מגופו בהקדומו לדבורים כאלה מלת הגי'ה ר"ל הגהה. בהוספה אשר תמצא בהערה ב לעמוד 45 כתב בתחלה מלת הגי'ה ובסופה "ע"כ הגי'ה" וכן בהערה ה לעמוד 50 אבל בהערה ז לעמוד 55 אין מלת הגי'ה רק בתחלה. בהערה א לעמוד 33 יש בתחלה מלת הגי'ה ובסופה שם המקור אשר משם לקחה והוא "חיוג". ויש אשר לא הכניס כ"י ב' בתוך הספר רק מקצת ההוספה והשאר לא נמצא כי אם ב"ב ראה כזה הערה א לעמוד 34. ויש אשר מקצת הדברים הנוספים נמצאים ב"ב על הגליון וכולם ב"ב בתוך הספר כמו בהערה ג לעמוד 41. ויש אשר נמצאה הוספה בגליון ב' במקום אחד והיא נספחה ב"ב אל תוך הספר אך במקום אחר. כן הערה א לעמוד 51 נכתבה בגליון ב' איזה שורות למעלה מזה והערה ב אשר לעמוד 55 נמצאה בגליון ב' איזה שורות למטה. מהערה ו אשר לעמוד 61 הדבור ממלת יחתך והלאה נמצא בכ"י ב' במקום אחר והוא מקומו הנכון אחר מלת יחתך אשר בעמוד 58 שורה 21 אך לא בגליון כאשר רשמתי בטעות בהערתי כי אם בקרב הספר ונרשם בתחלתו במלת הגי'ה ובסופו במלות "ע"כ הגי'ה.

מכל ההוספות האלה אשר כ"י ב' מעיד עדות נמורה על היותם הגהות מתחלה נלמוד גם על דברים אחרים אשר גם בכ"י ב' בגוף הספר נכנסו כמו בכ"י מ' אבל בכ"י ה' אינם ונאמר כי כולם הגהות היו ואין לבעל ספר הזכרון חלק בהם. בגלל הדבר הזה שמתי כ"י ה' ליסוד מלאכתי וכל הדברים אשר לא נמצאו בו שמתים אל תוך ההערות וזלתי אם חסר כ"י ה' מלה או מאמר ע"י טעות הסופר או מלאתי את החסרון משני כתבי יד האחרים כאשר יראה המעיין בהערותי. בדברי הנוכרים על ר' משה הנקדן חויתי דעתי לאמר כי זה משה הנקדן היה מגיה ספר הזכרון כמוסף על דבריו או כמבאר את דבריו וההוספות אשר בכתבי יד ב' ומ' רובן הם מעשה ידיו. ולפי השערת נמצא על הוספה אחת גם את שמו נרשם כי בכ"י ב' בסוף הערה ב לעמוד 48 נכתב סיומן זה "מ"ה" והוא לדעתי ר"ת משה הנקדן ונדול מזה כי בהוספה אחרת (ע' 68 ה' א) הוזכר המוסף ספר אשר כתב הוא בדקדוק כאמרו, כאשר פירשתי בנקוד בשער דגוש"

⁵ עיין מאמרי Moïse Ha-Nakdan, glossateur de la grammaire de Joseph Kinchi במכתב העתי Revue des E. J., חלק י"ב.
⁶ עיין עמוד 33 הערה ה, ע' 42 ה' ט, ע' 44 ה' ה, ע' 48 ה' א ג, ע' 49 ה' ד, ע' 51 ה' א ו, ע' 53 ה' א ג, ע' 55 ה' ב, ע' 62 ה' ז.

ונקוד זה הוא ספר הנקוד לר' משה הנקדן אשר בשער הדגש שלו נמצאו על נכון דברי ההוספה. גם הקדמונים אשר נזכרו בהוספות, חיוג אבן גנאה אבן עזרא פרחון, הם הם המחברים הנזכרים לרוב בדברי ר' משה הנקדן.

אלה העצומות אשר הנשתי כבר לקיים כי ר' משה הנקדן היה מניה ספר זכרון ועתה באתי להזק את דברי ממקום אחר. הנה דבר ידוע הוא כי ר' משה הנקדן גם בשם ר' משה בן הר"י יצחק בן הנשיאה אשר ממדינת אינגלשירא יכונה ושמו זה השלם נקרא על ספר הששה אשר חלק הרקדוק שלו ומקצת חלק השרשים הוציא לאור החכם ג. וו. קולינסד). ויהי כאשר חפשתי בתוך ספר הששה מצאתי כי יש בו כמה וכמה מאמרים לקוחים מספר הזכרון מכלי אשר יגיד ר' משה כי מבאר ר' יוסף קמחי דלה לנו. עתה בצאת גם ס' הזכרון הוציא נקל יהיה לכל החפץ לרמות את שני הספרים זה אל זה לגלות מצפוני ס' הששה ולמצא את כל הרברים אשר קנה ר' משה מר' יוסף בלי שנוי או בשנוי מעט כמשכו את דברי ס' הזכרון ברשת ספרו. מקצת הרברים האלה המובלעים מס' הזכרון בתוך ס' הששה אערוך לפני המעיין בתחתית העמוד⁸). ועתה אם אין ראיה לדבר אבל הוא רגלים לדבר כי זה משה האיש אשר התיר ידו לקחת מס' הזכרון דברים ולאספם אל ספרו הוא הואיל גם להוסיף על דברי ר' יוסף קמחי ולכתוב על גליון ס' הזכרון את אשר עלה על לבו.

אולם גם ראיות נכונות מצאתי כי בעל ההוספות על ס' זכרון ובעל ס' הששה איש אחר הוא. כי נמצאו בהוספות דברים אשר גם בס' הששה יעמדו על מכונם. בס' הששה עמוד 17 נתן ר' משה סימן על שלשת חלקי הקל פֶּעַל פֶּעַל ופעול: „ושלשתן נאמרו בפסוק אחר ולא יכול משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענין וכבוד יי' מלא המשכן“. וסימן זה תמצא בהוספה אשר בהערה ג לעמוד 31⁹). בס' הששה ע' 29 יש: „והושבותים כי החמתים מורכב מן שוב וישב כי לא יאמר והושבתים ולא והשיבותים“. וכזה נוסף לס' זכרון בהערה ג לע' 41. בס' הששה שרש מעך ע' 99 יש: „פועל שמה מעכו שדיהן על משקל כי גרשו או מבנין מרבע על משקל זורמו מים עבות ושניהם פעלים שעברו שמה מעכו שמה עשו“ ופירושו זה נמצא מבואר יותר בהערה ה לעמוד 38¹⁰).

⁷ ספר הששה לונדון תרמ"ב.

⁸ עמוד 2 שורה 10—8 נמצא בספר הששה ע' 3. — ע' 2 שורה 11—10 בסה"ש ע' 4. — ע' 2 שורה 25—17 בסה"ש ע' 4. — ע' 4 שורה 29 עד ע' 3 שורה 6 בסה"ש ע' 5. — ע' 3 שורה 12—7 בסה"ש ע' 5. — ע' 3 שורה 14 עד ע' 4 שורה 6 רובו בסה"ש ע' 16. — ע' 8 שורה 29—22 בסה"ש ע' 6. — ע' 12 שורה 14—9 מפוזר בסה"ש ע' 8—6. — שער האותיות הנבלעות מס' הזכרון ע' 15 16 על סדר אחר בסה"ש ע' 16 17. — ע' 30 שורה 12—7 בסה"ש ע' 33. — ע' 31 שורה 22—9 בסה"ש ע' 35. — כל השער על חלקי הפעל ע' 14 נמצא עם דברים נוספים עליו בסה"ש ע' 33 34. — כל השער על הבנין הקל מן השלמים ע' 33—31 על סדר אחר בסה"ש ע' 37—36.

⁹ סימן זה הובא גם על ידי ר' אליהו הלוי בספר חבחרו מאמר ב עיקר א ובביאור ס' המחלף בתחלת שער הפעלים.

¹⁰ עיין עוד ס' הששה שרש כסה ע' 89 והערה א לע' 24; ס' הששה ע' 17 שורה 8 והערה א לע' 16; סה"ש ע' 17 שורה 6 למטה והערה ו לע' 16.

עוד זה מצאתי כי בכ"י ב על הוספה אחת¹¹) נקרא שם ר' ברכיה ואין ספק כי הוא ר' ברכיה הנקדן אשר גם בס' השהם ע' 83 שורש השך בא זכרונו. כבר אמרתי למעלה כי המחברים אשר הביא ר' משה בעל ס' השהם את דבריהם הם הזוכרים בשם גם בהוספות על ס' זכרון הלא הם ר' יהודה חיוג (ע' 45 הערה ב, ע' 48 הערה א וה' ו, ע' 61 הערה ו, ע' 62 ה' ז) ר' יונה אבן ננאח (בכלל ההערות אשר נזכר בהן חיוג הויץ מהערה ו לע' 48 וזולתן ע' 48 הערה ג וע' 55 הערה ב) אבן עזרא (ע' 46 הערה ג) פרחון (ע' 13 הערה ו, ע' 48 הערה ג ע' 50 הערה ו, ע' 67 הערה ה). גם שם קמחי הוא ר' יוסף קמחי נמצא פעם אחת בהוספות עיין הערה ב לעמוד 23 אבל לא ידעתי ברור למה זכרו ואולי רצונו לומר: זה מה שקדם יאמר הקמחי אבל לי נראה וכו'. גם בס' השהם הזכיר את בעל ס' הזכרון בשמו השלם או בשם קמחי או אבן קמחי לבד וקמחי זה אינו ר' דוד קמחי כאשר חשב מורי הרב ד. ראזין¹²) כי אם ר' יוסף קמחי אביו והדברים אשר הביא ר' משה על שמו בס' השהם הלא הם כתובים בס' הזכרון¹³) וזלתי דבר אחד אשר לא ידעתי מקורו¹⁴).

יש בכ"י ב עוד הוספות אחרות בתוך הספר או בגליון אשר בכ"י מ אינם ולכן לא הכנסתי אותן בתוך הערותי כי אם אספתי אותן לבדן בסוף הספר ושם ימצא אותם המעיין (עמוד 72). בתוך ההוספות האלה יש אחת בגליון המוספת על סימני האותיות המשרתות סימנים הרשים וזה לשונה: „ורבי הגיר (ר"ת הנעלה ר') אהרן י"צ נתן רמו וסימנין לאותיות המשמשות בשתי פנים אהן שמי בל תוך שני מאות בל כה¹⁵)". ושם ר' אהרן זה נמצא עוד בזמר לחנכה הנכתב בשער הקובץ אשר בכ"י ב לס' זכרון בתוכו, ובזמר נרשם בראשי התיבות שם אהרן בן אברהם ושם יוסף בן יקר ומדברי מבוא הזמיר נזכר כי יוסף היה תלמיד אהרן ומחבר הזמיר¹⁶). ואולי יוסף זה היה גם מעתיק ספר הזכרון בכ"י ב ומפני זה כתובה מלת יוסף בפסוק תבאתה לראש יוסף (עיין עמוד 41 שורה 5) באותיות גדולות כי הפין התלמיד הנזכר להגדיל שמו ולהאדירו בעשותו לו בקרב העתקתו

¹¹ בסוף הערה א' לעמוד 58 נכתב בכ: הר' ר' ברכיה.

¹² במאמרו על ס' השהם במכתב העתי *Monatsschrift für Geschichte und*

Wissenschaft des Judenth. שנת ל"ב עמוד 237.

¹³ עיין סה"ש ע' 37 שורה 8. „ואמר הרב ר' יוסף אבן קמחי כי לא יתחבר כינוי

לנכתב במלה זאת כי אם בשתי מלות שמרנה אותם אבל לזכרים יאמר שמרוס". והוא מה

שנכתב בזכרון ע' 32 שורה 10. — סה"ש ע' 29 שורה 13 „וקמחי אומר כי הלמד גורמת

ומבואר בשמוש האותיות" והוא מוסב על מה שנכתב בזכרון ע' 6 שורה 27. — והסימן אשר

נתן ר' יוסף קמחי לאותיות השרש (ע' 8 שורה 5) הזכיר בסה"ש על שמו: „ואבן קמחי אמר

„קח צד עש גזר סף“ (ע' 5 שורה 11 מחתת). בשרש הפך ע' 69 נכתב בסה"ש: „וקמחי דן

שלשתן למקורות מבנין נפעל“ עיין ס' זכרון ע' 36 שורה 9.

¹⁴ ספר השהם עמוד 31 שורה 5: „אבל קמחי אומר כי לבעבור אשר הפך סביב

העין ולא כתובו אמר בן (ותשם בפוך עיניה) ולדבריו דוקא הוא“. בספר הגלוי שורש סך ע'

138 לא פירש בן ר' יוסף, והח' קולנים הודיענו כי נזכר שם ספר הגלוי בס' השהם. (עיין ספר

הגלוי עמוד IX).

¹⁵ ר"ל שמו אהן בלי תוך כי חסר תוכו הוא אות ר' אשר באהרן, שני מאות ר"ל

ר' שערכו במספר שני (במקום שתי) מאות בל כה ר"ל איננו פה.

¹⁶ עיין רשימת שטיינשניידער לבית אוצר הספרים אשר בבערלין עמוד 17.

זכר עולם. ועוד מצאתי בין ההוספות על גליון ב (לעמוד 35 שורה 19) כתוב בסוף שם „אשר צעיר המדקדקים“ ולא ידעתי מי הוא.

מקום מיוחד בסוף הספר (ע' 71) שמתי גם להוספה אחת הנמצאת בכ"י ב ומ' כאחד אך כך איננה והוא שער הלוח האותיות ומקומה בשני כ"י הנזכרים בין שערי השמות ושערי הפעלים (אחר שורה 5 לעמוד 30).

גם בכ"י ה' נמצאת בסוף הספר הוספה אשר נפקד מקומה בשני כ"י האחרים ואשים לה מקום מיוחד בסוף הספר כן איננה מענין הספר והוא שיר של שלשה בתים כעין חידה וענינו נקוד הצווי בבנין קל מן השלמים ועל התרונות נלוה פירוש הבתים בלי שם מחברו.

מלבד שלשה כתבי יד אשר עליהם תכנתי עמודי ספרי לא היה בידי כתב יד אחר לעזר מלאכתו. אך כאשר יצאו העלים מתחת המכבש שלחתי ל ידי החכם המפואר אשר ידבנו לכו לעשות כחפץ כל מבקש דבר בננוי אוצרות הספרים אשר בפארמא הוא ה' פ. פעררא ובהסרו הגדול עבר על פני שני כ"י אשר מס' הזכרון באוצר הספרים הנזכר¹⁷) ושרח אלי הלופי הנוסחאות הנמצאים בהם ואם מעטים הם וקל ערכם ראיתי לאספם יחד בסוף הספר (עמוד 74) והחלופים אשר יסכימו בהם כ"י פארמא עם כ"י ב ומ' לא כתבתים שם ואלה המה כפי מקומם בהערותי: ע' 2 הערה י"ד, ע' 5 ה' ז ויג, ע' 7 ה' א, ע' 8 ה' ו, ע' 11 ה' ו, ע' 17 ה' י"ג, ע' 19 ה' ג וז, ע' 20 ה' יב וה' יג (כמו כ"י מ), ע' 22 ה' ג, ע' 23 ה' ה, ע' 28 ה' א וה' ג וה' ז, ע' 52 ה' ד, ע' 56 ה' ה, ע' 64 ה' א, ע' 66 ה' ו ה, ע' 67 ה' ג. ואחר החלופים אשר בכ"י פארמא אספתי בסוף הספר גם ההוספות אשר בהם מלבד ההוספות הרבות אשר יסכימו בהם כ"י פארמא עם כ"י ב ומ' הלא המה: עמוד 1 הערה ב (בחקתה במקום חקתה), ע' 2 ה' טז, ע' 4 ה' ו, ע' 15 ה' א, ע' 24 ה' א וז, ע' 29 ה' א וז, ע' 33 ה' א ב וה' . . . ויתכן להדגיש הגימל כמו ושמו בו י' לגלות. . . . ואחר מלת כמו חסר מקום הפסוק), ע' 34 ה' א (כמו במ), ע' 35 ה' ב וז, ע' 38 ה' ה וז, ע' 41 ה' ג, ע' 42 ה' ב, ע' 46 ה' ה, ע' 48 ה' ב וז (סוף ההוספה ד"ה ושמת כי . . . אינו בכ"י פארמא) ע' 66 ה' ד, ע' 69 ה' ד (כמו במ). כל ההוספות האלה הנמצאות בכ"י פארמא לא בגליונות המה כי אם בתוך הספר. ונמצא בכ"י פארמא גם שער הלופי אותיות הנזכר אשר במ' וב' והשער הזה נכתב גם בשני כתבי יד אשר לס' זכרון בבית אוצר הספרים הגדול אשר באוקספורד הרשומים במספר 1472 ו1748 אך בכ"י הגרשם במספר 1465 לא נכתב. בדבר הזה היה לי לעינים ידידי הר' א. נייבויער וגם הוא הודיעני כי מעה בקראו ספר דקדוק אחד הנמצא בכ"י 695 על שם ס' זכרון כי הוא מעשה ידי מדקדק אחרון ובמקום אחר אאריך בזה.

מדוי דברי בהוספות אשר נמצאו בכ"י זולת כ"י ה' ואנכי הוצאתים מכלל ס' הזכרון ושמתים בהערות לבי נוקפני ואומר לי אולי יש בהם זעיר שם זעיר שם דבר ראוי להחשב אל עיקר הספר ורק כך יפקד מקומו. על כן אבקש מכל מעיין בספר זה אשר לפי תבונתו ודעתו ימלא חסרון מלאכתי בכל מקום אשר

יראה כי לא כמשפט עשיתי בהעבירי דבר הנראה לי כנוסף מגוף הספר לתת בין ההערות או גם בשומי מקום כגוף הספר לדבר אשר הוא נוסף עליו¹⁸). זכואת בקשתי גם על אודות הלופי הנוסחאות אשר בשפטי בין כ"י ה' ובין ב' ומ' על הרוב כפי כ"י ה' הרצתי להכין דברי הספר ומי יודע אם לא שנית בקצת דברים ושמתי בנוסחאות מפל לעיקר ועיקר למפל. אולם כפי יכלתי וכמסת תבונתי יעיתי לברר וללבן דברי הספר היקר אשר זכיתי להוציאו ראשונה לאור למען ירוין הקורא בו ויבין הדברים כאשר יצאו מיד כותבם המחבר. ובעבור כי רק זה היה הפצי במלאכתי לא אספתי בין ההערות הלופי נוסחאות אשר כמוין נחשבים בגרן הבקורת כמו חסרות ויתרות באותיות ובמלות ועירות או מוקדם ומאוחר במלות יחידות או טעיות הנגלות בהשקפה ראשונה¹⁹) אשר באספם אספה בין ההערות אין תועלת למבין ואין למוד לתלמיד. וגם בנקוד התבות אשר לא יסכימו בו תמיד שלשת כתבי היד אשר היו תחת ידי לא רשמתי. הלופיהם וגם לא נקדתי בכל מקום אשר נקדו הם רק כל תבה אשר אמרתי כי בנקודה תקל קריאת הדברים והבנתם הדפסתיה עם נקודותיה.

בטור מיוחד בתחתית עמודי הספר צינתי מקומות הפסוקים אשר הביא ר' יוסף קמחי בספרו וגם מקומות מאמרים אחרים המובאים בו. ודבר מתמיה הוא כי ר"י קמחי המדקדק הקורא (כאשר ננה שמו ר' בנימין בעל ההגהות על ספר הגלוי) לא דקדק כראוי בהביאו פסוקי המקרא בספרו זה הכי קרא שמו זכרון כי הואיל הלך אחר זכרונו ולא שם לבו אל שגיאותיו לתקנן כפי הכתוב. יש כתובים אשר שנה את דבריהם בזכרו אותם²⁰) ויש דברים אשר הביא כאלו נכתבו במקרא אך שם לא נמצאם²¹) ואם גם נוכל לאמר כי במקצת השגיאות האלה טעה

¹⁸ אולי מה שהכנסתי בעמוד 16 שורה 21 בתוך הספר מכ"י ה' לברו והוא דבר מתמיה אשר לא ידעתי מקורו גם כן איננו מדברי ר' יוסף קמחי.

¹⁹ כ"י ב' מלא שגיאות שונות אשר נראה מהן כי הסופר לא הבין תמיד דברי הספר אשר העתיק. והנני נותן איהו משלים לזה. במקום מלות „והוטלה תנועת“ עמוד 4 שורה 81 כתב מלות „והיתלדה בנטות“ אבל בכתבו בטעות שנית כל המאמר „וירב בנחל . . . עד מלשון אבר“ כתב כהוגן „והוטלה תנועת.“ — במקום פעול ע' 7 שורה 8 כתב פועל. במקום תנצרך ע' 8 שורה 27 כתב תצטרף. — במקום לעולם ע' 10 שורה 6 כתב לעולה. — במי לדבקות עמוד 55 הערה 2 כתב לבדקות. ועיין עוד עמוד 88 הערה ה'. — הסופר אשר כ"י ב' יצא מתחת ידו הטיב לדקדק במלאכתו, וגם בזאת נבדל כ"י זה מכ"י ב' כי מלות רבות נכתבו בו חסרות בלי אותיות המשך וגם בנקוד התבות הוא מדויק יותר ומרבה להשים סימן רפה. הטעיות שבו מעט מזער המה ויש בתוכם שגיאה נפלאה מקורה השמעת אזנים אשר כתב „ע"נ"ן ח"ת“ (כן נקוד) במקום „ע' או ח'“ ע' 22 שורה 20, גם כן כתב מחונני במקום מכווני ע' 39 שורה 15.

²⁰ עיין עמוד 6 הערה 23, 26, ע' 12 ה' 19, 29, ע' 15 ה' 1, 7, ע' 16 ה' 34, 39, ע' 18 ה' 2, 3, 15, ע' 22 ה' 5, ע' 23 ה' 23, ע' 25 ה' 21, ע' 26 ה' 22, ע' 28 ה' 2, 12, 27, ע' 29 ה' 12, 19, ע' 34 ה' 3, ע' 36 ה' 1, ע' 42 ה' 27, ע' 44 ה' 9, ע' 46 ה' 23, ע' 49 ה' 4, ע' 51 ה' 19, ע' 56 ה' 11, 13, ע' 57 ה' 11, 16, ע' 58 ה' 14, ע' 59 ה' 3, ע' 62 ה' 7, 12, ע' 63 ה' 14, ע' 65 ה' 7, 29, ע' 67 ה' 3, 9, 21, ע' 68 ה' 1 וה' 12. — גם הפסוק אשר לקח מתוכו שם לספרו מלאכי ג, ט, שנה מעט בכתבו (עמוד 1 שורה 17) בספר זכרון במקום ספר זכרון.
²¹ עיין עמוד 6 הערה 24, ע' 12 ה' 31, ע' 13 ה' 25, ע' 27 ה' 10, ע' 29 ה' 4, ע' 36 ה' 5, ע' 51 ה' 17, ע' 57 ה' 18.

הסופר ולא המחבר יש בהן אשר נכר מדברי הספר כי המחבר היה השונן ולא הסופר.

בשומי ספר זכרון אחרי היותו נגזר בכתובים לפני כל העוסקים בתולדות חכמת לשוננו לא עלי המלאכה לגמור ולחפש את עיני הספר ותוצאותיו ולבקר בין הדברים החדשים אשר שם בו מחברו ובין אשר שאולים הם אתו מן הגדולים אשר קדמוהו ולציין לכל דבור ודבור מקורו אשר לקח ממנו. הלא כזאת תהיה מלאכת החוקר אשר ישים עינו על כל ספרי ר' יוסף קמחי הנשואים ועל כל הדברים הנומרים על שמו יהו ואשר יחפץ לדעת דרכיו ומעשיו בדקדוק לשון עבר ובפירוש כתבי הקדש. רק למען הקל העיון בספר הזה אערכה לפני קוראיו שמות הספרים והמחברים אשר בא זכרם בו. הלא המה: משנה ותלמוד²², אונקלוס (ע' 26 ש' 6) יונתן (ע' 29 ש' 15) המסורה (ע' 7 ש' 30, ע' 22 ש' 13, ע' 23 ש' 19) ספר יצירה (ע' 2 ש' 14), מנחם בן סרוק (ע' 2 ש' 30)²³ ר' יהודה חיוג (ע' 30 ש' 14, ע' 64 ש' 8), ר' יונה בן ננאה (ע' 2 ש' 30, ע' 8 ש' 4, ע' 15 ש' 15, ע' 36 ש' 15, ע' 42 ש' 21)²⁴, ר' שמואל הגניד (ע' 42 ש' 19)²⁵, ר' שלמה בן גבירול (ע' 3 ש' 2 5), ר' יצחק הלוי (ע' 3 ש' 1)²⁶, ר' אברהם בן קמביל (ע' 3 ש' 2)²⁷, ר' אברהם בן עזרא (ע' 3 ש' 1)²⁸. ומלבד אלה הנקובים בשם²⁹ מביא בעל ס' זכרון דברי מדקדקים ומפרשים בלי הזכיר שמם³⁰. שתי פעמים הוא משיג על טעות

²² אלה המקומות אשר בהם הוא מביא לשון חכמינו וזל ללמד על לשון מקרא: ע' 2 שורה 21, ע' 3 שורה 17, ע' 3 שורה 25, ע' 7 שורה 12, ע' 15 שורה 18 (= ע' 36 שורה 28), ע' 16 שורה 21, ע' 28 שורה 3, ע' 53 ש' 4, ע' 58 שורה 18. ²³ עיין גם ע' 55 שורה 18 כי האומר לעוד נזם במקום לעדות נזם הוא מנחם. ²⁴ גם מה שכתב ע' 6 שורה 8 בשם יש אומרים הוא מדברי ר' יונה וכן מה שכתב ע' 9 שורה 7 ד"ה ופרשו בו.

²⁵ הפירוש אשר הוא מזכיר בשמו על מ' וישחק (מיכה ו יד) הזכיר גם בס' הגלוי ע' 62. ²⁶ בספר השהם ע' 5 ר' יצחק בן לוי אבל לפי כ"ו פטעטרסבורג גם שם ר' יצחק הלוי כאשר יחשוב הר"ר ראזין (Monatsschrift XXXII, 234) הוא ר' יצחק בן ר' שאול רבו של ר' יונה. אך לדעתי הוא ר' יצחק הלוי הנזכר בהקדמת ר' יהודה בן תבון לס' הרקמה אשר העתיק חצי ספר השרשים של ר' יונה לל"ק.

²⁷ בספר השהם שם ר"א בן קמניל ולפי כ"ו פ"ב ר"א בן קמניאל והוא הרופא מסרקוסטא אשר כבודו ר' משה בן עזרא ור' יהודה הלוי בשיריהם.

²⁸ במבוא לס' הגלוי אלה דבריו: «והר"ר אברהם בן עזרא שחבר ספר צחות והרבה יגיעות בשר להוציא הדברים לאור». בתוך ס' הזכרון איננו זוכר עוד את שמו אבל מה שכתב ע' 56 שורה 22 בשם יש מהמדקדקים הוא נמצא בספר צחות עיין ספרי Abraham Ibn Esra als Grammatiker ע' 41, ומה שכתב ע' 2 שורה 11 בשם אחי מן הראשונים הוא נמצא בפירוש הארך להראב"ע על שמות עיין ספרי הנזכר ע' 47. וגם דברים אחרים יש בזכרון אשר מקורם בדברי הראב"ע ור' יוסף הבליעם בספרו. עיין דבר כזה במה שכתבתי במה"ע Revue des Études Juives חלק י"ז עמוד 159.

²⁹ כבר הראיתי במאמרי הנזכר למעלה ע' VIII הערה 5 כי שם פרחן לא נמצא בס' זכרון. עיין גם מה שכתב החכם מאתיאוס בחקדמתו לספר הגלוי ע' X.

³⁰ יש אומרים ע' 16 שורה 16, ע' 53 שורה 11, 13, ע' 61 שורה 16, 19, ע' 62 שורה 1. יש מפרשים ע' 5 שורה 10, ע' 13 שורה 14, ע' 51 שורה 16. המפרשים ע' 54 שורה 16. יש מי שמפרש ע' 28 שורה 19, ע' 37 שורה 7 המפרש ע' 67 שורה 9.

הפייטנים³¹). ופעמים רבות הוא נשפט עם המשבשים לשונות התפלה ופורצים נדר הדקדוק³² וגם עם הטועים בקריאת מלת המשנה והתלמוד³³). פעם אחת הוא נשען על הכמת המבטא הוא הכמת ההגיוני³⁴).

ואלה פסוקי המקרא אשר נמצא עליהם פירוש בספר הזה: בראשית כא כ (ע' 21 ש' 18), שמות יג יח (ע' 29 ש' 3), ויקרא יט יח (ע' 19 ש' 16), דברים א מא (ע' 66 ש' 16), שם לג מז (ע' 41 ש' 6). שמואל א א יח (ע' 6 ש' 4) שם טו ה (ע' 4 ש' 31), שמואל ב אי (ע' 9 ש' 7), שם נ יב (ע' 6 ש' 2), שם טו ח (ע' 51 ש' 20), מלכים א ו לב (ע' 67 ש' 16), ישעיה ה ל (ע' 6 ש' 1), שם מג יג (ע' 25 ש' 9), שם נ ד (ע' 16 ש' 25), שם נט יג (ע' 13 ש' 1), שם ס ד (ע' 10 ש' 19), שם סו ה (ע' 38 ש' 6), ירמיה ה יח (ע' 41 ש' 2), שם מב י (ע' 51 ש' 17), שם נא יא (ע' 4 ש' 32), יחזקאל כו לב (ע' 13 ש' 17), שם לא ח (ע' 13 ש' 29), זכריה ב יז (ע' 53 ש' 11), תהלים ב ו (ע' 67 ש' 9), שם ט ז (ע' 11 ש' 11), שם סח ג (ע' 35 ש' 8), שם עז יח (ע' 38 ש' 19), שם פו (ע' 28 ש' 19), שם פח מז (ע' 66 ש' 18), שם קי א (ע' 5 ש' 31), שם קמו יג (ע' 11 ש' 12), משלי א כ (ע' 10 ש' 16), שם כו כח (ע' 21 ש' 22), שם כז טו (ע' 21 ש' 22), שם כח כג (ע' 10 ש' 16), איוב ד ב (ע' 60 ש' 7), שם די (ע' 6 ש' 9), שם יז ד (ע' 54 ש' 17), שם יט כט (ע' 7 ש' 3), שם לו כב (ע' 64 ש' 21), שם לו יא (ע' 13 ש' 20), אסתר א יג (ע' 16 ש' 26), דברי הימים ב ב ט (ע' 15 ש' 21).

בסגנון לשון ספר הזכרון ראיתי דבר ראוי לשום עין עליו והוא בי ר' יוסף אהב מאוד להלביש את משפטי הדקדוק אשר ישים לפנינו מעטפות לקוחות מלשון המקרא ולפאר דבריו בלשון צחות כאשר עשה הראב"ע. לא אאריך לאסוף הלשונות האלה הנמצאות בס' הזכרון רק בתחתית העמוד ארשום המקומות אשר ימצאם שם הקורא³⁵).

³¹ ע' 58 ש' 15, ע' 34 ש' 18 (עיין ספרי A. I. E. als Grammatiker ע' 107 הערה 30).

³² עיין ע' 8 שורה 9, ע' 22 שורה 3, ע' 22 שורה 18, ע' 23 שורה 20 ושורה 24, ע' 27 שורה 12, ע' 57 שורה 24, ע' 58 שורה 12, 18, ע' 66 שורה 20.

³³ עיין ע' 6 שורה 18, ע' 13 שורה 6, ע' 21 שורה 11, ע' 39 שורה 6.

³⁴ עיין ע' 20 שורה 4. הדבור הזה על חלקי השם אשר אינו ברור בכל פרטיו מובא בספר המכלול להרד"ק בשני לשון ושם ברור יותר וזה לשונו בשער דקדוק השמות (דף נ' ע"א דפוס ש"ה ויניציא): וכתב א"א ז"ל בספר הזכרון כי השם נחלק בחכמת ההגיון לשלשה חלקים. החלק הראשון שם שיש לו גוף מרגיש או אינו מרגיש אך הוא מורגש כמו אדם בית שדה או כרם והדומים להם. והחלק השני שם הנקרא הוא שאין לו גוף ולא הרגשה אך הוא יש כמו הכמה שכל כח חיים גבורה והדומים להם. והחלק השלישי שם ללא יש כמו חשך חלישות מות כסילות פרץ שבר אלה השמות והדומים להם אין להם לא גוף ולא הרגשה ואינם בריאה. ואין חיים ומות אור וחשך שכל וסכל דבר והפכו כמו מר ומתוק כי מר ומתוק זה יש וזה יש זה בריאה וזה בריאה אבל מות וחיים הסרת החיים הוא המות והסרת האור הוא החשך. — בס' מכלול מובא ספר הזכרון עוד שתי פעמים: בתחלת שער דקדוק השמות (דף מ"ח ע"א) ובשער הפעלים שפאתם אלף נחה (דף כט ע"ב), עיין זכרון ע' 20 וע' 37 ש' 3.

³⁵ עיין ע' 3 ש' 9, ע' 3 ש' 11, ע' 5 ש' 15, (וכן ע' 11 ש' 9), ע' 4 ש' 6,

ר' יוסף קמחי לא קרא שם לכל שערי ספרו ולא הוציא פרקיו במספר אבל אנכי למען יוכל המעיין להשקיף יחד על פני כל עניני הספר תקנתי לו לוח הפרקים הלא הוא בסוף הספר. והנה על נקלה ימצא המביט בלוח הזה חסרון בשערי הפעלים. נפקד מקום הפעלים אשר פא שלהם אלף וזה חסרון לא יוכל להמנות כי בכל כתבי הוד אשר היו אצלי וגם כן בכתבי יד אשר באוקספורד ובפארמא לא נמצא שער להפעלים הנוכרים. ולא ידעתי למה משך ר' יוסף את ידו מהם. אבי כל המדקדקים אשר גם ר' יוסף הלך בעקבותיו ר' יהודה חיוג בספרו על אותיות הנוח פתח לפעלים האלה שער מיוחד והוא השער הראשון ולמה פסח עליהם ר' יוסף והחל במחלים אשר פא שלהם יו"ד. אך ראיתי כי גם בעל ספר השם אשר בחלק השרשים מספרו קבץ השרשים השלמים לברם והשרשים אשר בלתי שלמים לברם נתן לפעלים אשר פא שלהם אלף מקום בראש השלמים ואמרתי כי גם ר' יוסף חשב כן ולא ראה להבדיל בין הפעלים הנוכרים ובין השלמים אבל מה נעשה בראותנו כי בדבריו על הפעלים המחלים חשב ערך הפעלים אשר פא שלהם אלף כערך הפעלים אשר פא שלהם יו"ד (עמוד 30). ועוד ראיתי כי קבע לשער פעלים מחלי היו"ד מספר בקראו אותו "חלק שני" (עמוד 41) ואחרי זה נמנו במספר גם חלקי הפעלים הנשארים: חלק שלישי חלק רביעי וכו' עד חלק שמיני ונעדר "חלק ראשון" ואמרתי כי אולי זה היה חלק הפעלים אשר פאיהם אלף וחסר מן הספר. אבל גם בזה לא שקמתי כי לחלק ראשון משערי הפעלים טוב לחשוב שער הפעלים השלמים. ומי יודע אם החלוקה הזאת אשר לפנינו "חלק שני וכו' עד חלק שמיני" מעיקר הספר היתה והנה איננה בכתבי יד אוקספורד זולתי בכ" 1465 כאשר כתב לי ידידי החכם גייבויער. על זאת נניח הדבר בספק עד שיבוא כתב יד לידנו ימצא בו גם חלק הפעלים אשר נפקד עד עתה מקומם. ואולי לא היה כתב יד כזה מעולם כי כשגנה ושכחה היתה מלפני ר' יוסף אשר כתב את ספרו בחפזון ולא שב לתקן אותו כל צרכו.

בטרם אכלה לדבר עוד יש לי לברר את שם הספר כי פעם נקרא ספר הזכרון בה"א הידיעה ופעם זולתה ספר זכרון. ואין ספק כי הטיב לעשות המוציא לאור ספר הגלוי³⁶) כי קבע את שמו בלא הא כי ר' יוסף אשר בקראו שם לספריו רדף לשונות המקרא גם את ספרו זה קרא בשם הנמצא במלאכי ג טו (ויכתב ספר זכרון לפניו) אף כי שם הפסוק הזה בראש הספר לאמר מזה לקחתי שם הספר אשר אני נותן לפניכם. ואין לשאול למה קראו בשיר אשר הקדים לספרו ספר הזכרון וגם הוא וגם אחרים כתבוהו פעמים רבות בה"א כי במרוצת

ע' 14 ש' 9, ע' 18 ש' 9, ע' 21 ש' 23, ע' 22 ש' 20, ע' 31 ש' 17, ע' 33 ש' 25, ע' 39 ש' 8 (וכן ע' 17 ש' 27), ע' 39 ש' 11, ע' 39 ש' 24, ע' 45 ש' 17 (וכן ע' 63 ש' 12), ע' 45 ש' 20, ע' 54 ש' 12, ע' 54 ש' 15, ע' 57 ש' 8, ע' 57 ש' 16, ע' 66 ש' 2, 4, ע' 66 ש' 2, ע' 68 ש' 15. ועיין גם לשונות המקרא אשר ישתמש בהם להגיד מוצאות האותיות: קרא בגרון, כנפס מתוק על חכך, לשון למודים, לכן שנים, מוצא שפתיך (ע' 2 ש' 17—14).

³⁶) עין ספר הגלוי עמוד VII ועמוד IX.

הדברים כאשר הזכירו שם הספר הנודע לא יכלו להזכירו כי אם בהוסיפם ה"א היריעה על שם זכרון על פי משפטי הלשון.

בבלותי מלאכתי אודה לעושה באמונה את מלאכת חברת מקיצי נרדמים הוא החי ר"א ברלינער על אשר נשא אתי במשא הגהת הדפוס. וברכת אלהי הרוחות לכל בשר תבוא עליו ועל כל העמלים לדובב שפתי ישנים ולהעלות מחשכת הנשיה רוח הקדמונים ולהצמיח בטל תחיה נטעי נעמנים ולתת לנפש כל אוהב חכמת ישראל מעדנים.

בודאפעשט, בירח כסלו שנת זכרון לבני ישראל לפ"ק.

בנימין זאב בן לא"א ה"ר שמעון בכרך נ"י

המכונה

Wilhelm Bacher.

ספר זכרון

לר' יוסף קמחי.

	אלם תרון	דעה ולשון	מאיר אישון	מאל ראשון
	אל עורון	גם כה אורה	שכל מורה	מפיו תורה
5	שם לה ארון	לב משבילים	רוח חולים	אורה מחלים
	יש לך פתרון	ובכל בנין	מורה ענין	הא לך קנין
	דרך בתרון	לו בסתום	על כל סתום	עין שתום
	חבלך כשרון	תכיר ותקשו	בין דור דורשיו	זה דור דור שוא
	יש רב יתרון	על הסכל	כי לשכל	והיה שוכל
10	הזכרון	קח מספר	מאין מפר	אמרי שפר

	ולעלגני לשון אָחו רוחי	מבטא לְשון קדש אֲשׁו נכחי
	בו יהיה מכרי ומקחי	ספרי יהי זכרי כמדברי
	ולאות כְּמוֹטפת עלי מצחי	יהיה כְּבַחם פּו עלי ראשי
	נועם דְּבֶש צופי וְטוֹב לקחי	בינו חֲרָדִים אֶל שְׁפַת יתרי
15	אל תפְרְעוּ מִמֶּתְלַךְ ארחי	הצטְרְרוּ הצטְרְרוּ מנחי
	אמרו ילדים הם לְבֵן קמחי	לשׁוֹאֲלִים אַתְּכֶם לְמִי אלה

אז נדברו יראי יי איש אל רעהו ויקשב יי וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי יי ולחשבי שמוי. מי בכס מכל עמו. ויהי אלהיו עמו. ויעל במעלות החכמה. ויבוא במבואות המזמה. לברר וללבן שפת יתר לגלות צפוניה. ותעלומות עניניה. בדברה דבורה אל אופניה. ולדעת אודותיה. ולהתבונן סודותיה. לבוא עד תבונתה. ולהניחה על מכונתה. הלא לנו לדעת את המשפט בראותנו בעלי לשון אחרת מקפידים על לשונם. ומישרים אורה הגיונם. שלא ישעו במדבריהם.

לבך השיר השני בא בראש והראשון אחריו. כב מ מוסי' ולחקך כחקתה.

¹ מלאכי ג טו.

ולא ישגו במשליהם. ומתפארים בחכמה הזאת יותר מכל שאר החכמות. ותקנו בה כמה ספרים. בכמה שערים. וחכמי הגוים קראו שמה גראמטיקה³. וחכמי הישמעאלים⁴ קראו אותה אלגורג. וזה פרושם צחות הלשון. ועל אחת כמה וכמה יש עלינו. לדקדק בלשוננו. ולצחצח הגיוני תורתנו. שהם דברי אלהים חיים. ושלא נטעה בתפלותינו. ולא נשגה בומירותינו. לבלתי שום אור לחשך ומתוק למר ומלעיל מלרע ומלרע מלעיל ולהכיר בדבר פה. החוק הוא הרפה. ושלא נחליף העתים והימים. לנהרות וימים. והשפחה והאמה לזרוע ואמה. ורכים כאלה אשר לא יספרו מרוב. וידוע תדעוד כי לשון הקדש נקראת עברית על שם עברי וכן אברם העברי². כי כאשר בלל יי שפת כל הארץ ונפרדו שבעים איש איש ללשונו היה עבר אחד מהם ונשארה לו לשונו כאשר בתחלה. ותדע כי היא נכתבת ונקראת בעשרים ושתיים אותיות וזלתי חמש הכפולות. ויש מן הראשונים שפירשו לצורתם פירוש ואמרו כי מה שהוא באורך שב לעומק להעמיד התיבה כי לא תמצאנה באמצע תיבה. ומחלקות האותיות בחמש מוצאות כאשר נודעו עקבותיהם בספר יצירה המוצא הראשון קרא בגרון והוא מארבע אותיות וסימן שלו א"ה ה"ע והשני ה"א הוא כנפת מתוק על חך והוא מארבע אותיות וסימן שלו גיכ"ק. והשלישי הוא לשון למודים וסימן שלו דלג"ת. והרביעי לכן שנים וסימן שלו זצשר"ם. והחמישי מוצא שפתיך וסימן שלו בומ"ף ואלה ארבע אותיות נקראו אותיות השריקה כי כאשר תבא וי"ו עליהם בין נעות בין נחות לעולם בשורקם כמו ובניהם³ ובניך⁴ ובריות⁵ ופרי הארץ⁶ ופנית בבקר⁷ ופניך⁸ ומלא הפניו⁹ ומלאו בתיך¹⁰. ולא נמצא וי"ו במקרא שתבא ע שבאית. על וי"ו אחרת ונמצא בדברי רבותינו שאמרו הן וולרותיהן¹¹. ושאר האותיות כאשר תבא וי"ו עליהן בשבא אם תהיינה נעות לא תשתנה הוי"ו מן השבא כמו ושמרת¹² וזכרת¹³ וכאשר תהיינה נחות תהיה הוי"ו בנקודה אחת יא כמו ושמרתם¹⁴ וזכרתם¹⁵ ועל אותיות אה"ע תהיה הוי"ו פתוחה כאשר תהיה האות נקודה יב בשבא ופתח כמו ועברתם¹⁶ ואמרתם¹⁷ וארתו¹⁸ וצבי שבט המניש¹⁹ והלכתם²⁰. וכשתהיינה נעות יג לא תשתנה מן השבא כמו ועברת²¹ והלכת²². ועוד יש שתי אותיות שאף מוצאם מן האף והם מ"ן. ותוכל לנסותם בסגירת החוטם באמרך אנאם נס"ד. ואמרו על הרי"ש כי היא אות כפל בהרגשות הלשון עם החיך. ודע כי שנים ועשרים אותיות הללו מן מחציתם שורש ומחציתם שמוש³⁰ ומסרו להם הראשונים סימן עז. המשרתות חברים מנחם שמלאכתו בינה ורי ונה

א ב חסר. ב גרמטיא, ה גראמטיקא, ז ה קראוה אל נחו, ב קי אלנכו. ד ב ידוע תדע. ה ב חסר. ו ה אשר פירשו. ז מ ב לכן השגיגים. ח מ בשורק. ט מ ב מוסי הראשונה. י ב מוסי או בשורק. יא מ בגליון ב מוסי מפני שלא יתכן שבא על שבא בתחלת התיבות. יב ב אחרית. יג מ בגליון ב מוסי באחד משבעה מלכים. יד ב מונמ"ם. טו ה אילו. טז ה סמן; מ ב מוסי סימן מן.

1 בראשית י כד. 2 שם יד יג. 3 שם לב טז. 4 שם ו יח. 5 תהלים כח יד. 6 ישעיה ד ב. 7 דברים טז ז. 8 שמואל ב' יז יא. 9 וקרא טז יב. 10 שמות יז. 11 בכורות יז. 12 שמות יג י. 13 דברים ה טו. 14 שמות יב יז. 15 במדבר טו לט. 16 שמות כג כח. 17 בראשית לב כא. 18 מלכים ב' כה ל. 19 דברי הימים א' כו לב. 20 בראשית יט ב. 21 שמות יג ה. 22 שם יז ה.

אמר שלומי אך תבנה ורי יצחק סלוי נתן סימנך נבואת המשכיל והריר אברהם
 5 אבן עזרא: כשתיל אב המון ורי אברהם בן קמביל הוכן שביל אמת והגדול רי
 שלמה אבן גבירול אני שלמה כותב ואני אמרתי סימנס אתכנה משלי בו.
 ובאותיות השורש לא יכלו לחבר בהם סימנים נכונים במליצה. הראשון 6 נתן סימך
 גם ספר גזע צדק ורי שלמה אמר קט צהם גזע ספרד ואני חברתים 7 צד עט קחו
 גור סף.

ודע כי אלף בית מחולק ל' לאותיות השורש ואותיות השמוש א"ב שמוש
 ג"ד שורש ה"ו שמוש ז"ח שורש ט"י שורש י"ד שמוש כ"ל מ"ן שמוש ספ"ן
 שורש ק"ר שורש ש"ת שמוש. הנה החל באותיות השמוש ובהם 8 כלה לפי
 שהם כמו עמודים לתיבות וצורך גדול לדברט כי אי אתה יכול לחבר תיבות
 10 מאותיות השמוש רבדנה בעבור אשר ישרתו בהם בקודש ופעמים יעשו שורש
 ואותיות השורש לא ישרתו לעולם כי אם שתיים מהם שנכנסו בשמוש התפעל
 בלבד והם ד"ט. ודע כי תי"ו התפעל לעולם מוקדמת לפי הפעל כמו והתגדלתי
 והתקדשתי והתברך בלבכו² וכאשר תהיה הפ"א מאותיות ד"ס שי"ן לעולם תקדם
 15 הפ"א לתיו כמו וישתמר חקות עמרי³ והמשתכר ישתכר⁴ ויסתבל החנב⁵ אשתעשע⁶
 וכאשר תהיה הפ"א צד"י תתחלף התי"ו לטו' כמו מה נצמדק? ויצטרפו⁷ הצטרפו
 אתו⁹. ורבותינו ז"ל מרגילים בלשונם בן נשתברו הלוחות¹⁰ מצטער פטור מן
 הסכה¹¹ מצטמק ויפה לו¹² מצטרף לחשבון גדול¹³. וכשתהיה הפ"א זין תתחלף התי"ו
 בדלת ולא נמצא מפורש במקרא כי אם בלשון ארמית הזדמנתון לממר קדמי¹⁴
 20 ונמצא במקרא בהבלעת דגש רחצו הזכו¹⁵ דגשות הוין לחסרון תי"ו. התפעל
 ואם היה נכתב שלם היה הודכו לפי שאין יכולת בלשון לחבר זין עם תי"ו לאמר
 הזתכו כי היה י"ג מהלף הז' לסמך והיה אומר הסתכו וזה ניכר לכל מבין. ואם
 תאמר יהיה מקדים התי"ו לזי"ן ויאמר התזכו ולא יחליפנו בינה שמעה זאת כי
 דרך הלשון להקדים ארבעה אותיות הללו קודם התי"ו וכבר הבאתי ראיה לשלש יד
 מן המקרא ולזי"ן מן התרגום ועוד מדברי רבותינו ז"ל שאמרו גזדמן¹⁶ טו' נודק
 25 הרין¹⁷ גזדועה¹⁸. ודגשות כ"ף הזכו להורות על בנין התפעל כי כל התפעל
 דגוש העין להשירי בינו ובין בנין נפעל שהיה רפוי העין כאשר אפרש לך
 בעניני הפעלים בעזרת המלמד לאדם דעת. ואם תאמר יהיה הזכו מבנין נפעל
 ויהיה דגשות הכ"ף לחסרון כ"ף אחרת שהיא אות הכפל ויהיה שרשו זכך ומן
 30 ושמים לא זכו בעיניו¹⁹ והזכותי בבור כפי²⁰ אם זך וישר²¹ שהם מבועלי הכפל
 בין תבין כי אז היה טעמו לעילם כשקל הברו נושאי כלי²² ששרשו ברה.
 ואם תאמר הנה תי"ו התפעל קודמת לשי"ן כמוי והתשוטמנה בגדרות²³ זה ראוי

6 ה אמר. 3 ה בן עזרא אמר, ב בן עזרא. 4 ה חסר. 5 ה אמר. 6 ה צח
 קט. 7 ה קח צד עט. 8 ז מ נחלק. 9 מ כלו לפי; ה סיים יפה. 10 ה להם. 11 ה יכאן.
 12 ב צדוק. 13 ב ד. 14 ה יהיה. 15 ה לשצ"ס, ב לשלש לשצ"ס. 16 ב מוסי נודק
 הגדי (סכה יד:). 17 ה למעלה. 18 ב חסר.
 1 יחזקאל לח לב. 2 דברים כט יח. 3 מיכה ו מזו: 4 חגי א ו. 5 קהלת יב ה.
 6 תהלים קט מזו. 7 בראשית מר מזו. 8 יהושע ט ד. 9 שם ט יב. 10 עירובין גר. 11 סכה כו. 12 ירי
 תרומות מא ע"ג. 13 בבא בתרא ט: 14 דניאל ב ט. 15 ישעיה א מזו. 16 ע"ז כ: 17 סנהדרין מב.
 18 ירי ברכות ז ע"ב. 19 איוב טו מזו. 20 שם ט ל. 21 שם ח ו. 22 ישעיה נב יא. 23 ירמיה סט ג.

לכל מבין וגלוי לכל משכיל כי להתחברות שני מתייץ הרחיקו התייז מהם בעבור שהם ממוצא אחד שלא יתכלבל הדבר ולא תשתבש קריאתה המלה כי היה לו לומר והשתוטטנה והיה כבוד על הלשון לפי שהמלה מורכבת משני בנינים מבנין התפעל ומבנין מרובע וכלל בנין מרובע הלום הפה לעולם. כבר ביארתי על מה נכנסו ב'שמוש ד"שג' כי על ידי הדחק היה לפי שהט' והד' ממוצא התייז ולהם משפט הגאולה.

ועוד יש סדר אחר באותיות אל"ף בי"ת שלא תתחברנה ביחד שתי אותיות ממוצא אחד. א' ממוצא הגרון ב' ממוצא השפתים ג' ממוצא החיך ד' ממוצא הלשון ה' מהגרון ו' ממוצא השפתים ז' ממוצא השיניים ח' ממוצא הגרון וכן כולם הרחיקום בזונות שלא תתחברנה ממוצא אחד לצחות הלשון ולא נמצא ח"ע ביחד כי אם בשם אחר ד' לעבר מצרי ירחע בדברי הימים¹ כי אם היה עכרי לא היה שמו כן.

ש ע ר

15

בפרוש האותיות המשרתות אתכנה משלי בו ד' מהם שמושם בראש התיבות

אבל לא בסוף וסימנהון אלבש

אלף ליחיד המדבר לנפשו אחד לזכר ואחד לנקבה כגון אעשה אשכור. ויש אלף נוספת בראש השמות וכן בסוף כאלף אזרוע אקרה אשכר אתמול וסימן האותיות הנוספות בראש השמות אמתינה ו והא' שהיא בסוף השמות כמו אשר שפכו דם נקיא בתרי עשר² שור ומריא וצאן דמלכים³ כי יכולים להיות בלא אלף כמו גדי צבי. ויש אלף נוספת בסוף הפעולות⁴ עם ו' הקבויין כמו ההלכוא אתו דיהושע⁵ ולא אבוא שמוע⁶ והם על מנהג לשון ערבי שכותבים עם ו' הקבויין לעולם א' בכל דבריהם אכלוא פעלוא. ויש אלף שורש כמו אמר אבל אהב ובעתיד נעלמת מן הקריאה אך נשמעת בקול כמו תאמר יאמר נאמר ויש כשהוא נעלמת מן הקריאה ומן הכתיבה אך נשמעת בקול כמו אמר אל אלוה⁷ האלף הנכתבת היא למדבר והחולם מקום אלף השורש ואכל פתי לבדי⁸ ולעמישא תמו⁹ ואהב את יעקב¹⁰ החולם מקום פ"א הפעל אל תבא¹¹ במקום פ"א הפעל והאלף אשר בסוף במקום הא. אובירה¹² נהפכה אלף לוי ודינו אאבירה בשקל ואלפך חכמה¹³. וירב בנחל¹⁴ דינו ויארב והוטלה תנועת האלף תחת הוי"ו וכן הברו החצים¹⁵ חסר אלף ודינו האבירו מלשון אבר¹⁶. אני אהבי אהב¹⁷ דינו אאהב בשני אלפין וכן אמוריא אאסוף אמין¹⁸ אאזין. וכמהו ואחר

א' מ קריאות. ב' ו בא. ג' ד"ש בשמוש. ד' אשר. ה' בראשי. ו' ב' מוסי' ובמקום אפרשם ז' חסר. ח' עם ו' החבור. ט' כ' כאשר יאמר. י' כוסי' למד הפעל. יא' ה' אמור אל אלוה כמו. יב' ה' אמין.

1 ד"ה א' ב' לד. 2 יואל ד' יט. 3 מלכים א' א' יט. 4 יהושע י' כד. 5 ישעיה כח יב. 6 איוב י' ב. 7 שם לא יז. 8 שמואל ב' יט יד. 9 מלאכי א' ב. 10 משלי א' ג. 11 ירמיה מו ח. 12 איוב לג לג. 13 ש"א מו ה. 14 ירמיה נא יא. 15 ישעיה מ' לא. 16 משלי ח יז.

עד עתה¹ דינו ואחר והצרי שבאלף מביא נה נעלם הכרת האלף הנעלמת
 פא הפעל נשמעת בקוד ואינה נכתבת ואינו כמו ולא אחר הנער² שהוא לשון
 עבר והאלף פ"א הפעל הוא מבנין חזק והאלף שהיא בשתי נקודות ה בעבור
 החיית שאינה מקבלת דגש כי היה דינו כמו אבד ושבר בריחיה³. וכאשר תהיה
 אלף עין הפעל כאלף וקאם שאון בעמך⁴ שהיא בעבור יו"ד השרש שהיא במלת⁵
 יקים ובעבור וי"ו יקום וכמו אלף וראמה וישבה תחתיה⁶ שהיא צ בשבא ופתח
⁷ והיא בעבור יו"ד השרש שהיא במלת ירים ובגלל וי"ו ירום היא תחסר מן המכתב
 כמו רם ונשא⁸ קמתי⁷ כי זאת האלף תחסר מן המכתב ותראה בקריאתה במשמעת
 קול כאלו היא נכתבת. אך כאשר⁹ תהיה האלף עין הפעל כמו שאה שאג שאל
 אינה נופלת מן המכתב כי אז היה משנה הענין. ובא מלשון שאלה חסר אלף¹⁰
 יתן את שלתך⁸ בשמואל⁸ כל שרית ישראל⁹ והנה שבשין מביא אלף ויש
 מפרשין מלשון שליה כמו ובשליחה היוצת¹⁰. ויש מלה מזו הלשון שנשתנו
 תנועותיה מי יתן תבא שאלתי¹¹ וכאשר תהיה למד הפעל אלף כמו קרא מצא
 נשא לא תחסר מן הכתיבה ומן הקריאה כאשר תהיה על הכתיבה אות אחרת
 כמו קראו מצאו נשאו קראה מצאה נשאה. ועברו ורים בתוכם והמה שנים קראים¹⁵
 אל י"ו והוא יענם¹² חטאים ל"ו לאכל על הדם¹³ האלפים נכתבות ואינם נקראות
 כי החירק בעין והם נקראים כמו עונים בונים והיה דינם להקרא בשקל שומרים
 כי בעלי האלף דרכם כדרך השלמים והפרש יש בינם ובין בעלי ההא כאשר
 אפרש בבניני הפעלים.

למד משרתת בראש התיבות במקורות ובשמות במקור לשמור²⁰ לבנות לקנות
 הלמדי בחירק כאשר לא תבא על א"ה ה"ע כי דרכה להפתח בכואה
 עליהם כמו לעשות לעמוד לחמול להרוג ועל האלף בסגול כמו לאסף לאהוב
 וזה בבנין קל. אך בבנין חזק לעולם בשבא על כל האותיות כמו לדבר להבר
 לאבד להלך ובבנין הפעיל כמו כן בשבא להגדיל להשליך. ואם תחסר ההא אז
 תפתח הלמד כמו לשמיד מעוניה¹⁴ ולשכית עניי ארץ¹⁵. ותכנס על השמות
²⁵ כמו לבית לשדה למלך כאשר יהיה ידוע הלמד פתחה כי דינם היה להבית
 להשדה להמלך ים וכאשר חסרה ההא נפתחה הלמד ונדגשה אות שלאחריה כאילו
 היתה בהא. ואם אינו ידוע הלמד בשבא כמו למלך לאיש לשדה. ובידוע כאשר
 תהיה על א"ה ה"ע תהיה בסגול או קמוצה כמו לאיש לעבד לחכם [לעשיר]
 הלמדיו בנקוד ההאין שחסרו כי היה דינם להאיש להעבד להחכם להעשיר. ויש
³⁰ למד משמשת יג כמו בעבור לעבדים ולשפחות נמכרנו¹⁶ לדוד מזמור נאם י"ו
 לאדני שב לימיני¹⁷ פירושו בעבור דוד שריד המשורר מזמור זה וענין המזמור

א ב מוסי' כלומר בצרי. ג מ ב מוסי' מנוקדת. ג מ ב והיא יוד בירם ו [מ]
 והאלף] בירום. ד מ ב נהיה עין אלף. ה מ ב חסר. ו ב מוסי' כמו מרשית השנה דברים
 יא יב. ז מ ב לשקל. ח מ ב בעיני. ט ב מוסיף בעוז"י. י ב חסר. יא מ ב מוסי' בהא
 הידיעה. יג מ כמו. יד מ ב משרתת. יז ב אמר.

¹ בראשית לב ה. ² שם לד יט. ³ איכה ב ט. ⁴ הושע י יד. ⁵ זכריה יד י. ⁶ ישעיה
 נז טו. ⁷ מיכה ז ח. ⁸ שמואל א' א' יז. ⁹ ד"ה א' יב לת. ¹⁰ דברים כח נו. ¹¹ איוב ו ח.
¹² תהלים צט ו. ¹³ ש"א יד לג. ¹⁴ ישעיה כג יא. ¹⁵ עמוס ח ד. ¹⁶ אסתר ז ד. ¹⁷ תהלים קי א.

יורה עליו. ויש לשון שבועה לתורה ולתעודה וישלה אבנר מלאכים אל דוד
 תחתיו לאמר למי ארץ². ויש למד נחלפת בנון אל פשמתם היום³ כמו אן
 פשמתם וכן יש נון מקום למד נגד נשכתו⁴ כמו לשכתו חרב נמושה⁵ כמו
 למושה אבל גדולה⁶ כמו אבן גדולה בספר שמואל⁷. ויש למד שרש ותחסר
 ותתבלע⁸ בדגש במלת יקח תקח שרשם⁹ לקח ואין ל' מובלעת בדגש כי אם
 בשרש לקח שלא בחברתה או בחברתה במלות אחרות כמו גלו אלי¹⁰ של תשלו¹¹
 סלו לרכב¹². ויש אומרים כי יש מלה אחרת שתתבלע בה למד שלא בחברתה
 ושני כפירים נתעו¹³ שהיה דינו נלתיך כמו מלתיך כפירים¹⁴ ופירושו נעקרום
 המלתיך. ויתכן פירושו מלשון תעה לבבי¹⁵ ומן תעיתי כשה אבר¹⁶ והיה דינו
 נתעו בשקל נבנו נקנו מן יתעו לבלי אכל¹⁷ דאיוב ודגשות התי' לענין סוף
 פסוק ופתרונו¹⁸ היה טוב לולי כי הוא נופל על השנים ולא על הכפירים. ונמצאו
 במקרא דגושים לתפארת סוף פסוק ואתנה חדלו פרוץ בישראל חדלו¹⁹ וכמהו
 לשונם בצמא נשתה²⁰ שהוא מן נשתה גבורתם והיו לנשים²¹. ויש בלשון
 לקיחה מלות חסרות למד ואין להם תשלומי דגש כמו יקחו תקחו וזה להקל וכן
 במלת נסע יסעו תסעו ומשרש נשא ישאו תשאו והשם ממנו מקח שחד²² ט
 המ"ם בחירק והק"ף דגושה בעבור הלמ"ד ודינו מלקח בפלם משכן מקדש. ויתכן
 לוטר מִקַּח המ"ם פתוחה והק"ף בדגש בשקל מפל בר²³ מטע יי²⁴ דינם מנפל
 מנפע. והאומר מִקַּח המ"ם בסגול מקח טעות הוא בידו לפי שישקלנו בשקל
 מִקַּח שהמ"ם בו שורש ומ"ם מקח תוספת באותיות אמתניה. וכאשר תתבלע אות
 בחברתה בבעלי הכפל העי"ן תתבלע בלמ"ד וכן כל דגש שבמקרא בעבור אות
 שקדם מה שאין כן בנחים כמו ירד ושב ירעו אומר אוכל.

בי"ת שמושה כשמוש הלמ"ד על המקור ועל השם בשמור כעשות כבנות ובשמות
 בכית בשרה בידוע נפתח וכשאר ידוע בשבא או בחירק כאשר תהיה
 שבא באות שאחריה ככל אשר זכרנו יל בלמ"ד. אך יש הפרש בין הבי' ובין הלי'
 כי הבי' משמשת עם הפועל והלי' עם הפועל בתתך לו להם²⁵ הוא הנותן ולתתך
 עליון²⁶ הוא הנתון וכן בעשותך שפטים²⁷ הוא העושה לעשותך²⁸ הוא העשוי
 בשמרך הוא שומר לשמרך הוא שמור. ועוד כי הבי' משמשת לשון עבר ועתיד
 כמו באמרם המלך אחשוורוש²⁹ בשלח יי' אותי³⁰ זה עבר בדברי לשון עמך³¹ בבא
 כל ישראל³² זה עתיד והלמ"ד לעולם בעתיד להודות לעשות להלך.

ח מ ב חסר. ב מוסי' ויש למד תוספת במלת לבדו לבדו. ג מ ב ונבלעת. ג מ
 השרש. ד מ ב מוסי' דגשות התיו במקום למד. ה מ ב עיקור. ו מ שיהיה מענין אחר,
 ה שיהיה ענינו. ז ב ופירושו. ח ב כמו. ט ב מוסי' בדברי הימים אצל יהושפט י מ מוסי'
 רק. יא ב דברנו. יב בגליון מ ב מוסי' ה באמרם אליו (אסתר ג ד).

¹ ישעיה ח כ. ² ש"ב ג יב. ³ ש"א כו יד. ⁴ נחמיה ג ל. ⁵ ישעיה כא טו. ⁶ ש"א
 א ית. ⁷ שם יד לג. ⁸ רות ב יז. ⁹ תהלים סח ה. ¹⁰ איוב ד י. ¹¹ תהלים נח ז. ¹² ישעיה
 כא ד. ¹³ תהלים קיט קעו. ¹⁴ איוב לח מא. ¹⁵ שופטים ה ז. ¹⁶ ישעיה מא יז. ¹⁷ ירמיה
 נא ל. ¹⁸ ד"ה בי יט ז. ¹⁹ עמוס ח ו. ²⁰ ישעיה סא ג. ²¹ ש"א כב יג. ²² דברים כו יט.
²³ לא נמצא במקרא רק בעשותי שפטים יחזקאל כה כו. ²⁴ לא נמצא במקרא. ²⁵ אסתר א יז.
²⁶ לא נמצא במקרא רק ובשלח יי' אתכם דברים ט כג. ²⁷ שמות יט ט. ²⁸ דברים לא יא.

ש"יין משרתת⁶ בראשי התיבות⁶ שככה השבעתנו⁷ וזאות השנייה ברנש³ הויגן אם
 תהיה מאותיות אהה"ע. ויש מהם מקצתם בפתח שלמה אהיה כעמיה² עד
 שקמתי דברה³ למען תדעון שדון⁴ דינם היה בסגול כמו חבריהם ורון. הוא פעול
 אומר דין זה דין כמו שפוט הוא וכך הפעלים ממחלי העי"ן בן הם נחליגן חשים⁵.
 5 ויש בקמין שאתה מדבר עמי⁶. ויש ש"יין שורש וכאשר תהיה עי"ן הפעל ופיה
 הפעל תהיה נוי"ן תבלע בש"יין כמו תשה ברעך משאת מאומה⁷ השי"ן דנושה
 להבלעת הנוי"ן כי דינם תנשה מנשאת ומשקלו חטה חכה ששרשם נטה נכה
 כפי דינם היה תנמה תנכה⁸. וכאשר יהיה מבעלי הכפל תבלע השי"ן אחת בחכרתה
 כמוך אשה ריה נוחח⁸ ששרשו אשש בשקל צהה צמא⁹ שהוא מן צחוח סלע¹⁰
 10 וכן וימשוה¹¹ ימשני אבי¹² השי"ן דנושה מענין כי מששת את כלי¹³ וימשש
 לבין¹⁴ אך אינם מבנין אחר. וזה הכלל אין דגשות ש"יין לעולם אלא בעבור נ'
 או בעבור ש"יין אחרת וזה בע"י או בלי הפעל כי כאשר תהיה ש"יין בראש התיבה
 תתבלע בה ה' שבמלה אשר לפניו כמו מה שמו ומה שם בני¹⁵ דגשות השיני"ם
 להבלעת קריאתו ההאי"ן כמו שנבלעה כתיבתם; במלת מזה בידך¹⁶ מלכם תדכאו
 עמי¹⁷ רישעיה.

15

ש ע ר

20 בשבע אותיות הנתורות המשמשות בראש ובסוף וסימניהן תבן היום.

ת"י משרתת בראש הפעלים לנוכה תעשה תשמר תזכר וכן לרבים תשמרו
 תעשו תזכרו. ובמקום יו"ד לזכר ת"י לנוכה. וכאשר יאמר ת' לזכר לנוכה
 לנקה יוסף יו"ד באחרית המלה תשמרי תזכרי תעשי. ותשרת בסוף בלשון עבר
 לנוכה שמרת עשיה זכרת התוין קמוצות לצורך ה"א או אלף ופעמים לא
 יכתבו והם בדי' אותיות וסימני הכנת. ה' עליה ידיה רגליה ההאין קמוצות בעבור
 25 האלפי"ן החסרות ויש נכתבות כמו ואתיקהא¹⁸. כ' עליה ידיה רגליה הכפי"ן
 קמוצות בעבור חסרון הה"א ויש כתובות וכה ובעמך¹⁹ הנצבת עמכה²⁰. נ'
 ותהרין תהיין הלהן תשרין²¹. ותאמרן הנוני"ן קמוצות בעבור חסרון הה"א ורבים
 כתובים נתי. ת' שמרת עשית פנית בנית התוין קמוצות בעבור חסרון ה"א ותמצאם
 30 בהרבה מקומות מלאים בה"א על פי המסרה. אבל שאר האותיות לעולם לא
 תהיינה בסוף קמוצות אלא אחריהן א' או ה' כי לא תמצא א' ב' ג' ד' ותמצא ה'
 ויִאקְרָא שם²² ואם תחתיה²³ וְאֵל תִּמְצָא וְנָחַט וְכָתוּב וְתִמְצָא ה' כמו שזכרנו י

א מ ב בראש. ב ב והאות השנית דגושה. ג מ ב חסר. ד מ ב מוסי' אשו
 הגדולה (דברים ד לו). ה ב הדגש לשין אחרת. ו ב חסר. ז ב קריאת ה"א. ס ב קמין.
 פ מ ב ורבים. י מ ב בהא. יא מ ב חסר. יב ב חסר.

1 שיר השירים ה טו. 2 שם א ז. 3 שופטים ה ז. 4 איוב יט כט. 5 במדבר לב יז.
 6 שופטים ו יז. 7 דברים כד י. 8 ויקרא א יט. 9 ישעיה ה יג. 10 יחזקאל כד ז. 11 ברא'
 כז כב. 12 שם כז וז. 13 שם לא לו. 14 שם לא לד. 15 משלי ל ד. 16 שמות ד ב. 17 ישעיה ג טו.
 18 יחזקאל מא טו. 19 שמות ז כט. 20 ש"א א כו. 21 רות א יג. 22 ברא' מח ז. 23 ויקרא יג כג.

ולא תמצא לִמְנַיְכִי אִם יִי. וְתַחֲיִין אֶת הַיְלָדִים וְלֹא סָעַף פָּחַץ יִן קָךְ שְׁ וְתַמְצֵא תִי¹⁰ גַּת עֵשִׂיתָ. וְתַהִיָּה הַתִּיּוֹ נּוֹסֶפֶת בְּרֵאשׁ הַשְּׁמוֹת וּבִסּוֹף כְּמוֹ תַפְאֶרֶת תְּלַבּוּשֶׁת וְהִיא נּוֹסֶפֶת בְּשְׁמוֹת שֶׁהֵם מִחֲלֵי הַפִּי מִן הַפֶּעַל תּוֹלְדוֹת תּוֹצְאוֹת תּוֹשֵׁב וְתוֹלְלֵנוּ שְׁמַחָה² אָמַר אֲבִן גְּנֹאחַ אֲפִשֵׁר לִהְיוֹת מַעֲנִין יִלְלָה³ וְהַתִּיּוֹ

5 אִינָה מִן הָעֵקֶר וְהַשֵּׁם הַמוֹפְרָד תּוֹלֵל וְכַמוֹהוּ תּוֹשֵׁב וּפְתַרְנוּ יִלְלָנוּ וּבְכִיתָנוּ שְׁמַחָה הִיא לָהֶם וְלָכֵן אֹמְרִים לָנוּ וְשׂוֹאֲלִים מִמֶּנּוּ שִׁיר לְשׁוֹרֵר לָהֶם לְפִי שְׁבִכִיתָנוּ וְדֹאנְתָנוּ שְׁמַחָה הִיא לָהֶם. וְכַאֲשֶׁר יִסְמְכוּ תּוֹלְדוֹת תּוֹצְאוֹת יִהְיוּ בְּשֵׁבַע תּוֹלְדוֹת הַשְּׁמִימִים⁴ תּוֹצְאוֹת חַיִּים⁵. וְלֹא יִתְכַן בְּלִשׁוֹן עִבְרִי תִיּוֹ וְאַחֲרָיו וִיּוֹ אֲלֵא בְּאוֹתָם שֶׁהֵם מִמְּחֲלֵי הַפִּי אֵל עַל כֵּן יַעֲמֶה הָאֹמֵר מֵהוֹלֵל בְּתוֹשְׁבָחוֹת⁶ כִּי דִינּוּ וַיִּשְׂרוּ תְּשַׁבְּחוֹת הַתִּיּוֹ בְּחִירָק

10 בְּשִׁקְלֵ תַפְאֶרֶת וְאַחַד מִזְכָּמֵי הַתַּלְמוּד שְׂאֵלָנִי לְפִי תָמוּ מֵה עֲנִין כִּי רֵאִיתִי בְּתַלְמוּד יְרוּשָׁלַיִם תְּשַׁבְּחוֹת חֶסֶד וִיּוֹ וְהִרְקָ תַּחַת הַתִּיּוֹ. וְכֵן בְּשְׁמוֹת מִמְּחֲלֵי עִיּוֹן הַפֶּעַל תְּקוּמָה תְּרוּמָה תְּשׁוּבָה. וְכֵן מִמְּחֲלֵי הַלִּי מִן הַפֶּעַל בְּרֵאשׁ וּבִסּוֹף תְּכֵלִית תְּבִנִית תְּרַמִּית תְּכִנִּית. וְתַהִיָּה נּוֹסֶפֶת בְּמִחֲלֵי הַקְּצוּוֹת תּוֹרָה תּוֹרָה תּוֹגָה הוּוּיִן פְּאִי הַפְּעִלִים וְהַהֲאִין שֶׁהֵן לְמִדֵּי הַפְּעִלִים חֶסֶדִים וְהַהֲאִין הַכְּתוּבוֹת לְנִקְבוֹת. וְכֵן בְּכַעֲלֵי הַכֶּפֶל

15 תַּחֲנָה תַּפְלָה תַּהֲלָה. וַיֵּשׁ תִּי שׁוֹרֵשׁ וְכַאֲשֶׁר תַּהִיָּה הַתִּי לְמִידֵּי הַפֶּעַל וְתוֹסִיף עֲלֶיהָ תִי הַגּוֹכָה כְּמוֹ תִי שְׁמֵרְתָּ תְּכַלִּיעַ תִּי הַשְּׂרֵשׁ בְּתִי הַגּוֹכָה אוֹ בְּתִי הַמְּדַבֵּר וְכִרְתָּ וְכִרְתָּי וְהַשְּׁבַתָּי וְהַשְּׁבַתִי וְהַמְּתָי וְהַמְּתִי אֵת הַמְּתָם⁷ וְדִינָם וְכִרְתָּ וְכִרְתָּי וְהַשְּׁבַתָּ וְהַשְּׁבַתִי וְהַמְּתָי וְהַמְּתִי הַמְּתָם. וְכֵן מִדֵּי שְׁבַת בְּשִׁבְתָּם⁸ דִּינּוּ בְּשִׁבְתָּם⁹ וַיְהִיָּה הַמוֹפְרָד מִמֶּנּוּ שְׁבַתָּת בְּשִׁקְלֵ דְלִקְתָּ⁹ דְּלִקְתָּ שְׁבַתָּתוֹ. וַיִּתְכַן שִׁיְהִיָּה הַדְּגִשׁ

20 בְּעִבּוֹר הַנֶּחַ כִּי אִם הִיָּה שְׁבַתוֹ הִיָּה הַבִּי קְמוּצָה וְהִיָּה גַח נְעֵלָם בֵּין הַבִּי וּבֵין הַתִּי וּבְעִבּוֹר אוֹתוֹ גַח הַתִּי דְּגוּשָׁה וְהַבִּי פְּתוּחָה.

כָּף תְּשַׁמֵּשׁ בְּרֵאשׁ הַמְּקוֹר וְהַשֵּׁם כְּמוֹ הַבִּי הַלִּי כְּשִׁמּוֹר כּוֹכּוֹר כְּעֻלוֹת וּבְרֵאשׁ הַשֵּׁם כְּכִית כְּשֵׁדָה וְדִרְכָה כְּרִדְךְ שׁוֹכְרָנוּ בִּידוּעַ וְשִׁאִינוּ יְדוּעַ דְּרָךְ אַחַת לַהֲנָה. וְתִקְרָא זֹאת הַכָּף כָּף הַדְּמִיוֹן כְּמוֹ כְּעִבּוֹר בְּאֲדִנְיָם¹⁰ כְּשִׁפְחָה כְּנִבְרָתָה¹¹ כְּשֵׁדָה

25 הַחֶרֶם¹². וַיֵּשׁ כִּי לְשִׁיעוֹר כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת¹³ כְּבַחֲצֵי מַעֲנָה שְׂרָה¹⁴ כְּחֻצַּת הַלֵּילָה¹⁵ כְּאַלְפִים אִמָּה בְּמֵדָה¹⁶. וְתַשְׁמֵשׁ בִּסּוֹף לְגוֹכָה יְרִיד רְגִלִיךְ. וַיֵּשׁ כָּף זוֹ דְּגוּשָׁה תְּבוּנָה תְּנַצְרָךְ¹⁷ וַיִּתְנַךְ¹⁸ וְדִגְשׁוֹת זֶה בְּעִבּוֹר גִּי הַתּוֹסֶפֶת כִּי דְרָךְ לְשׁוֹן הַקְּדִשׁ לְהַבְרִיעַ גִּי הַתּוֹסֶפֶת כִּכִּי הַגּוֹכָה כַּאֲשֶׁר אֲפִרְשׁ עֲתִידָהּ בְּגוּיָן וְתַהִיָּה הַבִּי לְגוֹכָה עִם מִיָּם הַרְבִּים יְדִיכֶם רְגִלִיכֶם.

30 גוּיָן תְּשַׁמֵּשׁ בְּרֵאשׁ לְרַבִּים נַעֲשֶׂה נִשְׁמוֹר וְזֶה בְּעִתִּיד וְבוּיָן פְּתוּחָה יְהִיָּה עִבְרָ וְנִשְׁמַר וְנַעֲשֶׂה וְכֵן בְּכָל אוֹתוֹת אִיתִן שֶׁהֵם לְעִתִּיד בּוּיָן פְּתוּחָה יְהִיָּה עִבְרָ יַעֲשֶׂה עִתִּיד וַיַּעֲשֶׂה עִבְרָ יַעֲשׂוּ וַיַּעֲשׂוּ נַעֲשֶׂה וְנַעֲשֶׂה נַעֲבֵר וְנַעֲבֵר. וְאוֹתוֹת יִתֵּן שְׂאֲחָרֵי הוּוּיִן דְּגוּשׁוֹת וְעַל הָאֵל שְׂאִינָה מְקַבֵּלֵת דְּגִשׁ תַּהִיָּה הוּיָן קְמוּצָה וְאַעֲשֶׂה

ל ב חסר. ג כ מ גאנח. ג מ והנפרד, ב והמופרד. ד מ ב בא דגשות הת' כי הכ' פתח. ס מ אותה. ו מ ב כבוא עליהם וי.

¹ שמות א יו. ² תהלים קלו ג. ³ ישעיהו סו ח. ⁴ בראשית ב ד. ⁵ משלי ד כג. ⁶ תפלת ברוך שאמר. ⁷ במדבר יז ו. ⁸ ישעיהו סו כג. ⁹ דברים כח כב. ¹⁰ ישעיהו כד ב. ¹¹ שם שם. ¹² ויקרא כז בא. ¹³ שמות יב לו. ¹⁴ ש"א יד יד. ¹⁵ שמות יא ד. ¹⁶ יהושע ב ד. ¹⁷ משלי ב יא. ¹⁸ במדבר ו ח

ואראה ולעתיד בתוספת הווי' בשבא. וכשתהיה הו' על האל"ף שהיא בשבא
 ופתח תהיה הו' פתוחה כמו ואקוה שמך כי טובי והוא עתיד מפני שלא יכול
 לקרא שבא על שבא בתחלת התיבות. ואקוה לנו ווי' עבר ואברכהו גם ברוך
 יהיה³ שניהם קמוצים הם עבר ואברכהו ואברכהו⁴ בפתח והוא עתיד והו' מן
 ואברכהו שהוא בשבא תורה עליו. ואעמד עליו ואמותתהו כי ידעתי כי לא יהיה⁵
 אחרי נפלו ואקח הנזר אשר עד ראשו ואביאם אל אדני הנה⁶ הווי' קמוצין
 זולתי וו' של ואמותתהו שהיא פתוחה ופרשו בו כי לאשר היה כוונתו כי לא
 המיתו לכך הו' פתוחה בלשון עתיד. ובסוף השמות תשמש הני' לנקבות ידיהן
 רגליהן להן תשמרנה תעשינה. ונהגו בעלי הלשון להוסיף ני' עם וי' הרבים ישמרון
 יזכרון שמעו עמים ידונון⁶ ויראון⁷ צקון לחש⁸ כמו צקו על דרך אשר לא ידעון
 אכתין⁹. וכאשר ידביקו לנוין וי' שהוא כנוי יחיד המדבר לנפשו אמרו
 ישחרונני¹⁰ ימצאונני¹¹. וכן נהגו להוסיף נוין תוספת בלא וי' ליחיד המדבר
 לעצמו זבח תורה יכבדני¹² יסבנהו יצרנהו¹³ כי משם אתקנד¹⁴ הני' תוספת כי
 ני' השורש במלת יצרנהו ובאתקנד נבלעות בעי' הפועל. ידי נשים רחמניות¹⁵
 ואין ראני¹⁶ ושם ידבר עמנו¹⁷ הנונין נוספות. וכאשר רצו להבליע נון התוספת
 בנון הכנוי הדגישו נוין הכנוי ואמרו דנני אלהים¹⁸ יסר יסרני¹⁹ ומי יעידני²⁰
 וכן בקף הנוכח ישמרך²¹ ויהנך²² תבונה תנצרך²³ נוני התוספת נבלעות בדגש
 ודינם ישמרנך ויהננך תנצרך כמו משם אתקנד²⁴ הנוין הכתובה נוין התוספת
 והני' שהיא פ' הפעל מן נתק בלועה בת'. ואם תאמר הנה אתקנד נוין התוספת
 כתובה והכי' דגושה תרע כי אין זה דגש חזק כי אם קל ודגש קל לא תתבלע
 בו אות ודגש חזק לא יהיה אחרי אות נחה ולא בתחלת תיבה אם לא תהיה
 קודם אות חלקה והיא ה"א. ולא יהיה דגש לא קל ולא כבד אחרי התנועות
 הגדולות כמו קמץ וצרי כי אם במלת בתים בלבד ואין לו דמיון בכל המקרא.
 ותאמר בכנוי יחיד שאינו נמצא ישמרני וזכרני הנוין דגושה בעבור נוין התוספת
 ליחיד כמו שנוספה ליחיד המדבר כנפשו כמו יכבדני²⁵ ונבלעה בדגש במלות
 אחרות כמו דנני אלהים²⁶ תברכני נפשך²⁷ ודומיהם והיה דין ישמרנו וזכרנו
 ליחיד ישמרהו וזכרהו ואם יוסיף נוין התוספת יאמר ישמרנהו וזכרנהו יצרנהו
 כאישון עינו²⁸ וכאשר רצו להבליעה לא יכלו להבליעה בה' כי אינה נראית
 בדגש אלא מסיק על כן החליפה בנוין והבליעו ני' התוספת בני' הכינוי
 כמנהגם. ואם תאמר כי נוין ישמרנו ני' התוספת והדגש בעבור ה' ישמרנהו כבר
 הקדמנו כי אין דרך דגש להביא אות שלאחריו אלא אות שקדם. ותהיה נוין

ב ו הוא קמץ ואברכהו גם ברוך יהיה קמוצה הו'. ב מ ב לכנוי יחיד. ג ב לעצמו. ד מ ב חסר. ה ב ואפילו הכי הכי. ו ב מוסי' כמו מה שמו ועיין לעיל. ז ב מוסי' וממלת אנה ימה שמה למה אין ראיה לפי שהנגינה בתם מולעיל מוסי' במלת בתים. ח מ ב מוסי' שחסרה.

1 תהלים נב יא. 2 שם סט כא. 3 בראשית כז לג. 4 ישעיה נא ג. 5 ש"ב א י. 6 שמות טו יד. 7 דברים יג יא. 8 ישעיה כו מז. 9 דברים ח מז. 10 משלי א כח. 11 שם שם. 12 תהלים נ כג. 13 דברים לב י. 14 ירמיה כב כד. 15 איכה ד י. 16 ישעיה מז י. 17 הושע יב ה. 18 בראשית ל ו. 19 תהלים קיח יג. 20 ירמיה מט יט. 21 במדבר ו כד. 22 שם ו כח. 23 משלי ב יא. 24 ירמיה כב כד. 25 תהלים נ כג. 26 בראשית ל ו. 27 שם כז יט. 28 דברים לב י.

נוספת בראש השמות כמו נו"ן של נמרוד מי נפתוח¹ היתה נסבה² דינו סבה. ובסוף זכרון שברון דראון היה דינו ברגשות הרי על כן הדי בצרי ראשון אחרון הגיון עליון פרוין הווין והגנונין נוספות הווין למשך החורם והגנונין לתוספת אמתינה שזכרנו. ויש מאלה השמות שישתנו בסמוך שברון מתנים³ הגיון לבי⁴ דראון עולם⁵ ויש זכרון בשבא שלא בסמוך אין זכרון לראשנים⁶ ויש מהם בשבא לעולם⁶ בסמוך ובמזכרת³ אביון עליון פרוין יתרון פתרון. ויש נו"ן שרש כאשר תהיה פ"א הפעל תתבלע נו"ן בעינו וזה בעתידים כמו יסע ידור יפול יתן ותפוד בצויו תן תנו סע סעו גש גשו נא אלי⁷ שא שאו יריכם⁸ וזה בבנין קל כי בבנין חזק לא תחסר לעולם מראש הבנין עד סופו. ובבנין הפעיל לא תזכר ולא תפקד כי בהבלעת דגש תבא כמו הניד הפיל הגיש הביט יגיד יפיל יגיש יביט אין לה זכר רא בפעלים שעבר ולא באיתניים. וכשתהיה למ"ד הפעל נו"ן ותוסיף עליה נ' הרבים או נ' הנקבות או תתבלע נ' השרש בהן כמו ונתנו את בנתינו⁹ ולנו בגבעה או ברמה¹⁰ דינם בשני נונין וכמוהו בצל דליותיו תשכנה¹¹ הגו"ן מן השרש בלועה בני הנקבות תרנה שפתי¹² דגשות הגו"ן הראשונה להראות בנין חזק ודגשות הגו"ן האחרונה שהיא לנקבות שהם השפתיים להבליע נ' הכפל. אך חכמות בחוץ תרנה¹³ משקלו תפעולה ולא תפעולנה. מפני כי אם היה לנקבות רבות היה חסר ב' נונין נ' הנקבות ונ' הכפל ואין חזק ברגש להביא ב' אותיות ואין דרך הלשון לחסר נ' הנקבות ואם הנ' לנקבות הרי אינו לשון רנה כי אין שם משתי נוני הכפל אפילו אחת וכן אומר בני על צד תאמנה¹⁴ כי אינה לנקבות לפי שאין שם דגש והיא בעבור נו"ן השורש כנו"ן ויהי אמן¹⁵ באמנה אתו¹⁶ על כן משקלו תפעלה ולא תפעלנה ותרנה ותאמנה לשון יחידה נוספת על כל אחת ואחת מהחכמות ומהבנות ואם היה תרנה לשון רבות היה תרננת או תרננת בשקל והנה תסכנה¹⁷ וה' תרנה וה' תאמנה אינה לנקבות כי אם תוספת¹⁸ כי מצינו תוספת ה' בסימן אמתינה¹⁷ אשמעה אשלחה אזכרה כי הת' תורה על הנקבה.

25

ה"א תשמש בראש השמות ליריעה הבית השרה הכרם ולעולם האות הסמוכה לה ברגש לבד מאותיות אהע"ר שאין דרכם לקבל דגש כי אם במעט מקומות ועתה אומר לך מקצתם. אלף תביאו להם תנופה¹⁸ שפו עצמותיו לא ראו¹⁹ דאיוב ויביאו לנו²⁰ דעורא. ח' ע' אין במ דגש. ה' נראית במפיק. רי"ש הראיתם האיש העלה²¹ דגלית הראיתם כי שלח²² דאלישע הראיתם אשר בחר בו יי²³ דשואלם בעבור הרעימה²⁴ דשמואל לא כרת שרך²⁵ דיוחזקאל היאבה רים עבדך²⁶ דאיוב רומו מעט ואיננו²⁷ דאיוב לב יודע מרת נפשו²⁸ אל תאמר

ל מ ב חסר. ב ב חסר. ג ב מוסי' והנ' דגושה היא הלי' והע' בלועה בה. ד ב כתוספת ה"א. ה ה דאליאב.

¹ יהושע טו ט. ² ד"ה ב' י טו. ³ יחזקאל כא יא. ⁴ תהלים יט טו. ⁵ דניאל יב ב. ⁶ קהלת א יא. ⁷ בראשית מה ד. ⁸ תהלים קלד ב. ⁹ בראשית לד טו. ¹⁰ שופטים יט יג. ¹¹ יחזקאל יז כג. ¹² תהלים עא כג. ¹³ משלי א כ. ¹⁴ ישעיה ס ד. ¹⁵ אסתר ז ז. ¹⁶ שם ב כ. ¹⁷ בראשית לו ז. ¹⁸ ויקרא כג יז. ¹⁹ איוב לג כא. ²⁰ עורא ח יח. ²¹ ש"א יז כה. ²² מ"ב ו לב. ²³ ש"א י כד. ²⁴ שם א ו. ²⁵ יחזקאל טו ד. ²⁶ איוב לט ט. ²⁷ שם כד כד. ²⁸ משלי יד י.

אשלמה רע¹. וכשתהיה ה' ליריעה על אות מן א"ח העיר תהיה קמוצה ואינה נופלת בלשון עבר ובלשון עתיד אלא בשתי מלות שהם במקום אשר ההלכות אתו² דיהושע ההשיבו נשים נכריות³ ועל השם השוק והעליה⁴ דשמואל פתרונו ואשר עליה. ויש ה' לתמיהה הלעולמים יונה ארני⁵ האפס לנצה חסדו⁶ הנמע און הלא ישמע⁷ היסר גוים הלא יוכיח⁸ ולעולם הסמוכה לה רפוייה⁹ שלא כדרך¹⁰ ה' ליריעה וולתי מלה אחת הייטב בעיני יי¹¹ והיא זרה עד מאד כי היא לתמיהה¹² והיורד דגושה וההיא פתוחה. ואסג הסמוכה לה מאותיות בגיד כפ"ת והיא כשכא או תדגש כמו הבמהנים אם במצרים¹³ הכמות נבל¹⁴ הכמכת מכהו הכהו¹⁵ הרב כח¹⁶ ועברו זרים כתוכס הבסוד אלוה תשמע¹⁷ הבעד ערפל¹⁸ הברכה אחת¹⁹ הכוונה יעשה²⁰ שהם על בגיד כפ"ת והם רפויים. ויש ה' לאמתת הדבר כמו הנגלה נגלתי אל בית אביך²¹. ויש ה' לקריאה הקהל חקה אחת²² האויב תמו חרבות לנצה²³ הקטנים עם הגדולים יסף ה' עליכם²⁴. ויש ה' נוספת לכנין הפועל הגדיל השליך. ויש ה' נוספת באיתנים אשמעה אוכרה אשלחה. ויש ה' נוספת בצווי הזכר שמרה שמעה זכרה. ויש ה' נוספת בראש השמות הצלה הצלחה הבנה. ובסוף לילה כי ה' לילה אינה לנקבות כי לשון זכר הוא ותמצא לילה בלא ה'. ויש ה' במקום אל מצרימה ירושלימה בבלה פדנה ביתה תמנתה. וברוב מקומות ה' ליריעה על מ"ם רפוייה המכסה את הקרב²⁵ המלאה הורע²⁶ המלאה לה עמיר²⁷ המסכן תרומה²⁸. ועל היורד רובם רפים היקום אשר ברנליהם²⁹ ליי השיועה על עמך ברכתך סלה³⁰ ערו ערו עד היסוד בת³¹. ודע כי כל הלוים³² שבתורה ובמקרא רפוי למד ואין להם ענין ידוע כמו כל מלמעלה הלי³³ רפוייה וכל מלמטה דגושה הלמיד. ויש ה' שורש הרג הרס הפך ואינה נופלת לעולם, וכמו כן כאשר תהיה הה' ע' הפעל לא תחסר אך כאשר היא ל' הפעל והיא חלקה תחסר כמו ה' עשה בנה פנה קנה עשו בנו פנו קנו. וכאשר תהיה למיד ודרבה במפיק לעולם לא תחסר כמו ננה גבה כמה לך בשרי³⁴ כי הם בדרך השלמים נקודתם קמץ ופתח אבל עשה בנה פנה קנה כולם קמוצים בעבור³⁵ האות החלקה.

יוד תשמש לשאינו נמצא יעשה ישמור יאכל יקום יאמר ובסוף ליחיד המדבר לנפשו עיני רגלי ידי ראשי ולרבים ירי עבדי רגלי עיני. וכאשר יכנו הרבים לשאינו נמצא תקרא יויד הרבים כמו אָוִי עבדיו סוסיו ידיו רגליו עיניו והיא הווד שבעבדים ושבוסוסים. ויש לענין יחיד אדונו אלהו בעליו ולא נמצא בעל אדונו³⁶ אך נמצא אלהו זו כחו לאלהו³⁷. ויתכן כי על זאת הסברה שיאמר מן אלוה

לך רפוא. ז ב לחימה. ג ב מוסי האות. ד מ המלות. ה ב מוסי לחנפה גוים בנפת שוא (ישעיה ל כח). ו מ ב שבמקרא. ז ב חסר. ח ב מוסי כמו אהב אהל להג מחר. ט ב מוסי המדברים בעד נפשם. י מ ב יוד.

1 משלי כ כב. 2 דיהושע י כד. 3 עזרא י י. 4 ש"א ט כד. 5 תהלים עז ח. 6 שם עז ט. 7 שם צד ט. 8 שם צד י. 9 ויקרא י יט. 10 במדבר יג יט. 11 ש"ב ג לג. 12 ישעיה כז ז. 13 איוב כג ו. 14 שם טו ח. 15 שם כב יג. 16 בראשית כז לח. 17 שם לד לא. 18 ש"א ב כז. 19 במדבר טו טו. 20 תהלים ט ז. 21 שם קטו יג. 22 שמות כט יג. 23 דברים כב ט. 24 עמוס ב יג. 25 ישעיה מ כ. 26 דברים יא ו. 27 תהלים ג ט. 28 שם קלז ז. 29 שם סג ב. 30 חבקוק א יא.

אלהו כן יאמר מן בעל בעלו ומן אדון אדוני בעלי. אך יוד אשרי בלעדי
 לא תחסר לא יאמר אשרי אשרי כי אם אשרי אשרי בידו וכן אשרי ביד
 לא תחסר מן המכתב. ולא יאמר בלעד בלא יו"ד ולא בלעדו בלעדי בחזק כי
 אם בלעדי אלהים יענה¹ ובלעדיך לא ירים². ויש יו"ד שורש יוד ישבא ויש
 5 יו"ד נוספת בראש השמות ידלף ישבא יגבהה יקום מלשון תקומה יבול מן בול
 הרים ישאו לו³ ובסוף יש יו"ד נוספת מהרי הנמפתי⁴ הצרי⁵ פערי⁶ נערי⁷ מוכיח
 אדם אחרי⁸ הוא שם התואר אדם שהוא נסוג אהור. ורבותינו מרגילים זאת
 היו"ד בתואר השמות זכאי אשמאי בנאי וכן מרגילים הנו"ן שבחן זכרן.
 וזו תשמש בראש לתוספת שמות או פעולות ראובן ושמועון⁹ זכור ושמו¹⁰ אבל
 10 ושתה¹¹. ויש ו"ו שתשיב עבר לעתיד שָמרו עבר ושמו בני ישראל¹² עתיד
 זכרו עבר וזכרו פליטיכם¹³ עתיד. שמר עבר ושמר ו"י אלהיך לך¹⁴ עתיד. ו
 ותשרת בסוף לרבים שָמְעוּ שלחו פקדו אכלו. ויש ו' שורש אין לה ולד¹⁵. ויש
 עי"ן הפעל הן גוענו¹⁶ בנוע אחינו¹⁷. ויש ו' למ"ד הפעל שלו היות¹⁸ שלוה
 עלוה הרוה אלו הווי"ן במקום ההאין וההאין הכתובות לנקבות.

15 מ"ם תשרת בראש התיבות מבית מכרם משדה החרם¹⁹ ולעולם האות הסמוכה
 לה דגושה זולתי מאותיות אההע"ר או תהיה המ"ם בצרי כמו מראשו ועד
 רגליו²⁰ מראשית שנה ועד אחרית שנה²¹ מעולם שברתי עלך²² מהמדבר ועד
 הנהר²³ מאיש²⁴ מהמם תשעני²⁵ והדגשות לחסרון נו"ן מן בית מן כרם מן שדה
 ויש זרים מהם שאינם על אההע"ר והם רפויים והמ"ם בחזק כמו מבציר אביעור²⁶
 20 בהתים מגבורתם²⁷ דיהוקאל. ותכנס מ"ם על מקור משמוע מבנותג מדלק אחרי
 פלשתים²⁸ משמור והדגש לגו"ן²⁹ כמו שזכרנו למעלה. וזכמו כן על אות אההע"ר
 תהיה המ"ם בצרי מרדוף מהלוך³⁰ כמו שאמרנו ויש זרים כמו כן שהם על אות
 אההע"ר והמ"ם בחזק מרדוף אחרי פלשתים³¹ מעצבך ומרגוך³² בחזק. ותהיה
 המ"ם נוספת בראש השמות משמר משכן מקדש ובסמוך יהיו פתוחות משמר
 25 וי"י³³ משכן שלה³⁴ מקדש וי"י³⁵. ובמחלי הפ"א מושב מולד מוצא. ובמחלי
 העי"ן מלון מגור מבוא מקום וכאשר יסמכו יהיו בשבא מקום המשפט³⁶ מלון
 ארחים³⁷ מבוא העיר³⁸. ובאו מהם שלא כדרך ומוצאיו ומוכאיו³⁹ את מוצאך
 ואת מוכאך⁴⁰ דינם מבואיו מבואך אך לפי שהיו מוצאיו מוצאך המ"ם בחולם
 דמו אליהם הכריהם לְנוגם וככה יכסימו⁴¹ בעבור הברת יו"ד בשורק שב להיות

א ב מ ב מוסי קים דברי תפורים (אסתר ט לב). א ב מ ב מוסי עמד ועמד ורעה בעז
 ו"י (מוכה ה ג). ג ה מעשות. ד ס ב חסר. ו ב מוסי וכאשר יהיה מהם שם מבעלי הכפל
 לא ישחנו בסמוך כמו מעוז פריעה ששרשו עזו.

1 בראשית מא טז. 2 שם מא מד. 3 איוב מ ב. 4 ש"ב כג כה. 5 שם כג ב.
 6 שם שם. 7 ד"ה א' יא לו. 8 משלו כח כג. 9 בראשית לה כג. 10 מביחא על שמות כ ה.
 11 ישעיה כה א (בקצת כתבי יד ושתה). 12 שמות לא טז. 13 יחזקאל ו ט. 14 דברים ז יב.
 15 בראשית יא ל. 16 במדבר יז כז. 17 שם כ ג. 18 איוב טז יב. 19 צ"ל משדה אחותו
 ויקרא כז כב. 20 שם יג יב. 21 דברים יא יב. 22 ירמיה ב כ. 23 יהושע א ד. 24 בראשית
 ב כג. 25 ש"ב כב ג. 26 שופטים ח ב. 27 יחזקאל לב ל. 28 ש"א יז נג. 29 צ"ל מרדף
 אחרי דוד ש"א כג כה. 30 ישעיה יד יג. 31 לא נמצא במקרא. 32 תהלים עז ס. 33 במדבר
 יש כ. 34 קהלת ג טז. 35 ירמיה ט א. 36 שופטים א כד. 37 יחזקאל מג יא. 38 ש"ב ג כה.
 39 שמות טו ה.

המ"ם בשורק וכמוהו הרו והגוי¹ כי דינם היה הורו והגו לפי שהורו דינו הורות מענין ולהורת בני ישראל² והוגו מן והגית בו יומם ולילה³ ודינם הגו כמו בנה בנתי בית זבל לך⁴ אך לזוגם הוציאום במבטא אחד. ויש מ"ם נוספת במחלי הלמיד משרה מקנה מרבה להכיל⁵ נמכוה ונמס⁶ נתחברו בו נ' נפעל ומ' השם כי דינו מכוח או נכות. ועל דעתי מגורה זאת מנחה שרשו נחה מענין לך נחה⁵ את העם ולא נחם אלהים⁶ לפי שנהגים אותה ואם כן אין הכלל ממנו מנחות כמו שנהגו בתלמוד לקרא המ"ם בשבא כי אם בחורק כמו מן מקנה מקנות ומן משרה משרות כי לא יאמר מקנות בשקל מנחות המ"ם בשבא כי אם יאמר מנחות המם בשבא⁷ או תהיה שורש כמו שיי"ן מן שמלה שקלות וכן כבשה כבשות שפחה שפחות. ותהיה מ"ם נוספת בסוף השמות הנם ריקם פתאום שלשום¹⁰ פ"י הנם מלשון אשר חנן אלהים את עבדיך⁹ וכן הנם נתון בלא מחיר הנשות הנזין לנזין. אחרת וריקם מן ריק ופתאום מן פתי¹⁰ הוא מקרהד שיקרה בלא ידיעה כי פתי היה האדם באותו מקרה ושלשום מן שלש תמול ויום שקדם שלישי ויש מפרשים שלשום שלש יום. ויש מ"ם בקבוץ הוכרים עם יויד אנשים שרים עבדים ואף יש יויד ומ"ם בקבוץ הנקבות נשים פלגשים כי דרכם לנקבות שמרות¹⁵ שפחות כבשות ואף יש בקבוץ הוכרים ו"ו תי"ו אבות. ויש מ"ם עם הא ידיהם רגליהם עיניהם שניהם וכמוהם ונשאו עליך בניהם קינה¹⁰ הוא והמ"ם לרבים ונשאר בני הב' שמוש ונשאר נ' ופירושו קינה מן ולא נה בהם¹¹ שפירושו לשון בני וקינה מענין ונהה נהי נהיה¹² אף על פי ששרשם איננו אחד ענינם אחד ושקל נ' בשקל אף ברי יטריה עב¹³ הב' שמוש ורי מן רויה חסרה ל'²⁰ הפעל ודינו קנה בשקל קנה כי תחת יפ"י¹⁴ מלשון כויה וכן זר זהב¹⁵ מן ארחי זרבעי ורית¹⁶ ואם היתה הא בניהם שורש היתה פתוחה כמו ידם רגלם גבהם נגהם. ויש מ"ם שורש מך מרד ומ"ם ונתתי מכם¹⁷ איננה שורש כי אם מאמתניה בשקל מקנם ושרשיו וענינו מן וגם מים תכרו מאתם¹⁸ וככה ורחוק מפנינים מכרה¹⁹ בשקל למקנה²⁰ ומשפטו מכרתה ותי"ו החסרה כתי"ו פנה²¹ מרה²² בזה²³. ויש מ"ם שורש נבלעת בחברתה כמו יהיו תמים על ראשו²⁴ כמו תמימים. ויש תמים בלא דגש לשון יחיד איש תמים²⁵ ורבים תמימים והחסרים הם ליחיד ולרבים תמים בדגש וכן עמו עמו דינו עממי עממו בראית אחרך בנימין בעממך²⁶ וכן עמו עמכם עמהם הממין דנושות למ"ם אחרת ומענינו ארוים לא עממהו²⁷

30 פ"י לא היו עמו.

ט מ ב היא. ט כ ב כי הוא מלשון חנן ריק פתי שלש ופירושה חנן נתן כמו. נ נ מביא נון. ד ב חסר. ט ב מוסי' בכורות. ו מ ב מוסי' פרחון.

¹ ישעיה נט יג. ² ויקרא יא. ³ יהושע א ת. ⁴ מ"א ת יג. ⁵ יהזקאל כג לג. ⁶ ש"א טו ט. ⁷ שמות לב לד. ⁸ שם יג ז. ⁹ בראשית לג ה. ¹⁰ יהזקאל כז לב. ¹¹ שם ז יא. ¹² מיכה ב ד. ¹³ איוב לו יא. ¹⁴ ישעיה ג כד. ¹⁵ שמות כה יא. ¹⁶ תהלים קלט ג. ¹⁷ במדבר כ וט. ¹⁸ דברים ב ו. ¹⁹ משלי לא י. ²⁰ בראשית כג יח. ²¹ משלי ז ח. ²² איוב יא ט. ²³ יהזקאל כט יט. ²⁴ שמות כו כד. ²⁵ לא נמצא במקרא. ²⁶ שופטים ה יד. ²⁷ יהזקאל לא ת.

ש ע ר

תדע כי עיקר כל הפעלים ארבעה חלקים ובכל אחד ואחד יש שמונה חלקים.
 5 והאחד הם הבנינים והם שמונה. בנין פעל הקל כגון שָׁמַר והרומים לו.
 ובנין פִּעַל החזק בדגש כגון דָּבַר שָׁבַר וחבריו. ובנין הַפְּעִיל כמו הַשְׁלִיךְ הַגְּדִיל
 ורעיו. ובנין נִפְעַל כמו נִשְׁמַר נִכְבַּר ואחיו. ובנין הַתְּפַעֵל כמו הַתְּהַלֵּךְ הַתְּגַדֵּל.
 ובנין הַפְּעִיל כמו הַשְׁלִיךְ הַשְׁבֵּר. ובנין פּוֹעֵל החזק כמו אֲשֶׁר פָּקַד עַל פִּי מִשְׁהוּ
 כי שָׁלַח בְּרִשָׁת בְּרַגְלָיו¹. ובנין פּוֹעֵל הַמְרַבֵּעַ כמו כֹּאשֶׁר כּוֹנֵן לְהַשְׁחִית² ורעיו.
 אלו שמונה בנינים אע"פ אשר שמותם נשאו. ובסודותם נפלאו. ובבנינים נקראו.
 ועד השלושה לא באו. והם פִּעַל פּוֹעֵל הַפְּעִיל כי רוב הלשון נתכן עליהם והם
 10 אבות לבנינים האחרים ובם חנו הפעלים ובם נסעו.

החלק השני שמונה פעולות. שלמים. מחלי עי"ן. מחלי למ"ד. מחלי הקצוות.
 מחסרי הגו"ן. מחסרי הי"וד. ובעלי הכפל. ולא אמרנו מחסרי הלמ"ד כמו
 ל' לקח שהיא פ' הפעל מפני שלא תמצא מהם כי אם מלה אחת לבדה על כן
 לא נמנית בחשבון.

15 החלק השלישי חלקי פעולות הבנין שהם ששה. עבר. פּוֹעֵל. פְּעוּל. צווי. מקור.
 אית"ן שהוא בעתיד. ושם דבר. ושם התואר. הרי שמונה אשר כוללים
 כל המקרא כי לא תמצא בכל המקרא תיבה שאינה מאחת אלה השמונה וולתי
 מלת הַדְּבַק לבדה כמו את על אל גם רק אך אף כי לא.

החלק הרביעי שמונה שאלות הנמצאות בכל התיבות של הפעלים. שאלה
 20 ראשונה פעלתו. שנייה בנינו. שלישית שרשו. רביעית משקלו. חמישית
 אם הוא כראוי. ששית חברו. שביעית פרושו. שמינית אם עומד אם יוצא והוא
 הנקרא עובר או בודד וסימנהו ל"ב שִׁמְר חִפְּיָן. ל' פעלתו אם עבר או עתיד
 או מה היא פעלתו. ב' בנינו מאיזה בנין הוא מהשמונה. ש' שרשו לדעת
 אותיות השרש. מ' משקלו תיבה במשקלה באותיות ובניקוד אפילו אינה מענינה.
 25 ר' ראוי אם הוא כדינו. ח' חברו מלה אחרת כענינה. פ' פרוש היאך ענינו. השאלה
 השמינית צ' מן יוצא אם המלה פועל יוצא או עומד וי"א עובר או בודד. ובפעלים
 אבאר כל הענינים האלה באר היטב ועתה אביא ראייה ממלה אחת הַפְּתוּה פעלתו
 עבר בנינו מן הפעיל שרשו נָטָה משקלו הִכָּה דינו הִנְטָה חברו לא תטה
 משפט⁴ פרושו ידוע כמו ועלי הטה חסד⁵ והוא פועל עובר כי דבר אחר הטה כי
 30 נטה הוא בודד. נשלמו הארבעה שהם בשמונה.

א כ ב החלק האחד. ב ב חסר. ג אחת מאלה. ד ד א אם הוא משמונה בנינים.
 ב משמונה בנינים. ה מ ב מוסיף שלש. ו כ ב בשמונה שמונה.

¹ שמות לו כא. ² איוב יח ח. ³ ישעיה נא יג. ⁴ דברים טז יט. ⁵ עזרא ז כח.

ש ע ר

האותיות הנבלעות בדגש והם ז' וסימניהן תנו אליה.

- ת' תתבלע בדגש כתי' של התפעל כמו ואשמע את הקול מדבר אלי¹ דינו מתדבר תתבלע התי' בדגשות הדי'. ולקה למטהר² דינו למתטהר תתבלע התי' בדגשות הטי'. אחרי אשר הפטמאה³ דינו החטמאה תתבלע התי' בדגשות הטי'⁵ והוא מורכב משני בנינים מן הופעל והתפעל וכמוה החדשנה מחלב מרם כרים⁴ דינו החדשנה. נ' תתבלע בדגש כאשר תהיה פ' הפעל נ' תתבלע בע' הפעל כמו נסע יסע יתן ידור יפול דינם ינסע ינתן ינדור יפול וכן תתבלע נ' נפעל בפ' הפעל בצוויין והעתידין כני' נשמר כהשומר אשמר ישמר דינם הנשמר אנשמר ינשמר. י' תתבלע בדגש פ' סגלה פרה אדמה⁵ וידעו כי עורמם הם⁶ והצגתיה ערמה⁷ הווין מובלעין בעבור אותיות הדגשות כי הם מן אדום ערום³ ורבים בהם. א' תתבלע בדגש כמו מכלת לביתו⁸ כמו מאכולת בשקל מחגרת שק⁹ ובמשקלם במסרת הברית¹⁰ המ' קמוצה להביא נח נעלם ודינו במאסורת הברית. וזאת המלה שהיא במלכים מכולת לביתו בדברי הימים מכות לעבדיך¹¹ פירש בו המורה ג' ר' יונה¹⁰ אבן גנאחד שהוא כמו טחון מבעלי הכפל שרשו¹⁵ כתת מן כתית למאור¹² והביא במשקלו אם יתגדל המשור¹³ ואף הביא מבל ואמר כי שרשם שרר בלל. ואני אמרתי כי שלשתם חסרי נון בפלס מביע ופירוש משור מלשון נסרים שבתלמודם וכמוהו וישר במגרה¹⁴ היוד קמוצה להביא נח נעלם בעבור הדגשות השיון שחסר וכן עשו במלת ויוד יעקב נזיד¹⁵ דינו היה ויוד בדגשות הוין בשקל ויפל ויגד. ופירוש מכול גשם מן נבלי שמים מי²⁰ ישיב¹⁶ דאיוב שהוא כמו ונשמי שמים ופירוש מכות מאכל ושרשו נכת ותרנום ויגשבו¹⁷ ונכיתו. ל' נבלעת בדגש ל' לקח בדגשות ק' יקה תקח¹⁸ דינו ילקח תלקחו. י' נבלעת בדגש ופטורי צצים¹⁸ הצי' דגושה להבלעת יוד של ציין וכן כי אצק מים¹⁹ יצרהו²⁰ דגשות הצי' בעבור ה'י' שהיא פ' הפועל. ה' תתבלע בדגש מזה²¹ מלכם תדכאו עמי²² דגשות הו' והל' בעבור הה'. וולתי ז' אותיות²⁵ אלה לא תתבלענה בדגש כי אם אות בהברתה. כ' תתבלע בה בית אהרת תסבו את העיר²³ כמו סביב. ג' ג' אהרת תתבלע בה תחגו את חגי²⁴ כמו המון

א מ ב מוסי' ובלוליס יעלו (מ"א ו ח). ז מ ב הווין בלמדוין ו"ו אדום באדמה פרה אדמה ערמים מים עמוקים (משלי יח ד). ג מ ב מוסי' הגדול. ד ה מ בן גאנה. ס ב מלשון תלמוד. ו כ ב חסר, מוסי' אך ותלקח (אסתר ה ג) הקוף רפוי כמשפט. ז מ ב מן סבב; מוסי' ודינו תסבבו.

¹ צ"ל וישמע את הקול מדבר אליו במדבר ז פט, או ואשמע את מדבר אלי יחוק' ב ב. ויקרא יד ד. ² דברים כד ד. ³ ישעיה לד ו. ⁴ במדבר יט ב. ⁵ בראשית ג ז. ⁶ צ"ל סן אפשימנה ערמה והצגתיה הושע ב ה. ⁷ מ"א ה כה. ⁸ ישעיה ג כד. ⁹ יחזקאל כ לו. ¹⁰ ד"ה ב' ב ט. ¹¹ שמות כז כ. ¹² ישעיה י טו. ¹³ ד"ה א' כ ג. ¹⁴ בראשית כח כט. ¹⁵ איוב לח לו. ¹⁶ במדבר כא ו. ¹⁷ מ"א ו יח. ¹⁸ ישעיה כד ג. ¹⁹ שם מד יב. ²⁰ שמות ד ב. ²¹ ישעיה ג טו. ²² יהושע ו ד. ²³ ויקרא כג לא.

הונג. ד' תתבלע בה ד' אחרת² שרוד נשדנו² כי הוא מן שד ושבר בנבולך³.
ה' לא תתבלע בה ה' אחרת כי אין לה תורת דגש. ו' תתבלע בה ו' אחרת
הנה כמו הוזה. ז' תתבלע בה ז' אחרת תבוז לכס⁴ בזוננו לנו⁵ כמו בזוננו.
ח' אין לה תורת דגש. ט' תתבלע בה ט' אחרת כל נמטו פעמי⁶ שרשו מטט.
י' תתבלע בה יוד אחרת היום דינו היום בני יודים שתיים שורש שהוא מבעלי
הכפל והשלישית לרבים ומשקלו דלים רבים תמים רבים זכים. כי תתבלע בה כי
אחרת זכו נזירה⁷ שרשו זכך. ל' בלי אחרת סלך⁸ מן סללה⁹ גלו אלי¹⁰ מן
וגללו את האבן¹¹. מ' במ' אחרת בחמו נדעכו ממקומם¹² מן חמימות³ תמים¹³
מן תמימים. נ' בני אחרת רנו שמים¹⁴ רני ושמי¹⁵ מן רך^ן ורנה. ס' בס'
אחרת כי פסו אמונים¹⁶ כמו תמו נכרתו¹⁷ כדונג נמסו¹⁸ שרשו מסס. ע' אין
בה דגש. פ' תתבלע בה פ' אחרת הפים¹⁹ מן מתפפות על לבבהן²⁰ קפה מן
חוסף עליו כל היום²¹. צ' צ' בצי אחרת למען תמצו והתענתם²² בשקל תסבו.
ק' בק' אחרת חקה כמו היו החקקים חקקי און²³ ונמקו כל צבא השמים²⁴ בשקל
ונסבו בתיהם²⁵ ונשמו דרכים²⁶. ש' תתבלע בה שין אחרת אולי ימשני אבי²⁷
מענין כי מששת את כל כלי²⁸ וימשש ולא מצא²⁹. ו. אשה אין דגשות תיבה
זו בעבור שין אחרת כי אם בעבור י' איש. וי"א כי הדגשות בעבור נוין אנוש
לזכר אשה לנקבה וכן אשות הזמה³⁰ דינו אגשות. ורבים זכרים מלשון אנוש
אנשים ומלשון איש אישים וחסרו א' אנשים לנקבות ואמרו נשים. וכן אמרו
בדגשות ט' חטה ושערה³¹ כי הוא לנ' שחסר ובתרגום תמצאה הנטיק. וכן
דגשות צ' בעבור הני הצץ קצי דגשות הצ' עבור הני' כמו עד אנה תשימן קנצי
למלין³² ומצאנוה ברברי רבותינו בבכא בתרא בתוספות דמכרי כנהי³³ כמו כהי
וכן דגשות ת' בעבור נ' עתו עתי דינו ענתו ענתי ובתרגום מצאנוה די בעבר
נהרה וכענת³⁴ כמו וקעת. והטיבו אשר דברו באלה השמות אך יתכן קצו וקצי
מבעלי הכפל וכן עתו עתי כפלם פתו פתי מן פתות אתה פתים³⁵ מן וקצין
פתלים³⁶ ועתים מן לעות את יעף³⁷ שפירושו להחכים כמו ידעי העתים³⁸
יודעי החכמות ולעות היה דינו בחולם כדין בעלי הכפלא לחוג לסוב וכמותו
לבור את כל אלה³⁹ ישוד בצהרים⁴⁰ דינו בחולם. ת' תתבלע בה ת' אחרת

ס מ ב מוסי וימדו. ס ב מוסי של תשלו דלוגו מאר. ג מ ב אשר בגדיך חמים
(איוב לו יז). ג מ ב מוסי כחנת פסים (בראש' לו ג) פסת בר (תהלים עב יב) בשקל גנת ביתן.
ד מ ב צדיק. ס מ ב בחברתה. ו מ ב את אשו הגדולה (דברים ד לו) אשה לרית נוחח
(ויקרא ג טז) מן איש. ז מ ב ואין דגשות שין אשה. ס מ ב מוסי וחטה דינו חנטה.
ט ב וכן דגשות צ' קצי קצו לנ'. י מ ב חסר. יל מ חסר.

1 תהלים מב ה. 2 מוכה כ ד. 3 ישעיה ס יח. 4 יהושע ח ב. 5 דברים ג ו.
6 תהלים יז ה. 7 איכה ד ז. 8 תהלים סח ה. 9 ש"ב כ טו. 10 ש"א יד לג. 11 בראשית
כט ג. 12 איוב ו יז. 13 שמות כו כד. 14 ישעיה מר כג. 15 זכריה ב יד. 16 תהלים יב ב.
17 יהושע ג טו. 18 תהלים צו ה. 19 ישעיה כד ח. 20 נחום ב ח. 21 דברים לג יב. 22 ישעיה
סו יא. 23 שם י א. 24 שם לד ד. 25 ירמיה ו יב. 26 ויקרא כו כב. 27 בראשית כז יב.
28 שם לא לו. 29 שם לא לד. 30 יחזקאל כג מר. 31 דברים ח ח. 32 איוב יח ב. 33 עיני
פסחים ל. 34 צ"ל ושאר עבר נהרה וכענת עורא ד י. 35 ויקרא ב ו. 36 שמות לט ג.
37 ישעיה ג ד. 38 אסתר א יג. 39 צ"ל ולבור את כל זה קהלת ט א. 40 תהלים צא ו.

כתו אתיכם¹ מן וכתתו הרבותם² רעו עמים וחתו³ מן תראו התת⁴ ודגשות תי
 לאתים⁵ אתיכם⁶ אינו בעבור תי אחרת כי אם בעבור י⁷ והוא הנה אשר במלת
 את אחו⁸ ואת קרדמו⁹ הא' בצרי והת' רפה. זה הכלל כל האלף ב"ת תתבלענה
 בהברותיהן זולתי אהע"ר שאין להם דגש כאשר פירשתי.

ש ע ר

5

בעשר התנועות.

תדע כי הם חמש גדולות וחמש קטנות. אָ אַ תנועה גדולה והיא תקרא קמין
 גדול. אַ אַ תנועה קטנה והיא תקרא פתח גדול. אַ אַ תנועה גדולה ושמה
 צָרִיד. אָ אַ תנועה קטנה ושמה סגול והיא פתח קטן. אָ אַ תנועה גדולה; נקדה
 אחת מלמעלה ושמה חולם. אָ אַ תנועה קטנה ושמה חטף קמין. אָ אַ תנועה גדולה
 והיא שורק בו"ו. אָ אַ תנועה קטנה והיא שורק בלא ו"ו¹⁰ ושמה קבוץ שפתיים ט.
 אָ תנועה גדולה נקדה אחת תחת האות ושמה חירק בו"ד. אָ אַ תנועה קטנה חירק בלא
 יו"ד. אלה עשר תנועות אחת גדולה ואחת קטנה משמשת לה קמין חברתה פתח
 צרי חברתה סגול חולם חברתה חטף קמין שורק בו"ו חברתה שורק בלא ו"ו
¹¹ והוא הנקרא קבוץ שפתיים חירק בו"ד חברתה חירק בלא יוד.

15

עתה אבאר לך דרך קריאתם. הגדולות יש להם עיכוב ואיהור בכל קריאתם הוין
 אם טעם התיבה סמוך לה כמו שְׁמֵרָה הטעם במ"ם לא תאריך קמצות השי"ן
 שְׁמֵרָה כמו כן וְשִׁמְרָה מלרע הטעם בת"ו תאריך קמצות השי"ן. צרי כמו וְבִרְכָה
 הטעם ברי"ש לא תאריך בב"ת בְּרִכְתָּה כמוהו וְבִרְכָתְךָ שהטעם בת"ו תאריך הצרי
 שבב"ת מתג. חולם אֹמֵר שֹׁמֵר שהטעם סמוך לה לא תאריך החולם אך אֹמְרִים
¹² שֹׁמְרִים הטעם ברי"ש תאריך החולם יא. שורק בו"ו קוֹמָה שׁוֹבָה הטעם למטה
 במ"ם ובב"ת לא תאריך השורק. טוֹבָה שׁוֹבָה הטעם בכ"ף על כן תאריך השורק.
 חירק בו"ד שִׁירָה חִירָה הטעם קרוב לא תאריך החירק שִׁרְתִּי חִירְתִּי תאריך י
 החירק כי הטעם רחוק. וכל זמן שתהיינה חמש גדולות אלה על שבא לעולם
 תאריכם כמו שְׁמֵרו¹³ והדומים לו וְשָׁבוּ והבריו שֹׁמְרִים ורעיו סִסְרָא ואחיו
¹⁴ פינחס שִׁירְתִּי. והתנועות הקטנות לעולם תמהר בקריאתם זולתי אם תהיין על
 אותיות אהע"ר או תאריך התנועות הקטנות שעליהם למען הרחיב גבולם כמו

אָ מ אָה. אָ מ אָה. אָ מ אָה. ד מ ב מוסי' הנקרא קמין קטן. ס מ אָ. ו מ
 אָ. ז ב מוסי' בין מלא בין חסר ס מ אָ. ע מ ב חסר. י מ ב חסר. יא מ ב והמתג
 בחולם להאריך. יב מ אתה מאריך. יג מ ב זכרו רדפו וישבו ורעו ורדו שומרים אומרים
 מוכך פינחס סיסרא שירך ימינך.

¹ ואל ד י. ² ישעיה ב ד. ³ שם ח ט. ⁴ איוב ו כא. ⁵ ישעיה ב ד. ⁶ ואל ד י.
 ש"א יג ב.

וַעֲשֶׂה וְהִלְךְ וַיֵּאָרֹב וַיִּחַרֵם הַיּוֹדִין הֵם תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת וְאֵתָהּ מַעֲמִידִן בַּעֲבוּר אֹת
 אַחֲהֶ"ע וְכֵן מֵהָרוּ וְעָלוּ אֶל אֲבִי¹ שְׁאֵלוּ אֶת שְׁלוֹם יְרוּשָׁלַם² הַמִּים וְהַשִּׁינִן פְּתוּחוֹת
 כִּי הֵם צְווֹי מִבְּנִין קָל וְאֵת בְּרוּךְ בֶּן גְּרִיהַ שְׁאֵלוּ³ קִמְיָן הוּא עֵבֶר. וְכֵן וְשַׁחֲטוּ
 הַפֶּסַח⁴ צְווֹי הוּא פֶּתַח. וְשַׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קָהֵל עֵדֶת יִשְׂרָאֵל⁵ קִמְיָן הוּא עֵבֶר וְהוֹי
⁶ הַשְּׁבָאִית תְּשִׁיבֵנו עֵתִיד. אֲךְ אִם תְּהִיִן אֵלֶּה חֲמֵשׁ תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת עַל אוֹתוֹת אַחֲהֶ"ע
 וְהָאוֹת בְּשִׁבְא לְבַדָּה לֹא תֵאָרִיכְנָה כִּמוֹ לֹא תִקְמוּד⁷ לֹא תִקְמוּל⁷.

וְעֵתָהּ אֲבָאָר בִּיאוֹר הַשְּׁבָא הַיֹּאךְ הוּא נַחַה וְהַיֹּאךְ הוּא נַעֵה וְזֵה דְרַכָּה וְחֻקָּה.
 דַּע כִּי הַשְּׁבָא אֵינָה תְּנוּעָה בְּפְנֵי עֲצֻמָּה וְלֹא הַמְּלִיכוֹת בְּשִׁבְעָה מַלְכִים כִּי
 לֹא נָתַן עֲלֶיהָ הוֹד מַלְכוּת. וְדַע כִּי שְׁלֹשׁ דְּרָכִים יֵשׁ לָהּ הַרְאֵשׁוֹנָה כְּאִשֶׁר תְּבוּא
¹⁰ עַל אַחֲהֶ"ע הַשְּׁנִית עַל יוֹדֵי הַשְּׁלִישִׁית כְּאִשֶׁר תְּבוּא עַל שָׂאֵר הָאוֹתוֹת שְׂאִינִם
 אַחֲהֶ"ע וְלֹא יוֹדֵי. דַּע כִּי כְּאִשֶׁר תְּהִיֶה הַשְּׁבָא עַל אוֹתוֹת אַחֲהֶ"ע קְרִיאָתָהּ כְּקִרְיָאֵת
 אַחֲהֶ"ע כִּמוֹ צָאוּ רְאִי הַאֲלִיף בְּשׁוּרֵק גַּם הַשְּׁבָא תִקְרָא בְּשׁוּרֵק. צָאוּ רְאִי הַאֲלִיף
 בְּחִירֵק הַשְּׁבָא תִקְרָא כֵּן⁸ כְּאֹב מֵאֲרִיץ קוֹלֵךְ⁹ הַאֲלִיף בְּחוֹלֵם גַּם הַשְּׁבָא תִקְרָא כְּמוֹה.
 נְהִי נְהִי¹⁰ הֵאָא בְּחִירֵק גַּם הַשְּׁבָא תִקְרָא כְּמוֹה וּמַלְכִיָּהּ נְהוּגִים¹⁰ הַהִ"א בְּשׁוּרֵק
¹⁵ וְכֵן הַשְּׁבָא³ אֲךְ כּוֹלֵם תַּחֲשֵׁף וְתִמְהַר קְרִיאָתָם בְּדֶרֶךְ תְּנוּעָה קִטְנָה ג¹⁰ קְחִי לְחוּצִים
 ח' בְּשׁוּרֵק¹⁰ וְכֵן הַשְּׁבָא בְּחִירֵק וְכֵן הַשְּׁבָא כְּמוֹה רְעֵי בְּחִירֵק וְהַשְּׁבָא
 כְּמוֹה רְעֵי בְּשׁוּרֵק גַּם הַשְּׁבָא כְּמוֹה. וְכוֹלֵם קְרִיאָתָם בְּחִטְיֹפּוֹת לֹא תַעֲכַבֵם אֲךְ אִם
 תַּצְטַרֵף עִמָּהֶם נַעִיא אוֹ תֵאָרִיךְ הַשְּׁבָא בְּתְנוּעוֹת הַגְּקִרְאוֹת אַחֲהֶ"ע כִּמוֹ צָאוּ לֵךְ
 בַּעֲקֵבֵי הַצָּאֵן¹¹ תִקְרָא הַצְּדִי בְּחִירֵק מַעֲמַד בְּתְנוּעַת חִירֵק עִם יוֹדֵי. עַל הַר נִשְׁפָּה
²⁰ שְׂאוּ נִס¹² יִקְרָא הַשִּׁינִן כִּמוֹ שׁוּרֵק בּוֹי. תְּחִי נִפְשִׁי וְתִהְלֵךְ¹³ יִקְרָא הַתִּי בְּחִירֵק
 כִּמוֹ הַחִי"ת. קִרְבֵם בְּתִימּוֹ לְעוֹלָם¹⁴ הַלְמִ"ד יִקְרָא בְּחוֹלֵם וְכֵן כּוֹלֵם. הַדֶּרֶךְ הַשְּׁנִית כְּאִשֶׁר
 תְּהִיֶה שְׁבָא עַל יוֹדֵי לְעוֹלָם תִקְרָא בְּחִירֵק עַל כָּל הַתְּנוּעוֹת כִּמוֹ בִּידוֹ בִּידוֹ וַיֵּאָמֵר
 וַיִּדַע וּבְחִטְיֹפּוֹת אֲךְ אִם תַּצְטַרֵף עִמָּהֶם נַעִיא אוֹ תֵאָרִיכְנָה כִּמוֹ כְּיֹד מִשָּׁה וְאַהֲרֹן¹⁵
 הַכִּי"ת תִקְרָא בְּחִירֵק מַעֲמַד הַפֶּךְ יִם לִיבִשָׁה¹⁶ כִּמוֹ כֵּן בְּחִירֵק מַעֲמַד. וְכִאִשֶׁר תְּהִיֶינָה
²⁵ ב' שְׁבָאִים כְּאִמְצַע הַתִּיבָה וְהָאַחֲרוֹנָה עַל יוֹדֵי הַרְאֵשׁוֹנָה תְּהִיֶה נַחַה וְהַשְּׁנִית נַעֵה
 בְּחִירֵק כִּמוֹ יִקְמוּהוּ וַיִּקְרְיֵהוּ הַרִי"ש וְהַחִי"ת נְחוֹת וְהַמִּים וְהַדְּלִ"ת נְעוֹת בְּחִירֵק וְכֵן
 עַל אוֹתוֹת אַחֲהֶ"ע אִם תְּהִיֶינָה ב' שְׁבָאִים¹⁷ עַל תִּיבָה אַחַת הַרְאֵשׁוֹנָה נַחַה וְהַשְּׁנִית
 נַעֵה כִּמוֹ וְשִׁמְעוּ וְשִׁלְחוּ הַשִּׁינִים נְחוֹת וְהַמִּים וְהַלְמִ"ד נְעוֹת בְּשׁוּרֵק וְכֵן תִּשְׁמַעִי

8 ב' מוסי' בחירק. צ' מוסי' וכולם קריאתם בחטפות. ג' מ' חסר. ד' ב' גם השוא
 כמוה. ה' נהי נהיה הה"א בחירק וכן השבא כמוה ומלכיהם נהוגים הה"א בשורק גם השבא
 כמוה. ב' דעי בחירק. . . . דעו. . . . כמוה. ו' מ' בחירוק. ז' ב' בתובה.
¹ בראשית מה ט. ² צ"ל שאלו שלום ירוי תהלים קכב ו. ³ צ"ל ואת ברוך שאלו
 ירמיה לב זי. ⁴ שמות יב כא. ⁵ שם יב ו. ⁶ שם כ יד. ⁷ דברים יג ט. ⁸ ישעיה כט ד.
⁹ מיכה ב ד. ¹⁰ ישעיה ס יא. ¹¹ שה"ש א ח. ¹² ישעיה יג ב. ¹³ תהלים קיט קעה. ¹⁴ שם
 מט יב. ¹⁵ צ"ל ביד משה שמות לד כט. ¹⁶ תהלים ס ז.

תשליחי נעות בחירוק. הדרך השלישית כאשר תהיה השבא על שאר אותיות שאינם לא אחה"ע ולא יו"ד לעולם תנטה לפתח שְׁמָנוּם שְׁמָרוּם גמלים רביבים גדולים קרובים כולם יקראו בפתח שלא בהעמדה. אך אם תצטרף געיא עמהם או תעמודנה ותארכנה כמו שְׁלָמוֹם הם אתגנו השיבנו י"י אליך וְנִשְׁכַּח² לְכוּ חוּ³ לְךָ אֲנִי⁴ גְדַל הַמָּה⁵ ולחם לֶכֶב אנוש יסעד⁶ ורבים כמותם לעולם יקרא בקמץ גדול⁵ באריכות ובהעמדה. ואם תתחברנה באמצע התיבה הראשונה נחה והשנית נוטה לפתח כמו ישקלו ישמרו ויזכרו.

ש ע ר

דע כי לשון הקדש תתחלק לשלושה ראשים שם ופעל ומלת הרבק. השם כאמרך סוס פרד גמל פשתה בנד שמים וארץ וכל אשר בהם. ¹⁰ והפעל שמר זכרנ עמד אכל שתה ודומיהם. ומלת הרבק כאמרך את אל על עם גם רק לא אף אך ודומיהם. ונקראו מלות הרבק לפי שמדביקים השמות עם השמות ומשורתים לפעלים ולולי מלות הרבק ¹⁰ הרבה דברים היו מסופקים כמו ראובן הרג שמעון לא נודע מי הורג ומי הרוג כי חסר את שנופל לעולם על הפעול. ואין את כענין אל כי את נופל על ענין הרבר נתן אותו את עצמו נתן לאהר נתן אלי נתן לי ¹⁵ דבר אחר. וכן ואהבת לרעך כמוך⁷ אינו כמו ואהבת את רעך כמוך כי לרעך פירושו מה שיש לרעך אהב לו כמוך [כמו] שאתה אהב מה שלך לנפשך וכל מקום שנאמר בו את רעך לא נאמר בו כמוך כי לא צוה הקב"ה שיאהב את רעהו ¹⁰ כגופו ונפשו כנפשו. וכאשר אמר ואהבתם את הנר⁸ לא אמר כמוך. אכל ראובן עם שמעון לולי עם לא היה נודע ²⁰ ענין ראובן שמעון. וכן הוא מסופק ורב יעבד צעיר⁹ לא נודע מי העובד ומי הנעבד ואם היה שם את היה נודע. והשם מתחלק לשני ענינים דבק לפעלים ומופרד מהם הרבק כמו שמעון מן שמע ראובן מן ראה וכן הרבה שמות שלג מן תשלג בצלמון¹⁰ הרב הרבו כל פריה¹¹ וכן שריר והשרירים שדרו מהם¹² וכן מן שכל שכל דוד¹³ והשמות הנפרדים מן הפעלים כמו סוס גמל צמר בית שדה שור ושה ודומיהם שלא נמצאו פעלים ²⁵ מהם ומן כרם נעשה פעולה לכרמים וליגבים¹⁴ אכריכם וכרמיכם¹⁵ ופירושו יוגבים עובדי שדה. והתבוננת בכל השמות שלא תמצא פעלים מהם שלא תשמש

א ב ב מוסי' לא. ג כו קמץ. ג כ ב והפעול שמר וישמור זכר ויזכור. ד ב בהרבה דברים היינו מספקים. ה ב חסר. ו ב מי אכל עם מי. ז מ ב נמצא. ח ב והזהר.

¹ בראשית לר כא. ² איכה ה כא. ³ תהלים מו ט. ⁴ מ"א כ ד. ⁵ משלי יט ט. ⁶ תהלים קד טו. ⁷ ויקרא יט יח. ⁸ דברים י יט. ⁹ בראשית כה כג. ¹⁰ תהלים סח טו. ¹¹ ודומיה ב כז. ¹² יהושע י כ. ¹³ ש"א יח ל. ¹⁴ מ"ב כה יב. ¹⁵ ישעיה סא ה.

בהם כפעולות⁰ ואם תמצא מהן פעולה¹ תשמש באותו בנין כמו שלג שזכרנו
 בא ממנו תשלג בצלמו¹ והוא מבנין הפעיל השלגי לא ישתמש בו בנין חזק
 ולא קל לא יאמר שלג כמו דבר שבר ולא שלג כמו שמר.

ודע כי השמות בחכמת המבטא שלשה חלקים שם שיש לו גוף והרגשה⁰ ונראה
 5 לעינים³ כמו אדם ובהמה ובגדים ושמים וארץ ודומיהם. ויש שם שהוא
 נוצר ונברא ואינו נראה לעין כמו רוח חיים נשמה חכמה כה ויש שם שהוא
 נדברג ואינו נברא ולא דברג אך יקרא שם ללא דבר כמו מות חשך ערום אינם
 יש כי המות היא הסרת החיים והחשך הוא הסרת האורה והערום הוא הסרת
 המלבוש וכן הרעב הסרת השובע⁶ כי⁰ כאשר תאמר ערום והלבישוהו ונסתלק
 10 העירום וכן כלם. ואם תאמר הרי נמצא יוצר אור ובורא חשך² כי כאשר שקע
 האור² חשך העולם וזהו בעבור האדמה שמונעת האורה וכאשר ברא האדמה
 שהיא גורמת החשך הרי ברא חשך והרי יש בכח האדם לברוא את החשך אם
 יסגר⁰ כל החלונות והפתחים של בית שהאור יכנס לשם⁴ הרי ברא חשך. וכן
 אתה אומר משיביעו לאותו שנותן לו מאכל ומרעיבו אינו נותן לו לחם אלא מונע
 15 ממנו המאכל. וכן כאשר אתה אומר על הבורא יתברך מהיה המתים נותן לו
 חיים אבל ממת לא יתן לו מיתה אלא יסיר ממנו החיים והוא המתה. וכן עושר
 וריש העושר הוא יש והריש אינו יש כי אם הסרת העושר הוא הריש וכן הסרת
 הכח הוא העייפות⁷ ורבים כמוהם.

ש ע ר

להודיע משקל השמות⁰ במלת פעל. ואיך ישתנו בהסמכם ובהפרדם.

20 **פָּעַל** זָכַר משל דבר חכם רשע וכאשר יהיו דבוקים⁰ ישתנו מן הקמין לשבא¹ כמו
 מְשַׁל³ הקדמני³ דבר יי⁴ חכם לב⁵. ויש במשקל זה מקצתם שם דבר ומקצתם
 שם התואר. ועתה אפרשי³ מה הוא שם דבר ומה הוא שם התואר. אדם הוא
 שם דבר⁰ וכאשר תפרשי³ ענינו זה שם התואר גבור הוא חכם הוא יפה הוא
 טוב צדיק הוא או ארוך לבן ראש כסיל מכוער רשע רע קצר שחור אלו כולם
 25 יקראו שם התואר כי השם קודם לשם התואר⁰ ובעבור השם שבו נקרא כן
 בעבור הגבורה שבו נקרא גבור ובעבור החכמה שבו נקרא חכם¹ וכן כולם. וכן
 ישתנו כולם השמות ושם התואר כשהם סמוכים לכנויים הנפרדים ולכנויים המהברים

א בוחשם אשר נמוצא בו צד פעלה. ב כן ב נראית לעין. ג כן נוצר. ד זכר. ה ב
 שקע. ו ב בהתלבש ערום. ז ב דע כאשר האור שקע. ח ב בכית כל החל שיכניס בהם
 האור, ב החלונות הבית. ט ב חלשות. י ב חסר. יא ב יפול הקמין ויכנס השבא תחתיו.
 יב ב אבאר לך. יג כן וכאשר תבאר. כ ב ובתארך. יד ב בעבור הענין שבו כמו גבורה
 חכמה צדקה נקרא גבור חכם צדיק. מן מוסי¹ ובעבור הצדק שבו נקרא צדיק.
 1 תהלים סח טו. 2 ישעיה מה ז. 3 שיא כד יד. 4 בראשית טו א. 5 שמות לא ו.

כמו דבר דבר י"י דבר מלך זה כנוי נפרד וכאשר יאמר דברי דברו זה כנוי מחובר שהוא במלה אחת ⁰ דבר שלי דבר שלו דברך דבר שלך ^א. ולרכים דברים משלים ובסמוך ^ב דברי ירמיהו ¹ משלי שלמה ² ומרכים לרבים דבריהם משליהם. ונמצאו מלות במשקל זה בדרך סברא ולא בפירוש כַּשֵּׁם מן אריתי מורי עם בשמי ³ ⁰ שהוא בשקל דבריך כי אם היה מגזרת בַּשֵּׁם או היה אומר כַּשְׁמִי כמו גרן ⁵ גרני קדש קדשי. ואם היה מגזרת וקנמן כַּשֵּׁם ⁴ היה בשמו הב' פתוחה כמו שמן שמני גפן גפני ארץ ארצי. ⁰ על כן נאמר כי הנפרד ממנו כַּשֵּׁם על משקל דְּבָרָס. וכן יש שם אחר במשקל זה בדרך הסברא וסגר דלתך ⁵ הנפרד ממנו בלא כנוי דְּלַת בשקל דבר דברך דלתך כי אם היה מְדַלַת היה אומר דְּלַתְךָ כמו מדרך דרךך כמו ויקב הר בדלתו ⁶. ומגזרה זו במחלי ל' הפעל צמא ובכנויים ¹⁰ צָמְאוּ צמאו כמו מן צבא צבאו צבאי. ושועה האומר השותה מים לְצָמְאוּ ⁷ הצרי בחירק כי דינה בשבא לְצָמְאוּ על דרך הסמוך ועל צבא ממה ⁸. ויש מגזרה זו שמות שהנח שב דגוש בו כמו גמל שפן גְּמָלִים שְׁפָנִים ⁰ הל' והנ' בדגשו ⁰ כי קודם הרבוי היו קמוצי ע' הפעל וכאשר הרבם שב הגה לדגשו וע' הפעל בפתח ואין אתה יכול, לשנות דתם הדגשים לרפים ולא הרפים לדגשים. ובסמוך ¹⁵ תאמר ⁰ דְּבָרֵי משלי מן הרפים ומהדגשים גְּמָלִי שְׁפָנִי ⁰ הפ' בשבא והע' פתוחה ט. ויש מגזרת פֶּעַל החזק גָּבַח סלח והוא שם התואר ויתכן שיהיה כמותם רבה קשת ⁹ פירוש רובה יורה הצים קִשֶׁת יודע לעשותי הקשתות ויתכן להיות קשת שם דבר כמו קשת נכרים חתים ¹⁰ והוא בשקל שְׁבַת ויהיה מהם מן שבת את שבתתי תשמרו ¹¹ ומן קשת וקשתותם תשברנה ¹² שהוא דגוש השין ובמשקלו ²⁰ וקטת ונהלל ¹³ שם עיר יא. ומגזרת הדגושים תְּרָשִׁים תְּרָשִׁים פרשים לפי שלא נשתנו בקבוץ. ומאלו הדגושים לשון שקר ישנא דכיו ¹⁴ כמו דְּכָא הויד למשך ⁰ והויו מקום אלף לפי שהיא ל' הפעל יב כו"ו שָׁלַן. וכמוהו בדמותו כצלמו עֲנִיו מהרפים בשקל חכם הויד למשך ⁰ והויו מקום ה"א כמו דכיו. יש מגזרה זו מלות על דרך הסמוך הפ' בשבא זָמַן יקר וכאשר יתחברו לרבים מן זמן ומנים דגוש ²⁵ ל' הפעל זמן כתב כְּתָבִים רפוי וכאשר יסמכו תאמר מן זמן זָמְנִי לא ישתנה מדרך זמן כי הוא בנוי על דרך דגשותי ומן כתבים יאמר כְּתָבִי קדש הפ'

א ב חסר. ג ב ובסמוכים לכנוי נפרד תאמר. ג ב מוסי' ובסמוכים לכנוי מחובר ליחיד דבריו משליו דברי משלי. ד ב שנשקל למלת דברי מן דבר. ה ב חסר. ו בדגשות הלמד. ז ב ובמרכיבם ובהתבודדם נקמצות ולא נוכל. ח ב חסר. ט ב ולא גמלי בחירק בעבור קבדות אופני הדגשות. י ב לתקן. יא ב ונדגש הטי"ת. יב ב מקום א' והויו מקום ה' שהוא ל' הפעל. יג ב מקום א' כיו"ד דכיו והויו מקום ה'. יד ב דגשים.

¹ ירמיהו א א. ² משלי א א. ³ שה"ש ה א. ⁴ שמות ל כג. ⁵ ישעיה כו כ. ⁶ מ"ב יב י. ⁷ ברכות פ"ו משנה ה'. ⁸ במדבר י טו. ⁹ בראשית כא כ. ¹⁰ ש"א ב ד. ¹¹ ויקרא יט ל. ¹² תהלים לו טו. ¹³ יהושע יט טו. ¹⁴ משלי כו כת.

בחירק לפי שאינם בנויים על דרך דגשות. ואין דרך לשון הקדש להחליף הגורות
 מן החזקים לרפים ולא מן הרפים לחזקים וּשְׁטָר מנורת כתב יהיה הפ' בחירק
 שְׁטָרֵי חובותינו בשקל כתבי הקדש ולא יאמר שְׁטָרֵי כי אינו מנורת זמן זמני.
 ומנורה זאת קטן ליחיד ולרבים קטנים ולנקבה קטנה ולרבות קטנות בדגשות ל'
 הפעל ואינם מנורת קָטון כי מן קטון יאמר קטונים קטונה קטונות כמו מן גדול
 גדולים גדולה גדולות.

פֶּעַל ארץ גפן שמן שלג דרך סתר כסף ורבים כמוהם. ויש מהם שם התואר
 כמו עבד מלך ילד וגוירה זאת אחת היא ב בסמוך ובמוכרת מלך מצרים
 ארץ כנען.¹⁰ ואותם שנקודת הפ' בסגול¹¹ כאשר יהיו באתנה או בסוף פסוק יהיו
 10 בקמץ וזה ברובם כי יש מהם שלא ישתנו כמו מלך נדר הרם אינם קמוצים
 לעולם וכסף אשר יהיה באתנה או בסוף פסוק או יהיה כֶּסֶף הכ' קמוצה זולתי
 אחד שהוא באתנה והוא בסגול כנפי יונה נחפה בכסף¹² ד' וכן ארץ יש ד' שהם
 באתנה ובסוף פסוק והם אֶרֶץ על פי המסרה א' בסגול¹³ ס. וכל אותם שהם בצרי
 לא ישתנו לעולם כמו תבן נור צדק ספר הפאין בצרי. וכשתהיה ל' הפעל ע'
 או ח' או יהיה העי"ן בפתחו ובה פתח נחה בלע רשע בצע ורבים כהם.
 15 וּבְכַנְי מן זבה וְכָחוּ הפ' בחירק¹⁴ טבה טבחו פתח פתחו. ושעה האומר מן שבה
 שְׁכָחוּ שְׁכָחַךְ הפ' בשבא כי אם יאמר מן פתח פְּחָחוּ הפ' בשבא ענינו פתח
 אותם וטועה האומר וּשְׁכָחַךְ אלהים מפינו לא ימוש¹⁵ ט כי אין נכון לומר כי אם
 שְׁכָחַךְ הפ' בחירק בשקל וְכָחַךְ או יאמר שְׁכָחֶיךָ מפינו לא ימוש בשקל ודם
 20 זבח¹⁶ וְכָחַךְ¹⁷. ואם תהיה ע' פועל בגורת השם הזה ע' או ח' או תפקנה פ"ו ועינינו
 כמו שער בער תער נער שחר צחר שחל והה' בכלל זה רהב להב. ואין וְכָב
 מגוירה זאת כי אם מנורת משל דבר שהם קמוצים וישתנו בסמוך וזהב הארץ
 ההיא¹⁸ ויהי זהב תרומה¹⁹ וכן נחש שרף²⁰ מגוירת זהב כי כלו קמוץ וישתנה
 בסמוך נחש נחושת²¹. ואין כמוהו כי לא נחש ביעקב²² כי כלו פתוח ולא ישתנה
 25 בסמוך. וכל גוירה זאת לא ישתנה בסמוך שער העיור²³ זבה יי²⁴ כולם מלעיל
 ופתוחין ולא ישתנו בסמוך וגוירת משל דבר זהב כולם מלרע והם קמוצין וישתנו
 בסמוך.

ס ב נשתה. כ ב בסגל הפ'. ג מ קמוצים. ד ב ואותם שמות שהפ' נסגל רבם
 ישתנו לקמץ באתנה וס"ף ומלת מלך לא ישתנה בנחו במלות מנוחתו ובסופו ומלת כסף
 לפעמים לא ישתנה כמו כנפי יונה נחפה בכסף. ס ב חסר. ו ב ואותם שנקמצו בקמץ קטן
 כמו תבן נור צדק ספר לא ישתנו באתנה וס"פ ובהיות ל' השם ע"ה יפתח העי' כמו. ז ב
 ובהתכנות מלת זבח הפ' נחרק זבחי. ח ב מוסי' וכן שמעתי הרבה שלוחי צבור אומרים.
 ט ב ב מוסי' ותעו מדרך השכל. י ב פתח ומלעיל.

¹ תהלים סח יד. ² ברכת קדושה. ³ דברים יב כה. ⁴ בראשית ב יב. ⁵ צ"ל
 ויהי כל זהב התרומה במדבר לא נב. ⁶ דברים ח טו. ⁷ במדבר כא י. ⁸ שם כג כג. ⁹ יהושע
 ח כט. ¹⁰ צפניה א ה.

פָּעַל קָדַשׁ הָדַשׁ גֵּרַן עֵמֶר חָמֵר שָׂרַשׁ כּוֹלֵם מִלְעִיל וְחֹסְרֵי ו'וֹ וְלֹא יִשְׁתַּנּוּ בַסִּמּוֹן
 כִּמּוֹ קָדַשׁ ו'יִי¹ הָדַשׁ יָמִים² גֵּרַן הָאֲרוֹנָה³ חֵשֶׁן מִשְׁפָּט⁴ חָמֵר שְׁעָרִים⁵ שָׂרַשׁ
 יִשׁוּ⁶. וְכֹאשֶׁר ע' הַפְּעַל מֵאוֹתוֹת אַחֲרָע תֵּהִי פִתּוּחָה נָעַר בַּחַן סָהַר צֹהַר. וְנִמְצָאוּ
 מֵהֶם שְׁנַיִם שְׂאִינִם פִּתּוּחִים אֶהֱל מוֹעֵד⁷ בְּהֵן יִדּוּ⁸. וַיֵּשׁ עִם הָאֶלֶף הַתּוֹאֵר וְכֹאשֶׁר
 יִתְחַבְּרוּ לְכַנּוּיִם יֹאמֵר תְּהָדְשׁוּ קָדְשׁוֹ⁹ וּמֵאֵהֱל וְתוֹאֵר תְּשׁוּב הַתְּפֹאֶרֶת שֶׁהִיא חֲתֻמָּה⁵
 קִמְיָן בַּעַ כִּמּוֹ תְּהָדְשׁוּ אֶהֱלוֹ. וְכֹאשֶׁר מֵהֶם קִמְוִצֵי הַפ"א רַק קָדְשִׁיךָ⁹ מִתַּחַת שְׂרִישׁוֹ
 יִבְשׁוּ¹⁰. וַיֵּשׁ מִגּוֹיָרָה מַעֲטָ שְׁמוֹת שֶׁהֵם מִלְרַע וַיִּטְעֵהוּ שְׂרַק¹¹ יוֹבֵל הִיא¹² תַּחַת
 שׁוֹבֵךְ הָאֱלֹהִים¹³ וּבַעֲבוּר שֶׁהֵם⁰ בְּו"וֹ הֵם מִלְרַע וּבְצִירָיָה.

פָּעַל גְּדוֹל קִטּוֹן קָרוֹב רְחוֹק. זֹאת הַגּוֹרָה שֶׁם הַתּוֹאֵר וַיִּשְׁתַּנָּה בַסִּמּוֹן גְּדוֹל הַעֲצָה¹⁴
 קִטּוֹן בְּנִיּוֹ¹⁵ הַפ' בְּשִׁבְא. וְדַע כִּי קִטְנֵי עֵבֶה¹⁶ מִגּוֹרָה זֹאת קוֹדֵם הִיא¹⁰
 קִטּוֹן וְכֹאשֶׁר חִבְרוּ לְכַנּוּי הַיְחִיד הַמְדַבֵּר לְנִפְשׁוֹ לֹא שִׁינָה הַפ' וְקִמְצוֹתָהּ כֹּאשֶׁר
 בַּתְּחִלָּה וְכֵן עָשׂוּ בַמֶּלֶת בְּגוֹרָה אַחֲרֵיהֶם הַיְחִיד¹⁷ כִּי הִזְכִּיר בְּגוֹרָה בִּשְׁקָל גְּדוֹל וְדִינָה
 לְנִקְבָה כְּגוֹרָה בִּשְׁקָל גְּדוֹלָה הַפ' בְּשִׁבְא וַאֲמָרוּ כְּגוֹרָה עַל מִשְׁקַל גּוֹרָת הַיְחִיד
 הִזְכִּיר וְכֵן עָשׂוּ בַמֶּלֶת קִטְנֵי וְכֹאשֶׁר חָסֵר ו'וֹ קִטְנֵי וְרִצְהָד לְהַבְלִיעָה כְּדָרֵךְ בְּלִיעַת
 הָאוֹתוֹת שִׁינָה הַל' בְּדִגְשׁ לְחֶסְרוֹן ו'וֹ וַאֲמָר קִטְנֵי. וַיֵּשׁ מִגּוֹיָרָה זֹאת כֹּאשֶׁר תַּחֲבֵר¹⁵
 אוֹתָם לְרַבִּים אוֹ לְרַבּוֹת אוֹ לְנִקְבָה אַחַת יִהְיוּ דְגוּשִׁים חֹסְרֵי ו'וֹ אֲדוּם אֲרָמָה
 אֲדָמִים וְכֵן עָרוּם עָרְמִים וְכֵן עֲבוֹת תַּחַת כָּל אֱלֹהֵי עֵבֶתָהּ¹⁸ וּמִן עֲנוֹל מִרְבַּעוֹת וְלֹא
 עֲנָלוֹת¹⁹. וְדַע כִּי עָרְמִים שֶׁהֵם מִלְשׁוֹן עָרוּם הַמ' דְּגוּשָׁה וְעָרוּמִים שֶׁהֵם⁰ מִלְשׁוֹן
 עָרְמָה וְתַרְמִיתִים הַמ' רְפוּיָה. וַאֲמָר בַּעַל הַמְסֻרָה עֲרִשְׁלָאִי דְנִשְׁיָן חִכְמָאִי רְפוּיָן²⁰.
 וְשַׁעֲה הָאוֹמֵר בְּרַבּוֹת מַלְכִּישׁ עָרוּמִים הָר' בַּחֹלֶם לִפִּי שְׂאֵלָה הַגּוֹיֹרוֹת לֹא תִתְחַלְּפֵנָה²⁰
 מִן הַכְּבָדִים לְקִלִּים וְלֹא הַקִּלִּים לְכְבָדִים כִּי הַכְּבָדִים חֹסְרֵי ו' וְהֵם נִבְלָעוֹת בְּדִגְשׁוֹת
 הַל' כֹּאשֶׁר לֹא יִתְכַן מִן קָרוֹב קָרְבִים בְּשׂוֹרֵק וּבְדִגְשׁ כֵּן לֹא יִתְכַן לֹא מִן אֲדוּם
 אֲדָרְמִים בַּחֹלֶם. וְשֵׁם הַתּוֹאֵר מִגּוֹיָרָה זֹו יוֹבֵל בִּשְׁקָל גְּדוֹל וְלְרַבִּים יוֹבֵלִים בִּשְׁקָל
 גְּדוֹלִים וְהָאוֹמֵר יוֹבֵלִים בְּשׂוֹרֵק טוֹעָה. וַיֵּשׁ מִגּוֹיָרָה זֹו וּבַמְשַׁקְלָה שְׁמוֹת אֲשֶׁר
 חֲמוּיָן²¹ מַחֲלוֹ²² אֲמוֹן בַּן יִאשִׁיָּהוּ²³ שְׁלוֹם. אֶךְ וַאֲהִיָּה אֲצִלוֹ אֲמוֹן²⁴ שֵׁם הַתּוֹאֵר בִּשְׁקָל⁴⁵
 גְּדוֹל וְכֵן הִצִּילוֹ גּוֹל מִיַּד עֲשׂוֹק²⁵ הוּא שֵׁם הַתּוֹאֵר כִּמּוֹ גְּדוֹל וְעִנְיָנוּ כְּעִנְיָן עֲשׂוֹק^ז.

ס מ ומאוהל תואר תשוב תארו אהלו וכאשר נמצא ותארו מכני אדם. ב מוסי' וכבר
 נמצא תוארו מכני אדם. ס מ ב מלרע הם ויין כמו מופת [ב והקמחי אומר] ולי נראה שהם
 על משקל כוכב הקמוצים בקמין גדול וכו'. ג ב נגזרת מגזרה זאת מקדם. ד ד רינה.
 ס כ ב בעלי [מ מרמת] ערמת. ו כ המוסרת. ז מ ב מוסי' וזוה הענין נביא פה יקוש על
 כל דרכיו [הושע ט ח] בשקל גדול כלומר הנביא פה ובעל מוקש הוא להם.

¹ מלאכי ב יא. ² בראשית כט יד. ³ ש"ב כד טו. ⁴ שמות כח טו. ⁵ ויקרא כז טו.
⁶ ישעיה יא י. ⁷ שמות כח טו. ⁸ ויקרא ח כג. ⁹ דברים יב כו. ¹⁰ איוב יח טו. ¹¹ ישעיה
 ה ב. ¹² ויקרא כח יא. ¹³ ש"ב יח ט. ¹⁴ ירמיה לב יט. ¹⁵ ד"ה ב' כא יז. ¹⁶ מ"א יב י.
¹⁷ ירמיה ג ז. ¹⁸ יחזק' ו יג. ¹⁹ מ"א ז לא. ²⁰ עיין מסורת גינצבורג אות ע' סימן תש"ף.
²¹ ישעיה א יז. ²² מ"א ד יז. ²³ צ"ל אמן אבי יאשיהו. ²⁴ משלי ח ל. ²⁵ ירמיה כב ג.

פְּעוּל רוב נזירה זאת שם התואר וגם דגושים כמו הַנָּזֵן רהום לולא החי"ת היה דגוש על משקל שְׁבֹלֵא. ויש מהם שמות טבור הארץ¹ חמוש ויגאל². ויש מהם שמות רפים הנון בן נחש³ ארץ כבול⁴.

פְּעוּל ויתנהו בסוגר⁵ חושם מארץ התימני⁶. ויש מהם שם התואר והם דגושים לנער הילד⁷ איננו אכל⁸ מעשה ידי אמן⁹ בחטף קמין ואחרים הם.

5

פְּעוּל כנאד בקיטור¹⁰ מן השיחור¹¹ שלחה בכישור¹² צינוור צינוק ציעור³.
פְּעוּל עולל אובד עצות¹³ ג.

פְּעוּל פגול לשם חתול.

פְּעוּל רובם שם התואר עוֹר חרש לולי הרי"ש היה דגוש ואינו כמו חרש לאמר¹⁴ כי הוא מנורת ארץ שמן והוא מלעיל ובסגול אבל חרש כלו צרי ומלרע. ומזאת הגורה אֶלֶם נִבְּחַ פסח פקה בעבור הח"ד ויש שם דבר והדבֵר אין בהם¹⁵ הלא את הקטר אשר קטרתם¹⁶ לי נקם ושלם¹⁷.

10

פְּעוּל כְּבָר ואסרה אסר¹⁸ דגשותה לחסרון היו"ד.

פְּעוּל אפור אוזב אזור אבוס אעפ"י שהוא בשורק אחדים הם וכמוהו אטון מצרים¹⁹ בנים לא אמון במ²⁰. ואלה השמות לא ישתנו בסמוך הנפרד אזור פשתים²¹ אבוס בעליו²² אפור בד²³ אך הסמוכים אל הכנויים המחברים ישתנו אם ילין על אבוסך²⁴ האלף בשבא ופתח ויתכן להיות אזורו אזורך בשבא וסגול.

15

פְּעוּל מקצתם שם התואר ומקצתם שמות ויש דגושים ויש רפים שם התואר שכור שריד פליט סרים פריץ אסיר. וישתנו בסמוכים הנפרדים והמחברים שכור שנה²⁵ זה נפרד שכיריה²⁶ זה מחבר שרידיו פליטיו הם מחברים סרים פרעה²⁷ אף הוא נפרד ק. ויש מהם שמות קציר בציר נזיר וישתנו בסמוך קציר חטים²⁷ בצירך²⁸ מבציר אביעור²⁹ ואת ענבי נזורך³⁰. ויש מהם בשבא בלבד בסמוך ושאינו סמוך גביר ידיר אך ידיר לא נכר כי לא בא ממנו מוכרת³⁰ כי אם

20

ס מ ב מוסי' ורחום פתח ותחי נבלתם כסוחה (ישעיה ח כה) הכי בו עקך והוא בשקל שכול ותרגום לא תזמר (ויקרא כה ד) לא תכסה. כ ב ופועלו לניצוץ (ישעי א לא). ג מ ב חסר. ד מ ב מוסי' ואולת בידה תהרסנו (משלי יד א) הוא שם התואר לנקבה ואולי השם לזכר אֶלֶל בשקל עוֹרָ. ס מ ב מוסי' ויש בדברי יחיד שם דבר הגני יסד (ישעי כה טז) בשקל ככר. וך בסמוך. ז מ ב מוסי' אסירי התקוה (זכר' ט יד) צְפִיר צְפִיר העוים (דניאל ח ה). ס ב חסר.

1 שופטים ט לו. 2 ד"ה א' ג כב. 3 ש"ב י א. 4 מ"א ט יג. 5 יחזקאל יט ט. 6 בראשית לו לר. 7 שופט' יג ח. 8 שמות ג ב. 9 שה"ש ז ב. 10 תהלים קיט פג. 11 יהושע יג ג. 12 משלי לא יט. 13 דברים לב כה. 14 יהושע ב א. 15 ירמיה ה יג. 16 שם מר כא. 17 דברים לב לה. 18 במדבר ל ד. 19 משלי ז טז. 20 דברים לב כ. 21 ירמיה יג א. 22 ישעיה ג ג. 23 ש"א ב יח. 24 איוב לט ט. 25 ויקרא כה נג. 26 ירמיה מו בא. 27 ברא יד. 28 ירמיה מח לב. 29 שופטים ח ב. 30 ויקרא כה ה.

סמוך למלה או סמוך לכנויים ידו ידיו וכן שבילי עולם¹ לא נמצא מוכרת אך נדון אותם בשקל נתיב לא ידעו עיט² שהוא³ מענינו והוא קמוץ ונמצא אחד מוכרת³ ובמים עוים נתיבה³ בשבא. ויש מהם דגושים אכיר הרעים אשר לשאל⁴ בכיר אדיר פמיש. ומן הדגושים פרוצים ערוצים לולי הרייש היו דגושים ובעבור אשר לא נשתנו ברבים אמרתי כי הם מהדגושים כי לא ישתנו ברבים⁵ ובסמוכים ופרוץ ופרוץ מקצתם מהדגושים ומקצתם מהרפים ופרוץ חיות⁵ מהרפים כי הוא בשבא ופרצים⁶ שהוא קמוץ מהדגושים וכן על שני סריסוי⁷ לסריסים אשר ישמרו⁸ מהדגושים סריסי פרעה⁹ מהרפים⁷. ויש מהם בקמץ והוא מהרפים שלישי ושלשם על כלי¹⁰ ומגורה זאת והורדתי בריחים כלם¹¹ כי הוא מלשון ברה והוא שם התואר אותם שברחו והוא מהדגושים לפי שלא אמר כריחים בשבא.¹⁰

פֶּעַל מלרע רבם שם התואר יבש כבד שמן שלו המין ערל וישתנו בסמוך כבד פה¹² שכן שמרון¹³ ערל שפתים¹⁴ זקן ביתו¹⁵. ויש מלשון זה בשקל אחר עֶרַל לב וערל בשר¹⁶ זה דומה למלות אחרות כמו נדר מזה¹⁷ או בגול¹⁸ ולכתף השנית¹⁹ על כף הירך²⁰ וכשיסמכו יהיו נדר אבנים²¹ גול אח²² אל כתף הבית²³ ערל לב²⁴. וכמותם תשופנו עקב²⁵ יאחו בעקב פח²⁶ הסמוך בעקב¹⁵ עשו²⁷ וכן חדר נסמך בשני דרכים ואל חדר הורת²⁸ ובחדר משכבך²⁹.

פֶּעַל ענב ודם ענב³⁰ שכן נכרס.

פֶּעַל דבש פרת דדן שבא גבל יקר ואת יקר תפארת³¹ פתוח כי הוא סמוך יקר וגדולה³² קמוץ כי הוא מוכרת. ויש בשקל הזה שם התואר וגדל כח³³ גדל חמה³⁴ וכמותו קצר אפים³⁵ ויתכן שיהיו המוכרתים משני אלה גֶרַל קָצַר²⁰ ובסמוך גֶרַל קָצַר ויהיו מגורת קָבַד כָּבַד פה.

פְּעוּת שבות פדות ראות עינים³⁶ כסות עינים³⁷ דמות אחרים הם בסמוך ובמוכרת ויש מהם בקמץ בסמוך ובמוכרת גלות גלות ירושלם³⁸ הלמדן חסרות והו' והת' גוספות כמו עבדות ילדות שחרות שפלות וריגס היה פְּוּת שבוית בפלס שפלות וכמותו מן הדגושים פתיות כל ידעה מה³⁹ הויד דגושה.²⁵

א ב חסר. ב ב מענין נתיבים. ג ה מוסי' סמך ראשונה דגושה. ד ב מוסי' כי נשתנו לשבא. ה ה חסר.

¹ ירמיה יח טו. ² איוב כז ז. ³ ישעיה מג טו. ⁴ ש"א כא ח. ⁵ ישעיה לה ט. ⁶ ירמיה ז יא. ⁷ ברא' מ ב. ⁸ ישעיה נו ד. ⁹ בראשית מ ז. ¹⁰ שמות יד ז. ¹¹ ישעיה מג יד. ¹² שמות ד י. ¹³ הושע י ה. ¹⁴ שמות ו יב. ¹⁵ ברא' כד ב. ¹⁶ יחזק' מד ט. ¹⁷ במד' כב כד. ¹⁸ ויקרא ה כא. ¹⁹ שמות כו טו. ²⁰ ברא' לב לב. ²¹ צ"ל וגדר אבניו משלי כד לא. ²² יחזקאל יח יח. ²³ מ"א ו ח. ²⁴ יחזק' מד ט. ²⁵ בראשית ג טו. ²⁶ איוב יח ט. ²⁷ ברא' כה כג. ²⁸ שח"ש ג ד. ²⁹ שמות ז כה. ³⁰ דברים לב יד. ³¹ אסתר א ד. ³² שם ו ג. ³³ נחום א ג. ³⁴ כושלי יט ט. ³⁵ שם יד יז. ³⁶ קהלת ה י. ³⁷ בראשית כ טו. ³⁸ ירמיה מ א. ³⁹ כושלי ו יג.

קָלוֹן חרון שרשו חרה כמו ועצמי חרה מני חרב¹ ה' חסרה כי דינה קָלוֹן בשקל עליון וכמוהו קלון שרשו קלה כמו ונקלה אחיך² מקלה אביו³.

קָלוֹן ודון ששון הע' חסרה כי הם מן יויד איש⁴ ישיש עליך⁵ ושתי נזירות אלו ישתנו בסמוך חרון אף⁶ ודון לכך⁷ קלון בית אדניך⁸ ששון ישעך⁹ בשבא.

קָלוֹן⁵ ברנש חלון אסר הדון¹⁰ שם איש המון וקנה¹¹ שם עיר כבון ולחמס¹² שם עיר סלון ממאיר¹³ אעפ"י שהוא בחירק אחרים הם וכמון יורק¹⁴ דינם חלון חדרון חקמוון כבבון כממון וכן כלם בשקל הצצון תמר¹⁵ וחלון מענין הלל שהוא נקב פתוח.

מִפְעֵלָה מלחמה ממלכה ממשלה ג' תנועות אלה שיוין סגול פתח וחירק וכן מן גפן גפנו בפתח מן סתר סתרו בחירק ומן עבר עברו בסגול איש לעברו פנו¹⁶. ומגורה זו מלאכה דינו מְלָאכָה בשקל מלחמה ובסמוך מלחמת ממשלת ובא מלחמת שלא בסמוך והיה ביום מלחמת¹⁷ מלאכת סמין ולרבות מְלָאכָת מְשֻׁלָּחָה ובסמוך מְמַלְכֹת מְשֻׁלָּחָת מלחמות תעי¹⁸.

מִקְדָּשׁ משכן מקדש משען קמוצים וכאשר יסמכו יהיו פתוחים משכן יי¹⁹ מקדש מלך²⁰ ורבים משקנות מוכרת בקמין והסמוך בשבא משכנות עול²¹ מקדשי יי²².

מִקְדָּשׁ מרבית ביתך²³ אכן משכית²⁴ שרשם רבה שכה.

תִּפְעִית חכלית תרמית תבנית ואין כמוהו ומדרו את תְּכִנִּית²⁵ כי הת' בחטף קמין והת' שרש כמו וחכן לבנים תתנו²⁶ ומשקלו פְּעֵלָת בשקל גפרית ומלח²⁷ וכמוהו בורית כי דינו כְּרִירִית.

תִּפְעָה תכלה ואלוה לא ישים תפלה²⁸.

תִּפְעִיל תכריך בוץ²⁹ תלמיד ומשקלם וכתנת תשבץ³⁰ הצרי והחירק שוים.

תִּפְוֵלָה תרומה תשובה תנופה תבונה תקומה וכשיתחברו לכנויים תהיה הה'

ח מן ב מוסי' כקול מרכבות על ראשי ההרים (יואל ב ה) ובהדבקו מרכבות פריעה. ז מן ב מוסי' מלאכות התבנית (ר"ה א' כה יט). ג מן ב מוסי' מספד קמין ובהדבקו יאמר מספד כמספד על חיחיד (זכריה יב י) כמספד הדרמון (שם יב יא) וכמוהו מקל שקד (ירמיה א יב) וררור קן לה (תהלים סד ד) ובהדבקם קן צפור (דברים כב ו) מקל לבנה (בראשית ל לו) והנפרד מקל. ד ב חסר. ה מן ב מוסי' תכונה אבל ואין קצה לתכונה (נחום ב י) הת' בו עקר ואינו מענין אבוא עד תכונתו (איוב כג ג) כי הת' בו כת' תרומה אבל תכונה הוא אוצר על דרך את הכסף המתוכן (מ"ב י"ב יב) והוא כשקל גבורה מלכות.

¹ איוב ל ל. ² דברים כה ג. ³ שם כז טו. ⁴ שמות כא יד. ⁵ ישעיה סב ה. ⁶ במדבר כה ד. ⁷ ירמיה כט טו. ⁸ ישעיה כב יח. ⁹ תהלים נא יד. ¹⁰ מ"ב יט לו. ¹¹ יהושע יט כח. ¹² שם טו מו. ¹³ יחזקאל כח כב. ¹⁴ ישעיה כח כה. ¹⁵ בראשית יד ז. ¹⁶ צ"ל איש לעברו תעו ישעיה מז טו. ¹⁷ ש"א יג כב. ¹⁸ ש"ב ח י. ¹⁹ ויקרא יז ד. ²⁰ עמוס ז יג. ²¹ איוב יח כט. ²² צ"ל מקדשי בית יי ירמיה נא נא. ²³ ש"א ב לג. ²⁴ ויקרא כו א. ²⁵ יחזקאל מג י. ²⁶ שמות ה יח. ²⁷ דברים כט כג. ²⁸ איוב כד יב. ²⁹ אסתר ח טו. ³⁰ שמות כח ד.

ת' תרומתכם תשובתכם תבונתכם. ונא מהם חסר ת' ויעשו להם מסכה מכספם כתבונם¹ כתבון שלהם על כן יתכן לאמר חֲבוֹן ואין ראייה מן הוד על חבריו כי אם על עצמו בלבד כי לא יאמר תרומם ולא תרומם. וצורם לבלות שאול² חסר ת' כי דינו צורתם ויאמר ממנו צור ענין צורה. וכגוף כי יצפני בסכה³ דינו סכתו ויאמר ממנו סוף בענין סִכָּה בשקל חק חקו על עלו רק רקו ואז יהיו⁵ שני שמות סוף וסכה כמו חק וחקה ומן חקה חקתו ומן סכה סכתו. וכן עבר בשוק אצל פנה⁴ חסר ת' דינו פנתה ויאמר ממנו פן בשקל קן וממנו נאמר קנו קנה פנו פנה ואינו ראייה על חבריו. וכמהוה להיות פתחם בארץ יהודה⁵ חסר ת' דינו פחתם פחה שלהם ויאמר ממנו פח³.

פְּעֻלָּה נשמה צדקה נדבה ברכה ובסמוך נשמת חיים⁶ צדקת יי⁷ נדבת לבו⁸ 10 ברכת אובר עלי תבא⁹ ולרבות נשמות צדקות נדבות ברכות ובכנויים נשמתו צדקתו נדבתו ברכתו ולרבים נשמותינו צדקותינו הפ' בחירק⁹ והאומר נְשָׁמוֹתֵינוּ המופקדות לך¹⁰ הפ"א בשבא טועה.

פְּעֻלָּה שמלה שפחה כבשה שמלתי שפחתי כבשתי שמלות שפחות ובסמוך כבשות הצאן¹¹ שמלות שפחות הפ' בחירק. והגורה והבניה¹² מואת 15 הגזירה ולרבות גורות בשקל כבשות ובסמוך גורות הפ' בחירק.

פְּעֻלָּה אברה גולה חשכה אפלה ושם התואר כבדה יבשה לנקה וכאשר יסמך לכנויים יאמר אֲבֵרְתוּ גולתו אברתך גולתך לא ישנה אותו. ודע כי חשכת מים¹³ אינו מגורה זו כי אם מגורת שמלה חֲמֵרָה המלה וזאת הגורה תהיה התי 20 ת' בסמוך אברת אחיך¹⁴ גולת העני¹⁵.

ש ע ר

ברך החשבונות לבאר דרך הצדמם¹⁶ והפרדם לזכרים ולנקבות.

אָחָד לזכר ולנקבה אחת ודינו אחרת בתוספת ת' הנקבה על הזכר וכן נחסר הר' מן אחר לזכר ועשה אח מאחד מאלה¹⁶ וגול גול אח¹⁷ אח לא פדה

8 ב וכן מן סכה. 3 ב ב מוסי' כרתו עצה (ירמיה י ו) אינו מופיק ה' והוא על משקל דגה כלומר עצים הרבה. ג ב ב מוסי' ענין אחר תעלה בהרבקו יאמר תעלת הברכה (ש"ב יח יז) כי אין התי בו עקר כי שרשו עלה וכן מערה וברבק מערת המכפלה (בראשית כג ט) והוא נוטה קצת לפעולה בשקל מוצוה אחך (בראשית כו ח) על שמערים עפר ואלו היה המי בו עקר בהרבקו יאמר בו מְעַרְתָּ כמו מן קערה קערת יערת נשמה נדבה בהרבקו נשמת נדבת ליחוד. 7 מ חסר. 8 ב ב מוסי' נבלתי יקומו (ישעיה כו יט) אבל ובנבלתם (ויקרא יא ח) השם ממנו נְבִלְתָּה כמו שפחה שפחתם כי מן נְבִלְתָּה נבלתם כמו אברתם. ו 2 ב ודין הפרדם לזכר ולנקבה.

¹ הושע יג ב. ² תהלים מט טו. ³ שם כו ה. ⁴ משלי ז ה. ⁵ נחמיה ה יד. ⁶ ברא' ב ז. ⁷ דברים לג כא. ⁸ לא נמצא במקרא כי אם נדבת וידך דברים טז י. ⁹ איוב כט יג. ¹⁰ ש"ע ברכת הוראה. ¹¹ בראשית כא כת. ¹² יחזקאל מא יג. ¹³ תהלים יח יב. ¹⁴ דברים כב ג. ¹⁵ ישעיה ג יד. ¹⁶ יחזקאל יח י. ¹⁷ שם יח יח.

יפדה איש¹ וכן נחסרה האלף מן אחד ודבר חד אל חד². ושמשו ממנו בכנין
 התפעל התאחרי הימיני³ ושמשו ממנו בכנין קל אל תחד ככדי⁴ לא תחד אתם⁵
 ושמשו ממנו⁶ בכנין חוק דרך צוויג יחד לבי ליראה את שמך⁶ לולי הו' היה הגוש.
 שנים לזכרים ולנקבות שתים ואין בכל המקרא אות שבאית בראשית תיבה ואחריה
 אות בג"ד כפ"ת אלא רפי וולתי שתים שתי ואמרו בעלי הלשון מקצתם
 כי הדגש מביא נו"ן ודינו היה שְנַתִּים כי משנים הוא בא והוסיפו לנקבות ת'
 וזה לא יתכן כי דגש קל אינו נבלע בו אות לעולם כי אם היה כך היה אומר
 שְתִים³ וכן שְתִי שְתִי. ואמרו מקצתם כי חסר א' ודינו היה אֲשְתִים. ושמשו
 משנים מחשבון זה בכנין קל ויאמר שנו וישנו⁷ ולא אשנה⁸ ולדעת אונקלוס
 היה ממנו אם שנותי ברק הרבי⁹ ואמר אם על חד תרין כחידו ואינו כן כי אם
 לשון חדרור כמו חיץ שנון¹⁰ ושננתם¹¹ שהם מפעלי הכפל כמו וסכותי¹².

שְלֹשָׁה לזכרים ולנקבות שלש ונמצא שלשת בין לזכרים בין לנקבות ושלשת
 נשי בניו¹³ ושלשת האנשים האלה בתוכה¹⁴. ונמצא מחובר לכנוי
 הרבים ד כמו שלשתכם¹⁵ ויצאו שלשתם¹⁶. ונמצא ממנו שם התואר בלשון גדולה
 ווען השליש¹⁷ ושלשם על כלו¹⁸ והוא השר אשר תחת המשנה אשר למלך
 המלך הוא הראשון והשני לו בגדולה יקרא משנה ואשר מדרגתו תחת מדרגת
 המשנה יקרא שלישי. ונמצא ממנו שם מדה וכל בשלש עפר הארץ¹⁹ ושמא
 יקרא לה שלישי שהיא שלישי מן המדה הגדולה כמו ותשקמו ברמעות שלישי²⁰.
 יש מי שפירש ג' גלויות ויש מי שמפרשן על גלות בכל לבדו ואמר כי היה שלישי
 של גלות מצרים כי גלות מצרים היה רדיו וגלות בכל שבעים הוא השלישי.
 ושמשו בזה החשבון בכנין חוק ויאמר שלשו וישלשו²¹.

ארבעה לזכרים ולנקבות ארבע והו' תוספת בתוספת אמתני"ה בחשבון הזכרים.
 ונמצא מחובר לכנוי הרבים ארבעתם²². ונכפלז במקום אחד ואת הכבשה
 ישלם ארבעתים²³. ושמשו ממנו בכנין חוק מרבעות ולא עגלות²⁴. ומכנין הפעיל
 לא תרביע כלאים²⁵.

חמשה לזכרים ולנקבות חמש. ובא ממנו בכנוי היחיד וחמישתו יסף
 עליו²⁶ וכן נמצא שלישיתו²⁷ רביעת ההין²⁸ ולא נמצא ממנו חֲמִישָׁתוּם

6 ב בגזרת בנין חוק. 3 מ ב מוסי' השין פתחה והו' בדגש חוק. ג מ ב בעל
 התרגום. ד ב הזכרים. ה ס ה חסר. ו כ חסר. ז מ ב ונמצא בכפל. ח ב חֲמִישָׁתוּם.
 1 תהלים מט ה. 2 צ"ל ודבר חד את אחד יחוקאל לג ל. 3 שם כא בא. 4 בראשית
 ט ו. 5 ישעיה ד ב. 6 עיין ירושלמי ברכות ז ע"ד וברכת אתבה רבת. 7 מ"א יח לד.
 8 ש"א כו ה. 9 דברים לב מא. 10 משלי כה יח. 11 דברים ו ז. 12 צ"ל ושכתי שמות
 לג כב. 13 בראשית ז יג. 14 יחוקאל יד יח. 15 במדבר יב ד. 16 שם שם. 17 מ"ב ז ב.
 18 שמות ד ז. 19 ישעיה מ יב. 20 תהלים ס ו. 21 מ"א יח לד. 22 דניאל א וז. 23 ש"ב
 יב ו. 24 מ"א ז לא. 25 ויקרא יט יט. 26 במדבר ה ז. 27 אולי צ"ל שלישתה יחוקאל כא יט.
 28 שמות כט מ.

כמו שלשתם ארבעתם וכן לא יאמר שלשתים חמשתים כמו שאמרו ארבעתים. ושמשו ממנו בבנין חוק וחמש את ארץ מצרים¹ ומבנין קל וחמשים עלו² וענינו כמו הגורי חומש ומן ויכהו אל החמש³.

שישה לזכרים שש ולנקבות ובא ממנו שישיתו⁴ כמו המישיתו ולא בא ממנו ששפתים. ושמשו ממנו בבנין חוק ושישיתם האיפה⁵ בשקל ועניתם את⁶ נפשתיכם⁶. ובא ממנו מבעלי האלף ושבתוך וששאתוך⁷ הצרי שיש בשין השנייה יורה עליו כי בעלי הה"א דינם בחיזק כמו כאשר צויתך⁸.

שבעה לזכרים ולנקבות שבע ויש בחשבון זה שאינו דווקא כמו והחזיקו שבע נשים⁹. ובא ממנו שבעתם ויפלו שבעתם ארצה¹⁰ ולא נמצא ממנו פעולה. שמנה לזכרים בקמין ולנקבות שמנה בסגול ולא חסרו הה"א לנקבות כדרך¹⁰ שאר החשבונות ואמרו שמיניתו כמו חמישיתו³ ולא בא ממנו שמנחם ולא פעולה.

תשעה לזכרים לנקבות תשע ואין לו שמוש בפעלים.

עשרה לזכרים לנקבות עשר ובא ממנו חשבון שאינו דווקא ואפו עשר נשים¹¹ והחזיקו עשרה אנשים¹² ואעפ"י כי דרך הדרש הוא דווקא וכן תרגמו¹⁵ יונתן. ובא ממנו פעולה מבנין קל צאנכם יעשר¹³ אין לו שני מבנין קל ומבנין חוק עשר תעשר¹⁴ עשר אעשרנו לך¹⁵ ומבנין הפעיל כי תכלה לעשר¹⁶.

מכאן ואילך תוסף הה' בחשבון הנקבות ותחסר אותה בחשבון הזכרים לזכרים יאמר אחד עשר יום¹⁷ לנקבות אחת עשרה. שנים עשר לזכרים שתים עשרה לנקבות. וזה בתוספת הה' לנקבות וחסרון לזכרים בחשבון מעשרה ואילך²⁰ וכן עד עשרים. עשרים אחד לזכרים ולנקבות וכן שלשים ועד מאה ומאה ואלף כמו בן. וכאשר תוסף חשבון של עשרים פעם יתקדם הרוב ופעם יתאחר עשרים ואחד אחד ועשרים.

ודע כי כאשר תחשוב שנים תאמר שנה אחת שתי שנים שלש שנים וכן עד עשר ומכאן ואילך אין שנים אלא שנה שתים עשרה שנה עברו את²⁵ כדרלעמר. ושלוש עשרה שנה מרדו¹⁸ וכן כולם. וכן עשרים זה לי עשרים שנה¹⁹ וכן עד מאתים שנה. וכולם עד אלף. ובחשבון אלף חזר לשנים כי אלף שנים בעיניך²⁰. יום חשבוננו כחשבון שנה אך שנה לשון נקבה ויום לשון זכר יום אחד

1 כן ב מוסי' כי שבע ופל צדיק וקם (משולי כד מז). 2 כן ב מכלם. 3 ב מוסי' נמצא.

7 כן מוסי' שלשה עשר שלש עשרה. 8 כן מוסי' מאה שנה.

1 בראשית מא לר. 2 שמות יג יח. 3 ש"ב ד ו. 4 לא נמצא במקרא. 5 יחזקאל מה יג. 6 ויקרא טז לא. 7 יחזקאל לט ב. 8 שמות כג טו. 9 ישעיה ד א. 10 ש"ב כא ט. 11 ויקרא כו כו. 12 צ"ל יחזקאל עשרה אנשים וזכריה ח כג. 13 ש"א ח יו. 14 דברים יד כב. 15 בראשית כח כב. 16 דברים כו יב. 17 שם א ב. 18 בראשית יד ד. 19 צ"ל זה עשרים שנה בראשית לא לה. 20 תהלים צ"ד.

שני ימים וכן עד עשרה. מכאן ואילך אחד עשר יום מחרב¹ שנים עשר יום וכן כולם אין שם ימים. עשרים יום ארבעים תספרו חמשים יום². וחשבון מאה אין לו שמוש אך אלף ורבבה שמשו בהם מאליפות מרבבות³ מאליפות⁴ מפעילות מבנין חוקה מרבבות מפעלות.

נשלמו שערי השמות והחשבון עם הכללים והתנועות.

5

זה החלי לעשות קנין. ולבנות בנין. ולהודיע פשר ענין.

פֶּעַל שְׁמַר. תדע כי נסמכה דעת בעלי לשון הקדש חכמי הדקדוק לשקול כל הפעולות קלות וחמורות במאזני פֶּעַל וקראו לאות הראשונה מכל שרש ושרש פ' פעל ולשניה ע' פעל ולשלישית ל' פעל כמו שְׁמַר הַשֵּׁ פ' פעל והמ' ע' פעל והר' ל' פעל. וכאשר תחסר אות מן השורש אם הראשונה תחסר יקרא מחסרו הפ"א ואם השניה תחסר יקרא מחסרי העין ואם השלישית תחסר יקרא מחסרי הלמר. ואם תהיה האות החסרה מאותיות אהר"י יקרא זה מִנְחֵי הפ' או מנחי הע' או מנחי הל'. ויש מי שקראם חלקי הפ' והע' והל' אך אני כאשר ראיתי מן המורה הגדול ר' יהודה חיונז קרא אותם בלשון ערבי מעתלה ופירושו מְחֻלָּת שאין להם הרגשה בדבורג כשאר אותיות והם כמו חולים בחולי שאינם נקראים בהרבה מקומות ונחסרים בהרבה מקומות מן המכתבד וימלאו חסרונם אחת מתנועות הגדולות כאשר אפשר במקומם קראתי לאשר יחסר פ' השרש מְחֻלָּה הפ' וכאשר יחסר הע' מְחֻלָּה הע' וכשיחסר הל' מְחֻלָּה הל' וכאשר יחסרו הפ' והל' או קראתי שם מְחֻלֵי הקצוות ולא יקרא מְחֻלָּה בעבור חסרון אות אחרת כי אם בעבור אות אהר"י לפי שארבעתם אלה תהיין נכתבות בהרבה מקומות ואינן נקראות מה שאין כן בשאר אותיות. האל"ף יקרה לה חולי בראש התיבות ובסוף כמו אמר אבל כאשר תאמר ממנו אית"ן שהם אותיות העתיד תחסר הא' מן הקריאה באותיות ית"ן אך הן נכתבות יאמר תאמר נאמר וּבֹא' תחסר מן המכתבן כמו אִמַר אל אלוה אל תרשיעני⁴ ואִכַּל את פתי לבדי⁵ האלפים אלפי המדבר לעצמו כא' אשמר אעשה ואלפי השרש אינן נכתבות ולא נקראות אלא בהשמעת קול וּכְן א' יאמר תאמר. וּבֹא חסר עם התי' ולעמשא חמור⁶ החולם עומד במקום אל"ף. ובסוף כמו קרא נשא מצא ובעתיד אמצא אקרא אשא.

ט ב מאלף מבנין הפעיל מרבבות מבנין חוק מאליפות מפעילות. ג ד מ ב בן חיוג.
ג ד חסר. ד מ המקרא. ט ב חסר. ו ד והא' מן המכתב, מ ב והא' תחסר קריאתה ומן המכתב. ז מ ב וכן אלפי יאמר תאמר נאמר יו"ד לשאינו נמצא ת"ו לנכתב נו"ן לרבים. פ מ ב מוסי' יקרה לה חולי.

¹ דברים א ב. ² ויקרא כג טז. ³ תהלים קמ"ג. ⁴ איוב י ב. ⁵ שם לא יו. ⁶ ש"ב יט יד.

והיו"ד יקרה לה חולי בראש כמו אשב ארד ישב ירד ישבו יררו הי' מהעתיד לשאינו נמצא ויו"ד השרש נחסרין מהמכתב ונסתרים בנחים שבין אות האית"ן והע"י. ואלה ד' אותיות של אהו"י הם הנקראים אותיות הנוח כי ינוחו ויסתרו בראש ובאמצע ובסוף וזלתי הה' שלא תסתר לעולם לא בראש ולא באמצע אך תחסר בסוף כה' עשה בנה קנה פנה במלת עשו בנו קנו פנו. והשלש אותיות או"י הם 5 אותיות המשך כי תבאנה להמשך עם התנועות כמו א' צואר י' שריר ופליט ו' שומר. ודע כי הפעלים השלמים שמר וזכר עמד פקד שאין במ אותיות אהו"י ולא אות כפל ולא נו"ן לא יתכן לחסר משלש אותיות השרש כי ישחת ענינו ויהרס בנינו. אם יחסר מן שמר ש' או מ' או ר' אינן לשון שמירה. וזדע כי בבנין פעל הקל שלש גורות פֶּעַל פֶּעַל פֶּעוּל. פֶּעַל שמר וזכר. פֶּעַל יבש חצירי כבד 10 לב פרעה² כי חפין בבת יעקב³ הם לשון עבר. פֶּעוּל ולא יכל יוסף⁴ קמנתי מכל החסדים⁵ יקשתי לך וגם נלכדת⁶ כי יגרתה מפני האף⁷ הם לשון עברג. וגי' גורות אלה תמצאנה בשם התואר פֶּעַל חכם וזכר רשע אך השמות כולם קמוצים והפעולות קמין ופתח. ⁸ פֶּעַל חמין שמן אמין ירך כחף. פֶּעוּל שלום אמון חמוץ. וכאשר תאמר מן שְׁמֵר שְׁמֵרָה לנקבה כן תאמר מן כִּבֵּד כבדה מאד יד האלהים⁹ 15 ומן יכול ולא יכלה עוד הצפינו¹⁰. ולרבים שמרו כבדו זכרו ולא יכלו לעשת הפסח¹⁰. ובאתנה ובסוף פסוק איש אל משפחתו ישובו כמו את משמרת י"י שמרו¹¹ והמלחמה כבדה¹² להוציא את הכנים ולא יכלו¹³. ויש פעמים שתהיינה לאתנה או לסוף פסוק כשתי תפארות בתיבה אחת מפניך הרים נלו¹⁴ בחולם ובדגש הלי' חדלו פרוון בישראל חדלו¹⁵ ¹⁶ הדי' בצריס והלי' דגושה קנה וסוף קמלו¹⁶ 20 יש בו אות הצרי והלי' רפויה לשונם בצמא נשתה¹⁷ בשתים קמין בש' ודגש בת' כי הוא מן נשתה גבורתם¹⁸. היא הוחדה חרב והיא מרטה¹⁹ קמין ודגש במי'.

ועתה אבאר סדר הבנין הקל.

שמר לזכר⁰ בין השי' והמי' נחז' כמו אלף ואם היתה נכתבת א' המשך היה 25 שְׁמֵר. לנקבה שְׁמֵרָה לרבים ולרבות שְׁמֵרוּ. דרך אהר הוא לזכרים ולנקבות

ח ב תסתר. ג מ מוסי' אך מחסרי הנו"ן והיו"ד יתבלעו בדגש כמו תפול מן נפל ידור מן נדר הציב מן יצב. ג מ מוסי' ושלש פעלים אלה נמצאו בפסוק אחר (שמות ז לה) ולא יכל משה לבא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד י"י מלא המשכן. ד ב פֶּעַל חמין כבד ודומיהם ובשמות פֶּעַל משל דבר פֶּעַל שלם אמין ירך כחף. ס מ ב הע' צרויה. 1 מ ב מוסי' בעובוניך נתנו (יחזקאל כז יט) שהוא כעין נתנו. ז ה השי' והמי' נחים, ח השי' והמי' נח.

¹ ישעיה מ ז. ² שמות ז יד. ³ ברא' לד יט. ⁴ שם מו א. ⁵ שם לב יא. ⁶ ירמיה ג כד. ⁷ דברים ט יט. ⁸ ש"א ה יא. ⁹ שמות ב ג. ¹⁰ במד' ט ו. ¹¹ שם ט כג. ¹² שופטים כ לד. ¹³ שמות ח יד. ¹⁴ ישעי' סג יט. ¹⁵ שופט' ה ז. ¹⁶ ישעי' יט ו. ¹⁷ שם שס יז. ¹⁸ ירמי' גא ל. ¹⁹ יחזק' כא מז.

בכל הבנינים שמרתיק לזכר שמרתיק לנקבה שמרתיק לזכר שמרתיק לנקבה
 שְׁמֵרְתִּי לזכר שְׁמֵרְתִּי לנקבה שְׁמֵרְתִּי לזכר או שְׁמֵרְתִּי¹ ולנקבה שמרתיק או
 שמרתיק בדגשות בחלוקה ה' בת' להבלעת ת' הנקבה בת' הנחלפת בעבור כי ה'
 אין לה חוק דגש⁶. שמרתי אחד לזכרים ולנקבות ולרבים שמרתיקם ולנקבות
 5 שמרתיקן ורבים לאחד שמרנוך לנקבה שמרנוך שמרנוכם שמרנוכן שמרתוני
 שמרתוני אחד לזכרים ולנקבות. פועל שומר וזכר לזכר שומרת לנקבה שומרים
 שומרות. הפועל שמור שמורה שמורים שמורות. הצווי שמור לזכר לנקבה שמרי
 ויתכן בחטף קמין שמרי כמו לבי את מלכי עליני¹ ולרבים שמרו בחירק ויתכן
 בחטף קמין שמרו כמו משנו אותה וכל המוניה² ובחירק משכו וקחו לכם³
 10 ולנקבות שמורנה. ודע כי יתחבר בצווי הרבים לרבים שמרום ולא יוכל לחבר
 הנקבות כי אם בשתי מלות שמורנה אותם. ודע כי הצוויים בזה הבנין ו' חלקים
 שמר זכר קרב לבש ולא יחליפם פעול לפעל לא יאמר זכר שמר ולא קרב
 לבש. ודע כי הצווי רודף אחר האיתן אם האיתן אשמך הצווי שמך ואם האיתן
 אקרב אלכש הצווי קרב לבש ויש אשר נמצאו משתי גורות אלו כמו וידר
 15 יעקב⁴ וידר גרם⁵ ויתכן הצווי נדר או נדר וכן וישבת המן⁶ למה תשבת
 המלאכה⁷ הצווי מהם שבת או שבת. ויש צווי בתוספת ה' שמרה נכרה וזה
 מן שמר זכר אך מן פעל שמע שלח בחירק שמעה שלחה את הנער⁸
 ובא בינם זר קרבה אל נפשי גאלה⁹ שהיה דינו בחירק. ויש שנים אחרים ורים
 מן פעול אספה לי שנעים איש¹⁰ ערכה לפני התיצבה¹¹ שהם מן אסוף ערוך
 20 וכן נצרה על דל שפתי¹² שהוא כמו נצר לשונך¹³. ויש צווי פעלה כמו העמק
 שאלה¹⁴ ים ודרום ירשה¹⁵ יי שמעה יי סלחה¹⁶ ויש אחר מלרע רפאה נפשי¹⁷
 גם הוא צווי. ויש צווי פעול שמור וזכר. ודע כי הצווי לנקבה אם מגורת פעול
 פעולנה כמו שמור שמורנה ואם מפעל פעלנה שלח שלחנה. והמקור כמו הצווי
 שמור נכור ויש בשבא כי נכר אני ואתה¹⁸ עמד פתח האוהל¹⁹ ויש בשקל
 25 פעלה שמרה ולדבקה בו²⁰. ויש פעלה ליראה אתי²¹. ויש פעל לשכב את
 בת יעקב²² שלח אצבע ודבר און²³. ויש פעלה רגזה בטחות²⁴ הרי נמצאו הצוויין
 והמקורות בשש גורות. והצווי מן פעל לנקבה כאשר יהיה באתנה או בסוף פסוק
 יהיה שלחו שמעו ולזכרים שמעו שלחו ומגורת פעול שמורו וזכרו ולנקבה
 שמורי וזורי. איתן אשמך ישמר תשמך האלף בסגול יתן לעולם בחירק.

6 ת חסר. 3 ב כ מוסי' דסי'רא. 2 מ מוסי' לצולה חרבי (ישעיה מר כז).

¹ שופטים ט י. ² יחזקאל לב כ. ³ שמות יב כא. ⁴ בראשית כח כ. ⁵ במדבר ל ג.
⁶ יהושע ה יב. ⁷ נחמיה ו ג. ⁸ בראשית מג ח. ⁹ תהלים סט יט. ¹⁰ במדבר יא טז. ¹¹ איוב
 לג ח. ¹² תהלים קמא ג. ¹³ שם לד יד. ¹⁴ ישעיה ז יא. ¹⁵ דברים לג כג. ¹⁶ דניאל ט יט.
¹⁷ תהלים מא ה. ¹⁸ מ"ב ט כה. ¹⁹ שופטים ד כ. ²⁰ דברים יא כב. ²¹ שם ד י. ²² ברא'
 לד ז. ²³ ישעיה נח ט. ²⁴ שם לב יא.

הא' היא המדבר בעבור נפשו והי' לשאינו נמצא והת' לנוכח והני' לרבים הנמצאים. והא' משמשת לעולם ליחיד והני' לעולם לרבים והי' והת' ליחיד ולרבים ישמר ישמרו תשמר תשמרו. ודע כי במקום י' לזכרים ת' לנקבות ישמר האיש תשמר האשה ישמרו האנשים תשמרו הנשים ה' ולא נהגו במקרא מנהג זה כי אם בשני מקומות בלבד ותקרבו עצמותי¹ ואלמנותיך עלי תבטחו² אך בשאר מקומות אחדים לנוכח³ ושלא לנוכח הלהן תשברנה⁴ לנוכח ושלא לנוכח לפני המלך⁴ ותקרבה בנות צלפהר⁵. ויתכן להוסיף ה' בעתיד³ אֶשְׁמְעָה אשמרה ישמעוה ישמרה ולרבים נשמעה נשמרה נשלחה. ובמוכרת מגורת פעול יפעלו ישמורו ומגורת פעל יפעלו ישלחו ישמעו. ומאשר דברנו כי אותיות יתין מבנין קל לעולם בחירק כאשר לא יהיו על אותיות אהה"ע אבל עליהם יהיה פתוח יתין יחמוד יעבור יהלך יהרוג¹⁰ יהרום. ועל א"ג יהיו כל אותיות איתין בסגול אֶאָסְפָה יאסוף תאסוף נאסוף יארום תארום. ויש מלות שיש י' על עי' והעי' פתוחה ויש בשבא זה הכלל כל לשון עויבה הי' והעי' פתוחות כמו יַעֲבֹךְ יעובנו יעוכם אל תעובני⁶. וכל לשון עורה לעולם הי' פתוחה והעי' בשבא⁶ כמו יַעֲרֹךְ יעורנו יעורוהו יעורכם ועויבה במוכרת בפתח או בשבא ד.

15

בנין פעל בנין חוק בכל בנינו דגוש העי' תמורת הנח של א' המשך שהוא בשמר כן י' בכאן למשך גַּלְגַּל דְּבַר דגשות העין בעבור י' המשך ואם היו כותבים אותו כדרך כל חירק ביי' או היה דְּבַר גִּידָל העי' ברפי וראוי להבליע י' המשך בעי' וצחצחו הקריאה שלא תהיה כולה רפויה ולא כולה דגושה. וכאשר אמרו מְדַבֵּר אדבר ידבר הבליעו בדגש א' המשך לתקנת הלשון כי אם היו כותבים אותה היו אומרים אֶדְאָבֵר יְדָאָבֵר העי' ברפי ולא יהיה הלשון צה"ס. הפועל בתוספת מ' מְדַבֵּר מדברת מדברים מדברות. והפעול מְדַבֵּר מדברת מדברים מדברות. והצווי דְּבַר דברו דברי דברנה. והמקור דְּבַר כמו הצווי ובתוספת ה' בְּדַבְרָה. איתין אֶדְבֵר תדבר ידבר נדבר ידברו תדברו תדברנה. ודע כי כל זה הבנין דגוש העי' זולתי אם תהיה מאותיות אההע"ר תשוב הפ' לאיתנו קמין מְדַבֵּר²⁵

כ מ ב הנקבות. כ מ ב מוסי' תאהבו (משלי א כב) דינו תאהבו בשקל תאזורו והצרו במקום פתח. י ב מוסי' לזכר אחר. ג ה מוסי' אהה"ע. ד ב יעורר יעורונו יעורה אלהים (תהלים מו ו) אך מקצתם שבא ופתח יַעֲרֹר (ישעיה ל ז) אך לשון עויבה לעולם בפתח או פתח ושבא יַעֲרֹב (יונה ב ט) וזה במוכרת. ס מ מוסי' (ב בגליון) ודיגוס (ירמיה מז מז) שרשו דגה ויתכן להדגיש הי' (צ"ל הג') כמו גְלוּם כשרים ולא נמצא במקרא) ושמו בו י' לגלות על משקל כבד והוא נקראת י' המשך ולא הבליעוה בדגש כאשר עשו באחרים. ושמעתי כי שרשו דג והוא מעלומי העי' ואלי היה על משפטו היה וְהִדְרִיגוּם (ב וְהִדְרִיגוּם) כאשר מפרש במדוע אליו ריבות (איוב לג יג) דינו הריבות.

¹ יחזקאל לו ז. ² ירמיה מט יא. ³ רות א יג. ⁴ מ"א ג כב. ⁵ במדבר כז א.

⁶ תהלים קיט ח.

אֶרְךָ יִבְרַךְ. והפעול בחולם מְבֹרָךְ מבורכת מבורכים מבורכות. ובאה מלה אחת
בבנין זה רפויה בכל שמושה ואביכין התל ב¹ היה דינו הַתֵּל בִּשְׁקֵל גְּדָל אם
כהתל באנוש תהתלו בו² דגשות למד תהתלו לסוף פסוק כי בו מלה זעירא
אינה נחשבת כל כך. ודע כי כל בנין זה עובר לפעול ובנין פעל קל מקצתם
5 בודדים ומקצתם עוברים שמר זכר דבר אחר שמר זכר וכמוהו עשה בנה והבודדים
ישב עמד עלה שמה ירד כי הוא הפועל והוא הפועל הוא העומד³ הוא
העמוד⁴ הוא היושב⁵ הוא הישוב⁶ ועולה ויורד יתכן היות להם פועל ופעול אעפ"י
כי הוא עצמו הכל לפי שיש זמן ארוך במ כי העולה או היורד יכול שיעלה
הר גבוה או יורד ממנו. ותדע לך כי כל פעולה⁷ שימצאו בה שם התואר אין
10 בה לא פִּעֵלָךְ ולא פִּעֵלָךְ כמו צדיק שהוא שם התואר לא תאמר ממנו צודק
ולא צדוק אעפ"י שנמצא בבנין אם צדקתי לא אשא ראשי⁸ וכן רָשַׁע שהוא
שם התואר אין בו לא רָשַׁע ולא רשוע⁹ אעפ"י שנמצא בבנין אם רשעתי
אלולי ל¹⁰ כי רשע עומד במקומו. והכס נמי אין בו לא הוכס ולא הכוס אעפ"י
שנמצא בבנין אם הכמת חכמת לך¹¹ כי חכס שהוא שם התואר עומד במקומו.
15 וכן כי לא בכה יגבר איש¹² אין בו לא גובר ולא גבור כי גבור עומד במקומו
אך נמצא בבנין התפעל על אויביו יתגבר¹³ וכן כל הבודדים שנמצא מהם שם
התואר. וכן אמרו כי כאשר ימצא לשון נפעל בפעלים ולא ימצא פעול שימשו
בנפעל כמו נורא אלהים ממקדשיך¹⁴ לא יאמר יראוי ולא ירוא כמו שאמר אהר
מן הפייטים¹⁵ יראוי ומאויס¹⁶ והלא היה לו טוב לומר השם הנורא ויהיה מקום
20 הפעול. וזוה הבנין החזק הצווי בְּרַךְ גְּדָל דברי גדלי דברנה גדלנה. והמקור
דבר או דברה בתוספת ה' כמו כי טוב זמרה אלהינו¹⁷. ודע כי בבנין אותיות ית"ן
בשבא והא' בשבא ופתח. ובא מקור מבנין זה בשני דרכים כמו דבר ידברו¹⁸
שבר תשבר¹⁹ והדרך השני יסר יסרני י²⁰ ויברך ברוך²¹ לולא הרי היה דגוש
כמו יסור וכן שאול ישאלו באבל²² לולא הא' היה דגוש וי' ישאלו יורה על
25 בנין כבד. ויתכן היות בְּרֹךְ וְשָׂאוֹל מבנין קל כי נמצאו ברוך²³ ברוכה את²⁴ וכן
שאלתי²⁵ אעפ"י כי מלת ויברך ומלת ישאלו מן הכבד.

ס מ' מוסי' ובא על משפטו ויהתל במ אליהו (מ"א יח כז). ושמעתי כי התל מן
הכפולים וה"א תהתלו היא ה' הנוסף כי תִּסְבְּגוּ תחלו תחסבו תחללו. ב מוסי' ובא על משפטו
ויהתל במ אליהו. ג ד' חסר. ב והעמוד. ג ד' חסר. ב והישוב. ד ד' חסר. ס ב חסר.
ו ב וכן חכס. ז ב חסר. ח מ' מוסי' יקום במקום. ט כ ב השם היראוי. י ב מוסי' החזק הזה.
יא ד מי יתן תבא שאלתי (איוב ו ח).

¹ בראשית לא ז. ² איוב יג ט. ³ צ"ל וצדקתי לא א' ר' איוב י טו. ⁴ שם שם.
⁵ מושלי ט יב. ⁶ ש"א ב ט. ⁷ ישעיה מב יג. ⁸ תהלים סח לו. ⁹ שם קמו א. ¹⁰ ש"ב כ יח.
¹¹ שמות כג כד. ¹² תהלים קיח יח. ¹³ יהושע כד י. ¹⁴ ש"ב כ יח. ¹⁵ דברים כג ג.
¹⁶ רות ג י. ¹⁷ תהלים כז ד.

בנין הפעיל בנין כבד מה' אותיות ככל פעולתו בתוספת יו"ד המשך והפעול
 והפעול ממנו בתוספת טו' מ' כדרך בנין פיעל החוק הגדיל השליך
 לזכר ולנקבה הגדילה השליכה לרבים ולרבות הגדילו השליכו. הפועל מגדיל
 מגדילים מגדילה מגדילות והיה דינם מְגַדֵּיל מהגדילים מהגדילות והפעול
 מְגַדֵּל מגדלה מגדלים מגדלות ודינם מְגַדֵּל מהגדל מהגדלים מהגדלות ובא ממנו 5
 תמים מהקצעות בספר יחזקאל במשכנה. והצווי תְּגַדֵּל הגדילו הגדלנה והמקור
 הגדיל כמו הצווי. ויש מקור בשקל אחר כהגדף עשן תגדף² כהגדף הוא
 המקור ועובר הוא ופירושו כהגדף הרוח את העשן כן תגדוף את הרשעים ובמהוהו
 כהתוך כסף בתוך כור כן תתכו בתוכה³ אעפ"י שהואג בשורק אחרים הם. ומקור
 בשקל אחר תִּישַׁר לפני דרכך⁴ כפך מעלי הרחק⁵ שניהם פתוחי העי"ן. אית"ך 10
 אֲנָדִיל יגדיל תגדיל נגדיל פתוחי אית"ן ובוה האות נכרים הפעלים העתידים מבנין
 הפעיל כי כלם פתוחי אית"ן. וזה בשלמים ובמהלי הלי' וכן הוא ניכר בנין פעל
 קל בחורק כמו שזכרנו למעלה וזלתי אם יהיה על אה"הע וזה כמו כן בשלמים
 ובמהלי הלי'. ובבנין פִּעַל החוק בכל השלמים וכל המחלים דרך אחד להם לעולם
 אית"ן בשבא. ויש מלות שהם על אה"הע ולא נודע דרך פתוחתם אם הוא לענין 15
 אה"הע או לענין שהם מבנין הפעיל כמו יעשרנו המלך⁶ יכול לומר כי הוא
 מבנין הפעיל וחסר יו"ד המשך ויכול לומר כי הוא מבנין קל אך מה שהוא עובר
 יוכיח עליו כי הוא מבנין הפעיל והיה דינו יעשירנו ובא בחסרון י' המשך כמו
 שחסרה מן וידרכו את לשונם⁷ וידבקו גם המה⁸ שהיה דינם וידביקו וידרכו
 ואשר בא ממנו בבנין קל הוא בודד כמו לא יעשר ולא יקום חילו⁹ ויעשרנו 20
 המלך עובר יעשיר אותו המלך. ובבנין זה תְּגַדֵּיל ותְּגַדֵּל בצווי הזכר אחרים כי
 הצרי שיש בהגדל חלוקה ה' שהוא בהגדיל וכן בעתיד אנדיל יגדיל אנְדֵּל ונְדֵּל
 ויוסף ה' בצווי הזכר ובאית"ן תְּגַדֵּיל תְּגַדֵּל אגדיל אנדיל ונמצא הצווי בבנין
 זה בחסרון י' המשך וחסרון הצרי שהוא בעבור ה' הישר לפני דרכך¹⁰ כפך
 25 מעלי הרחק¹¹ ס.

בנין נְפַעֵלו נשמר נשמרה נשמרו לזכרים ולנקבות. ויש שני חלקים בבנין נפעל
 נפעל בעומד בו ונפעל שכבר עבר העומד בו כמו אני נאסף אל
 עמי¹² והוא קמוי'ן בשכבר עבר כמו כאשר נאסף אהרן אחיך¹³ והוא פתוח. אך
 כאשר יהיה הפעל העבר באתנה או בסוף פסוק יהיה קמוי'ן כמו ובנביא נשמר¹⁴

א ב חסר. ג מ ב מוסי' בתשלומו. נ מ ב מוסי' כהגדף בחולם והתק. ד ב איתנו.
 ס ב מוסי' פתוחי עי'. ו ה מוסי' נְפַעֵלָה.

¹ יחזקאל מו כב. ² תהלים סח ג. ³ יחזקאל כב כב. ⁴ תהלים ה ט. ⁵ איוב יג כא.
⁶ ש"א יז כה. ⁷ ירמיה ט ב. ⁸ ש"א יד כב. ⁹ איוב טו כט. ¹⁰ תהלים ה ט. ¹¹ איוב
 יג כא. ¹² בראשית מט כט. ¹³ במדבר כז יג. ¹⁴ הושע יב יד.

0 שהוא קמוץ והוא לשון עבר מפני שהוא סוף פסוק. וכאשר יהיה נפעל בעומד
 בו 0 סמוך למלה אחרת: או יהיה פתוח כמו ונאמן רוח יכסה דבר¹ שענינו נאמן
 של רוח והמוכרת ממנו בכל ביתי נאמן הוא² קמוץ. ולנקבה כאשר עבר יהיה
 הטעם בע' כמו אחת מהנה לא נשברה³ ואם הוא בעומד בו יהיה הטעם מלרע
 5 בל' זכתי אלהים רוח נשברה⁴. ובכנין זה אין בו לא פועל ולא פעול אך ימצא
 בו מקור מעין צווי כמו השמר תשמר⁵ והצווי נמצא בו כמו כן השמר לזכר
 השמרי לנקבה השמרו לרבים השמרנה לרבות כי הצווי הזה והמקור בתוספת ה'
 בעבור דגשות הפ' להביא נ' מן נפעל לא לדבר אחר ובעבור קלותה להכנס על
 המלות בחרו בה. ויש מקור בלא ה' ונעחור להם⁶ ונשלוח ספרים⁷ ונתחוך
 10 הוא⁸. ולא נמצאת נ' נפעל שלא בהבלעה כי אם בלשון עבר ובשלש מקומות
 הללו ובאותן נפעלים העומדים בם. ובאיתן לעולם תחבלע בפ' השמר ישמר
 תשמר נשמר הפ' דגושה להבלעת הנ'. וכאשר תהיה הפ' אחת מאותיות אההע"ד
 שלא יקבלו דגש או תהיה אות האיתן בצרי כי בתחלה היא בחירק בדרך בנין
 קל⁹ כי בנין נפעל קלג כמוהו וזה כמו ונאמן נא דברך¹⁰ ויאסף הביתה¹⁰ החלצו
 15 מאתכם¹¹ יתרו יעשהו הרגעי ודמי¹². ויש מלות שאמר הרב ר' יונה "אבן
 גנאחה המדקדק שהם מבנין נפעל והם ונבל כעלה כלנו¹³ שהיה דינו ונבבל
 בשני גונין בני הרבים ונ' שהוא פ' הפעל ונבלעת בה נ' נפעל ואם היה שלם
 היה בשלש גונין ונבבל ודגשות נ' הרבים אינה לצורך נ' אחרת כי כן הוא כל
 אות יתן שעליה ו' פתוחה כמו נתאמר ונאמר ובעבור התחברות הגונין
 20 במלת ונבבל הראויים להיות בה חסרו השתים נ' הנפעל ונ' השרש שלא כדרכו
 והשאירו נ' הרבים ואמרו ונבל. ואמר כמו כן במלת כהגדף עשין¹⁴ כהתוך כסף¹⁵
 כי הם מבנין נפעל ודינם קהגדוף קהפתוך וכבר בארתי אותם במה שקדמתי אך
 דעתי במלת ונבל כעלה כי הני הכתובה נ' הרבים וחסר נ' השרש והיה דינו
 ונבבל בדגש ונ' הרבים פתוחה בשקל ויפל יי אלהים תרמה¹⁶ והחליפו הדגש
 25 בנח כאשר עשו במלת ויוד יעקב ניד¹⁷ שהיא קמוצה והיה דינה להיות פתוחה
 והי' דגושה ולפי שסר דגשות הו' שבה הי' לקדמותה ושרש ויוד נוד וכמותו
 וישר במגרה¹⁸ הי' קמוצה והיה דינה להיות פתוחה והשין דגושה להבלעת
 נ' כי שרשו מענין נסרים שבלשון תלמוד ומענין זה אם יתגדל המשור¹⁹ השין

6 ב חסר. 3 כ סמוך לענין במלה אחרת. ב ס' למלה א' בענין. ג ת חסר. ד ב
 וחלק ויאסף יתרו יתרו יעשה יראה על שדה הארץ יחשב ויקרא בה לא החלצו
 מאתכם. ה אבן גנח. ו בן גנח. ז בן גנח. ח ב קמוצה.

1 צ"ל מכסה דבר משלי יא יג. 2 במדבר יב ז. 3 תהלים לד כא. 4 שם נא יט. 5 לא
 נמצא במקרא. 6 דהיא ג כ. 7 אסתר ג יג. 8 שם ט א. 9 מ"א ה כו. 10 שמות ט יט.
 11 במדבר לא ג. 12 ירמיה מז ו. 13 ישעיה סד ה. 14 תהלים סח ג. 15 יחזקאל כב כב-
 16 בראשית ב כא. 17 שם כה כט. 18 דה"א כ ג. 19 ישעיה י טו.

דגושה בעבור הני' ובשקל כפול מבוטע אעפ"י כי משורר בחולם ומבול ומבוטע בשורק אחרים הם כאשר פירשתי. וכמו שאמרתי במלת וַבִּבְל שדינו וַבִּבְל בדגשות הב' כמו ויפל מן הפיל הָבִיל שהיה דינם הנפיל הנביל כך אמרתי במלת ואבדך כרוב הסוכך¹ ביחזקאל כי הוא מבנין הפעיל שהם דגושי הע' בעבור חסרון הפ' שדינו ואאבדך ודע כי החירק והסגול שוין כמו פן אכלך² שפירשנו בו שהוא כמו 5 אכלך³ בחירק הב' והוא מלשון כליון ומחלי הע' מן להביל למען ברק⁴ שהוא כמו לכלות. ויש מי שפירש ואבדך כי חסר א' המדבר לנפשו כמו ברוך יי' וַאֲעִשֶׂר⁴ וכמו כן וַאֲעַנְתָּה את זרע דוד⁵ וזה לא יתכן כי אלו ב' מלות נחסרו האלפין מן הקריאה⁶ אבל נמצאות בכתיבה⁷ והכתיבה תורה עליהן וא' שנייה [של] ואבדך אינה נקראת ואינה נכתבת וקמצות ו' לא באה להורות על א' נחסרת⁸ 10 כי אם בעבור שהתיבה לשון עבר כאשר הוריתך במה שקדמתי. ואם יקשה אדם במלת ונבל שאמרתי שהוא בנין הפעיל והוא בודד אין לחוש על זה כי הרבה יש בבנין הפעיל שהם בודדים כמו וראשו מניע השמימה⁹ עד לשמים הניע¹⁰ וכן אמרתי במלת גוער בים ויבשהו¹¹ שדינו ויבישהו כמו ויציבהו ויפילהו.

בנין הַתְּפַעֵל התהלך נח¹² והצווי כמוהו התהלך לפני והיה תמים¹³. התהלכה 15 ולנקבה וכן צווי לזכר בתוספת ה' התהלכו לרבים ולרבות כאשר עבר וכן צווי הזכרים. והפועל מתהלך לזכר ולנקבה מתהלכת. ואין בבנין זה פעול כי הפועל הוא הפועל¹⁴ ואין בבנין נפעל שהקדמנו לא פועל ולא פעול כי הנפעל אינו פועל אחרים והוא עצמו הפועל על כן אין לו פועל ולא פעולם אך יש לו צווי ומקור ואיתן¹⁵. ובנין התפעל יש לו פועל והוא מְתַפַּעֵל אך אין שם 20 פעול כי הוא עצמו המתפעל. ויש הפרש בין הנפעל והמתפעל כי הנפעל בין שהוא נפעל בעצמו או על ידי אחרים אחת היא כמו ובנביא נשמר¹⁶ זה על ידי הנביא ונשמרת מכל דבר רע¹⁷ זה על ידי עצמו אך המתפעל על ידי עצמו הוא ויתכן שיהיה לפעמים שקר כמו מתרושש והון רב¹⁸ מתעשר ואין כל¹⁹ מתהלל במתת שקר²⁰. והצווי התהלך התהלכי התהלכו התהלכנה. והמקור כמו 25 הצווי. איתן אתהֲלֵךְ ויתהלך בצרי אהגבל ויתגבל בפתח. ודע לך כי התפרש וההכרה שהם בין בנין זה לבנין נפעל הוא הדגש כי בנין נפעל הוא בנין קל ובנין התפעל דגוש הע' כמו התכבד כילק²¹ דנחום האלקושי דגוש העין הכבד ושב בביתך²² דמלכים מבנין נפעל ותמצא כבוד בבנין נפעל כמו והאיש נכבד²³

ב שפ"י בו שהוא כמו אֲבִיךָ ופירושו אֲבִיךָ שהוא מוחלי הע' ל' כליון. 3 מ ב חסר. ג ב אחרת. ד ב מוסי' התהלכי צווי לנקבה התהלכנה לנקבות. ס ה חסר. 1 יחזקאל כח טו. 2 שמות לג ג. 3 יחזקאל כא לג. 4 זכריה יא ה. 5 מ"א יא לט. 6 בראשית כח יב. 7 דה"ב כח ט. 8 נחום א ד. 9 בראשית ו ט. 10 שם יז א. 11 תושע יב יד. 12 דברים כג י. 13 משלי יג ז. 14 שם שם. 15 שם כה יד. 16 נחום ג טו. 17 מ"ב יד י. 18 ש"א ט ו.

והוא נכבד מכל בית אביו¹ ובבנין התפעל כמו מתכבד וחסר לחם² מבנין פֿעל הדגוש כמו כי כבד אכבדך³ ומבנין פֿעל שלא נזכר פועלו כמו שומר אדניו יכבד⁴ ולא ימצא לעולם לשון זה בבנין קל אך לשון קְבָרוֹת ימצא בבנין קל כמו חכבד העבדה⁵. ויש תיבה אחת מזה הענין בבנין קל ורוב התלמידים טועים בה והיא למען שמי יכבד יי⁶ ומפרשים לשון כְּבוֹד ואינו כן כי אם לשון כְּבֹד⁷ כי לא נמצא מבנין קל לשון כבוד בכל המקרא ופירושו אמרו אחיכם שונאיכם מנדיכם אמר הנביא⁸ ישעיהו אמרו הרשעים שבישראל שנאיכם מנדיכם המרחקים אתכם אמרו למען שמי יכבד יי⁹ פירושו כובד משא הוא עלינו שם יי¹⁰ ופירושו למען שמי בעבור שמי¹¹ ויש מלשון כבודות בנין חזק כמו ולמה תִּכְבְּרוּ את לבבכם כאשר כבדו מצרים ופרעה את לבם¹².

10

בנין פֿעל ג כי שלח ברשת ברגליו¹³ כפר שלחו לרבים שלחה לנקבה כולם דגושי עי' חסרי וי. ואין בבנין זה לא פועל ולא פעול ולא צווי אך יש בו מקור כי נגב נגבתו¹⁴. איתן אִשְׁלַח יִשְׁלַח ולאִרְץ לא יכפרו¹⁵ בנין זה בנין חזק והוא משמש לבנין פיעל הדגוש והוא יקרא בנין שלא נזכר פועלו כמו שלח ברשת ברגליו לא הזכיר מי המשלח וכן כלד בנין זה ובנין תִּפְעַל. וכאשר תהיה הע' מאותיות אההעיר שאין בהם דגש או ישוב השורק לחולם כמו טרף טרף יוסף¹⁶ כי גרשו ממצרים¹⁷ כי דינם היה כמו שלחום. ואין זרמו מים עבות¹⁸ מבנין זה כמו כי גורשו ממצרים כי אם מבנין מרְבַע כאשר אפשר כי לא יתכן פירושו זורמו המים שהיו עבות אלא העבות שהם בענין עבים כי העב לשון נקבה כמו הנה עב קטנה¹⁹ אותן עבות זורמו מים זורמו הוא עובר כי העבות זורמו המים. ובבנין זה אהדים הם²⁰ הקבויץ שפתים והחטף קמין שִׁדְדָה נינוה²¹ כמו שִׁדְדָה.

בנין תִּפְעַל. זה יקרא כמו כן בנין שלא נזכר פועלו והוא משמש לבנין תפעיל כי כל בנינו בתוספת ה' תִּפְעַל השלכה השלכו וכן בכאן אהדים²² קבויץ שפתים וחטף קמין ותשלך מכון מקדשו²³ בשורק אשר הפקד אתו²⁴ בחטף קמין. ואין בבנין זה לא פועל ולא פעול ולא צווי ויש מקור הגד הגד לעבדיך²⁵. איתן אִשְׁלַח יִשְׁלַח תשלך דינו אִתְּשַׁלַּח תהשלך. ודע כי כל

ס מ ב כבודות. ס ב לנביא. ג מ פועל. ד מ נראה לי (= נ"ל). ס מ ב מוסי' מועבו שדיהם (יחזקאל כג ג) נוכל לומר כי הוא בשקל זרמו מבנין מרובע או יתכן היות מבנין פועל על משקל (ב פלם) גרשו ולשון ראשון נראה יותר כדו' לחשוותו למלת ושם עישו דרו בתוליהו ויהיו שניהם פועלים (ב בפלם) עוברים. ו מ ב השורק. ז מ ב חטף קמין ושורק.

¹ בראשית לד יט. ² משלי יב ט. ³ במדבר כד יא. ⁴ משלי כו יח. ⁵ שמות ה ט. ⁶ ישעיהו סו ה. ⁷ ש"א ו ו. ⁸ איוב יח ח. ⁹ בראשית מ טו. ¹⁰ במדבר לה לג. ¹¹ בראשית לו לג. ¹² שמות יב לו. ¹³ תהלים עז יח. ¹⁴ מ"א יח מר. ¹⁵ נחום ג ז. ¹⁶ דניאל ח יא. ¹⁷ ויקרא ח כג. ¹⁸ יהושע ט כד.

בנין פעל שהקדמנו אות אית"ן שבאית והקבוץ ב' אך בנין הפעל הפעל הקבוץ באות האית"ן אשלך ישלך אשלח תשלח. וכאשר תהיה ה' מאותיות אהה"ע שהם מן הגרון ואין דרכם לעמוד ⁰ במקום צר כי ירחיב גבולם ויהיה הקבוץ ב' כמו יעמד חי יחרם כל רכוש² כי לולא אות הגרון היה הקבוץ ביו"ד וכן תמצא דרך זה בפעולים שהם מבנין הפעיל השליך הגדיל היה מעמד במרכבה³ וכן ⁵ יאמר מלשון חרם מקחרם ומלשון חוקה יאמר מקחוק והאומר מוחזק מוחרם מועבר טועה בהם ⁰ אלא מעבר הגובר.

בנין מרבע. רוב בנין זה נמצא בבעלי הכפל ובמחלי העין כמו ⁰ כונן שובב קומם שהוא ממחלי העי' יכונן ישובב ⁰ ומבעלי הכפל יסובבה וכל בנין זה אשר כבר עבר ובעתיד וכל פעולתו על ארבע אותיות על כן נקרא ¹⁰ בנין מרבע ולעולם כל בנינו הלומי ה' תחלימהו ותחיהו. ונמצאו מבנין זה מהשלמים מלות מעטות כמו למשפטי אתחנן⁴ לא נוכל לדון אותו מבנין אחר בשום פנים כי אם היה מבנין קל היה לשופטי ואם מבנין פעל החזק היה למשפטי כמו למגדלי ואם מבנין הפעיל היה למשפטי כמו מגדלי על כן נאמר כי משופטי בשקל מכונני מרוממי משערי מות⁵. ומבנין זה זורמו מים עבות⁶. שפטה לנקבה כאשר ¹⁵ עבר ויכול שיהיה כמותו היא שפטה את ישראל⁷ דרבורה כענין שפטה וזורמו פעלוז. הפועל קשופט לזכר ולנקבה משופטת רבים ולרבות משופטים משופטות. והפעול משופט משופטה משופטים משופטות והצווי שופט כמו כונן רומם ולנקבה שופטי כמו כונני שופטו כמו כוננו שופטנה כמו כוננה דגושה הני השנייה שהיא נ' הנקבות בעבור נ' הכפל. והמקור שופט כמו עבר וכמו הצווי כמו כונן ²⁰ תכונן. אית"ן אכונן יכונן תכונן נכונן. וכאשר תמצא ממנו בנין פעל שלא נזכר פועלו כך הוא כמו הצווי. הזכרים במוכרת ביום הבראך כוננו⁸ ולזכר האחד כונן פתח ולנקבה כוננה לרבים כוננו כמו שאמרתי. אית"ן אכונן יכונן תכונן נכונן אשופט יושפט תשופט נשופט. הפעלים האלה שלמים הם אתנו בכל שמושם שאם ²⁵ תחסר אות אחת משלש אותיות הללו של שורש לא יהיה הענין קיים כמו שמר שאם תחסר ה' או ה' או ה' אינו לשון שמירה מה שאין כן במחלים על כן נקראו שלמים.

ועתה אבאר ט בפעלות המחלים ואבאר בתחלה כי יש תיבה שימצאו בו שני בנינים בנין קל ובנין חזק שמר בנין קל משמרים הכל שוא⁹

ט ט במוקם עד. מ חסר. ט ב חסר. ג חסר. ד חסר. ה מוסי' שורש בארץ גזעם (ישעיה מ כד) מענין זה. ו ב פלס. ז מ ב מוסי' וכבנין הזה כל פעולתו. ט מ ב שאמרנו. ט כ ב אחל לבאר. י ב מוסי' ויש ג' ויש יותר עד ז' שמר נמצא בשני בנינים. ¹ ויקרא טו י. ² עזרא י ח. ³ מ"א כב לה. ⁴ איוב ט טו. ⁵ תהלים ט יד. ⁶ שם עז יח. ⁷ שופטים ד ד. ⁸ יחזקאל כה יג. ⁹ וינה ב ט.

חוק כי אם היה מהקל היה שומרים. ויש תיבה שנמצאו בה שבעה בנינים פקד
 בנין קל פקד בנין חוק וי צבאות מפקד צבא מלחמה ומבנין הפעיל וישקדה
 על ביתו ומבנין נפעל לא נפקד ממנו איש³ ומבנין התפעל ויתפקדו בני בנימין⁴
 ומבנין הפעל הפקד אתו⁵ ומבנין פועל אשר פקד על פי משה⁶ הרי נמצאו
 כל בנינים ונמצא מורכב משני בנינים מבנין הפעל³ והתפעל לא התפקדו בתוכם⁷.
 ומן הפעל והתפעל הרשנה מחלב⁸ ודגשות הר' לחסרון ת' התפעל והיה דינו
 דגשות השין להכרת התפעל כאשר פירשתי⁹ בפירושו תניו אלי"ה. ומשרש הלה
 נמצאו ד' בנינים קלה קל ויפל אחויה בעד השבכה בעליתו אשר בשמרון ויחל⁹
 קלה כבד כמו אשר חלה י"י בה¹⁰ ומתפעיל וגם אני החלית הכותך¹¹ ומתפעל
 מכה נחלה¹² ולא נחלו על שבר יוסף¹³ והתפעל ויתחל¹⁴ ופועל גם אתה חלית
 כמונו¹⁵ והפעל והוציאני מן המחנה כי החלית¹⁶ הרי שבעה בנינים במלה אחת
 מענין אחד מה שאין כן במלת פקד כי עניניו משנים. ויש בלשון דבור מבנין
 קל אשר אנכי דבר אליך¹⁷ ואין שם הדבירו הדביר ויתכן לדבר בו מבנין קל דבר
 דברת דברתי דברה הפועל דובר דוברים דוברת דוברות הפועל דבור דבורה
 דבורים דבורות והצווי דבור דברי דברו דבורה המקור דבור דבור איתן¹⁸
 דבור דבור דבור דבור נדבור. וכן מלשון ברכה מבנין קל דבר ברכו כמו שמרו
 פועל בורך בורכת בורכים בורכות הפועל ברוך ברוכה ברוכים ברוכות צווי ברוך
 ברכי ברכו ברוכה המקור ברוך בחולם ויברך ברוך אתכם¹⁸ איתן דבור דבור
 חבורך נבורך. ויש מלה נרכבת מבנין קל ומבנין פעל החוק והיא ואסערם¹⁹
 תחלתה מן ואסערם בשקל אשפירם ומן הס' והלאה בדרך פעל החוק ואסערם
 כמו אברכם. ויש מלות בפעלים הבודדים משתי תיבות חוקתני ותוכל²⁰ חוקת
 יותר ממני בני יצאוני²¹ יצאו ממני ויאחו ברלחות שער העיר ובשתי המוזות
 ויסעם עם הבריה²² ויסע עמם עם הדלת ועם הבריה יששום מדבר²³ ישושו עמם
 ויתכן ישושום כמו ישושון מ' בעבור ג'ד. ויש מלה נרכבת מזכר ומנקבה
 והיא מבליגיתי עלי יגון²⁴ הפועל ממנו מבליג לזכר מבליגת לנקבה ובכנוי
 ה' היה מבליגי לזכר מבליגיתי לנקבה וכאשר אמר מבליגיתי עלי יגון
 בנה אותו מן מבליגי ומן מבליגיתי והיודין שבו מן גי ותי תוספות כי הצבי

ס מ ב מוסי' ונמצא בכנין נפעל ובכנוי נשמר (הושע יב יד) ומבנין התפעל וישתמר
 חקות עמרי (ביכה ו מז). ג ד חסר. ג ב חסר. ד מ ב מוסי' ישראל לא הנשני (ישעיה
 מז כא) לא תנשה ממני. ס ד חסר.

1 ישעיה יג ד. 2 בראשית לו ד. 3 במדבר לא מט. 4 שופטים כ טו. 5 ויקרא ה כג.
 6 שמות לח כא. 7 במדבר א מז. 8 ישעיה לד ו. 9 מ"ב א ב. 10 דברים כט כא. 11 ביכה
 ו יג. 12 ירמיה יד יז. 13 עמוס ו ו. 14 ש"ב יג ו. 15 ישעיה יד י. 16 מ"א כב לד. 17 יונה
 ג ב. 18 יהושע כד י. 19 זכריה ז יד. 20 ירמיה כ ז. 21 שם י כ. 22 שופטים מז ג.
 23 ישעיה לה א. 24 ירמיה ח יח.

מרום¹ שכני סנה² ולנקבה בתוספת י' כיו"ד גנבתי יוס³ אהבתי לרוש⁴ וכן
 הפשט במלתא מכליגתי⁵ אם יש איש מכליג או אשה מכליגה ומתחזקת עלי
 יגון אני אומר להם שעלי לבי דוי כדי שיוורני היאך הם עושים ואעשה כמותם.
 וכן מלת בעותיך צמתתוני⁶ מורכב מן צמתוני ומן צמתתני קנאתי כי ימצאו בלשון
 הקדש פעלתוני הפעלתונו כמו למה העליתנו ממצרים⁷. וכן תבאתה לראש יוסף⁸
 מורכב מן תבא ומן באתה ויכול להיות שיהיה ענינו רצון שוכני סנה⁹ תבא
 אתה לראש יוסף. ותבאת לקראתי¹⁰ מן ותבאי ומן כָּאתָ לנקבה או ותבאי אָתָּךְ.

חלק שניך במחלי הפ' ישב ירד ילד ידע מקצתם בודדים ומקצתם עוברים ישב
 ירד בודדים ולא יכנסו עליהם הכנויים לא יאמר ישבתך ולא ירתך
 כמו שיאמר ידעתך בשם⁹ אני היום ילדתך¹⁰. ויש הפרש בין שניהם כי ידעתך¹⁰
 אינו כמו הודעתך כי ידעתך עובר לשני ידעתי אותך יש בו ידוע וידוע אך
 הודעתך עובר לשלישי המודיע והדבר והשלישי לאשר יודיענו. ואין הפרש בין
 ילדתך ובין הולדתך בדבר הזכר כי ושלה ילד את עכר¹¹ כמו הוליד ואין
 לשון הולדה באשה. ולנקבה ישבה ולרבים ולרבות ישבו. ובשלוש דרכים לשון
 האיש והאשה שוים הדרך האחת לשון עבר לרבים כמו שמרו וחברו אחד¹⁵
 לזכרים ולנקבות והשנית המקורות אחד לזכרים ולנקבות והשלישית כל דבר
 שהאנשים מדברים והנשים מדברות בעבור עצמם או היחיד והיחידה אחד הוא אשמו
 נשמור שמרתי שמרנו. והפועל יושב יושבת יושבים יושבות ואין צריך פעול
 בתיבה הזאת כי היושב הוא הישוב כאשר פירשתי. הצווי יָבֵר רָדָע פתוח
 בעבור הע' וכמו כן מן נתן תן ומן לקח קח ולנקבה שבי רדי דעי קחי תני²⁰
 לזכרים שבו רדו לכו לנקבות שָבְנָה רָדְנָה לְכַנְנָה. ודע כי נשתנו הצווים במחלי
 הפ' ובמחלי הלמ"ד רדו שבו דעו כמו בנו קנו פנו וכאשר יבאו בהפסק דבר
 יהיו שָבו לָבו כמו השפילו שבו¹² דירמיה אך בנו קנו לא ישתנו לעולם. וכן
 בלשון נקבה רָדִי שָבִי כמו בני קני עשי ראי דרכך בגיא¹³. ותוסף ה' בצווי
 רָדָה שָבָה¹⁰ וכאשר יהיה בהפסק דבר יהיה רָדָה כמו מהרה רדה¹⁴ דמלכים²⁵

פ' ה' כ' ב' מלת הפשט. ז' חסר. נ' מוסי' תאכלהו אש לא נפח (איוב כ כו)
 מורכב מן תאכלהו ותאכלהו והושבתים כי רחמתיים (זכריה י ו) מורכב מן שב וישב מן השיבותים
 והושבתים. ד' החלק השני. ב' חלק השני. פ' ב' מוסי' ולא בשום בודד בין מן השלמים
 בין מן המחלים כי אותם שיכנסו עליהם יתפרשו בשתי תיבות כאשר פרשתי יצאוני חזקתני
 שהם מן יצא חזק שהם בודדים וכמוהם גדלני כאב (איוב לא יח) גדל עמי ורבים כהם וכן.
 י' עברו שמרו. ז' מוסי' הנני יוסף (ישעיה כט יד) הוא פועל וכן בשלמים תומיך גורלי
 (תהלים טז ה). פ' חסר.

¹ ישעיה כב טז. ² דברים לג טז. ³ בראשית לא לט. ⁴ הושע י יא. ⁵ תהלים פח יז.
⁶ במדבר כא ה. ⁷ דברים לג טז. ⁸ ש"א כה לד. ⁹ שמות לג יב. ¹⁰ תהלים ב ז. ¹¹ ברא'
 י כד. ¹² ירמיה יג יח. ¹³ שם ב כג. ¹⁴ מ"ב א יא.

ובא על דרך זרות דעה הכמה לנפשך¹ בצרי בשקל בנה עשה והיה דינו דעה
 בקמין גדול כמו דעה שבה אך יש מקומות שישתנו התנועות כמו ואשעה²
 בקמין מן שעה כמו ואדעה מן ידע והיה דינו ואשעה כמו ואקנה ואבנה. ויש
 צווי מאלה מחלי הפ' בקמין אשר לא כרת הבה נרדה³ הכה את אשתי⁴ היה
 5 דינו⁵ הבה כמו דעה שבה בשבא הה' הראשונה וכן קבה לוי⁶ היה דינו קבה
 כמו תנה את נשי⁷ גשה⁸ כי קבה שרשו נקב מן יקבהו אררי יום⁹ וכן תמצא
 רבים שהם מבעלי הכל ומחסרי נ' וענינם אחד כמו נקב וקבב מן וקבתו לי
 משם¹⁰ מה אקב לא קבה אל¹¹ ויקב¹² יתכן שיהיה שרשו קבב בשקל ויסוב
 [מן] סבב או נקב בשקל וידור נדר. ויכול להיות ויסוב מן נסב¹³ כי יש שרש
 10 נסב מן ונסב הנבול¹⁴ ורחבה ונסבה¹⁵ דיהוקאל ופעל כמו ויצא הנבול¹⁶ ותאר
 הנבול¹⁷ ואינו ונסבב הנבול וכן שני שרשים מן נקל וקלל נתם ותמם מן ויתמו
 ימי בכי אבל משה¹⁸ ששרשו נתם בשקל ויגשו וידרו ויפלו ויש תמם מן תמו
 נכרתו¹⁹ שהוא תממו ויש נדם ורמם מן ידמו כאבן²⁰ נדם מן דמו עד הגיענו
 אליכם²¹ דמם ורבים כהם. וישתוו שני צווייך שבו מן ישב וכן שבו²² מן ושבה
 15 שביך בן אבינעם והניקוד אחד אך ענינם יפרידם וכאשר יאמר לנקבות צווי מן
 ישב יאמר שבנה ומן שב שבנה בנותי²³ ומן שבה שבנית כמו צאנה וראינה²⁴
 הא' מן צאנה נחה וראינה נקראת כי משקלו שבנה והא' היא הל' ואין בה יכולת
 להראות בשבא לבדה כמו ב' שבנה והם חסרי הפ' וראינה ועשינה חסרי הל'
 והי' היא במקום ההי' ואמר רבי שמואל הנגיד ז"ל כי שחי ונעברה²⁵ שרשו
 20 ישח כמו רדי מן ירד וכן הוא וישחך בקרבך²⁶ שהוא בשקל וישעך תתן לנו²⁷
 שהיודין בסגול והם שורש כם והם שמות. והשיב עליו²⁸ אבן גנאחו ואמר כי
 שחי בשקל בני קני וישחך אע"פ שהי' בסגול הסגול הרי הוא מקום הפתח והיה
 דינו וישחך ישחה אותך בשקל ונפרך וירבך יפרה אותך. והמקור ישב אשכנז²⁹
 ירד ירדנו³⁰ וילדך שקר³¹ בחטף קמין. ויש מקור בשקל אחר שקת לדת רת

ב ב בח"פ הבה כמו רדה שבה כי הבה מן יהב. ג ב ב מוסי' או נפעל וכן ויבון
 שהוא מנחלי העין כי אין ביניהם כי אם הרגש לבד. ג ב חסר. ד ב מוסי' במחלי הפ'
 והל'. ה ב מן שבה וכן ושבה שביך בן אבינעם ולקבה אחת כמו בן שבי ושבי לזה ולזה.
 ו ב בן גאנת. ז מ מוסי' ומן השחה הרבה הפרה. ח ה הרה עמל וילד. ט וילדה.
 ט ב ב (בגליון) מוסי' ירא את וי' (יהושע כב כה) וכן לירוא מפני דוד (ש"א יח כט) דינו
 לירוא והצירו במקום י'.

1 משלי כד יד. 2 תהלים קיט קיז. 3 בראשית וא ז. 4 שם כט כא. 5 במדבר כב יא.
 6 בראשית ל כו. 7 שם כז כא. 8 איוב ג ח. 9 במדבר כג כז. 10 שם כג ח. 11 ויקרא
 כד יא. 12 במדבר לד ה. 13 יחזקאל מא ז. 14 במדבר לד ט. 15 יהושע טו ט. 16 דברים
 לד ח. 17 יהושע ג טו. 18 שמות טו טז. 19 ש"א יד ט. 20 רות א יא. 21 ש"ש ג יא.
 22 ישעיה נא כג. 23 מלכים ו יד. 24 תהלים פה ח. 25 ש"א כ ח. 26 בראשית מג כ. 27 איוב טו לה.
 (נראה כי ר"ק קרא שקר במקום און וילדה במקום וילד כאשר נקדו כ"ו ב).

- לשבת ללדת לרדת דָעַת לדעת פתוח בעבור העי' צָאת בהעלמת הא' וכן מלשון לקח נתן קחת פתוח בעבור החי' תַת מן נתן חסר ל' כי דינו תָנַת בשקל רדת שבת בחסרון הפ' וכאשר יאמרו תת חסר הפ' והל' ואין שם מהשרש כי אם ת' בלבד והת' האחרת היא הנוספת כאשר תחסר הפ'. ויש מלה אחרת ורה בלשון נתן והיא לתתן שם את ארון ברית¹ דמלכים הל' יורה עליו שהוא מקור או שם כי 5 אותיות בכל"ם לא יבאו על אית"ן לעולם כי לא יאמר לתעשה לתשמר לתתן אלא לשמור לעשות לתת שיהיה דינו לתנת כמו לשבת ועתה נאמר ממלת 6 לתתן דינו היה לתְנָתָן והג' הכתובה היא הל' והת' שעליה היא העי' והפ' שהיא נ' נבלעת בדגשות הת' שהיא העי' ⁷ והת' הראשונה היא תוספת השמות⁸ ויהיה תנתן שם דבר בשקל וכתנת תשבין⁹ והחירק והפתח שוין בת' אמתיגה כמו 10 תְקָלָה תְקָלִית. ודע כי האית"ן מחסרי הגי' כמו נתן איננו כדון מחסרי הגי' כי אם כדון מחלי הפ' אֶתָן יתָן תתָן כמו אֶשֶׁב ירד תלד שהם בצריג כי אם היה כדון מחסרי הגי' היה אֶתָן יתָן בחולם כמו יפול ידור או אֶתָן יתָן בפתח כמו יגש תגש. ובעבור שהפ' והל' הם הנונין שבו בהבלעה בשקל מחלי הפ' וכן אמר ¹¹ במקור לקול תתו¹² נבלעת הלמד בשקל ד שבתו רדתו תתו דינו תתו. אית"ן 15 אֶשֶׁב ישב תשב נשב וכתוספת ה' אֶשְׁבָה יִשְׁבָה אותיות אית"ן בצרי בעבור חסרון הפ'. ודע כי יש הפרש בין וישבו בארץ ויסחרו אתה¹⁴ ובין וישבו ובין וירעו וירדעו כי היוד"ין במלות וישבו וירעו הקמוצים פאי הפעלים ומשקלם ופעלו בשקל וזכרו ושמרו והיוד"ין אשר במלות וישבו וירעו הצרויין הן הן וידי העתיד והפאים בנחים הנסתרים שבין אות העתיד והעי'. 20
- בנין פעל החזק. יִשָּׁב וישבו טריותיהם כך¹⁵ ידעת השחר מקומו¹⁶ יִשְׁבָה לנקבה בשקל דְבָרָה לרבים ולרבות ישבו כמו דברו ודגשות העי' בעבור י' המשך. הפועל מישב מישבת מישבים מישבות והפעול מִיִּשָּׁב מישבים מישבה מישבות כולם דגושי עי' כמו השלמים וכל הבנין כמוהם. והצווי יִשָּׁב כמו דְבָר ואיננו כמו יִשָּׁב רוחו יולו מים¹⁷ ששרשו נשב ודגשות העי' 25 לחסרון הגי' והוא בשקל ויפל יי' אלהים תרדמה¹⁸ נגד גַּשׁ שהם מבנין הפעיל והצרי והחירק שוים נגד יפל יפל ודגשות ש' יִשָּׁב שהוא צווי להכרת בנין פעל החזק ובעבור אות המשך. והמקור יִשָּׁב כמו הצווי. אית"ן אֶשֶׁב יִשָּׁב תישב נישב וכתוספת ה' אישבה יישבה.
- בנין הפעיל הושיב הוריד הוויין הן פא"י הפעלים והיוד"ין למשך. ולנקבה 30

א ב כי. ד חסר. ג מ ב מוסי' אך אלו נבלעים בדגש ואלו נסתרים בנחים. ד ה חסר. י ה חסר.

¹ מ"א ו י"ט. ² שמות כה ד. ³ ירמיה י יג. ⁴ בראשית לד כא. ⁵ יחזקאל כה ד. ⁶ איוב לח יב. ⁷ תהלים קמו יח. ⁸ בראשית ב כא.

הושיבה הורידה לרבים ולרבות הושיבו הורידו. הפועל מושיב יחידים ביתה¹
 מוריד לנקבה מושיבה מורידה או מושבת מורדת ובאתנה או בסוף פסוק מושבת
 מורדת כמו הם מגישים אליה והיא מוצקת² שרשו יצק מבנין הוציק והו' היא
 הפ' א. פעול מוצק מוצקת³ מוצקים⁴ שבעה ושבעה מוצקות לנרות⁵ בשורק
 5 ובפועלת בחולם כמו מוצקת. והצווי הושב הורד הוצק לנקבה הושיבו הורידו
 הושיבו הושבנה. והפעול מזה השורש והפעול ממחלי הע' שוים מושב מן ישב
 ומושב מן שָׁב המושב כפי אמתהתיכס⁶ מודעת ואת⁷. והצווי הושב הורד הורד
 פתוח בעבור הע' וישתוה לו או הודע⁸ אלא שהוא לשון עבר מבנין הפעל שלא
 נזכר פועלו. ואחרים הם הצווי ואשר עבר הושיבו צווי הורידו לארץ ראשון⁹
 10 עבר. איתן אושיב תושיב יושיב נושיבה הווי' במקום " והיה דינם אֲנֻשִׁיב
 יישיב תישיב נישיב בשקל יפעיל ודינם בה' הפעיל יְהִי־שִׁיב יְהַפְעִיל וכן כל
 הבנין דינם בתוספת ה' הפעיל. ויש גזרה אחרת בזה הבנין אשר נשתנו פעלותיו
 ושמושיו הושיבו דרכים¹⁰ צווי הושיבו את אשר דברו¹¹ עבר כמו שהושיבו והורידו
 אחרים בצווי ועבר. והפעול מוטיב ואיננו כמו מקים משיב שהם ממחלי הע'
 15 כי מקים משיב אין " אחרי המ' ומטיב יש בו " שיורה עליו שהוא ממחלי הפ'.
 ועוד כי כאשר יאמר מן מקים משיב לרבים יחסר הנח מן המ' ויאמר מקימים
 מושיבים מושימים כל המימין בשבא בעבור כי לא יהיה הצרי במלת מקים שרש
 כי אם בעבור אות המשך שחסר והיא וי' והיה דינו מְקִיִּים בשקל מְפַעֵיל
 מגדיל וכאשר חסרו אות המשך ואמרו מקים שמו צרי כמ"ם בעבור היותו במקום
 20 הגוסף אך כאשר רבוהו ואמרו מקימים לא הששו לצרי שהוא בעבור המשך
 והנה במלת מוטיב כאשר רבוהו לא נפל הצרי מן המ' ואמרו המה מיטיבים את
 לבם¹² שלשה המה מיטיבי צעד¹³. ויש כאשר בא האיתן מהם בתנועות שני
 יודין " איתן וי' השרש וְהִלֵּל מואב¹⁴ ואלמנה לא ייטיב¹⁵ וגבה ממרחק יידע¹⁶
 0 משני שרשים, ויש כאשר יניחו האחת והיה הטוב ההוא אשר ייטיב¹⁷. ודע כי
 25 טוב וייטיב משני שרשים. ויש מלה ממחלי הפ' כגורה אחרת בחרק " איתן
 ארש תרש יישן תישן יירא תירא ואלה מבנין קל ובא מהם מבנין פעל החזק

א ב ב מוסי' כי אם היה מבנין קל מן יוצק היה אומר יוצקת בשקל יורדת יושבת. ג מ ב
 מוסי' בשורק ובפועלת בחולם. ג מ ב חסר. ד מ ב מוסי' ולנקבה הושיבו ולרבים הושיבו
 [ב ולרבות הושיבנה]. ה מ ב (בגליון) מוסי' נזכר במלה זו בלשון עתיד בחרו בשורק יותר
 מן החולם לחלק בקריאתו בינו ללשון אכילה. ו מ ב מוסי' כי הצרי בעבור הפ' שהוא עקר.
 ז מ ב חסר. ח ב ויש מאלה ממחלה הפ' גזרה אחת.

1 תהלים סח ז. 2 מ"ב ד ה. 3 זכריה ד ב. 4 בראשית מג יב. 5 ישעיה יב ה.
 6 ויקרא ד כג. 7 איכה ב ו. 8 ירמיה ז ג. 9 צ"ל הושיבו אשר דברו (דברים יח יז).
 10 שופטים יט כב. 11 משלי ל כט. 12 ישעיה מז ז. 13 איוב כד כא. 14 תהלים קלח ו.
 15 במדבר י לב.

יירש הצלצל¹ ה' השבאית תורה עליו שהוא מבנין חזק וכן כל אותיות אית"ן
כלם בשבא ומבנין הפעיל הוריש אשר וורישך כמוש אלהיך².

בנין נפעל נושב נושע נולד נושבו נושעו נולדו ובמזכרת לא נושבו³ בקמין
ועקבותיך לא נודעו⁴ וכן לנקבה ונודעה ההטאת⁵ ובמזכרת ונודעה

ישראל נושע ב"י⁶ פתוח והוא עבר אין המלך נושע ברב חיל⁷ קמוץ ועומד בו⁸
ולרבים נושעים נולדים קמוצים והווי"ן בהם פא"י פעלים. ואין בו פועל ולא פעול ויש
צווי הַנְדַע הושע ההאי"ן בהירק והווי"ן קמוצין וכמוהם באית"ן למען תִּקְרָא⁹
אשר יולד בבקרך¹⁰ הווי"ן דגושין להבלעת נ' נפעל כי לא תראה לעולם בפועל
עתיד ונראתה במקור בלבד כאשר זכרנו במלות ונעתור להם¹⁰ ונהפוך הוא¹¹
ונשלוח ספרים¹². המקור כמו הצווי הושב הודע ויבא אית"נו בתוספת ה' ¹⁰
אודעה יודעה.

בנין התפעל התילד התיעין ב'י ובו' הַתְּנַדַע ועם ישראל יתוכח¹³ באית"ן
והפועל מתוכח מתיעין אין לו פעול כי הפועל הוא הפעול והצווי
התוכח התיעין לנקבה התוכח. ולרבים התוכחו התוכחה לרבות ובתוספת ה' לזכר
התוכחה והמקור כמו הצווי. והאית"ן אתוכח יתוכח ויתילדו על משפחתם¹⁴ רפוי¹⁵
הע' שלא כדת התפעל וכן ויתיעצו על צפוניך¹⁶. ודע כי בבנין התפעל תמצא
הפ' פעמים י' ופעמים ו' אך בנין נפעל לעולם הפ' ו' אין זר אתם וכאשר תסתר
ת' התפעל כדרך בנין נפעל דגשות הע' יורה על התפעל ואם הע' מאותיות
אחהע"ר אשר לא נמצא בהן דגש אם הפ' ו' ולא נודע אם מנפעל או מהתפעל
יגיד עליו רעו אם נמצא מהתפעל ולא נמצא מנפעל תדינהו בו וכן אם נמצא²⁰
מנפעל ולא מהתפעל ואם נמצא משניהם תדינהו לרוב מאיזה בנין נמצא רבם.
וטעה האומר כי ירה יירה¹⁶ מבנין נפעל כי אם היה כן היה וַיִּירָה בו' כמו
⁰בלשון יראה למען תורא¹⁷ 3. וכן אומר כי ויחל עוד¹⁸ מבנין התפעל ודינו
ויתיחלג והוא מלשון תוחלת ולא בא תוחלת מבנין נפעל כי אם מבנין פִּעַל
רבם כאשר יחלנו לך¹⁹ פִּעַלנו מבנין חזקס ויחלו כמטר ל²⁰ כמו ודברו²⁵

ס ת חסר. 3 מ ב מוסי' ויחל עוד (בראשית ח י) אמר חיוג כי דינו ויחל ממשקל
כבר כי כן נאמר מן ויבשהו ואמר אכן גאנח (ב גנאח) כי הוא מבנין נפעל והיה משפטו
ויחל כמו ונבל (ישעיה סד ה) אשר משפטו ונבל ואם יעליל המעליל על ונבל כעלה שהוא
מלדע ויחל מלדע העמודנותו על וינחם י"י (בראשית ו ו) ויעמד ישראל (במדבר כה ג) וישאר
אך נח (בראשית ז כג) ויאסף אל עמיו (שם כה ח) ויחם בישראל (במדבר כא ב). ג מ ב
מוסי' כי אם היה מנפעל היה ויחל ולא בא מלשון זה. ד מ ב קל. מ ב מוסי' יחל ישראל
(תהלים קל ז) צווי כמו דבר ולולא הח' היה דגוש.

¹ דברים כח מב. ² שופטים יא כד. ³ יחזקאל כו יט. ⁴ תהלים עז כ. ⁵ ויקרא ד יד.
⁶ ישעיה מוח יז. ⁷ תהלים לג טז. ⁸ שם קל ד. ⁹ דברים טו יט. ¹⁰ דה"א ח כ. ¹¹ אסתר
ט א. ¹² שם ג יג. ¹³ מיכה ו ב. ¹⁴ במדבר א יח. ¹⁵ תהלים פג ד. ¹⁶ שמות יט יג.
¹⁷ תהלים קל ד. ¹⁸ בראשית ח יב. ¹⁹ תהלים לג כב. ²⁰ איוב כט כג.

השטרים¹ לי שמעו ויחלו² כמו היטיבו אשר דברו³ שהם במזכרת ודגשות הלי בעבור שהוא באתנה והוא בשתי תפארות ובא מבנין הפעיל הן הוחלתי לדבריהם⁴ הוחילי לאלהים⁵ ומבנין נפעלה ותרא כי נוחלה⁶ ה ומהתפעל וייהל עוד⁷ דגשות ה"י השנית בעבור ת' התפעל ודגשות ה"י הראשונה כדרכם לעולם אחרי ו' פתוחה 5 דגש והשם ממנו תוחלת בשקל תולדת ובא ממנו ממחלי העין ויחל עוד⁸ כמו ויקם וכן ויחילו עד בוש⁹ כמו ויקימו.

בנין הפעל³ שלא נזכר פועלו תלך הלה הלו יום הלת את פרעה¹⁰ מקור איתן אלך ילך תלך גלך דינם בה' אלהך יהלך תהלך נהלך ומבנין זה תחתיך יצע רמה¹¹ דינו יהוצע בשקל והופעל ואין כמוהו יצע לרבים¹² 10 כי זה⁰ פעל שעברך והי' שרש וי' תחתיך יצע רמה ו' העתיד.

בנין פעל³ שלא נזכר פועלו ולך ילדו על ברכי יוסף¹³ יצע לרבים¹⁴ ה"י שבו פ' פעל והדגשות לחסרון ו' המשך ודגשות צ' יצע רמה¹⁵ לחסרון פ' פעל כי ה"י לעתיד.

בנין מרבע יושב יושבה יושבו נלמד בנין זה מן ישבת בלבנון¹⁶ אעפ"י שנאמר 15 בו כי הוא נרכב מן ישבת ומן יושבת כמו מקננת בארויס¹⁷ מן קננת ומן מקוננת וכן נאמר במלת וילדת בן¹⁸ אך יתכן היותם שניהם מבנין מרבע ויהיה כל שמושם כאשר זכרנו בשמוש שופט ומן למשופטי אתהנן¹⁹ ה.

חלק שלישי באותם הפעלים חסירי ו' ויתבלעו בדגש אפילו בנין קל ודרכם כדרך מחסרי הני' כי אצק מיס²⁰ שרשו יצק והפ' נבלעת בצ' שהיא 20 העיין וכן⁰ ובמקבות יצרהו²¹ ואינו כמו יצרהו כאישון עינו²² ששרשו נצר וכלם נבלעים בעתידים הפ' נבלעת בע' כדרך מחסרי הני' הפועל יוצק יוצקת יוצקים יוצקות הפועל יצוק יצוקה יצוקים ביציקתו²³ יצוקות ב' ביציקתו בחירוק והי' נעלמת כי כן דרך כל י' שהוא בשבא כאשר יבא סימן בוכל"ם עליהם אין

ס מ ב מוסי' והוא עקור מן יחל כי אלו היה נגזר מן חלה היה לו לומר כמו נעשתה נחלתה. צ ב הפעל. ג מ מוסי' אמר אבן עזרא לא נמצא בכל המקרא בנין מתפעל (צ"ל אפעל) בלתי אחד מבטן לקבר אוכל (איוב י ט) ושרשו יוכל. ד ב פעל עבר. ס מ ב מוסי' ואת הנערים יודעתי (ש"א כא ג) יש אומרים שדינו להיות הודעתי כי אותיות אחרי מתחלפות ונכון לומר כי הוא מבנין מרבע. ו ה יצור.

¹ דברים כ ה. ² איוב כט כא. ³ דברים יח יז. ⁴ איוב לב יא. ⁵ תהלים מב ו. ⁶ יחזקאל יט ת. ⁷ בראשית ח יב. ⁸ שם ח י. ⁹ שופטים ג כה. ¹⁰ בראשית מ כ. ¹¹ ישעיה יד יא. ¹² אסתר ד ג. ¹³ בראשית נ כג. ¹⁴ אסתר ד ג. ¹⁵ ישעיה יד יא. ¹⁶ ירמיה כב כג. ¹⁷ שם שם. ¹⁸ בראשית מז יא. ¹⁹ איוב ט טו. ²⁰ ישעיה מד ג. ²¹ שם שם יב. ²² דברים לב ו. ²³ צ"ל ביצקתו מ"א ז כד.

להם הרגשה ויסתרוף ויתעלמו ותהיה הירק נקדה אחת באות בוכ"ם כמו ישועה
 בישועה וישועה כישועה לישועה מישועה ישורון בישורון וישורון כישורון לישורון
 מישורון ודרך זה לאותיות בוכ"ל חק לאונס ידוע כי לא תתחברנה לעולם
 שני שבאים בתחילת התיבות וכאשר תכנס אות בוכ"ל על שם שתחלתו שבאג
 ודין בוכ"ל להכנס בשבא^ו שלא בירועד על כן נשתנו כמו ראובן בראובן וראובן⁵
 כראובן לראובן מראובן המ' בצרי וכן דינה על אותיות אההע"ר ועל שאר אותיות
 בחיך בני אין דרכה לשמש בשבא כמו אותיות בוכ"ל על כן נתברר כי לא נשתנה
 ה' שאחרי המס לשום אונס כי בעבור שהמ"ם מחברת בוכ"ל נתחברה עליהם
 ושמשה כמוהם כי יתכן הנעת ה' אחרי המ' בשבא שיאמר מִן־קָר כִּישׁוּעָה
 מִן־יִשׁוּרוֹן בהנעת היודין כי אין המ' בשבא כמו בוכ"ל אבל נמשכה אחריהם¹⁰
 לעשות כמעשיהם והסתירו ה' השבאית אחריה להזדוג עם הברותיה ואמרו מימי
 הגבעה הטאת ישראל¹ ורבים מישני ארמת עפר יקיצו² ה' נעלמת נחה וקודם
 המ' היה יָמִי ה' בשבא^ו ואם היה בא על ה' אות בוכ"ל יהיה דינו בשבא
 וכאשר אינו על י' כמו כן כמו כְּאִישׁ ואִישׁ כְּאִישׁ לְאִישׁ אֶךְ המ' בצרי מְאִישׁ
 על כן היה דינם על ה' להשתנות מן השבא כשתבא על אות שבאית והמ'¹⁵
 לא היה צריך להסתיר ה' שאחריה אם לא על הַזְדוּג והחבור שזכרנו. והתבונן
 כאשר תמצא דגש אחר אות איתין בע' הפעל כי בעבור נ' או בעבור י' הוא
 לעולם כמו הדגש שיש כְּסֻעַ ידור יפול יגש כי הוא בעבור נ' כי מצאנו
 משרשם כתובי נ'. וכאשר תראה דגש כמו במלות יצור במקבות יצרהו³ אצק
 מים⁴ שנמצא מהם יצר יצק יודע לך כי הדגש בעבור ה'. וכאשר תמצא דגש²⁰
 במלות שלא נמצא מהם לא נ' ולא י' ט' תדינהו מחסרי נ' כי הם הרוב כמו הַגִּיד
 לא נמצא בפעולתו לא נ' ולא י' נדינהו בחסרי נ' ונאמר כי שרשו נגד זולתי
 מלה אחת שהיא בדגש ולא מצאנו ראייה לא לנ' ולא ל' ונדינהו ל' ולא לנ' י'
 והיא ותנה בנרו אצלה⁵ והניחם שם⁶ ששרשם ינח לפי שלא נמצא בשרשי
 הפעלים כפולי אות פ' וע' שנאמר ששרשו ננה בשתי נונין יא. והצוין מן יצק²⁵
 יצק בו מים⁷ בשקל שמור ויש חסר צק לעם ויאכלו⁸ בשקל גש פגע בו⁹
 שהוא מחסרי הנ' ולנקבה יִצְקוּ ולרבים יִצְקוּ ולרבות יצוקנה. והמקור יִצּוֹק או

א ב מוסי' היודין. ג ב מוסי' יקר ביקר ויקר ביקר ליקר מיקר. ד מ ב מוסי' או
 פעולה. ד מ ב שאינו ידוע. ה מ ב מוסי' להעלים י אחריה. ו ה חסר. ז ב מוסי' השרשים.
 ח מ ב מוסי' בטרם אצרך (ירמיה א ה) באותי ואסרם (הושע י י). ט מ ב מוסי' י ידוע
 בשרשו. י מ ב מוסי' וזאת המלה לשון הנחה. יא מ ב מוסי' ויש מלה אחת נתבלעה בדגשות
 הע' ל' והיא לְקַח יִקַח תִּקַח בירוע שהיא ל' כי לא נמצא ראייה לא על בקה ולא על יקח.

¹ הושע י ט. ² דניאל יב ב. ³ ישעיה מד יג. ⁴ שם מד ג. ⁵ בראשית לט טז.
⁶ ויקרא טז כג. ⁷ יחזקאל כד ג. ⁸ מ"ב ד מא. ⁹ ש"ב א טו.

צָקָה בַּצֶּקֶת עַפְר לְמוֹצָקוֹ. אִיתָן אֶצֶק יִצְוֹק תִּצְוֹק נִצְוֹק וְדַע כִּי כָל יִצְקֹ שְׂתִמְצָא
כַּחוּמֵשׁ כּוֹלֵם רַפּוּיִים כְּמוֹ וְיִצְקֹ שְׁמֹן עַל רֵאשִׁיחָ² וַחֲבָרָיו וְהָיָה דִינָם דְּגִשְׁתָּ.

בְּנֵינִי פִּעֵל הַהוֹק וְצָב יִצְבָּה יִצְבּוּ הַפּוֹעֵל מִיִּצְבּ מִיִּצְבַּת מִיִּצְבָּיִם מִיִּצְבּוֹת וְהַפּוֹעֵל
מִיִּצְבּ מִיִּצְבַּת מִיִּצְבָּיִם מִיִּצְבּוֹת הַצּוּוֹי יִצְבּ יִצְבּוּ יִצְבּוּ יִצְבּוּ יִצְבּוּ וְהַמְקוֹר
יִצְבּ כְּמוֹ הַצּוּוֹי יִצְבּ גְּבַלְתָּ עִמָּיִם³ הוּא מְקוֹר וּמִמֶּנּוּ נִלְמַד הַבְּנֵינִי וְיֵאָדָּה שֶׁהוּא
מִבְּנֵינִי הַפּוֹעֵל בְּשִׁקְלָא וְגַם וְאֵינּוּ נֹסֵף בְּעֵינֵי הַרְאִשׁוֹן.

בְּנֵינִי הַפּוֹעֵל הַצִּיב הַצִּיבָה הַצִּיבּוּ מִשְׁחִית אֲנָשִׁים יִלְכְּדוּ⁴ הַפּוֹעֵל הֵנָּה מִצִּיב לֹ
יִד⁵ מִצִּיבָה מִצִּיבָיִם מִצִּיבּוֹת. הַפּוֹעֵל וְהֵנָּה סֵלֶם מִצִּבּ אֶרֶצָה⁶ מִצְבָּה
מִצְבָּיִם מִצְבּוֹת. צוּוֹי הַצִּבּ הַצִּיבִי לֶךְ צִינִיִם⁷ הַצִּיבּוּ הַצְּבָנָה הִ' פְּתוּחָה. מְקוֹר
10 הַצִּבּ כְּמוֹ הַצּוּוֹי. אִיתָן אֶצֶיב יִצִּיב תִּצִּיב נִצִּיב אוֹ אֶצֶיב יִצִּיב תִּצִּיב נִצִּיב הַצִּרִי
לְחִסְרוֹן י' הַמֶּשֶׁךְ וְיִתְכֵן בְּתוֹסַפְתָּ ה' אֲצִיבָה יִצִּיבָה.

בְּנֵינִי נָפַעַל נָצַב לְרִיב יִי⁸ נִצְבּוּ כְּמוֹ נִד⁹ נִצְבָּהֵג צוּוֹי הַנָּצַב הוֹצִיב הוֹצִיבוּ
הוֹצִיבָנָה בְּתַנּוּעַת הוּוִיִן בְּקִמְיִן וְהֵם דְּגוֹשׁוֹת בְּעִבּוֹר נִי נִפְעַל. אִיתָן
אֶצֶיב יִצִּיב וְיִתְכֵן בְּתוֹסַפְתָּ ה' כְּמוֹ אוֹצְבָה יוֹצְבָה־ד.

15 בְּנֵינִי הַתּוֹפְעַל הַתִּצִּיב וְהֵכֵן לֶךְ¹⁰ הַתִּצִּיבִי הַתִּצִּיבּוֹת. הַפּוֹעֵל מִתִּצִּיב
מִתִּצִּיבַת מִתִּצִּיבָיִם מִתִּצִּיבּוֹת. מְקוֹר הַתִּצִּיב כְּמוֹ הַצּוּוֹי. אִיתָן אִתִּיב
תִּתִּיב יִתִּיב נִתִּיב וְיִתְכֵן בְּתוֹסַפְתָּ ה' כְּמוֹ כֵן.

ב מ ב (בגליון) מוסי' ויצקו על העולה (מ"א יח לד) ה' מעמדת בגעיא להורות על
ה' שהיא פ' הפעל החסרה כמו ויטבו דבריהם (בראשית לד יח) ומלת כי אצק (ישעיה מו ג)
ה' נבלעת וכן בטרם אצרך (ירמיה א ה) [ב חיוג] כמדומה לפי דבריו שמלת ויצקו הוא פועל
עתידי וי' יצק חסרה וי' האית"ן נשארה ואכן גאנח (ב גנאח) אמר שהוא צווי כמו [כן] מן
יצק ואמר ויצקו ודע כי אמר בראש הפסוק מלאו ארבעים כדים מים ויצקו על העלה ויאמר
שנו וישנו ויאמר שלשו וישלשו הרי לך ראייה שהיא צווי וי' מעמדת אעפ"י שאין צורך וחסרון
כהעמדת מ' מושכו וקחו לכם (שמות יב כא) וקי קראו צום (מ"א כא יט) ושי שחדו בעדי
(איוב ו כב) ודומיהם וכל לשון צווי לפאר המלה בלא צורך וכן מן ים ודרום ירשו (דברים
לג כג) יאמר ירשו ומן ירא יאמר יראו ומה שאמר יראו את ד' קדשו (תהלים לד י) עיקרו
להיות יראו ולהבדיל בינו ובין כאשר (צ"ל כי) יראו אתך המצרים (בראשית יב יב) עשו כן.

ג מ ב מוסי' והגיחה שם על מכנתה (זכריה ה יא) מורכב מן הפעילה ומן הפעלה [ב
מ"ה]. ג מ ב (בגליון) מוסי' הנחמים באלים (ישעיה נו ה) אמר אכן גאנח [ב גנאח] ששרשו
יחם וי' הפעל מובלעת בתוך הח' ולולא הח' היה דגש כצ' [ב כצדיק] הנצבים ושמעתי כי
שרשו נחם ונ' הנפעל בתוכה ונ' השרש מובלעת כע' הפעל בשקל הנגרים ארצה (ש"ב יד יד)
אשר שרשו נגר ופירושו פרחן [ב פירוש פרחן] או יתכן היות שרשו המם בשקל אתם נארים
(מלאכי ג ט). ד ב חסר. ה מ ב התיצב התיצבה התיצבו אתה בלשון עבר ובצווי וכן התיצבה
לנקה כאשר עבר וכן בצווי הזכר בתוספת ה'. ו כ ב (בגליון) מוסי' ומלת ותתצב אחתו
מרחק (שמות ב ד) ה' נבלעת בין שני התוין ויורה עליו מושך ה' והגעעתה בצרי. והנה על
דרך ויסתכל החגב (קהלת יב ה). וכדין שתהא ה' נבלעת אחר ה' השנייה אך לא וכל מפני
הצ' הדגושה כי אם בהראות ה' והנה מושקל ותתצב ותתפעל ומשקל ותתיצב ותתפעל. חיו"ג.

1 איוב לח לח. 2 בראשית כח יח. 3 דברים לב ח. 4 ירמיה ה כו. 5 ש"א טו יב.
6 בראשית כח יב. 7 ירמיה לא כא. 8 ישעיה ג יג. 9 שמות טו ח. 10 ירמיה מו ד.

בנין פּעֵל א יצע לרבים¹ אית"ן איצע ייצע.³
 בנין הפעל תחתוך יצע רמה² כבר בארתי דין שניהם באשר קרמתי.

חלק רביעי מחסרי הנו"ן נסע נטע נדר נפל נמש. לעולם לא תחסר הני' בפעל
 עבר ולא בפועל ולא בפעולג. ובצווי נמצאו חסרי פ' קומו סעו³
 מן נסע שאו אליו כפים⁴ מן נשא גשו נא אלי⁵ מן נגש וכן חן תנו מן נתן.⁵
 ובאו מן הצוויים בשני דרכים גש פגע בו⁶ בפתח ויאמרו גש הלאה⁷ בסגול.
 ויש במקור שלם נחון תחן לו⁸ הלוך ונסוע הננכת⁹ כי נשא אשא להם¹⁰.
 ויש חסר תת שאת עת לשעת¹¹ פתוח בעבור הע' לשאת את הארץ¹². אך האית"ן
 לעולם בהבלעת הני' אָסַע יסע יטע ידור וידרו נדרים¹³ ויפלו¹⁴ יגשו או ידברו¹⁵
 ותגשן השפחות¹⁶. ויתכן להוסיף ה' אדרה אנשהד.¹⁰

בנין פעל החוק כבנין השלמים נתק נתקו מוסרות¹⁷ כְּנַתְקָ מְנַתְקָ אַנְתְקָ יַתְקָה.
 בנין הפעיל הגיד הגיש הפיל בכל בנינו מתחלתו עד סופו תתבלע פיהו בעי"נו.
 הפועל מניד מגיש מפיל פעול מגיש מגשת מגשים צווי הגיש
 הגישי הגישו הגשנת. מקור הגש כמו הצווי כי הגר הגיד לנו¹⁸. ו. אית"ן אניד
 אניש יניד יגיש ויש בצרי ובעל כנפים יגיד דבר¹⁹ כלם חסרי ני' והיא בלועה¹⁵
 בע'. ובא מקור בשקל אחר כהגדרף עשין²⁰ כהתוך כסף²¹ וכבר פירשתיו בענין
 הפעיל בשלמים.

בנין נפעל הלא נסע יתרים כם²² אף בל נטעו²³ ונקה האיש מעון²⁴ ונכה
 ומת²⁵ הנוני"ן הנכתבות מהנפעל ונוני השרש נבלעות בדגש אך
 והפשתה והשערה נכתה²⁶ והחטה והכסמת לא נכו²⁷ הנוני"ן שרש והם מבנין²⁰

ס ה מוסי' ולך יתן סגור. 3 מ מוסי' בנין פועל שלא נזכר פועלו כי שלח ברשת ברגליו
 (איוב יח ח). נב מוסי' אבל הני' תחסר כמו והיום רד מאד (שופט' יט יא). ד מ ב בגליון
 מוסי' ואנחנו נתן לך אלף כסף (שופט' טז ה) בא שלא כדון כי דינו נתן. ס מ ב מוסי' כל
 בנינו כדרך השלמים בלא מוגרעת. ו מ מוסי' גנון והציל (ישעיה לא ה) דינו הציל וכמוהו
 בשלמים המלומ' (שם שם) וכן שכל אדם האריך אפו (משלי יט יא) דינו האריך בשקל
 גם הכלים לא ידעו (ירמיה ו טו) השמורם (יהושע יא יד) דינו השמורם הקצות (ויקרא
 יד מג) דינו הקצות.

¹ אסתר ד ג. ² ישעיה יד יא. ³ דברים ב כד. ⁴ צ"ל שאני אליו כפך איכה ב יט.
⁵ בראשית מה ד. ⁶ ש"ב א טו. ⁷ בראשית יט ט. ⁸ דברים טו י. ⁹ בראשית יב ט. ¹⁰ הושע
 א ו. ¹¹ קהלת ג ב. ¹² שמות כה יד. ¹³ יונה א טו. ¹⁴ בראשית ד ה. ¹⁵ ישעיה מא א.
¹⁶ בראשית לג ו. ¹⁷ ירמיה ה ה. ¹⁸ ש"א י טו. ¹⁹ קהלת י כ. ²⁰ תהלים סח ג. ²¹ יחזקאל
 כב כב. ²² איוב ד כא. ²³ ישעיה מ כד. ²⁴ במדבר ה לא. ²⁵ ש"ב יא טו. ²⁶ שמות
 ט לא. ²⁷ שם ט לב.

ולרבים קומו שובו חושו ולרבות קמנה שבנה חשנה והמקור שוב אשוב אליך¹
שום תשים עליך מלך². איתין אקום יקום תקום נקום ומן בנתה לרעי³ אבון יבון
תבון נבון. וכן נמצאת מלה אחת מבנין קל ויכוננו ברחם אחר⁴ השורק יורה עליו
שהוא מבנין קל ואם היה בחולם או היינו דנים אותו מבנין מרובע מן יכונן תכונן
אך הוא בשורק על כן נדון אותו כמו יצורנו למרחפת⁵ גר גדוד יגודנו⁶. וכן יבנה⁵
ממנו בנין כן בנת כנתי כנה לנקבה בשקל שבה יבמתך⁷ כנו לרבים ולרבות
בשקל קמו מלעיל. וכן יאמר כן כנה מלרע. כי זה הפרש לנקבה בין שעברה
ובין שעומדת כמו ורחל באה עם הצאן אשר לאביה⁸ זה לשון עבר ותרגומו
אָתָּת שכבר באה והנה רחל בתו באה⁹ באותה שעה היתה באה ובעומד בו
והתרגום אָתָּיא. והצווי כון בני בניו בזנה ברגשות נ' הנקבות להבלעת נ' השרש.¹⁰
איתין אבון יבון תבון בשקל אקום יקום יכונן תכונה בשקל תקומנה ורגשות נ'
הנקבות לצורך נ' השרש⁶. והמקור שוב בחולם שוב אשוב אליך¹⁰ קום יקומו
דברי¹¹ שום תשים עליך מלך¹² ויש שוב שנתהבר ללשון ישיבה אם שוב תשבו
בארץ הזאת¹³. ונמצא מקור מלשון ישיבה שנתהבר ללשון תשובה אם ישוב
ישבני יי' ירושלם¹⁴ דאבשלום. ואם היה ישוב תשבו או שוב ישיבני או היה¹⁵
נכון. ויש מפרשים כי הם הפוכים הפ' לע' והע' לפ' אם שויב ישיבני אם ישוב
תשבו. ויתכן פירושו אחר כי כאשר אמר ירמיהו לשארית הגולה כאשר נהרג
גדליה בן אחיקם כי אם שוב תשבו היה יודע כי על כל פנים ישובו למצרים
ולא ישארו בארץ ישראל על כן אמר להם אם שוב כי ישובו אך תשבו היה
להם טוב ואבשלום כאשר אמר אם ישוב ישיבני יי' ירושלם יושב היה בירושלם²⁰
והלך לחברון שימלך שם ודעתו לשוב לירושלם ורמו לשני ענינים בזה וגם בזה.
ודע כי בבנין קל זה ג' גורות ושלתם מבנין קל הגורה הראשונה רב הבנין שהוא
קם שָׁב שָׁם כאשר הקדמנו. והשנית מַת יָרַךְ לְךָ שֶׁהֵם שֶׁם הַתּוֹאֵר וְהֵם בְּלִשׁוֹן
עבר כי נמצא מת בעבר משה עבדי מת¹⁵ למה לא אמר מַת קמוין וכן שם
התואר לְךָ יָרַךְ לְךָ למה לא אמר לְךָ יָרַךְ כמו קם שָׁב שֶׁהֵם שֶׁם הַתּוֹאֵר כמו הנני²⁵
שב שבות אהלי יעקב¹⁶ הנני קם¹⁷. והגורה השלישית הבקר אור¹⁸ כי טוב לכם¹⁹
ולא אמר אָר טָב כמו קם שָׁב ולא אמר אָר טָב כמו מת בצרי.

8 מ ב (בגליון) מוסי' ותקח קמו ותלש (צ"ל ותקח את הבצק ותלוש ש"ב יג ח) נכתב בו"ו
ותקרא בלא ו"ו להורות על וקם וישב ותקם ודומיהם שכן דינם בו"ו ותקמן הוא במקום חטף קמין
המתחלף בשורק ברוב מקומות ובכא באתנה וסוף פסוק נחפכים לחולם בעבור הטעם היורד למטה כמו
וימת' הים ראה וינס (תהלים קיד ג). 3 ד חסר. נ ד מוסי' כי אם שוב תשבו בארץ הזאת דירמיה.
7 ב פתרונו. 8 מ ב מוסי' יותר. 9 מ ב (בגליון) מוסי' לך מדוע אתם לנים (נחמיה יג כא) דעורא.
1 בראשית יח י. 2 דברים יז טו. 3 תהלים קלט ב. 4 איוב לא טו. 5 תהלים קס יב.
6 בראשית מט יש. 7 רות א טו. 8 בראשית כט טו. 9 שם כט ו. 10 שם יח. 11 ירמיה מר כט.
12 דברים יז טו. 13 ירמיה מב י. 14 ש"ב טו ח. 15 יהושע א ב. 16 ירמיה ל יח. 17 לא
נמצא במקרא. 18 בראשית מר ג. 19 צ"ל כי טוב לנו במדבר יא יח.

עתה אבאר לך למה נחלקו גי גזרות אלו בבנין קל כי כאשר נחלקו בשלמים
 כן נחלקו במחלי העי. יש בבנין קל בשלמים גי גזרות פֶּעַל שמר זכר פֶּעַל
 הפיץ יבש כבד זקן פֶּעַל יכול יגור יקוש בן קָם שָׁב מגזרת פֶּעַל אבל שמר זכר
 מֵת יוד לֵץ מגזרת פֶּעַל יבש כבד הפיץ וכמו כן אֹרֵךְ מֵת מגזרת פעול יכול
 יגור והיה דינם קָם מן פֶּעַל או קָם מֵת מן פֶּעַל כָּבֵד חָפֵץ מֵאֹב אָאֹר
 5 או אִיזֵר מן פֶּעַל יגור יקוש יכול.

בנין פֶּעַל החזק קים את דברי הפורים¹ קימו וקבלו היהודים². ראיתי בני אדם
 שכוחבין ב' יודין במלת קים ושעות הוא בידם וכן³ כאשר כותבים
 נכון וקִים כי בנין זה דרך אחת לו בין בשלמים בין במחלים כאשר תמצא
 10 בשמוש השלמים כן תשמש בה.

בנין הפעיל הקים השיב היה דינם בתשלומים הקימים השיב בשקל הגדיל
 השליך ב' השרש וכו' המשך בתנועת י' השרש והנחת י' המשך כי
 הגדיל וראו להניח י' השרש ולחסר י' המשך ושמו במקומה צרי בה' הפעיל אשר היא ה'
 הקים למלאות חסרון י' המשך וכן עשו בכל מה שחסר י' המשך. ולנקבה
 15 הקימה השיבה השימה לרבים ולרבות הקימו השיבו. והפעל משיב מקים ומ'
 בצרי למלאות חסרון י' המשך והיה דינם משיב מקיים י' השרש בחירק וי'
 המשך נחה והמ' פתחה. מקימה מקימים מקימות וכולם דינם כאשר פירשתי.
 והפעול מוקם מושב והיה דינם מושב מוקם בשקל מושלך מוגדל. ומושב
 שהוא פעול והוא מלשון ישיבה היה דינו מושב הי' שהיא הפ' מוקדמת ומושב
 20 שהוא מן שב הי' מאחרת מושב⁴ והשורק שבו בעבור המשך. והצווי השב
 הקם הרם ויש צווי חסר ה' מבנין הפעיל שים כה נגד אחי ואחיך⁵ שימה נא
 ערבני עמך⁶ וכן יאמר קים שיב⁷ כמו הקם השב וכן שיםג במקום השש כי
 אם היה מן הקל היה אומר שים כמו קום שוב וכן נמצא בין תבין⁸ בחסרון ה'
 הפעיל בינתי בספרים⁹ דינו הבינותי מדוע אליו ריבות⁷ דינו הריבות. וכן מלשון
 25 עבר¹⁰ הבאתי הרמתו הנפתו דינם הביאותי הרמותי הניפותיך הוויין למשך במקום
 הצרי שיש בה' למשך כמו כן וכן בבנין קל בשני דרכים בעתיד הנקבות
 תבאנה תבואינה תשבן לקדמתן⁸ תשבינה לקדמתכן⁹ ותשכנה הערים¹⁰.
 והצווי הקם הקימי הקמנה. והמקור הקם כמו הצווי הקם תקים עמו¹¹. איתין
 אָקִים יקים תקים נקים אָקִם אָשִׁיב אָשֵׁב וכן כולם ישיבו יקימו ולנקבות בשני

ה' ה' בכתובים (צ"ל בכתבם). ז מ ב והיו בהם או השורק. ג ב מן הקם כמו שים
 נא. ד מ ב הבאתי שתי גזרות הבאתי הביאותי הרמתו הרימותי הנפתו השבתי השיבותי.

¹ אסתר ט לב. ² שם ט כו. ³ בראשית לא לו. ⁴ איוב יז ג. ⁵ משלי כג א.
⁶ דניאל ט ב. ⁷ איוב לג יג. ⁸ יחזקאל טז נה. ⁹ שם שם. ¹⁰ ש"א ז יד. ¹¹ דברים כב ד.

דרכים תִּקְמָנָה תִּקְמָנָה תִּקְמָנָה תִּקְמָנָה תִּקְמָנָה תִּקְמָנָה תִּקְמָנָה תִּקְמָנָה תִּקְמָנָה תִּקְמָנָה
 ידיו תביאנה את אשי יי² וכן בנין זה חסר ה' הפעיל בעתידים בכל בנינו.
 בנין נִפְעוֹל³ נָבֹן נכון כי תועבת יי⁴ נלוז⁵ ויהי כל העם נדון⁴ מלשון דין
 וכן אמרו רבותינו ז"ל דיו לבא מן הדין להיות כנדון⁵ בחולם ונדון
 הגלגל אל הבור⁶. צווי הַבּוֹן הַבּוֹן לקראת אלהיך ישראל⁷ ולנקבה הבונו הכוני ולרבים⁸
 הבונו הכונו ולרבות הכוֹנָה הכוֹנָה בדגשות נ' הנקבות לנ' השרש וכולם דגושי
 הפ' לחסרון נ' נפעל ודיגים היה בתשלומים כמו השלמים הַשְּׁמֵר כן הַבּוֹן הַבּוֹן
 ההאיין בחירק⁹ והב' והב' ד בקמין ותנועת הע' בצרי שהם הוויין. והמקור כמו
 הצווי הַבּוֹן הַבּוֹן. איתין אָבֹן יכֹּן תכֹּן נכון. ואם הפ' אות אחת ע"ד שאינם
 מקבלות דגש אות האיתין תהיה בצרי כמו בתפשמם כן בקף תרוין⁶ כאיש אשר¹⁰
 יעור משנתו⁹. ויש מי שאמר כי גֵּעוֹר ממעון קדשו¹⁰ הנ' נ' נפעל¹⁰ ובעבור
 שנמנע דגשות הפ' על כן הנ' בצרי והוא מבנין נפעלו ונתחלף תנועת הקמין
 לצרי כדרך התחלפות התנועות וזה בעבור הע'. וייא כי הנ' של גֵּעוֹר שרשו מן
 נערו כגורי אריות¹¹ ומלשון רבותינו שאמרו חמור נוער¹². ואם תאמר כי גֵּעוֹר
 ממעון קדשו על הקדוש ברוך אומר כן נמצא לאריה בשתי לשונות שאנה לו¹⁵
 כלביא¹³ ואמר נערו כגורי אריות¹⁴ וכן אמרו יי¹⁵ מציון ישאנ¹⁵ ואמר כי גֵּעוֹר
 ממעון קדשו¹⁶ והוא מנורת פְּעוֹל כמו ולא יכל יוסף¹⁷ וכמו כן בעבור הע'
 נתחלפה התנועה.

בנין התפעל. בא ממנו בהתחלפות ת' התפעל בט'. וילכו ויצטרו¹⁸ מלשון וציר
 בגוים שלח¹⁹ ציר אמונים²⁰ הצמידנו אתו מבתנינו²¹ מן צָרָה לא²⁰
 עשו להם²² ששרשו ציד בשקל שיבה, וכאשר יתחברו צָרָה שָׁרָה לכנויים
 יאמר צָרָתוּ שָׁרָתוּ ולא תורד שיבתו בשלם שאל²³ א אך שָׁנָה דָּעָה עָצָה

ח מ ב (בגליון) מוסי' [ב בנין הפעיל] יגול ישיב ישים יריב ולא נמצא בהם בנין קל
 כי לא תאמר יגול ירוב כאשר תאמר יקום וככה ישתנו הצווי והמקור כי יאמר שים שית ריבו
 כאמכם (הושע ב ד) שיתו לבכם (תהלים מח יד) שים נא (בראשית כג ב) והמקור לריב
 לשית לגול מן קם שב יאמר אחרי שובי (ירמיה לא יט) ליום קומי לעד (צפניה ג ח) ומן שת
 רב שם יאמר למען שיתי (שמות י א) ריבי בכל מוצאיהם ישתנו. ג מ ב נפעל. ג מ ב (בגליון)
 מוסי' נמולים (בראשית לד כב) מורכב מן בנין נפעל מבעלי הנ' והשניים מן מל ומן נמל. ויש
 אומרים שהוא שם התואר בשקל גבורים להיות נמולים על משקל בפעולים כמו שאמרו נחתום
 בטבעת המלך. ד מ ב והפאין. ה מ ב לא יכון אדם ברשע (משלי יב ג). ו ב חסר.
 ז מ ב מוסי' כי אינם חסרי י' לעולם. ח מ ב מוסי' את צירת העם (צ"ל את צדה העם
 שופטים ז ח).

¹ ירמיה מר כה. ² ויקרא ז ל. ³ משלי ג לב. ⁴ ש"ב יט י. ⁵ בבא בתרא קיא.
⁶ קהלת יב ו. ⁷ עמוס ד יב. ⁸ יחזקאל כט ז. ⁹ זכריה ד א. ¹⁰ שם ב יז. ¹¹ ירמיה נא לה.
¹² ברכות ג. ¹³ ישעיה ה כט. ¹⁴ ירמיה נא לה. ¹⁵ עמוס א ב. ¹⁶ זכריה ב יז. ¹⁷ בראשית
 מזה א. ¹⁸ הושע ט ד. ¹⁹ עובדיה א א. ²⁰ משלי יג יז. ²¹ והושע ט יב. ²² שמות יב לט.
²³ מ"א ב ו.

כאשר יתחברו לכנויים יסוד הנח שבין העי' והל' כי אינם שרש ויאמרו שְׁנַתִּי
 שְׁנַתְּו עֲצַתִּי עֲצַתוֹ וּמִן הָעֵת דַּעַתִּי דַעַתוֹ בַּעֲבוּר הַעֵי' אֶךְ שׁוֹבַת צִידָה לֹא יִסּוּר
 בַּעֲבוּר כִּי הִי הוּא הַעֵי' 6. הַצִּמְרִיךְ הַצִּמְרִידָה הַצִּמְרִידוֹ הַצִּמְרִירָה הַצִּמְרִירָה. הַפּוּעֵל
 מִצְמִיר מִצְמִירָתוֹ מִצְמִירָה הַצִּמְרִירָה הַצִּמְרִירָה הַצִּמְרִירָה הַצִּמְרִירָה הַצִּמְרִירָה הַצִּמְרִירָה
 5 הַצִּמְרִירָה הַצִּמְרִירָה הַצִּמְרִירָה הַצִּמְרִירָה הַצִּמְרִירָה הַצִּמְרִירָה הַצִּמְרִירָה הַצִּמְרִירָה
 יִצְמִיר או אִצְמִירָה אִצְמִירָה בַּתּוֹסֶפֶת ה' 3.

בנין הפעל: הוקם על¹ הושב כספי² ובמשקלו מן ירד הורד מצרימה³ אך הו'
 בהוקם למשך השורק וק' הוא הפ' והו' בהורד היא הפ' בעבור
 י' ירד ואם באו בתשלומים יהיו הוקם הורד הוקם הו' ירד בשקל השלך. ודע
 10 כי הוקם הורד שניהם פתוחים כי כן⁴ דרך הורד פתוחה ה' ד' כי אם היה בתשלומו
 כמו הופעל היה הו' ירד פתוחה וכן כאשר יאמר הוקם הק' בשבא והו'
 פתוחה ואם הורה הק' מן השבא לפתח לא הפסידה כלום לא ירדה כי עלתה.
 והמקור הקם הוקם מסברת הנד הנד⁴ אית'ן אוקם יוקם יוקמו תוקמנה.

בנין מרבע כונן כאשר כונן להשחית⁵ ולנקבה כוננה כוננו לרבים ולרבות.
 15 והבנין הזה שלם בכל פעלתו ואין בודד במועדיו כי כלם יש להם
 פעול ופועל. על כן טעו המפרשים על כן לא תרומם⁶ כענין לא תרוקמוס⁷
 כי אינו כן אלא לא תרומם לחלק יגיד לאותם שיגידו דברי חלקות לרעים.
 הפועל מכונן משוכב מקומם אות הכפל אינו שרש בהם כי אם תוספת לעשותו
 20 מרבע כי אין שרש מכונן כן ולא שרש מקומם קמם כי אם קום כון. ויש מבנין
 זה הרבה מבעלי הכפל כמו מסובב מגולל הו' משך ושרשם סבב גלל ואינו כמו
 מקומם והבריו כי הווין שרש והם עיני הפעלים והאות הכפולה תוספת. ויש
 מלות שלא נוכל לדין מאיזה הם כמו ורומם תחת לשוני⁷ יתכן מן רם ונשא⁸
 ירומו סלה⁹ כמו יקומו ויתכן היותם מבעלי הכפל מן רמם כי נמצאו מהם בדגשות
 המ' בעבור מ' אחרת כמו הרמו מתוך העדה¹⁰ רמו מעט¹¹ שהוא בשקל וימרחו
 25 ורבו¹² ששרשו רבב. והפעול מכונן מרומם. והצווין כונן כמו פעל עבר כונני
 כוננו לרבים כוננה לנקבות בדגשות נ' הרבות בעבור נ' שהיא תוספת הכפל.
 המקור כונן תכונן כמו עבר וצווי. אית'ן אכונן יכונן תכונן נכונן. ויש מורכבים
 מבנין זה ומן התפעל יתכונן יתקומם וכל בנין זה אינם חסרי ו' וכולם
 הלזמי פ'. ויש מזה פועל שלא נזכר פועלו כונן פתוח כוננה ביום הבראך כוננו¹³

6 ב מוסי' ויאמר מן הצמידנו. 3 מ ב מוסי' ועוד לא מצינו במקרא במחלי העי'
 מבנין זה אלא מה שזכרנו. 2 ב הפעל. 7 ב דיגם הורד פתח. 8 כ תרומם. ב תרוקמוס.
 1 מ ב מוסי' בדמות עבר.

1 ש"ב כג א. 2 בראשית מב כח. 3 שם לט א. 4 והושע ט כד. 5 ישעיה נא יג.
 6 איוב יז ד. 7 תהלים סו יז. 8 ישעיה ו א. 9 תהלים קמ ט. 10 במדבר יז י. 12 איוב
 כד כד. 12 בראשית מוט כג. 13 יחזקאל כח יג.

וכן חולל הן בעון חוללתי¹ באין תהמות חוללתי² ומוה שלא נזכר פועלו שמש
 ורהה ונודד³ והוא מבעלי הכפל אך חוללתי מלשון חיל וכן חולל אילות תשמר⁴ 6
 מחוללת תנין⁵ הוויין עיני הפעלים והלמדיון האחרונות תוספת הכפל בבנין קָרַבַע.

חלק ששוי ממחלי לי הפעל עשה בנה קנה עלה פנה לזכר³ ולנקבה עשתה
 בנתה פנתה קנתה התוין במקום הלמדיון שהם ההאיין וההי לנקבה⁵
 בשקל שמרה אכלה. ויש מקומות שכתב יי במקום הי חסיה נפשי⁶. דלוי שוקים
 מפסח⁷ בשקל שמרו. וכן עשו בנו קנו דינם עשיו בנו קניו כי כבד עליהם
 לאמר עשהו בנהו קנהו. וכן עשיתי בניתי קניתי פניתי היודיון שלאחריו העי הם
 במקום הי שהיא הלי ודינם בתנועת הי עֲשִׂיתִי בְּנִיתִי קְנִיתִי בִּשְׁקֵל שְׁמַרְתִּי
 פעלתי וכן עֲשִׂינוּ בִּשְׁקֵל פְּעַלְנוּ. הפועל עושה בונה קונה עולה לזכר. ולנקבה¹⁰
 עוֹשֶׂה בּוֹנֵה קוֹנֵה פוֹנֵה בחסרון הלי כי ההאין הנכתבות הם לנקבות והיה דינם
 עוֹשֶׂה בּוֹנֵה פוֹנֵה קוֹנֵה בשקל שלמה אהיה כעטיה⁹ וכן על אלה אני בוכיה⁹
 המיה היא וסוררת¹⁰ המי¹⁰ והבי בחירקד ואחרים הם. עושים בונים קונים עולים
 לנקבות עושות בונות קונות עולות דינם היה עוֹשִׂים עוֹשׂוֹת וכן בלם בשקל
 שומרים שומרות. והפעול עשוי בנו קניו עשויה בניה קניה עשויים בנויים קנייים¹⁵
 עשויות בנויות קנויות. והצווי בנה בני בנו בְּנִיָּה ודינם בְּנִי בְּנִיָּה בשקל שמרי
 שמרו בְּנִיָּה דינו בְּנִיָּה בשקל קָרַבְּנָה־ס. והמקור בנה בניתי בית זבול לך¹¹
 ונורה אחרת עשות בנות קנות עלות בהר¹². וטועה האומר מן ועדית עדי¹³ לעוד
 נזם כי היה לו לומר לעדותו. ובא מהם בחלוקה יי איתין והטאתם מלפניך אל
 תמחיה¹⁴ כמו תמחה את זכר עמלק¹⁵ וכמותו צור ילדך תשי¹⁶ היי הוא הלי²⁰
 ודינו תְּנַשֶּׂה בתשלומו כמו כי תבנה בית הרש¹⁷ אך חסרו הגי שהיא הפי ושמו

ס מ ב יחולל אילות. ס מ ב (בגליון) מוסי' הרח ללת (שי"א ד יט) יתכן לומר שני
 פנים שיהיה עקרו ללה וענינו לנקבה על משקל דוה כלה יפה והתי במקום הי כמו ושכרת ולא מוין
 (ישעיה נא כא) אם אתן שנת לעיני (תהלים קלב ד) מאת ומאריך לו (קהלת ח יב) על כן
 נפתח הלי כי נדמה [ב נראה] לדבקות או יהיה פועל עבר לנקבה והיה ראוי להיות ללתה
 ובאה על דרך ועשת את התבואה (ויקרא כה כא) והרצת את שבתתיה (שם כו לך) או הוא
 שם דבר מבעלי הכפל על משקל לבס [ב לְבָן] מרון בן גאנח [ב בן גאנח]. ג מ ב מוסי'
 פוריה וענפה (יחזקאל יט י). ד מ ב צופיה הליכות ביתה (משלי לא כז) כגפן פוריה (תהלי
 קבח ג) [ב על אלה אני בוכיה] הכף של בוכיה בחירק. ס מ מוסי' אם תבעוין בעיו (ישעיה
 כא יב) דינו בְּעִיּוֹן אך לפי שהוא באתנה נשתנה לקמין כאשר עשו בשלמים ואם לא חדלו
 (זכריה יב) החרשים שמועו (ישעיה מב יח). ו כ מ ב מוסי' על משקל לעשות. ז כ מ ב מוסי'
 קול מלאככה (נחום ב יד) הי במקום יי תחלואיכו חייכי.

¹ תהלים נא ז. ² משלי ח כד. ³ נחום ג יז. ⁴ איוב לט א. ⁵ ישעיה נא ט.
⁶ תהלים נז ב. ⁷ משלי כו ז. ⁸ שה"ש א ז. ⁹ איכה א טו. ¹⁰ משלי ז יא. ¹¹ מי"א ח יג.
¹² שמות יט יג. ¹³ יחזקאל כג מ. ¹⁴ ירמיה יח כג. ¹⁵ דברים יח כג. ¹⁶ שם לב יח. ¹⁷ שם כב ח.

תמורת הדגש שהיה דינו כדיון חסרי נ' נה כמו שמפורש במלת ויוד ועקב נזיר¹
 וכן תנו ציין למואב כי נצא תצא² צ' תצא היה דינו דגש להבלעת הני ונחלף
 לנה ונצא תצא פירושו עוף תעוף³ מן והסיר את מראתו בנצתה⁴ זמן נצו גם
 נעו⁴ 3. ואם תאמר הרי ת' תשי בסגול והיא תנועה קטנה⁵ וישמה פתח קטן ג
 5 ואינה ג מביאה נח דע כי עמה טעם שמושכת ומארכת הת' לתנועה ג גדולה והיא
 אתנחתא. איתן אבנה יבנה תבנה נבנה יעשה פתחה ה' בעבור הע' וכן יעלה יחנה.
 ויש כאשר יהיה יעלה מן הקל יהיה בודד מן עלה וכן כאשר יהיה עובר⁶ יהיה
 מן הפעיל כמו אלף עלות יעלה שלמה⁷ ונקודם אחר וכן ויעל משה מערכת
 מואב⁸ ויעל עלת במזבח⁷ ויעל משה דינו היה בחירק ויעל לולי העין בשקל
 10 ויבן ויפן ויעל עולות היה דינו ויעל ה' בסגול כמו ויפן זנב אל זנב⁹ שהוא מן
 הפנה אחרים ויקש את ערפו⁹ מן הקשה וירב בבת יהודה¹⁰ מן הרבה ויגל את
 שארית ישראל¹¹ מן הגלה ובה' היה דינם ויפנה ויקשה וירבה היודין בפתח
 להורות על בנין הפעיל כמו יגדיל ישליך וכאשר חסרה הת' חור הפתח הגדול
 לפתח קטון שהוא סגול, אך בבנין קל כאשר חסרו הת' נקרו אות ית' בחירק
 15 ונעיא עמו להאריך התנועה למלאות החסרון כי במלת יבנה שני נעים ושני נחים
 וכן במלת יבן ב' נעים וב' נחים ה' שהיא בחירק נעה והנעיא שבה מביאה נח
 והב' נעה והנ' נחה. והא' בבנין קל לעולם בצרי להורות על בנין קל כמו ואפן
 וארד מן החר¹² ות' ותרף¹³ כמו ותבן צר מצור¹⁴ שהוא בחירק ונעיא ט
 וכן ויעל שהוא מן הקל דינו היה בצרי או בחירק ונעיא. והפעול כאשר יסמך
 20 יהיה בשבא כמו בזוי עם¹⁵ ובמוכרת בזוי אתה מאד¹⁶ שחום שחם העין¹⁷.
 ויש בלשון קרא קרא לשון ראייה ובה מלשון כבד וקרא אתם את בן המלך¹⁸
 כמו וקרא ה' בפתח. ויש מהמדקדקים שאמרו כי וקרא⁹ שהוא מבנין קל כמו
 ויראה היוד בחירק³. ולא נמצא בשאר אותיות איתן זולתי ב' שנמצא וקרא
 ולא נמצא וקרא וקרא כי אם וקרא וקרא כולם בסגול ומה שלא
 25 נמצא לא יאמר כי אם הנמצא בלבד. וכן אמרו כי נמצא ונשתחו ולא נמצא ונשתחו

ס מ ב כדרך כל. ס מ ב מן נוצא. ג מ ב חסר. ד מ ב ואתה. ס מ ב יותר
 מתנועה. ו ב הוא מן המפעילים. ז מ ב מוסי' חוסיפו לה אומין געיא תחת ה'. ס מ ב
 ותלך ותתע (בראשית כא יד) [צרי] בת' כמו ונתקע בחירק ונעיא. ט מ ב חסר. י מ ב
 מוסי' כמו שאמרנו בשלמים מן שמור קמין יאמר שמוך בשבא וכן מן זכור יאמר זכור.
 יא מ ב אומר. יג מ מבנין קל כמו וקראה שנמצא במקרא בפתח.

¹ בראשית כה כט. ² ירמיה מוח ט. ³ ויקרא א טו. ⁴ איכה ד טו. ⁵ מ"א ג ד.
⁶ דברים לד א. ⁷ בראשית ח כ. ⁸ שופטים טו ד. ⁹ ד"ה ב' לו יג. ¹⁰ איכה ב ה. ¹¹ צ"ל
 ויגל את ישראל מ"ב יז ו או ויגל השארית ד"ה ב' לו כ. ¹² דברים ט טו. ¹³ אולי צ"ל
 ותרב בראשית מג לד. ¹⁴ זכריה ט ג. ¹⁵ תהלים כב ו. ¹⁶ עובדיה א ב. ¹⁷ במדבר כד ג.
¹⁸ מ"ב יא ד.

וַתִּשְׁפָּחוּ לזכר לנוכח וַתִּשְׁפָּחוּ על כן לא נאמר אלא מה שנמצא אלא אם יוסיף
 ה' יתקן הלשון כמו וַאֲשֶׁפְּחֶה וכן כולם, ואין דעתי נוטה לזה כי אם נמצא
 מאותיות איתן וגורח⁶ אחת אחריה רעותיה מובאות באותה גורה, וכבר ביארתי
 לך היאך נשתוו וירא שהוא מן ראה עם וירא שהוא מן הַרְאָה באותיות ובנקוד אך
 הענין יפריד ביניהם ויורה עליהם וכן נשתוו באותיות ויעט כמעיל קנאה⁵
 כמו ויעט בהם² דנבל הכרמלי אך נקדחם איננה שוה כי ויעט כמעיל פתוח כולו
 כמו ויעט ויען ששרשם עשה ענה עטה ויעט בהם ממחלי הע' והי' קמוצה
 ולולי הע' היה כמו וַיִּקֶם ויִשָּׁב אך דרך הע"ר כך כמו ותחש על מרמה רגלי³
 שהת' קמוצה והח' פתוחה ולולי הח' היה כולו קמוץ כמו ותקס³ ותשב וכן
 ותסר בגרי אלמנתה⁴ ויסר נח את מכסה התכה⁵ שהם עוברים ומבנין כבר שוים¹⁰
 עם וַיִּסֶר אליה האלהה⁶ ויסר לראות את מפלת האריה⁷ שהם בודדים ומבנין קל וכולן
 נקודים אחד הוא העוברים והבודדים והענין יורה עליהם. כי הבודדים מן סָר
 כמו קם שב והיה דינם וַיִּסֶר בקמצות כמו וישב ויקסג והעוברים מן הַסִּיר
 ודינם היה וַיִּסֶר בשקל ויקם משה את המשכן⁸. ותדע ותשכיל ממוצא דבר כי
 מי אשר לא יבין מה יש בין בודד ובין עובר ואיזהו עובר ואיזהו בודד לא¹⁵
 נתקומה לשונו בידו ואפילו ידע כל הדקדוק כי עליו כל כבודו תלוי כי הרבה
 מלות תמצא שהם משרש אחד ומבנין אחד והאחד בודד והאחד עובר כמו נָטָה
 שנמצא ממנו בודד ונמצא ממנו עובר הבודד. ויש אליה אל הדרך⁹ והעובר
 ויש אהלו עד אלון¹⁰ הם בצירי ומבנין קל אך מבנין כבד ויש את לבב ישראל¹¹
 אל תט לבי לדבר רע¹² ויש עלינו חסד¹³ הם פתוחים כי הם מן הטה ועוברים וכן²⁰
 בשלמים נמצא עובר ובודד הבודד ויהי כאשר הקריב לבוא מצרימה¹⁴ ופרעה הקריב¹⁵
 והעובר והקריב את עולתו¹⁶. והרבה בני אדם טבעו במצולת הפתיות אשר לא
 הכירו דרך האמת ולא ידעו בחור בטוב בדברים בבודדים כמו בעוברים. כמו האומר
 בתפלתו¹⁷ בבנשמת כל חיס מקיץ רדומים כי כל הקיץ מקיץ שבמקרא כולם
 בודדים ומי יתן והיו מקיצים משנתם בראותם כי כולם בודדים לא הקיץ הנער¹⁷
 אין רואה ואין מקיץ¹⁸ ורבים מישני ארמת עפר יקיצו¹⁹ עד בלתי שמים לא

א מ ב בגורה. א מ ב מוסי' ועוד מוצאו שרש אחר כמעיל צדקה יעמני (ישעיה סא יא)
 בשקל יעצני ששרשו יעץ שרשו יעט. א מ ב מוסי' ויסר ותסר שהם עוברים הם. ד מ ב חסר.
 ס מ ב מוסי' כי יואב נטה אחרי אדניה ואחרי אבשלום לא נטה (מ"א ב כח). ו מ ב מוסי'
 שהוא בצירי והוא בנין קל ובודד. ז מ ב מוסי' אין נטה עוד אהלי ומקיס וריעותי (ירמיה י כ)
 עובר וכן. ס מ ב חסר.

1 ישעיה נט יז. 2 ש"א כה יד. 3 איוב לא ה. 4 בראשית לח יד. 5 שם ח יג.
 6 שופטים ד יח. 7 שם יד ח. 8 שמות מ יח. 9 בראשית לח מז. 10 שופטים ד יא. 11 צ"ל
 ויש את לבב כל איש יהודה ש"ב יט טו. 12 תהלים קמא ד. 13 עזרא ט מ. 14 בראשית
 יב יא. 15 שמות יד י. 16 צ"ל והקריב את קרבנו במדבר ו יד. 17 מ"ב ד לא. 18 לא נמצא
 במקרא. 19 דניאל יב ב.

יקיצו¹ וכן העירה והקיצה למשפטי² העירה אחרים והקיצה אתה וכן הוא אומר
הקיצה אל תונה לנצה³ ואין הפרש בין עורה והקיצה כי שניהם בודדים אך
העובר מן עורה יעיר לי און⁴ מעיר ויעירני כאיש אשר יעור משנתו⁵. ועוד
נמצא מבנין קל מלשון העיר עובר כמו לא אכזר כי יעורנו⁶ ענינו יעור אותו בשקל
5 יצורנו למרחפת⁷. ואם תאמר למה לא נאמר מן הקיץ הקיץ אחרים⁸ פייט אבליור
ב"ל הרי נתברר כי שתי לשונות הם במקרא אחת שהוא עצמו הישן כמו
מקיץ ואחת במעיר אותו משנתו כמו שנמצאו שתי לשונות בענין⁹ שתייה
והשקאה כי השותה הוא השותה מים או יין והמשקה הוא הנותן לו לשתות ולא
תוכל להחליפם לאמר מלשון שתייה השתני אלא השקני ולא יאמר משקה
10 אלא משקה ולא שקייתו שקית במקום שתייה שתייה שתי לשונות מועדות
בלשון עבר אחת לשותה ואחת למשקה וכן שתי לשונות אחת למקיץ שהוא
הישן ואחת למעיר אותו משנתו. ועוד שנית טועים באמרם רוקמים כמו שטועים
במקיץ כי רדומים אין בעברי אלא נרדמתי על פני⁸ מה לך נרדם⁹ אין בזה
הלשון לא רדם ורדם רדומה רדומים רדומות ולא אָרְדָם¹⁰ כמו שאמר
15 אחד הפייטים ביוצר של הנוכהד וְרָדַם תְּרָדַם בשקל תְּפַעֵל ולא אָרְדוּם ירדום
בשקל אָפְעוּל אשמור ישמור כי אם מבנינו הנודעס וישכב וְרָדַם¹⁰ ולולי הרי"ש
היה הדגש כמו ויגדל הילד ויגמל¹¹ והיה להם לומר מעורר ישנים ומעיר נרדמים. ועוד
שלישית טועים שאומרים מְשִׁיחַ אלמים כי המשוח הוא הדובר עצמו כמו מְשִׁיחַ
לפי תמונת¹² ישחו¹³ אשיחה בפקודיך¹⁴ כמו ואדברה בעדתיך¹⁵ ויש אומרים
20 מְשִׁיחַ הישן בדגש וזה רע ומר מכלם כי או לא יהיה מלשון שיחה כי אם משרש
נָסַח כמו יחתך ויסחך מאהל¹⁶ בית גאים יסח יי¹⁷ ונסחתם מעל האדמה¹⁸ משמרת
הבית מסח¹⁹ בשקל מטע יי²⁰ מפל בר²¹ שהם מן נטע ומן נפלח. ועתה דע
כי מה אשר הוסיפו בנשמת כל חי סומך נופלים וזוקף כפופים⁹ פוקה עורים
ומתיר אסורים אין זה בסדר הגאונים כי כבר ברכנו בכרכות בתחלה⁹ אלו הכרכות
25 ומה צורך לשנותם יא.

א מ ב חסר. ג מ ב בלשון. ג מ ב מודעות. ד מ ב חסר. ה מ מוסי ושעה
האומר שם בנימן צעיר רדם (תהלים סח כח) מלשון תרדמה כי ענינו רודה בהם וכן ו מ ב
חסר. ז מ ב מוסי והם רפויים. ח מ ב מוסי ועוד אמרו אלמים הל' ברפה וטוב להם שיהיו
ולא ירפו התזק כי מלשון הדגש הוא שמא יאמרו כי הנה אמר הכתוב מן עָרָךְ הדגוש עורים
ברפה ואין זה טענה כי אם דבר הנביא והוא ידע העקר איך הוא ולמה ישנה דברי הנביא
שאמר כי כלם כלבים אלמים (ישעיה נו י) דגש וזלמד וכן ירפו כל הדגושים שהם בשבא בשורו
מיום אל יום ישועתו (דה"א טו כג) שהוא חזק. ט מ ב מוסי לך. י מ ב חסר. יא ח חסר.

¹ איוב יד יב. ² תהלים לה כג. ³ שם מר כד. ⁴ ישעיה נד. ⁵ זכריה ד א. ⁶ איוב מא ב.
⁷ תהלים קמ יב. ⁸ דניאל ח יח. ⁹ יונה א ו. ¹⁰ שם א ה. ¹¹ בראשית כא ה. ¹² גמין כ"ח:
¹³ תהלים סט יג. ¹⁴ צ"ל בפקודיך אשיחה תהלים קיט טו. ¹⁵ שם קיט טו. ¹⁶ תהלים נב ז.
¹⁷ משלי טו כה. ¹⁸ דברים כח סג. ¹⁹ מ"ב יא ו. ²⁰ ישעיה סא ג. ²¹ עמוס ח ו.

בנין פעל כסה גלה ענה צנה בלה בשורי לזכר בלחה לנקבה בלו לרבים ולרבות ודינם כליוס הפועל מבקה מבלה מבלים מבלות פעול מבולה מבקה מבלים מבלות ודינו מבלהג והצווי בלה בלי בלו בלינהד ויתכן חסרה כאשר נכתבו והמקור כמו הצוויס. לנקבה כסחה צונה לרבים ולרבות כסו גלו ענו חסרי למיד ודינם כסוי גלוי עניו. והפועל מבקה מגלה מענה מגלה מגלים מגלות מענה מענים מענות. הפועל מענה מענה מענים מענות. הצווי ענה עני ענו ענינה בלה גלי גלו גלינה. והמקור כמו הצווי. הפועל מבקה מבקה מכסים מכסות בחסרון הלי כי ההי לנקבות ודינו מבקה בשקל מגדלה והצווי כסה גלה בלה כסי כסינה כלי כלינה כסו כלו מעשינם דבר יום ביומם² ויתכן חסר כס גל צו כל כל והמקור כסה גלה כמו הצווי אם ענה תענה את בנותי³ וגורה אחרת יום ענות אדם נפשו⁴ השכה חנות אל⁵ ויהי ביום כלות משה⁶ כסות צוותט. ואין גלותי את הרפת מצרים מלשון גלה אעפ"י שנמצא גל מעלי הרפה ובזו⁷ כי אם היה ממנו היה אומר גלתי כמו כסיתי צויתי אך גלותי משרש גלל בשקל סבותי דלותי קלותי ואם תאמר מקור הוא כמו צוותו ענותו צוותי ענותי אם היה כן היה הטעם בתי וזה הטעם בלי⁸ היום גלותי. איתן מבקה יכסה אצוה יצוה ובחסרון ה' אכס יכס אצו יצו י"י אתך⁹ יג אנל כמו אנלה יגלה אען יען כמו אענה יענה אכל יכל כמו אכלה ימלה אכל יבל כמו אכלה יבלה. ויאמר כמו כן מבקה יבך תבך נבך כמו אבכה מן רחל מבכה על בניה¹⁰ נשים מבכות את התמוז¹¹ וכן מבקה יבך תבך נבך מן והנה מים מפכים¹² וכן מבקה ירין תרין גרין מן בניו ירצו דלים¹³ וכן בצווים¹⁴ בך סך רין כמו גל כס צו. ולרבים כסו גלו בנו פנו כלם חסרים כי דינם כסוי גלוי בניו פנוי בשקל דברו גדלו. ודע כי יש הפרש במחלי הלי האלה בין בעלי ההי ובין בעלי האי בעלי ההי סלה כל אבירי¹⁴ כלה כסה שמים הורו¹⁵ כולם קמוצי העי ובעלי האי תחת אשר קנא לאלהיו¹⁶ וחמא את הבית¹⁷ כולם בצרי בשקל דבר ושכר. והפועל מבעלי ההי מענה מגלה מצוה מכסה בצרי ומבעלי העי מדבא¹⁸

א מ ב לרבים ולרבות כסו גלו חסרי לי ודינם גלוי כסוי. ב מ ב מכסה מצוה דינם מכסיה מכסיה מכסיות. ג מ ב מבקה לזכר מבקה לנקבה בחסרון הלי כי ההי לנקבות ודינם מכסות בשקל מגדלה מכסות מגולות מגולות חסרים. ד ב כסה גלה ענה כסו כסו כסינה כלה כלי כלינה. ה מ ב מוסי כס גל צו גל כל ען. ז מ ב חסר. ז' מ ב מוסי כסה גלה. ח מ ב מוסי אם ענה תענה אתו (שמות כב כב) וגורה אחרת יום ענות אדם נפשו (ישעיה נח ה) כסות גלות צוות. ט מ ב חסר. י מ ב מוסי דומה לגלותי את הרפת. יא מ ב מוסי ואצו אתכם (דברים ג יח).

1 איכה ג ד. 2 שמות ה יג. 3 צ"ל אם ענה תענה אתו שמות כב כב. 4 ישעיה נח ה. 5 תהלים עז י. 6 במדבר ז א. 7 יהושע ה ט. 8 תהלים קיט כב. 9 דברים כח ה. 10 ירמיה לא טו. 11 וחוקאל ח יד. 12 שם מז ב. 13 איוב כ י. 14 איכה א טו. 15 חבקוק ג ג. 16 במדבר כה יג. 17 ויקרא יד כב.

מענותיני¹ בקמין. וכן בבנין קל נפרדו בעלי הה' מבעלי הא' אראָה אבנָה
 אקנָה ומן הא' אקראָ אמצאָ אשא. ובעבר לרבים עשו בנו קנו פנו מצאו
 קראו נשאו. והפעול עשוי בנו קראו מצאו אני קראו לה עם המלך². ובאיתן
 יש נכתבים בא' ³ ואינם קמוצים ה' ישנא הכתם הטוב³ כמו יבנה יקרה ומבעלי
 5 הא' יקרא ימצא. וכן נָסָה עלינו⁴ בה' ונקרא כמו בעלי הא' קרא מצא וכן
 הנסה דבר אליך הלאה⁵ כתוב בה' ונקרא כדון בעלי הא' כמו ישא יי פניו
 אליך⁶ נשא לבבנו⁷ ודין הנסה דבר להיות כתוב בשין ופירושו אם נשא דבר אליך
 ידעתי כי תלאה כי טורה יהיה לך אך מי יוכל לשתוק ולעצור במליו. וכן בבנין
 הפעיל נפרדו בעלי הא' מבעלי הה' כי מבעלי הא' יאמר המציא המציאו אליו
 10 לנתחיה⁸ ומבעלי הה' יאמר הרבה הפנה³.

בנין הפעיל תְּרַבָּה הפנה תראה בסגול ובחירק שוים ולנקבה הרבתה להתפלל
 אל יי⁹ הפנתה לנוס¹⁰ לרבים ולרבות הרבו הפנו. והפעול מרבה
 מפנה, מרבים מפנים ומבעלי הא' משניא לגוים ויאבדם¹¹ ולנקבה מרבה מפנה
 מרבות מפנות. והפעול מְרַבָּה או מְרַבָּה בחטף קמין כמו מְפַנֶּה דיהוקאל¹²
 15 ולנקבה מְרַבָּה מפנה הה' לנקבה והל' חסרה דינו מְרַבִּיה מפניה בשקל מְרַבֶּלֶת
 מְרַבִּים מרבות מפנים מפנות. הצווי הרבהך הרבו הרבי הרבינה הפנה הפנו
 הפנינה. והמקור הרבה העצים¹³ כמו הצווי או הרבה בקמין הרבה ארבה את זרעך¹⁴
 או הרבות הראות התוים למדיי הפעלים במקום ההאין והוויין למשך. ויש צווי
 בהסרון הל' הרף ממני ואשמדם¹⁵ הרב כבסני מעוני¹⁶. ויש מקור הרב להעלותם
 20 משאת העיר¹⁷. וכאשר תבא האות בכל"ם על המקור יאמר להרבות להראות
 העמים והשרים את יפיה¹⁸ כהראות כהראות מהראות ויש ¹⁹ חסרי הה' לנחתם
 הדרך¹⁹ לראתכם בדרך²⁰ לצבות בטן ולנפל ירך²¹ לשמד מעוניה²² ולשבית

ל מ ב ומקראם כמו בעלי הה'. 3 מ ב (בגליון) מוסי' ובמלות הימים האלה (אסתר
 א ה) מלה זו נכתבה בא' ונקראת בה' כדון כל בעלי הה' בסופם כמו בעשות בכנות כן אתה
 קורא בְּמִלּוֹת ובעבור כי זאת המלה נשתמשו בה בשני ענינים בה' בסופה כמו שאמר מלו
 תוכך (וחוקאל כח טז) ובא' בסופה על כן כתובה כבעלי הא' וקראוה כבעלי הה' כי אלו נקראת
 כבעלי הא' יתכן לומר בְּמִלְאוֹת או בְּמִלְאֵת על משקל שנאת וכטעם [זה] יתכן היות ביום
 חטאתו לבלתי קראת לנו שנאת רע כי זאת הקריאה לא מצאנוה כי אם בפעלים שהל' שלהם
 ה' כמו עשות ראות ויתכן לכתוב [ב] לחיות] ביום חֲטֵאת קְרָאת לנו שנאת רע וכן יתכן
 לומר חושאים ליי קוראים אל יי והוא יענם כי א' וה' שוים בפועל עבר בהיותם ל' הפעל. ג מ ב
 מוסי' ומשפטו [ב] רדיגם] מהרבה מהפנה ובלשון ארמי והוא מהשנא (דניאל ב כא). ד ה
 מוסי' כמו הרבה לה (?) ויש שם הרבה מאד (בראשית טו א). ס מ ב כאשר תחסר הה'.

1 ישעיה נג ה. 2 אסתר ה יב. 3 איכה ד א. 4 תהלים ד ז. 5 איוב ד ב. 6 במדבר
 1 כו. 7 איכה ג מא. 8 ויקרא ט יג. 9 ש"א א יב. 10 ירמיה מט כד. 11 איוב יב כג.
 12 וחוקאל ט ב. 13 שם כד י. 14 בראשית טז י. 15 דברים ט יד. 16 תהלים נא ד.
 17 שופטים כ לח. 18 אסתר א יא. 19 שמות יג בא. 20 דברים א לג. 21 במדבר ה כב.
 22 ישעיה כג יא.

עניי ארץ¹ א. אך להנותכם² מבנין קל בשקל לעשותכם והוא בודד ונפתחה הלי' בעבור הח'3. אית'ן ארבה ירבה תרבה נרבה ודינם אהרבה יתרבה וכן דין הפועל והפעול מְהַרְבֵּה מְהַרְבֵּה ועוד בהשלמת הלי' מהרביים מהרבות. אית'ן חסרי ל' אָרַב ירב תרב נרב וירב בבת יהודה⁴ ויפן זנב אל זנב⁵ ויפר את עמו מאד⁶ ויקש את ערפו⁶ ויגל את ישראל⁷ כולם אות האית'ן בסגול⁵ ובמתנג עבור חסרון הלמ"ד. ונמצאו מלות בכנין זה שהם חסרות הלי' ובשתי שבאים יפת אלהים ליפת⁸ וישק את הצאן⁹ דינם יפתה¹⁰ תרגום של ירחיב¹⁰ וישקה וכן נמצאו בכנין קל וישב ממנו שבי¹¹ ויף בגדלו¹² ויו מרמה אל הקיר¹³ היודי'ן בחירק להורות שהוא מבנין קל והם בודדים ויו ממנו על המזבח¹⁴ ויך¹⁵ בעם¹⁵ ויש את לבב ישראל¹⁶ כולם פתוחים והם עוברין מבנין הפעיל ודינם ויזה ויכה ויטהו.¹⁰

בנין נְפַעַל נְרָאָה נבנה נפנה נקנה לזכר ולנקבה נראתה נבנתה נקנתה נפנתה התי' במקום ה' שרש והה' לנקבה ולרבים ולרבות נראו נבנו נקנו חסרי ל' ודינם נְרָאוּ נבנו נקנו בשקל נשמרו. ויש נפעל בעומד בו נְרָאָה נבנה נקנה ונעוה לב¹⁷ בסגול לזכר אך לנקבה בקמץ נְרָאָה נבנה נקנה בשקל כנפי יונה נחפה בכסף¹⁸ ונפש נענה תשביע¹⁹ אין אבן נראה²⁰ ז. ויש מלה זרה¹⁵ כי היום י"י נראה אליכם²¹ בקמץ היה דינו בסגול נְרָאָה ויש אומרים כי נראה לשון עבר במקום עתיד ורבים כמוהם במקרא²² והיה דינו כי היום י"י יראה אליכם. ותדע כי מה שהוא לזכר בנפעל שעבר הוא לנקבה בנפעל שעומד כמו נְרָאָה לזכר בלשון עבר ובעומד בו לנקבה. ודע כי בן נעות המרדות²² נחלקו עליו יש אומרים ששרשו עוה ממחלי ה' וכאשר נסמך נחלפה הה' לת' נעוה לזכר כמו ונעוה לב²³ ²⁰

ב מ ב חסר. ב מ מוסי' ולולא כן היה קמוצה ב מוסי' ולולא חתי' היתה בחירק. ג מ ב וגעיא ד מ ב מוסי' ובשרש זה נשתוו הקל והכבד כמו יעלה מן עלה ויעלה מן העלה וכן ויעל משה (שמות יט כ) מן עלה ויעל עולות (בראשית ח כ) מן העלה והענין יורה עליהם כי הבודד הוא מן הקל והעובר הוא מן הכבד. ס מ ב חסר. ו מ פתוח והוא עובר מן הפעיל ודינו מן ויז ויזה כמו ויך ויכה ויש ויטה. מ ב מוסי' ובה"א דינו ויזהה ויהטה ויהכה [ב ובהשלמת הפ' הבלועה בדגש ויתגוזה ויהנכה ויהנשה] [ב בגליון] יחתך (תהלים כב ז) חיוג חשבו למשקל נוסף בשקל ישקך ויפך ואכן גאנח [ב גנאח] תמה עליו למה לא חשבו ממשקל קל מן תחת גערה (משלי יז י) ופתחות ה' מפני הח' וכמותו יחגרו ביוע (יחזקאל מד יח) יחפרו בעמק (איוב לט כא) למען יחסרו לחם ומים (יחזקאל ד יז) והיה עקר יחתך לחיות ה' בחירק בשקל חרצה או הישא פניך (מלאכי א ח) היקרך דברי (במדבר יא כג). ז מ ב מוסי' לביחק נאווה קרש (תהלים צג ה). ס ב מוסי' אם יתפרש בעומד. ט מ ב עבר במקום עתיד ועתיד במקום עבר אך בדברי הנבואות הרבה הם עבר במקום עתיד כי מה שיגזור האל יתברך עשוי הוא כי אין מונעין [ב מונעין].

¹ עומס ח ד. ² דברים א לג. ³ איכה ב ה. ⁴ שופטים טו ד. ⁵ תהלים קה כד. ⁶ ד"ב לו יג. ⁷ מ"ב יז ו. ⁸ בראשית ט כז. ⁹ שמות ב יט. ¹⁰ דברים יב כ. ¹¹ במדבר כא ב. ¹² יחזקאל לא ז. ¹³ מ"ב ט לג. ¹⁴ ויקרא ח יא. ¹⁵ במדבר יא לג. ¹⁶ עיין לעיל דף 57 הערה 11. ¹⁷ משלי יב ה. ¹⁸ תהלים סח יד. ¹⁹ ישעיה נח י. ²⁰ מ"א ו יח. ²¹ ויקרא ט ד. ²² ש"א כ ל. ²³ משלי יב ח.

ולנקבה נעִה בקמִין ובסמך נעות המרדות. ויש אומרים כי שרשו עִנת מן מעות
 לא יוכל לתקן כי מי יוכל לתקן את אשר עות² שהוא בשקל אשר גדלו
 המלך ואת אשר נשא³ בבנין חזק וכאשר אמרו ממנו גפעל לזכר אמרו נעִנת
 התי' לי נפעל והוי עינו של גפעל וקמוצה בעומד בו בשקל נעמן נעמי נעמנים⁴
 5 נאמן וכאשר נסמך אמר נענת המרדות הוי פתוחה נעות של המרדות⁵. והצווי
 מבנין זה הִקְנָה הבני הבנו הבנינה. והמקור הבנה כמו צווי או הבנות הפ'
 דגושה לנ' נפעל. ⁶ ובאיתין כאשר תהיה האות מן אההע"ר תהיה בצרי כמו
 אַרְאָה יראה יעשה³ וביום הראות בו⁵ ביום העשות⁶ וביום העלות הענן⁷.
 ובחסרון הלי' אֶקֶן אקן יגל ויגל כמים משפט⁸ ארא יראם אעש⁹ עד חצי
 10 המלכות ותעשו⁹ ותחין לארבע רוהות שמים¹⁰ ויהצו הנה והנה¹¹.
 בנין התפעל התכסה התגלה ולנקבה התכסתה התגלתה ⁰ וכן צווי לזכר בתוספת
 ה' ולרבים ולרבות כאשר עבר התכסו התגלו וכן בצווי⁰. והפעל
 מתכסה מתגלה ולנקבה מתכסה מתגלה בקמין ודינו בתשלום מתכסה בשקל מתגלה או
 מתכסית בשקל מתגלת. והמקור לבלתי הכסות¹² דמלאכי חסר ת' והיא בלועה בפ' ודינו
 15 התכסות והעי' דגושה להכרת בנין התפעל וכן ותנשא מלכתו¹³ הפ' והעי' דגושות ודינו
 ותנשא כי אם היה מהנפעל לא היה דגוש העי' ט. איתין אתכסה יתכסה אתגלה
 יתגלה ובחסרון הלי' אתכס אתגל יתכס יתגל וכן בצווי החסר התכס התגל. ויש מלה
 מורכבת מנפעל ומתפעל כמו אשת מדינים נשתוה¹⁴ שהוא בנפעל עומד בו
 לנקבה ולזכר היה בסגול נשתוה והפסוק מחסר הלי' לדלף טורד ביום סגור
 20 אשת מדינים נשתוה והעין בו רפויה כי נמשכה המלה אחרי בנין נפעל.

ס מ ב מוסי' שאתה נעות מצד המרדות שאתה מורד בי כי בוחר אתה לבן ישי והוא
 פתוח העין להסמכו וכן נאמן רוח מכסה דבר (משלי יא יג) ומרדות שם דבר כמו ילדות שחירות
 עבדות כי אין ענינו מורדת כאשר פירשו. ס מ ב וכאשר תהיה אות מן אההע"ר תרפה הפ'
 ואות האיתין תהיה בצרי כמו. נ מ ב מוסי' וכן האיתן כמו המקור אבנה יבנה תבנה נבנה
 ובאות אההע"ר אַרְאָה יראה יחלק יעשה יחרם יאמן נא דברך (מ"א ח כו) ירצה לקרבן אשה
 (ויקרא כב כז). ד ב ובבנין זה תחסר. ס מ מוסי' יחלק יעשה יחרם יאמן נא דברך. ו מ
 חסר. ז מ ב מוסי' עד חצי המלכות ותעש (אסתר ז ב) [ב בגליון] והעצמות יחרו (יחזקאל
 כד י) חיוג חשבו משרש חרה לשון נפעל ויתכן שיהיה שרשו חרר מבעלי הכפל בשקל אם
 ימרו השמים (ירמיה לא לו) יסבו (יחזקאל א ט) מה נחנת (ירמיה ככ כג) יתכנו בו שני פנים
 האחד שיהיה שרשו חנן וחסרה מכנו אות הכפל ועל משפטו יהיה נחנת או יתכן שיהיה
 שרשו חנה וחסרה [ב וחסרון] מכנו הלי' והיה ראוי לחיות נחנית על משקל נבנית נעשית
 והניתו [ב והניעין] תנועת הני' לחברה ולסמכה לאחרית והניעו הח' בפתח להקל כמו שעשו
 במלת יולדת בן (בראשית טו יא) שכנת (ירמיה נא יג) אכן גאנת [ב גאנת]. ס מ ב חסר.
 ע מ ב מוסי' זה הכלל הנפעל רפוי העי' והתפעל דגוש העי'.

¹ קהלת א טו. ² שם ז יג. ³ אסתר ה יא. ⁴ ישעיהו י ז. ⁵ ויקרא יג יד. ⁶ יחזק' ⁷ ז' ובהעלות הענן שמות מ לו. ⁸ עמוס ה כד. ⁹ אסתר ז ב. ¹⁰ דניאל יא יד. ¹¹ מ"ב ב ה. ¹² לא נמצא במלאכי רק ביחזקאל כד י יש לבלתי הקסות והוא נפעל. ¹³ במדבר כד ז. ¹⁴ משלי כו טו.

- בנין הפֿעל החוק צָוָה ואתה צויתָה זאת עשו¹ כאשר צויתָ² את אשר יצוה³.
 5 בנין הפֿעל הַגִּלָּה לזכר ולנקבה הגלתה והצב גלתה העלתה⁴ הגלו הגלית הגלית⁵. איתן אַגְלָה יגלה תגלה נגלה דינם אהוגלה יהוגלה תהוגלה נהוגלה⁶.
 בנין מַרְבַּע. נמצא בחלק זה מלה אחת ועתורתיים שוסיית⁶ שלא נוכל לדון אותו
 לבנין אחר³ שאם היה מן הקל היה שְׁסִיתִי כמו עשיתי ואם מהחוק היה שְׁסִיתִי כמו כְּסִיתִי ואם מההפעיל היה הַשְּׁסִיתִי כמו הרביתי ואם מהנפעל היה נשסיתי כמו נבניתי ואם מההתפעל היה השתסיתי כמו השתחוויתי ואם מן הפֿעל ומן הפֿעל שלא נזכר פועלם היה שְׁסִיתִי כמו צויתִי או הַשְּׁסִיתִי כמו הפניתי הראיתי על כן נדינהו בבנין מרבע והיה דינו שוֹסִיתִי כמו כוננתי אך
 10 נעלמה הלי בו כדרך מחלי הלי ונחלמה הפ' כדרך כל בנין מרבע שהם חלומי הפ' ואין זר אתם ויהיה כל בנינו כאשר הקדמנו במלת כוננתי⁷.

- חלק שביעי במחלי הקצות ירה בים⁷ מבנין קל אשר יריתי ביני ובינך⁸ ולנסתרת ירתה ירת כמו עשת ירו. והפועל אשר אנכי יורה⁹ יוכה יורים יורות ודינם בתשלומים יוריה יוריים יוריות כמו ירדה מיס¹⁰ יורדים יורדות. 15 והפעול ירוי ירויה ירויים ירויות בשקל עשוי עשויה עשוים עשויות. והצווי ירה ירי ירו ירינה במשקל עשה עשו עשינה ובא ממנו ירה ויור¹¹ ירה צווי הוא ומן הקל יור כמו וורה והוא מן הפעיל כמו הורה כי אם היה מהקל היה ירה וַיִּר בשקל ויף בנדל¹² ויז מדמה¹³ 7. וכאשר יהיה הצווי מבעלי הא' יאמר יִרָא את יי בני ומלך¹⁴ בשקל קרא אלי¹⁵ מצא נא את החצים¹⁶. והמקור ירה יירה¹⁷ 20 או ירות בשקל קנות לירת במסתרים¹⁸ בהסתרת ה' שהיא פ' הפעל כי כן דרך ה' עם אותיות בכלים כשהי' שבאית קודם כמו ישַׁעַת ויהי לי לישועה¹⁹ וחבריו איננו מניה לו לישועין²⁰ לנטע שמים וליסד ארץ²¹ 5. איתן מבנין שהקדמנו אירה יירה תירה נירה בשקל אבנה יבנה תבנה נבנה אך ה' נחה נעלמת ומבעלי

6 ב חסר. 3 כ ב מוסי' כי אם מן הבנין מרבע. 2 ב מוסי' בנין הפעל (= צד שורה 5—8. ד מ ב מוסי' ואם היו מן הפעיל שניהם היו הורה ויר. 5 כ ב מוסי' יוצא מזה הכלל ורבים מישני אדמת עפר יקצו (דניאל יב ב).

1 בראשית מו יט. 2 יחזקאל יב יז. 3 שמות לד לד. 4 נחום ב ח. 5 מ"א כב לד. 6 ישעיה י יג. 7 שמות טו ד. 8 בראשית לא נא. 9 בשמואל א' כ לו יש אשר אנכי מורה. 10 איכה א טו. 11 מ"ב יג יז. 12 יחזקאל לא ז. 13 מ"ב ט לג. 14 משלי כד כא. 15 ירמיה לג ג. 16 ישא כ לו. 17 שמות יט יג. 18 תהלים סד ה. 19 שמות טו ב. 20 קהלת ה יא. 21 ישעיה נא טו.

האִי אִירָא יִרָא תִירָא נִירָא בְקִמְיָן כְּמוֹ אֲמַצָּא אֲקִרָא וְכֵן בְּמַחְלֵי הַקְּצוֹת יִנְהָ יִתְהָ
 יֵנוּ הַפְּעוּל יִוְנָה מִפְּנֵי חֶרֶב הַיּוֹנָה¹ לְנִקְבָה יוֹנִים יוֹנֹת וּהַפְּעוּל יֵנוּ יִנוּהָ יֵנוּיִם יֵנוּיִם
 אִיתִין אֵינָה יֵינָה תֵינָה נֵינָה וּמֵהֶם אִמְרוּ בְלִבָּם נִינָם יִחַד² נֵינָה אוֹתָם וּמִשְׁקְלוֹ
 וְנִירָם אֲבָד חֲשִׁבּוּן³ וְנִירָה אוֹתָם וְכִמּוּהֶם וַיַּעַה בְּרַד מַחֲסֵה כּוֹב⁴ וְהָאִיתִין מִמֶּנּוּ
 אֵיעָה יֵיעָה תֵיעָה נֵיעָה.

5

בְּנִין פְּעַל הַחֹק יִרְהָ יִרְתָה יָדוֹ גּוֹרֵל⁵ הַפְּעוּל מִירָה מִירָה מִירָה מִירָה מִירָה מִירָה
 מִירָה מִירָה מִירָה מִירָה מִירָה מִירָה מִירָה מִירָה מִירָה מִירָה מִירָה מִירָה מִירָה
 כְּמוֹ הַצּוּוִי אוֹ יִדוֹת לִידוֹת אֶת קִרְנוֹת הַגּוֹיִם⁶ וְאִיר יְהוּרָה בֵּן חִיּוֹג כִּי וִידוֹ אֲבָן
 בִּי⁷ מִבְּנִין זֶה וּמִשְׁרֵשׁ זֶה וּמַעֲנִין זֶה וְהִיָּה דִינּוֹ גִיּוֹרָךְ⁸ וּלְפִי שְׂהוֹכְבְּרוּךְ שְׁנֵי יוֹדִין
 לֹאמֵר הָרֵאשׁוֹנָה כִּשְׂבָא נְעָה וְהַשְּׁנִית נְעָה בַּפֶּתַח הַבְּלִיעוֹ יֵי הָאִיתִין בִּי הַשְּׁרֵשׁ
 וְאִמְרוּ וִידוֹ וְכֵן אִמַר גּוֹעַר בִּים וַיִּבְשָׁהוּ⁸ כִּי דִינּוֹ וַיִּבְשָׁהוּ⁹ וְאִנִּי אִמְרָתִי כִּי וִידוֹ
 אֲבָן בִּי מִן הַרְּהָ כְּמוֹ וַיִּכּוּ אֹתוֹ וְאֵת בְּנָיו וְאֵת כָּל עַמּוֹ⁹ מִן הַכָּה וְכִמּוֹ וַיִּטּוּ
 מִשְׁפַּט¹⁰ מִן הַטָּהָה וְכֵן אִמְרָתִי בְּמַלְת וַיִּבְשָׁהוּ דִינּוֹ וַיִּבְיָשָׁהוּ וְחִסְרוּ יֵי הַמִּשְׁךְ
 וְהַבְּלִיעוֹ הִי שְׂהִיָּא הַפִּי בַעֲדֵי.

15 בְּנִין הַפְּעוּל הוֹדָה הוֹדָתָה הוֹדוּסָה הוֹנָה הוֹנָתָה הוֹנוֹ כְּמוֹ וְעַנִּי וְאִבְיָן הוֹנוּ¹¹ וְהַפְּעוּל
 הוֹנָה מוֹנָה מוֹנִים מוֹנוֹתָן כְּמוֹ וּמוֹדָה וְעוֹב יִרְחַס¹² מוֹדָה שְׁקָר¹³
 וְהָאֲכַלְתִּי אֶת מוֹנִיךְ אֶת בִּשְׂרָם¹⁴ מַעֲנִין וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עַמִּיתוֹ¹⁵. וְהַצּוּוִי הוֹדָה
 הוֹדִי הוֹדוּ הוֹרִינָה הוֹנָה הוֹנִי הוֹנוּ הוֹנִינָה וְהַמְקוֹר הוֹדָה אוֹ הוֹדוֹת בְּשִׁקְלָךְ הָרוּ
 וְהַגּוֹ¹⁶. אִיתִין אוֹדָה יוֹדָה תוֹדָה נוֹדָה וּבְחִסְרוֹן הָלִי אוֹד יוֹד אוֹן יוֹן כְּמוֹ יִרָה וַיּוֹר¹⁷
 הָאִיתִין מִמֶּנּוּ אוֹד יוֹר וּמַעֲנִין זֶה מִי כְּמוֹהוּ מוֹדָה¹⁸ הֵן יֵי יִשְׁנִיב בְּכַח מִי כְּמוֹ
 מוֹדָה פִּירוּשׁוֹ כְּאִשֶׁר יִרְצָה הַקְּבָה לְהַעֲלוֹת בְּנֵי הָאָדָם מִשְׁנִיבִם בְּכַח וּמִי כְּמוֹהוּ
 מִשְׁלִיךְ וּמִשְׁפִּיל כְּאִשֶׁר יִרְצָה לְהַשְׁלִיכֵם וְלְהַשְׁפִּילֵם וְכִמּוֹהוּ הָרַנִּי לְחַמְרָה¹⁹ וּמִשׁוֹרֵשׁ
 זֶה וּשְׂמַתִּיהָ בִיד מוֹנִיךְ²⁰ מִן אֲשֶׁר הוֹנָה יֵי²¹ ק.

20 בְּנִין נַפְעַל נִוְנָה נִוְנָה בְּתוֹלְתִיהָ נִוְנוֹת²² נִוְנֵי מִמוּעַד²³ וְהֵם חִסְרֵי הָלִי. וְהַצּוּוִי
 הִנְגָה הוֹנִי הוֹנוּ הוֹנִינָה כּוֹלָם דְּגוּשֵׁי וֵי שְׂהִיָּא הַפִּי וְקִמְצוּם וְהַרְגִשׁוֹת

25

א מ ב לפי שכבד עליהם. א מ ב מוסי' וכן וישרם למטה מערבה (דה"ב לב ל) ויחל
 עוד (בראשית ח י) ויגה בני איש (איכה ג לג) דינם וישרם ויגה. א מ ב מוסי' וכן וידו גורל
 מן הדה כמו יטו אביונים מורך (איוב כד ד). ד מ ב מוסי' ואעפ"י כי הבי' בשבא אין לחוש
 כי מצאנו וידרכו את לשונם (ירמיה ט ב) וידבקו גם המה אחריהם (ש"א יד כג) כאשר מפורש
 לעיל. א מ ב מוסי' לשון עבר ולשון צווי אחד הם. א מ ב חסר. א מ ב טוב להורות
 (תהלים צב ב) וכמוהו. א מ ב כמו מורך מן הורה.

¹ ירמיה מו טז. ² תהלים עד ח. ³ במדבר כא ל. ⁴ ישעיה כח יז. ⁵ ויאל ד ג.
⁶ זכריה ב ד. ⁷ איכה ג נג. ⁸ נחום א ד. ⁹ במדבר כא לה. ¹⁰ ש"א ח ג. ¹¹ יחזקאל כב כט.
¹² משלי כח יג. ¹³ ישעיה ט יד. ¹⁴ שם מט כו. ¹⁵ ויקרא כה יז. ¹⁶ ישעיה נט יג. ¹⁷ מ"ב
 יג יז. ¹⁸ איוב לו כב. ¹⁹ שם ל יט. ²⁰ ישעיה נא כג. ²¹ איכה א יב. ²² שם א ד.
²³ צפניה ג יח.

לני נפעל כמו אחרי הודעי ספקתי על ירך¹. מקור הַגָּה או הַגָּוּת. אית"ן אָגַה
 יונה תונה נונה ומבעלי האי למען תורא² אורא יורא נורא.
 בנין התפעל התורה והתורה אשר הוא⁴ לזכר ולנקבה התודתה והתודו את
 עונם³ הפועל מתוך מתוך מתודים מתודות הצווי התוך
 התודי התודו התודינה. המקור התודות. אית"ן אתודה יתודה תתודה נתודה.⁵

חלק שמיני בבעלי הכפל ושלל שללה ובוו בָּה⁵ דגושה הוי בעבור ז'
 אהרת שהיא אות הכפל ומשקלו כי היתה סבה⁶ ותעבר הרנה⁷
 איש מדה⁸. הפועל סובב סובבת סובבים סובבות. הפועל סבוב סבובה סבובים
 סבובות. הצווי סבוב סבבתי סבבתי הפא"ן בחירק זולת סבוב הפ' בשבא אך
 במוכת סבבו כמו עמדו עמדו⁹. והמקור סבוב כמו זכור שמור. אית"ן אָסבוב¹⁰
 יסבוב תסבוב נסבוב. ורב בנין זה בא בחסרון אות הכפל כמו אם תם הכסף¹⁰
 במקום חָמֵם וכן סב במקום סבב ולנקבה תָּמָה סָבָה מלעיל⁰ כמו קמה אלמתי¹¹
 שָׁבָר; יבמת¹² ז' ולרבים ולרבות סבו תמו נכרתו¹³ בזונו לנו¹⁴ פעלנו זה בשלמים
 ובחסרים בזונו לנו¹⁵ ברגשות הוי בזוית בשקל דלתי ולי יהושעי¹⁶ היום גלותי
 את חרפת מצרים¹⁷ הן קלתי מה אישיבך¹⁸ וסבותי אני ליאש את לבי¹⁹. ויש¹⁵
 מהם מלרע ומתי כל יעבר פי²⁰ חמותי ראיתי אור²¹ וחקות עליה. עיר²². והפועל
 ושם התואר סב כמו תם וישר²³. לרבים תמים על ראשו²⁴ לנקבה תמה כמו
 בברה קלה²⁵ תמות. והצווי סב דמה לך דודי²⁶ לזכר ולנקבה קחי כנור סבי
 עיר²⁷ ולרבים סבו ציון²⁸. ולרבות סובנה בשקל שובנה לכנה אשה אל עמה²⁹
 והמקור רב לכס סב את ההר הזה³⁰ כמו הצווי. אית"ן אָסוב יסוב תסוב נסובד²⁰
 ודע כי אין בין מחלי העי ובעלי הכפל כי אם הדגש והחולסם קומי לכי³¹ בשורק

א ב מוסי' סבב סבבה סבבו. ג כו ב חסר. ד כו ב מוסי' ידו גורל (יואל ד ג)
 פתחות הוי יורה עליו שחאה מבעלי הכפל ושרשו ידל כמו רבו זכו ויחיה הצווי לזכר ורך
 ולנקבה יודי יודו יודנה אבל ידו אליה (ירמיה נ ד) לידות את קננות הגויים (זכריה ב ד) שרשם
 ידה מנחי (ב מחטופין) הלי הפועל. ד ה מוסי' והסמך בהם ברגש. ה כו ב מוסי' מוחלי
 העי קמו שבו ברפי ובעלי הכפל תמו נכרתו (יהושע ג טז) ברגשות הלי לחסרון העי ומלעיל
 לנקבה קמה שבה ומבעלי הכפל תמה קלה ברגשות ומלרע קמים שבים תמים חמוס שבות קמות
 קלות חמות סבות תשבינה לקרמתכן (יחזקאל טז נה) הגה תסבינה אלמתים (בראשית לו ז)
 צווי סבב בחולס ורגש.

¹ ירמיה לא יט. ² תהלים קל ד. ³ ויקרא ה ה. ⁴ שם כו מ. ⁵ יחזקאל כט יט.
⁶ מ"א יב טו. ⁷ צ"ל ויעבר הרנה מ"א כב לו. ⁸ דה"א יא כג. ⁹ נחום ב ט. ¹⁰ בראשית
 מז יח. ¹¹ שם לו ז. ¹² רות א טו. ¹³ יהושע ג טז. ¹⁴ דברים ב לה. ¹⁵ שם ג ז. ¹⁶ תהלים
 קטו ו. ¹⁷ יהושע ה ט. ¹⁸ איוב מד ד. ¹⁹ קהלת ב כ. ²⁰ תהלים יו ג. ²¹ ישעיה מד טו.
²² יחזקאל ד א. ²³ איוב א א. ²⁴ שמות כו כד. ²⁵ ירמיה ב כג. ²⁶ שה"ש ב יז. ²⁷ ישעיה
 כג טז. ²⁸ תהלים מח יג. ²⁹ צ"ל לכנה שבנה אשה לבית אמה רות א ה. ³⁰ דברים ב ג.
³¹ מ"א יד יב.

ורפיא סְבוּ עיר¹ בחולם ורגש אית"ן יִסְבוּ בחולם ורגש יקומו בשורק ורפי אָסוּב
 בחולם ורגש אָקוּם בשורק ורפי ובתוכם יתערב זר מבעלי הכפל ישוד צהרים²
 ולבור את כל זה³ בשורק ורפי וכן ממחלי העי' ישוּב אִפְךָ ותנחמני⁴ בחולם ורפי.
 בנין פֶּעַל החזק סָבַב גַּלל כמו גדל שבר כלו שלאנן ושלום נשלם⁵ נשלם
 זה הבנין וכל הענין 3.

5

בנין הפֶּעַל והסָב לב מלך אשור עליהם⁶ הקל ארצה זבלון⁶ הדק לעפר?⁷
 וזה בחסרים ובשלמים הסביב הקליל הדקיק ולנקבה הַסְבָּה
 בצרי או הַסְבָּה בפתח כמו אחרי הסבו אתו⁸. והפעל מִסָּב מקל ולנקבה
 מִסְבָּה מקלה בשקל השם מְגַלָּה מסבים מקלים מסכות מקלות ויש מְסָבוֹת
 שם והוא מסכות מתהפך⁹. והפעול מוסב מוסבה מוסבים מוסבת שם ואת
 שבמה¹⁰ ויש הפרש עוד בין מחלי העי' ובין פעלי הכפל כאשר עבר וכן
 בעתיד הצרי והחירק יִסְבוּ בצרי מבעלי הכפל יקומו ושיבו בחירק ממחלי העי'
 הִסְבוּ עבר בצרי הקימו השיבו בחירק. ויש מלות במחלי העי' שיצאו ממלות
 הדבק ואני רוצה להזכירם בכאן כדי להועילך כי נסתרו מעיני הרבה מהמפרשים
 ותהינו לעלת ההרהר¹¹ מלשון הן ליי" אלהיך¹² הן הנה היו לבני ישראל¹³
 וכמוהו הַנְּתָה דגשותו בעבור הסרון י' ובמלת הַן יש צרי להביא נה אמר
 להם משה ותהינו ואמרתם הננו ועלינו אל המקום אשר אמר יי". וכן מצאנו
 פעלה ממלת פֶּן נשאתי אִמִּיךָ אפונה¹⁴ אמר כי בכל עניניו ועסקי הייתי מתירא
 פֶּן יָגוּם החטא והייתי אומר פֶּן פֶּן בכל שעה לא אשען בזכותי פֶּן יָגוּם עלי
 החטא מקרה ופגע. ומה שאנו אומרים בהגדה של פסח כלנו מְסָבִים אין אני יודע
 איך יתכן דבר זה מבעלי הכפל מלשון סבב כי אם היה מבנין קל היה אומר
 סבובים בשקל פעולים¹⁵ ומן החזק? מְסָבִים ומן הפעיל מוסבין כמו מוסבת שם¹⁶
 ואם מלשון מִסָּב שהוא הפועל לא יתכן מְסָבִים בשורק כי אם מְסָבִים בחירק
 כמו מן מְקַל מקלים כי לא נאמר בשקל מְסָבִים כי אם ממחלי הלי' מבנין
 פֶּעַל החזק מְצוּרָה מצוים מְעַנָּה מענים מגלה מגלים מכסה מכסים ושמא
 היה דעתם כולנו מוֹסְבִים ושעו המעתיקים לכתוב וכתבו מסובים ואשר באו
 בעקבותיהם לא נתנו את לבם לחקור ולדרוש דרך האמת אִם הַלְשׁוֹן מבעלי הכפל
 אם בפועלים או בפעולים כי הפועלים מְסָבִים הם בחירק והפעולים מוסבים ואם לא
 היה דעתם לאמר מבעלי הכפל הרי לא נמצא בלשון המקרא ולא בלשון התלמוד

א מ ב מוסי' ולנקבות יבאו השנים בחולם ורפה שובנה ובעלי הכפל בחולם ורגש
 סובנה. ג מ ב חסר. ד ג מוסי' תסבו בצרי תקימו השיבו בחירק. ד מ ב מוסי' הרבה.
 ה ט מוסי' לא שמעתי. ו מ ב מעשי. ז מ ב ומבנין פיעל החזק הדגוש. ח מ ב היאך דרך.
 1 ישעיה כג מז. 2 תהלים צא ו. 3 קהלת ט א. 4 ישעיה יב א. 5 עזרא ו כב.
 6 ישעיה ח כג. 7 מ"ב כג מז. 8 ש"א ה ט. 9 איוב לו יב. 10 במדבר לב לח. 11 דברים
 א מא. 12 שם י יד. 13 במדבר לא מז. 14 תהלים פח מז. 15 במדבר לב לח.

סָבָה עֵבֶר בְּשֶׁקֶל גְּלָה כֶּסֶף צוּה שֶׁהֵם לְשׁוֹן עֵבֶר מִבְּנֵי חֹזֶק עַד שִׂיאֵמֶר מִמֶּנּוּ מִסָּבִים כְּמוֹ מִצִּוִּים מִכֶּסֶם מַעֲנִים ח. וַיֵּשׁ מִלָּה אַהֲת מִבְּעֵלֵי הַכֶּפֶל בַּחִירָק בְּמִקּוֹם צָרִי כִּי בַּהֲרַבָּה מִקּוֹמוֹת הַחִירָק וְהַצָּרִי שׁוֹיִם כְּמוֹ יָקוּם יָקָם יִשִּׁיב יִשְׁבּ יִסִּיר יִסֵּר אֶךְ מִסִּיךְ הוּא אֶת רִגְלוֹ¹ כְּמוֹ מִסְךְ בְּצָרִי שֶׁהוּא הַפּוֹעֵל כִּי הַצָּרִי יוֹרֵה עַל בְּעֵלֵי הַכֶּפֶל וְהַחִירָק לֹא יוֹרֵה עֲלֵיהֶם בְּפּוֹעֵל וּמִלֵּת מִסִּיךְ כְּמוֹ מִסְךְ וּלְשׁוֹנוֹ מִלְשׁוֹן סָבָךְ² וְסָכָךְ שֶׁהוּא לְשׁוֹן צְנִיעוּת כְּמוֹ שֶׁאֵמֶר וַיִּבֵּא שְׂאוֹל לְהִסְךְ אֶת רִגְלוֹ² בְּשֶׁקֶל לְהַסֵּב אֶת הַמְּלוּכָה³ מִלְשׁוֹן סָבָב וְאֵם נֹאמֶר⁴ כִּי דִינּוֹ שֶׁל מִסִּיךְ הָיָה כֵּן בַּחִירָק³ אִזּוֹ נִדְּיָן אוֹתוֹ מִלְשׁוֹן סִיבָה וּמִשִּׁיחָה מִן אֶסוּךְ שִׁמְן⁴ וּסוּךְ לֹא סִכְתִּי⁵ וַיִּסְךְ דוֹד⁶ וְרַחֲצָת וּסִכְתִּי⁷ וְהַמִּפְרָשׁ וְאֵנִי נִסְכְּתִי מִלְכִּי⁸ וְהֵמָּה טוֹעֵה⁹ כִּי אֵינְנוּ כֵּן אֲלֵא לְשׁוֹן שִׁרְרָה וּמְלֻכּוֹת מִן נִסְכֵי מוֹאֲב⁹ וּשְׁמֹנֶה נִסְכֵי אֲדָם¹⁰. וְהַצּוּיִם מִבְּנֵי זֶה¹⁰ שֶׁהִקְדַּמְנוּ הֶסֶב הַסְבִּי עֵינֶיךָ¹¹ הַסְבִּינָה הַפִּי בַּחִירָק וְהַעִי דְּגוּשָׁה וּבְצָרִי וְהַמְקוֹר הַסֵּב כְּמוֹ הַצּוּיִם. אֵיִתִּין אֶסֶב יִסֵּב תִּסֵּב נִסֵּב¹⁰ הַסֵּב בְּכֹלֶם בְּדִנְשֶׁךְ וְאוֹתִיּוֹת אֵיִתִּין קְמוּצוֹת אוֹ פְתוּחוֹת וְהַפִּי דְּגוּשָׁה כְּמוֹ יִסֵּב אֱלֹהִים אֶת הָעַם¹² וַיִּתְּכֵן שֶׁנֹּאמֶר כִּי יִסֵּב אֱלֹהִים מִמַּחֲסְרֵי הַנִּי שֶׁשֶּׁרְשׁוּ נִסֵּב כִּי הֲרַבָּה מְלוֹת נִשְׁתוֹו בַּעֲנִיָּן וּמִקְצַתָם מִבְּעֵלֵי הַכֶּפֶל וּמִקְצַתָם מִחֲסְרֵי הַנִּי כֹאֲשֶׁר פִּירְשָׁנוּ בְּמָה שֶׁקֵּדָם וּמִבְּנֵי זֶה וַיִּגַּל אֶת¹⁵ הָאֲבֵן¹³ וַיִּדְקַע לַעֲפֶר¹⁴ וַיִּרְדַּע עַל הַכְּרוֹבוֹים¹⁵ שֶׁרְשׁוּ רִדְדָה וְעֵנִינוּ כְּעֵנִי וַיִּרְקַע כִּי כֵּן תִּרְגַּמוּ שֶׁל וַיִּרְקַעוּ אֶת פְּחֵי הַזֹּהָב¹⁶ וַרְדִּירוֹ יֵת טָסִי וְכֹלֶם מִן הַסֵּב הִגְלָה תִּרְדַּע הַרְקַע וּבִתְשׁלוּמָם יֹאמֶר הַרְדִּיךְ וְכֵן כֹּלֶם.

בְּנֵי נִפְעַל וְנִסֵּב לָכֵם הַגְּבוּל¹⁷ וַיּוֹרֵה עֲלֵיוֹ וְנִסֵּבוּ בְּתִיכֶם לְאַחֲרֵים¹⁸ בְּשֶׁקֶל וְנִשְׁמוּ דְרִכִּיכֶם¹⁹ וְנִדְּמּוּ נְאוֹת הַשְּׁלוֹם²⁰ וְאֵלוֹ הָיָה מִן נִסֵּב הָיָה וְנִסֵּבוּ בְּלֹא²⁰ דָּגֵשׁ כְּמוֹ וְנִפְלוּ אֶךְ וְנִסֵּב לָכֵם הַגְּבוּל זְפֹרְנָה²¹ יִתְּכֵן מִשְׁרֵשׁ נִסֵּב כְּמוֹ וְהֹאֵר וַיִּצְאָה. וְדַע כִּי בְּבִנְיָן זֶה בְּלִשׁוֹן עֵבֶר גִּי גִזְרוֹתָיו קִמְיָן וְצָרִי וְהוֹלֵם קִמְיָן²⁰ נִסֵּב נִשְׁם נְדָם; נִסֵּבוּ נִשְׁמוּ נִדְּמוּ וְדַע כִּי אֵין לְעוֹלָם אַחֲרֵי קִמְיָן דָּגֵשׁ וְאֵם תֹּאמֶר הָרִי נִשְׁמוּ נִסֵּבוּ נִדְּמוּ לְמָה שְׁמָה יִמָּה כֹּלֶם קְמוּצִים וְדָגֵשׁ אַחֲרֵיהֶם אֵין זֶה אַחֲרֵי הַקִּמְיָן כִּי הַטַּעַם בְּאוֹת שְׁבָה הַקִּמְיָן וְכִבֵּר נִפְסַק אֶךְ אֵם הָיָה טַעַמָם מִלְרַע כְּמוֹ שֶׁקָּמָה יָקָמָה²⁵

ס ב מ ב מוסי' ודע כי דרך בעלי הכפל בפועל בצרי כמו מסב מקל מגן ומחלי העין בחירק משים מקום. צ ד דינו היה בצרי. ג מ ב מלשון סיבה טעה טעות גדולה. ד מ ב חסר. ס ב מוסי' ונפל חלל (יחזקאל ו ז) יש אומרים שהוא נפעל מפעלי הכפל ודינו הראוי להיות ונפלל וחברו ביחזקאל (יחזקאל כח כג) ונפלל חלל בתוכה ובעל הפרחון אמר כי ונפלל חלל דינו ונפל כמו ונפל חלל והוה רחוק מדרך הסברא כי לא נמצא זולתו במקרא בדרך הדקדוק. ו כ מוסי' נמצאו בנפעלים מפעלי הכפל. ז ב נסב נשם נרם.

¹ שופטים ג כד. ² ש"א כד. ³ צ"ל להסב מלכות שאול דה"א יב כד. ⁴ מ"ב ד ב. ⁵ דניאל ו ג. ⁶ צ"ל וקס דוד. . . . ויסך ש"ב יב כ. ⁷ רות ג ג. ⁸ תהלים ב ו. ⁹ צ"ל נסכי סיחון יהושע יב בא. ¹⁰ מיכה ה ד. ¹¹ שה"ש ו ד. ¹² שמות יג יח. ¹³ בראשית כט י. ¹⁴ מ"ב כג ו. ¹⁵ מ"א ו לב. ¹⁶ שמות לט ג. ¹⁷ במדבר לד ד. ¹⁸ ירמיה ו יב. ¹⁹ וקרא כו כב. ²⁰ ירמיה כה לו. ²¹ לא נמצא במקרא רק במדבר לד ט יש ויצא הגבל זפורה.

למה או היו רפויים וכן כל למה שבמקרא כאשר הוא מלעיל יהיה דגוש
 וכאשר הוא מלרע יהיה רפה ושניהם קמוצים ולא יתכן שיהיה מלרע וקמין ודגש.
 הצרי נמס לבי בתוך מעי¹ נקל לצל לנמות עשר מעלות². החולם ונגלו כספר
 השמים³. ושלוש גורות אלו כנגד ג' גורות שזכרנו בבנין קל בשלמים וכן במחלי
 5 הע'צ בשעבר ודין כולם נקבב נקלל נגלל נסבבו נקללו נגללו וכן ונמקו כל צבא
 השמימי⁴ והארץ נשמה אהריהם⁵ ונרמו נאות השלום⁶. דינם ונמקקו נשממה ונרממו והצווי
 הפבו הדמו המקו או הסבו הדמו המקו בחולם בשקל הרמו מתוך הערה⁷
 הה' בצרי בעבור שהר' אינה מקבלת דגש. והמקור הבזו תבו הארץ⁸ הבוק תבוק
 הארץ⁹ שהם מן בזו בקק¹⁰ ובהשלמסג הבזו תבוז וכן תבוק תבוק או הבזו
 10 תבוק בשקל הנתן תנתן העיר¹¹. והאיתין בשני דרכים אסוב יסוב כל הארץ¹²
 או אסב יסב בפתח וברגשות הס' בשקלך וישח רום אנשים¹³ אשר לא ימד ולא
 יספר¹⁴ ששרשם שהח מדד אם ימדו שמים ממעל¹⁵ וישחו כל בנות השיר¹⁶
 לולי הח' היה דגוש וכן ידל כבוד יעקב¹⁷ ימך המקרה¹⁸ דינם ידלל ימךך או
 ינדלל ינמךך.

15 בנין התפעל התפלל התפללתי והתפללו אליך דרך ארצם¹⁸ רפוי העין אשר לא
 כדת אך בעלי הכפל דינם כך במלת התפללו והדומים לו כאשר
 תהיה הה' מעמדת במתגם ואות הכפל הראשונה בשבא ובפתח כמו¹⁹ התבה שזכרנו.
 הצווי התפלל התפללי התפללו התפללנה. המקור כמו הצווי להתפלל אליך²⁰.
 איתין אתפלל יתפלל תתפלל נתפלל יתפללו תתפללנה. ויש²¹ מלה מורכבת:
 20 מבנין התפעל ומבנין מרבע מתגולל בדס²² בעמים הוא יתגולל²³ עורך מסתולל
 בעמי²⁴. והמקור להתעולל עללות²⁵ להתגלל עלינו²⁶.

בנין פעל קלל קללה קללו. האיתין אקלל יקלל תקלל חלקתם²⁷ דאיוב ובתולותיו
 לא הללו²⁸ העיר ההללה²⁹ הה' במקום אשר ופתרונו אשר הללה כה'
 ההלכו אתו³⁰ דיהושע את השוק והעליה³¹ דשמואל ההושיב נשים נכריות³²
 דעורא שהם במקום אשר.

25

ס כ ב מוסי' אם לא על פי המסורת כאשר פירשתי בנקוד בשער דגש אך חזין מאותם
 המנויים במסורת כל למה שבמקרא כאשר הוא מלעיל [כ בצרי] יהיה דגוש. כ ב מוסי' קם
 קת אור טוב. ג כ ב ודינם בתשלומם. ד כ כפלס. ס כ ב בגיעא. ו כ בתפללו.
 ז כ ב מוסי' וכן כל הללו הללויה שבמקרא פתחין ורפיון בשבא ופתח וכן צללו בשוא ופתח
 וכעין זה התהללו בשם קדשו (תהלים קח ג) ויתהללו רעים (?). ז כ ב מורכב.

1 צ"ל היה לבי כדוגג נמס בתוך מעי תהלים כב טו. 2 מ"ב כ י. 3 ישעיה לד ד.
 4 שם שם. 5 זכריה ז יד. 6 ורמיה כה לו. 7 במדבר יז י. 8 ישעיה כד ג. 9 שם שם.
 10 ירמיה לח ג. 11 זכריה יד י. 12 צ"ל וישח אדם ישעיה ב ט. 13 הושע ב א. 14 ירמיה
 לא לו. 15 קהלת יב ד. 16 ישעיה יז ד. 17 קהלת י יח. 18 מ"א ה מוח. 19 ש"ב ז כו.
 20 שם כ יב. 21 הושע ז ה. 22 שמואל ט יז. 23 תהלים קמא ד. 24 בראשית מו יח. 25 איוב
 כד יח. 26 תהלים עח סג. 27 יחזקאל כו יז. 28 יהושע י כד. 29 ש"א ט כד. 30 עזרא י ד.

בנין הפעל^א הסב הסבה הסבו דינם הסבב הסבבה הסבבו כמו השלך השלכה
השלכו. איתין אסב יסב כמו על כמן יוסב¹ דגשות הס' בעבור
ו' המשך ודינו יסבב כמו ישלך.

בנין מרבע סובב סובבה סובבו והפעל מסובב מסובבת מסובבים מסובכות והפעל
מסובב מסובבת מסובבים מסובכות כל הפעולים והפעולות בקמץ⁵
והפעולים והפעולות בשבא. והצווי סובב בשקל כונן סובב צווי ועבר אחרים הם
סובבי סובבנה. והמקור סובב יסובב. איתין אסובב יסובב תסובב נסובב יסובבה
על חומתיה² תסובבו לעולם בנין זה הלום³ וכן מה שבא ממנו שלא נזכר שם
פועלו כמו שמש זרחה ונודד³ דחום האלקושי ולרבים נודדו כמו כוננו ובמוכרת
נודדו כמו ביום הבראך כוננו⁴. 7.

10

וְיָשָׁה	וְרָבַע וְחָמֵשׁ בּוֹ	וְשָׁלַשׁ סִפְרָךְ זֶה	קָרָא וְשָׁנָה ⁰
וְיִקְשָׁה	וְאֵל יִרַע כְּעֵינִיךְ	כְּשֶׁרְךָ וְחֻעִיל	וְנָע אֶת
וְתִנְשָׁה	וְלֹא תִשְׁכַּח דָּבָר סוּדוֹ	כְּחוּסֵם עַל לְבָבְךָ	וְשִׁימָהוּ
וְתִמְשָׁה	וְקָר תִּמְשׁוּךְ לֶךְ מִשֵּׁם	תְּבוּנוֹ תְּבֵא וְלִשְׁמִי	וּבְמִצּוּלוֹת
וְתִחְשָׁה	כְּשִׁמְחַת לֵב וְאֵל תְּרוּם	תְּהִי הוֹגֵה סְתָרֶיךָ	וְיוֹם וְלַיִל
וְלִמְשָׁה.	אֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהֵינוּ	יִסוּד עֲבָרֶיךָ תְּחַוֶּה	וְאֵז חֲבִין

15

סיימתי ספר הזכרון

תהלה לאל ראשון ואחרון.

א ב הפעל. ג מ ב בחולם. ג מ ב כמות. ד מ נשלם ספר זכרון שבח לאל
ראשון ואחרון. ב בריך רחמנא דסייען מרישא ועד כאן. ס ב חסר. אבל נמצא השיר הזה גם
בכ"י פארמא מספר 809. ו בק בגליון מוסב על המלה הזאת: ואל תשיבני אם כן נאמר
תקום והלא יכול להיות לו' כן שהיו מצינו כתבונם עצבים (הושע יג ב) וצריך לומר מן תרומה
תרומתם ומן תקומה תקומתם.

¹ ישעיה כח כז. ² תהלים נה יא. ³ נחום ג זי. ⁴ יחזקאל כח יג.

נוספות.

שלשה בתי שיר על נקוד הצווי עם פירושם.

עיין הקדמה עמוד XI.

בְּצִוְיָהּ בְּעֵין פֶּעַל בְּפֶתַח חֲרוֹק פִּיהוּ בְּחֹסֶף הִי בְּסוֹפוּ
וְאִם פִּתְלוֹם בְּהֶסְרוֹן הִי לְצִוִּית וְכוֹר בְּהִי לְקִמְצוֹ אֵף לְחֶטְפוּ
קָרַב וּמְכוֹר עֲרוֹךְ וְנִמְזוֹר [צִיל וְנִצוֹר] אֶסְוֶף שִׁים לְנוֹכְרִים נְחִשׁוֹב אִיפֹה וְאִיפֹה

אלו החרות יסוד הר"ר יוסף קמחי.

וזהו פתרון זה הכלל בשתעשה צווי מן הפעלים שע"ן פעל שלהם נקודה בפתח כגון שָׁמַע שָׁלַח שָׁכַב כשתטיל ה"י בסוף הצווי או תנקד פא הפעל בחירק כמו שִׁלְחָה שִׁמְעָה שִׁכְבָּה ואם עין הפעל נקודה בחולם בחסרון הה' כגון שְׁמוֹר שְׁפוֹט ודומיהם כשתטיל ה"י בסוף הצווי פ"א הפעל בחטף קמין כגון שְׁמֵרָה שְׁפֹטָה בר מן ה' קרב ומכור נצור וערוך אסוף מתנכרים הם מן האחרים כלומר קרב נקוד עין הפעל [פתח] ועין הפעל מן קרב זהו רי"ש והיה לו לומר בתוספת הה' קָרַבָה ומצינו קָרַבָה אל נפשי גאלה והוא מן המתנכרים. מכור גם הוא מתנכר שעין הפעל שלו בחולם ובתוספת הה"א היה לו להנקד פ"א הפעל בחטף קמין ולומר מְקַרְבָה כמו שמרה וגם בתוספת הה' מצינו אותו בחירק מְקַרְבָה כיום כי הוא מן המתנכרים. וכן עֲרוֹךְ בתוספת ה"א היה לו לינקד בחטף קמין והיא נקודה בצרי עֲרַכְתָּה לפני התיצבה. ונצור כמו כן היה לו לינקד בחטף קמין נְצַרְתָּה כמו שפטה וקרא כתי' אֶסְפָּה לי והצרי דומה לחירק כי הצרי ממשקל כבד כמו החירק. ועל זה יסוד הר"ר יוסף קמחי אביר הדוקנים אלו שלשה הבתים.

[שער חלוקה האותיות.]

עיין הקדמה עמוד XI. כ"י פארמא נסמן באות פ.

חלוקה אחה"ע. האמון התמון אנאלתי הנאלתי אשתללו השתללו אתחבר התחבר
[ב ופ נעתם נחתם] הוכרי הוכרי מתאב מתעב עד ימלה ימלא
פדעהו פדאהו הינהק הינאק ויעפילו ויאפילו.

חלוקה גיב"ק. דברי כוש קיש מטכסין מטקסין כביר גביר סוגה בשושנים סוכה
תקן תכן סבר סגר.

חלוקה זכשר"ץ. יעלוין יעלוס צעקה ועקה יוורבו יצורבו בשצף ששזפתני בשורי
מהם בסורי השירו ולא ידעתי [ב כ' הסירו לדברי מי שאמר
שפדנה ספדנה] המשור המסור [ב ואל יתעל בשריונו מרקן הרמחים לבשו
הסריונים צדקה כשריון] שר סר ספון צפון לצדיק [ב תחת זה: וספוני יצפון
לישרים].

חלוקה ר"ל. [ב לפעמים] ארמנותיו אלמנותיו נמרצו נמלצו מזרות מזלות.

חלוקה דמלנ"ת. תעה טעה נתשת נטשת לשכה נשכה למושה נמושה אל אן
לועז עם נועז ישימות ישימון גן נעול גל נעול נהמא לחמא
נמס למס יעלים יענים האבל הגדולה האבן שנים שתי שתי יעבטון יעבתון.

חלוקה בומ"ף. מרך פרך מרק פרק בור פור ברול פרול גב גו [בב תחת זה
נף] הגלבים הקלפים רטפש רטוב ערים מצורות ד"ה בצורות
ארגמן ארגון אין כהה מן לא יגהה.

חלוקה מ"ן. מסך נסך [ב ממשק נשקו בר] נפלאות מפלאות נסכה מסכה [בב
תחת זה נסיבה מסיבה].

חלוקה יהו"א. ימלה ימלא יקרהה יקרחו שפכה שפכו ותקרא מן הקרה אין לה
ולד ילד בור באר כהקיר ביר אין היך [בב תחת זה אין נפלו
גבורים היך יוכל אדני זה בדניאל] נצתה נצתו הלא הלה כלו כלה קווי קווי
ככה ככו יובל אובל [בב תחת זה יובל ישלה שרשיו נהר אובל] אחר יחד אוי
הוי אל תמחי תשי תמחה תנשה [בב הכי הבה].

חלוקה ש"ת. הרושה הרותה ותוללינו ושוללינו.

חלוקה ז"ג. לבג לבו [בב גבול זבול].

עד היסוד בה הבית הראשון ביסרו פי' ויִסְרָ שְׁלוּ מוֹסֵד מוֹסֵד מוֹסֵד עַד
הטפחות היסוד המעלה שיר יסודתו הרי ששה יסוד ויִסְרָ מוֹסֵד מוֹסֵד יסודתו
ולדברי האומר הנני יסד בציון שהוא שם דבר בשקל כבר אסר הרי שבעה
[בב ובכ"י אוקספורד הרשום במספר 1465 לא נמצא הדבר הזה].

הוספות בכ"י ב בתוך דברי הספר.

עיין הקדמה עמוד X.

לעמוד שורה

- 7 11 אחר מלת פתוחה: ומלכרה יש עוד אחת המבלי אין קברים ה' פתוחה ומ' רפויה נ"ל.
- 19 15 אחר מלת נזוד: ה"י קמין בעבור דגשות הו' שחסר להביא נח.
- 16 16 אחר מלת איש: והוסיפו על איש ה' לנקה והבליעו ה"י בש'.
- 27 אחר מ' ת' אחרת: שתו בשמים פיהם כצאן לשאול שתו דינם שתו כי אלו היו נגורים מן שתו לא היו נדגשים ונגורים מבעלי הכפל והיו שתותיה.
- 4 17 אחר מ' דגש: וזה הסימן ר"ל תנ"ו אלי"ה ר"ל נבלעו בהברותיהן ושלא בהברותיהן.
- 1 20 אחר מ' כפעלות: כמו מן אבן לא נאמר אבן או האבן מבנין הפעיל.
- 11 23 אחר מ' המדבר לנפשו: היה לו לומר קמזני [כמו] מן גדול גדולי קרוב קרובי אך בזאת.
- 4 24 אחר מ' התימני: רגל מועדת יוקשים בני האדם מזה הענין והשם מהם מועד יוקש דינם מועדה יקושים. חיוג.
- 12 26 אחר מ' ממשלת: עד המפשעה וישלחם ד"ה (עיין הוספות כ"י פארמא לעמוד 26 ש' 13).
- 14 27 אחר מ' כבשה: וכן בשקתות המים ממנו המוכרל שקתה שאם היה נגור מן שוקת יתכן לומר כמו מן חדיש או גרן אתל ודומיהם.
- 8 28 אחר מ' אשתים: ובא על דרך ישרו ברפי ואנקמה נקם אחת משתי עיני דשמשון.
- 9 42 אחר מה שנכתב בהערה ב: ר"ל כשיתרבו שתאמר מבעלי הכפל וספיו הבי"ת דגש ויכוננו הנ' בלא דגש אבל בנקוד שוין.
- 12 47 אחר מ' מישני: ס"א ה"י נעה.
- 1 50 אחר מ' פועלו: ופ"י רש"י כמו פרעה נכה שאם היה נפעל היה הקָה או הקָהה ס"א גפו או נְקָהה.
- 21 52 אחר מ' הָרם: ואין אומר הָשֵׁב דינו הָשֵׁב אבל השב באמתחותינו אינו כן למכין וכן השב אל תערה.
- 3 55 אחר מה שנכתב בהערה ו: כי לעוד נוס על משקל לקום לשוב.
- 5 56 אחר מ' גדולה: ודי לה בעבור הנח.

59 15 אחר מ' מקור הוא: כמו ביום צותו את בני ישראל ויהי מלשון גְּלָה דע כי אז היה מלרע ביום צותו.

הוספות בכ"י ב על הגליון.

עיין הקדמה עמוד X.

14	2	שכנס בעקר הלשון ובבית הבליעה והוא ראש הקנה ושורש הלשון.
19	—	ר"ל קמין פתח צרי סגול הולם שורק חיריק ולא השב ג' האחרים כי ח"ק בכלל הולם וחיריק בלא י' בכלל חיריק ב"י ושָׁרַק בכלל שורק.
6	3	ורבי הנ"ד אהרן י"צ נתן רמו וסימנין לאותיות משמשות בשתי פנים אהן שמי כל תוך שני האות כל כה.
10	4	ט"י כל קר שת אף כי י"כ ר"ש שוים מכל מקום רחוקים הם בוונות כי ט"י זוג לבדו וכל זוג לבדו וכן קר שת.
21	—	א אורוע מ משמר ת תפארת י יקום נ נסיכה ה הצלה להנפה גוים.
2	12	פ"י ביוד מפיך.
22	13	ר"ל קמין שהפתח בא ממנו.
8	18	עיין בתהלת הזכרון.
14	22	שהצרי היא תנועה גדולה.
9	34	עולה יקרא מיד אחר שיתחיל לעלות ועלוי אינו נקרא כי אם אחר שנמר עלייתו והוא בראש ההר וכן החלוק בין יורד וירוד.
19	35	ואני אומר כי מלת ויררכו וידבקו נפתח העתיד על דרך הפעלים שהפ' ה' ע' כמו ויהדלו לבנות ויעזרו ונכנס פ"ג (= פתח גדול) תחת חירק ויררכו וידבקו ושוב לרונו כך מלרונו על בנין הפעיל ונחסר אות המשך ועוד רוב בניניהם נמצא על דרך הקל נמצא וידבק אותו בהר הגלעד אש"ר צע"ר המדקדק"ם.
5	45	וסימנך עשירים מקמצים ר"ל שהמלך עשיר הוא.
16	46	אלו השנים יושבת יולדת אבל מקננת אי אפשר לישב רק שהוא מורכב מן קננת ומן מקוננת מחמת המ"ם שבו שמורה שהיא מפועלת.
1	50	מפני קירוב נגינות.
19	51	ס"א תשובו.
	53	בסוף הערה א': הרי ר' ברכיה.
14	56	(מוסב להערה ז) ר"ל הנגינה.
21	—	וירא בלק הב' דגושה כי דיגו היה נקבא כמו נקבן כי שניהם מחלי הלי.
8	57	מן השניים.
4	61	כדפ"י לקמן בבנין עתיד הקל.
25	63	לפי הניקוד כמו אהיה דיגו אָרְה אך הניחו ה"י והעלימות וקראו אָרְה נירה.
14	64	(להערה ד) ר"ל שהיא בע' פעל בשבא ודרך הע' של הפעיל להיות בחירק.

לעמוד שורה

21	67	ר"ל מחסרי הנ' ופעל קל ולא מן הכפולים.
8	69	ר"ל מגורת כפולים.
10	—	ר"ל שהוא ממחלי הע' כדלעיל ועיין לעיל.

חלופי נוסחאות מכ"י פארמא.

עיין הקדמה עמוד XI.

במקום	עמוד שורה	במקום	עמוד שורה
וגם	1 24	לו בכתום	7 1
שהוא	14 —	על הסכל	9 —
דינו	11 26	ולעלני לשון	11 —
רפי	5 28	אל אופניה	20 —
היה	6 —	שהיה	27 3
טועים	4 38	ירים	7 5
וכל פע' על	10 39	ירום	— —
כל	17 44	לשון	1 6
כי	13 45	המשמשות	20 7
הראשון	6 46	שוכרנו	23 8
בפעל	3 49	התוספת	27, 28 —
הבנין	19 50	תהיה הו"ו	33 —
מלה	3 51	קמוצה	קמוצות
בעתידים	2 53	שעבר	11 10
קום כון	19 54	ברגש	27 —
והאות	21 —	שלא	3 19
הכפולה	הכפולות	שנופל	14 —
מלשון	21 56	והוא	16 20
הדובר	18 58	במשקל	8 21
בתשלום	13 62	הרבם	14 —
בתשלומים.	15 63	וקמוצות	11 23
		בשקל	25 —

הוספות בכ"י פארמא.

עיין הקדמה עמוד XI.

לעמוד שורה

17	5	אחר מלת בונין מוסי' עושין קונין פונין.
31	9	אחר מ' שקדם מוסי' ולא אות עתידה.
13	11	אחר מ' השליך מוסי' השביר הגדיל הקדיש.

		לעמוד שורה	
24	אחר מלת גבה מוסי' תמה.	11	24
2	אחר מלת לפתח מוסי' כמו.	19	2
23	אחר מלות גבור הוא מוסי' חלוש הוא.	20	23
18	אחר מלות גבל יקר מוסי' יש סמוך ויש מוכרת.	25	18
13	אחר מלת תעי מוסי' עד המפשעה וישלחם ד"ה (דברי הימים א יט ד)	26	13
	[גם בכ"י ב לעמוד 26 שורה 12].		
24	אחר מלת זכור מוסי' כבוד מכל כלי חמדה (נחום ב י) הוא מקור	32	24
	ופירושו מענין התכבד [כ] ילק (שם ג טו) לשון מכבדין את הבית.		
21	אחר מלת אותה מוסי' אלה המשך.	33	21
29	אחר מלות ובנין חזק מוסיף ויש שלש ויש יותר עד שבעה.	39	29
21	אחר מלת הרם מוסי' ההוספה הנמצאת גם ב.ב.	52	21
5	אחר מלת גדולה מוסי' ורי לה בעבור הנח.	56	5
1	אחר מלת כמו מוסי' הודע.	65	1
8	אחר מלת סובב מוסי' לזכר ולנקבה.	—	8
7	אחר מלת סבב מוסי' וכן יסב יסך וגי'.	67	7

שגיאות הדפוס.

עמוד 4 שורה 29 אחר מלת תבא צ"ל החולם. — ע' 6 הערה יב מלת
 בגליון צ"ל אחר ה. — ע' 8 שורה 21 צ"ל סימן עגול לפני התי. — ע' 11
 ש' 16 צ"ל ליל במקום לילה. — ע' 14 ש' 10 אחר מלת שלמים צ"ל מחלי
 הפ"א. — ע' 24 ש' 13 צ"ל הגשותם במ' דגשותה. — ע' 30 ש' 2 צ"ל
 ארבעים יום. — ע' 32 ה' ב' צריך למחוק ב. — ע' 33 ש' 18 צ"ל וראו במ'
 וראוי. — ע' 40 ש' 13 צ"ל הפעיל במ' הדבירו (וכן הוא בכ"י ב). — ע' 41
 ש' 21 צ"ל רדנה במ' רדנה. — ע' 45 ש' 14 במקום התוכח. צ"ל התוכחי. —
 ע' 52 ש' 12 צ"ל ובי' במ' ובו'. — ע' 53 ש' 12 צ"ל ונתחלפה במ'
 ונתחלף. — ע' 56 ש' 1 צ"ל תמורתה במ' תמורת. — ע' 61 ה' ט צ"ל
 מוסי' אחר מב. — ע' 62 ש' 9 צ"ל אָבָן במ' אָבָן. — ע' 64 ה' חי צ"ל
 מוסי' אחר מב.

לוּחַ העִנּוּיִּים.

עמוד		עמוד	
37	בנין התפעל	VII	הקדמת המוציא לאור
38	בנין פעל	1	שיר הרוזים על שם הספר
—	בנין הפעל	—	שיר הרוזים על שם המחבר
39	בנין מרבע	—	מבוא הספר
—	הבנינים בכלל והמלות המרככות בפעלים בפרט	2	אותיות לשון הקדש כפי מוצאותיהם
—	הפעלים המחלים אשר פ"א שלהם יו"ד	—	אותיות השרש ואותיות השמוש שמוש האותיות בראש התבות
41	פעלים חסרי יו"ד	4	(אלבש)
46	פעלים חסרי נו"ן	7	שמוש האותיות המשרתות בראש ובסוף (תכן היום)
49	פעלים מחלי עי"ן הפעל	14	חלקי שמוש הפעלים
50	פעלים מחלי למ"ד הפעל	15	האותיות הנבלעות ברגש (תנואליה)
55	פעלים מחלי הקצות	17	עשר התנועות
63	פעלים בעלי הכפל	18	השבא
65	נוספות.	—	שלושה ראשי לשון הקדש שם ופעל ומלת הרבק
—	שלשה בתי שיר על נקוד הצווי עם פרושם	19	משקלי השמות
70	שער חלוף האותיות	20	דרך החשבונות הם שמות המספר
71	הוספות בכ"י ב בתוך דברי הספר	27	מבוא לשערי הפעלים
72	הוספות בכ"י ב על הגליון	30	הבנין הקל
73	חלופי נוסחאות מכ"י פארמא	31	בנין פעל
74	הוספות בכ"י פארמא	33	בנין הפעיל
—	שניאות הרפוס	35	בנין נפעל
75		—	

הערות על ספר הגלוי

לרבי יוסף קמחי.

מאת

יעקב רייפמאן.

הערות על ספר הגלוי לרבי יוסף קמחי.

- 1) בהקדמה צד 1: והוא לא שמעם עצמם באזן ולא ראם בעין עכ"ל. נלקה באי סדר ובשבוש וכה צ"ל. והוא עצמו לא שמעם באזן ולא ראם בעין.
- 2) שם: נכיר כי בורא אחר בראו. ואלוה הנם המציאו עכ"ל. תחת: הנם (בנו"ן). צ"ל: חכם (בכ"ף).
- 3) שם צד 2: ואמרו כי חכמת הרפואות אינה שלימה ותמימה עד שיכיר וידע במולות עכ"ל. כעין זה כתוב בספר: מבוא הגדול להחכם באלינום אשר ישנו בידי בכתב יד ישן נושן. וז"ל והרופא כשלא ידע במה שבגלגל לא יקבלו האנשים תועלת כרפואתו. ולכן אמר אפלטון באגרת הטבע: אלו ידעו האנשים הצורות לא היו צריכים אל החכמים. . . אין ראוי שישליש על גופו אלה הרופאים הסכלים ויהטא על נפשו החטא המבואר עכ"ל.
- 4) שם: ואמר פלוסוף אחר בהשיבו על אפלטון ראש החכמים: האמת ואפלטון שניהם אהובינו והאמת יותר חביבנו עכ"ל. בהקדמת ספר המאור לרד"ה הובא זה בלשון "ריב לאמת עם אפלטון" ושניהם אהובינו אך האמת אהובה יותר.
- 5) שם צד 3: והיה המשל הזה בדברי ר' יונה בן גנאח: יותר הוצאתי בשמן לנרות ללמוד מאשר הוציא הסוכא ביין עכ"ל. בספר מבחר פנינים (שער החכמה) הובא זה בלשון "שאלו לחכם אחד מפני מה חכמת יותר מחכריך? והשיב: לפי שהוצאתי בשמן יותר ממה שהוציאו חברי ביין".
- 6) שם: והשינה ידם לחפש ולבנות מצפוני התבונה. עכ"ל. תחת: ולבנות אשר לא יתכן פה צ"ל: ולכנוס שענינו אסיפה וקבוץ.
- 7) בגוף הספר (צד 9 ד"ה לבן): ורשע גדול כזה שאמר מזמור עליו לא יתכן להיות מזמר אותו עכ"ל. תחת: להיות מזמר. צ"ל: לבלתי היות מזמור. ור"ל לא יתכן לבלתי יזכר ויפקד בשום מקום.
- 8) בצד 14: ואני בנימין אומר. כי מה שהשיב הקורא וכו' עכ"ל. ר' בנימין כנה בהרבה מקומות את ר' יוסף קמחי בשם "הקורא" על דרכו את רית ואת מנחם בן סרוק כאשר ירדוף הקורא בהרים. יעוין שמואל א' כ"ו כ'.
- 9) בצד 64: ומה שאמר כי מלוח מן ענין לחים אין לחלוק בדבריו זה עכ"ל. תחת: לחלוק הבלתי מובן צ"ל: לחלוח. ור"ל שבדבריו זה אין גם לחלוח טעם ודעת, והוא ע"ד: שלא היתה בהן "לחלוחית של מצוה" (סוטה מ"ו ב'). ודרך אנב אעיר. כי גם בירושלמי המובא בפ"י הר"ן על הר"ף (מגלה פ"ג ד"ה בתי כנסיות שבבבל). צ"ל: מלוחלה. תחת: מלובלך. ראה נא והביטה את הלשון שם: וגרסינן בירושלמי רבי אמי מספר לספריא אילו אתי לגביכון איניש מלובלך באורייתא תהוון מקבלין ליה ולחמריה ולמאניה עכ"ל. ומי האיש אשר לא יאמר

כי בלשון "מלוכלך באורייתא". כדי בזיון וקלון לאורייתא? ואיככה עבר רבי אמי על אוהרת רז"ל לספר בלשון נקיה ולבלתי יוציא אדם דבר מנוגה מפיו (פסחים ג' א')? ולכן אין כל ספק כי צ"ל תהתיה: מלוחלה באורייתא. וכי ענינו הוא שיש בו לחלוחית של אורייתא. והוא ע"ד לשון "לחלוחית של מצוה" הנ"ל. והנה הר"ג שם כתב: פי' מלוכלך משוה כלומר שיש בו קצת תורה. וכדאמרין בהגדה (ויקרא רבה ס"פ כ"ב) גבי יבטח כי יגיה ידרו אל פיהו אין בו כדי לכלוך פה. כלומר לשבול בו קצת הפה עכ"ל. ודעתי העניה נוטה יותר להגתתי: מלוחלה מטעם הנ"ל.

(10) בצד 84: ויש אדם שמגשים ביתו ואין לו בלכתו בחוץ עכ"ל. נלקה בחסר וכה צ"ל: ואין לו מנוח לא בלכתו בחוץ.

(11) בצד 94: (ראש ד"ה ורס): ואמר זרמתם שנה יהיו (תהלים צ' ה') עמהם עכ"ל. תחת: ואמר. צ"ל: וחבר.

(12) בצד 28 (ד"ה עב): והם קרובים לענין אל"ף עכ"ל. תחת: אל"ף. צ"ל: אחר.

(13) שם (ד"ה עג): ולשניהם צריך פרוש. אחר עכ"ל. תחת: ולשניהם: צ"ל: ולשני. ותחת: אחר (ברל"ת). צ"ל: אחר (בר"ש). ור"ל ולהלך השני שהוא הלהן תעננה צריך פירוש אחר. והוא אמרו אהריו: תעננה לשון עיבוב וכו'.

(14) בצד 142 (ד"ה פרע): באלהים אהלל דבר כה' אהלל דבר במדת הדין ובמדת הרחמים אהללנו [צריך להקדים כה' אהלל דבר לבאלהים אהלל דבר. כי כן הוא בתהלים] עכ"ל. ורמז לדרש רז"ל בברכות (ס' ע"ב) "כה' אהלל דבר זו מדה טובה. באלהים אהלל דבר זו מדה פורענות".

(15) בצד 155 (ד"ה שע): אמר בחלק א' ואל קין ואל מנחתו לא שעה. וישע ה' עכ"ל. תחת: אמר. צ"ל: חבר.

16 בצד 157 (ד"ה שבר): ויכול שיהיה נוסף על הלחם בלבד. ויהיה חסר לכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב עכ"ל. אחרי מלת כסף צ"ל: לחם לפי האמור לפנינו "ויכול להיות שיהיה נוסף על הלחם בלבד". ולחם הוא החסר.

(17) בצד 160 (ד"ה תל): וחבר עמהם ותוללינו שמחה (תהלים קל"ז ג'). וישרשו ילל וכו' ופתרונו כי היללה שלנו שמחה היה להם. ויש מפרשים ותוללינו שמחה כמו ושוללינו. וכן פתרונו. כי שם שאלונו שובינו דברי שיר ושוללינו שאלונו דברי שמחה עכ"ל. חשבתי לנכון להציג פה כליל את מאמרי אשר כתבתי בשכבר הימים על אדות באור מלת "ותוללינו". וזה הוא:

באור מלת ותוללינו אשר בתהלים (קל"ז ג').

הראב"ע אמר בפירושו, ומלת ותוללינו קשה. ועל פי ר' יהודה המדקדק [הוא ר' יהודה חיוגן] אמר שהוא בדרך רחוקה. ועל פי ר' משה הכהן אמר שלא דבר נכונה. ועל פי הראב"ע ופי' מנחם המובא בפי' רש"י ופי' רש"י יאמרו כל גדולי החכמים היותם לחוצים ודהוקים עד קאר. יעוין הישב כל הפירושים האלה. והפי' הנכון והיקים והישר הוא אך הפי' האחרון אשר בספר מחברת הערוך

לר' שלמה פרחון (ערך תלל). וז"ל ויש לומר, כי ותוללינו כמשקל עוללינו. עולליה הלכו שבי (איכה א' ה'). וכמשקל תושבינו. ופירושו שוללינו בחילוף שיין לתי"ו. כמו הרושה על לזה לבם (ירמיה י"ז א') שהיא הרותה. חרות על הלוחות (שמות ל"ב ט"ז). וכן רהיטנו ברותים (שיר השירים א' י"ז) פירש ברושים. עכ"ל. וכן הארמי תרגם: ובזנא. וגם הסורי תרגם: ורבורין. שהוראתו: ולוקחינו. שהוא כמו: ושוללנו. ולמען יתברר ויתלבן ויצרף הישב הפי' הזה אוסיף עליו נוסף משלי. וזה הוא: דע לך קורא מקשיב על דבר אמת! כי דרך הלשון הארמית היא להחליף השייך אשר בלשון עברית בתי"ו. ולראיה ע"ז הא לך ל"ד מלין אשר בהן החליפה שיין בתי"ו.

ארמית	עברית
איתא (יעוין תרגום ישעיה מ"ד י"ג).	(1) אשה
אתכל.	(2) אשכל
אתור.	(3) אשור
בהת (במלה הזאת החליפה גם וא"ו בה"א).	(4) בוש
ברות (יעוין למעלה בשם מחברת הערוך).	(5) ברוש
דתאה.	(6) דשא
הרת.	(7) הרש
הרותה (יעוין למעלה בשם מחברת הערוך).	(8) הרושה
ירת.	(9) ירש
יתב.	(10) ישב
אית.	(11) אש (ש"ב י"ד י"ט)
מתל.	(12) משל
נתב.	(13) נשב
נכת (הוא כמו נתך בהפוך האותיות ע"ד כבש, כשב, שמלה שלמה, ועוד הרבה כאלה).	(14) נשך
עכובית.	(15) עכביש
עתר.	(16) עשר
פרת (יעוין ערוך ערך פרת ב').	(17) פרש
תב.	(18) שב
תוב.	(19) שוב
תבר.	(20) שבר
תד (יעוין ערוך ערך תד).	(21) שד
תומי.	(22) שומים
תור.	(23) שור
תכל (יעוין ערוך ערך תכל ב').	(24) שכל
תלת.	(25) שלש
שת.	(26) שש
תס.	(27) שם
תמניא.	(28) שמנה

עברית	ארמית
29 שמרות (תלים ע"ז ה').	תימורי (יעוין ערוך ערך תמר ד').
30 שועל.	תעלא.
31 שלג.	תלג.
32 שער	תרע (הוא כמו תער בהפוך האותיות. ויעוין למעלה מלת נכת).
33 שקל.	תקל.
34 שרה.	תרה (יעוין ערוך ערך תר ו').
- ועל פי ל"ד עדים אלה יקום דבר הפרחון והתרגומים. כי ותוללינו הוא ושוללינו בתמורת ש"יין בתי"ו. וגם כי זה הוא אך דרך השפה הארמית. הנה יש בספרי קדשנו עוד הרבה מלות אשר הן ע"ד השפה הארמית. ואלה הן ע"ס א"ב:
- 1 אַנְאָלְתִּי (ישעיה ס"ג ג'). באל"ף תמונה ארמית ובה"א תמונה עברית.
 - 2 אַנְקָרָה (ויקרא כ"ד ז'). היא תמונה ארמית. כמו: אַרְבָּרָא (תרגום הארמי שם. וריה י"ח ב'). אַחְוִית (דניאל ה' י"ב). ולפי התמונה העברית היה צ"ל: הַוְכָרָה. כמו: הַכָּרַת (ישעיה ג' ט'). הַנְחָה (אסתר ב' י"ח). הַצָּלָה (שם ד' י"ד).
 - 3 אַחְרִין (איוב ל"א י'). בנו"ן תמונה ארמית ובמ"ם תמונה עברית.
 - 4 אַשְׁכִּים (ירמיה כ"ה ג'). היא תמונה ארמית. ובתמונה עברית היה צ"ל: הַשְּׁכִים ככתוב שם (מ"ד ד'). ובמשלי (כ"ז י"ד). ע"ד: הַשְּׁכָל (משלי א' ג'). תְּמִישָׁל (איוב כ"ה ב').
 - 5 אַשְׁתּוּלָלוּ (תהלים ע"ז ו'). באל"ף תמונה ארמית ובה"א תמונה עברית.
 - 6 אַתְתִּכֵּר (ד"ה ב' כ' ל"ה). באל"ף תמונה ארמית ובה"א תמונה עברית.
 - 7 בַחֲוִין (איוב כ"ד ב"ב). בנו"ן תמונה ארמית ובמ"ם תמונה עברית.
 - 8 הַאֲדָרֶשׁ (יחזקאל י"ד ג'). לפי התמונה העברית היה צ"ל: תְּהַדְרֶשׁ. כמו הַתָּחַן תְּחַן (ירמיה ל"ה ג'). אך בא בתמונה ארמית.
 - 9 תְּאֵן (יחזקאל כ"ז י"ח). בנו"ן תמונה ארמית ובמ"ם תמונה עברית.
 - 10 תְּקִין (סוף דניאל). בנו"ן תמונה ארמית ובמ"ם תמונה עברית.
 - 11 תְּמִסִּין (יהושע י"ד ח'). במכלול להרד"ק (קל"ד ב' דפוס פיורדא) כתוב: כתב רבי יהודה, כי: תְּמִסִּין בא על דרך לשון ארמי אַשְׁתּוּ חמרא (דניאל ה' ד'). וְתִמִּין לגזא אתון נורא (שם ג' כ"א). תִּתִּין מאני דהכא (שם ה' ג'). וכן עשו בכל תַמְסוּלוּהוּ (תהלים קט"ז א') שנהגו בו על דרך: יְדוּהִי וְרַגְלוֹתָי עִלָּ. ומדברי ר' יהודה אלה לקוח הכתוב במחברת הערוך לר' שלמה פרחון (ערך מסה): תְּמִסִּין. משפטו: תְּמִסִּין. אבל אמרוהו במשקל התרגום [הארמי]. דכתיב אַשְׁתּוּ חמרא עִלָּ.

- (12) חיטין (יחוקאל ד' ט'). בנוי תמונה ארמית ובמ"ם תמונה עברית.
 (13) מלכין (משלי ל"א ג'). בנוי תמונה ארמית ובמ"ם תמונה עברית.
 (14) מקוא (ד"ה ב' א' ט"ז). ובמלכים (א' י' כ"ח): מקוא. והאל"ף בסוף השמות היא דרך ארס כידוע, ובשמות אנשים ונשים יש הרבה כזה בדה"י כמו: סבתא (שם א' א' ט'). תחת: "סבתה" אשר בתורה (בראשית י' ז'). רעמא (ד"ה שם ושם ט'). תחת: "רעמה" אשר בתורה (שם). שלמא (ד"ה שם ב' י"א). תחת: "שלמה" אשר ברות (ד' ב').
- (15) שלהבת (יחוקאל כ"א ג'). ז"ל אוה"ש (שרש להב): השי"ן מורה כי הוא מארמית וכו' שנהגו להוסיף שי"ן. כמו: "שעבוד" עכ"ל ויעוין מחברת הערוך הנ"ל (חלק הדקדוק סוף אותיות המשמשין).
- (16) תגמולוהי (תהלים קמ"ז ב'). וכתוב ע"ז בפ"י הראב"ע: ודקדוק תגמולוהי על [דרך] לשון ארמית. עלוהי כמו עליו עכ"ל. ויעוין למעלה (מלת המסיו). ומלכד אלה יש בספרי קדשנו ששה מבטאים היוצאים להם בעקבי שפת ארס ורמ"ה שרשים ארמים שלמים. כאשר בררתי במאמרי: "הלקת השדה" שהוא חלק מצער מספרי הגדול: "שדה ארס" המכלכל כל הליטעראטור הארמית אשר ליהודים, ולפי הדברים והאמת האלה קרובים: וקול "התור" נשמע בארצנו (שה"ש ב' י"ב). הוא כמו: וקול "השור" נשמע בארצנו. והשור הוא ע"פ תמורת אותיות אהויי כמו: "השיר" שהוא אח: "הזמיר" הקודם לו או הוא המקור מן שיר. וקול השור הוא קול הצפרים אשר הן בנות השיר. אבל תורים ובני יונה אינם מהעופות המזמרים ומשמיעים קול רגנה, וכן נ"ל. כי לא "יתנו" מעלליהם לשוב אל אלהיהם (הושע ה' ד'). הוא כמו: לא "ישנו". ור"ל לא ישנו מעלליהם הרעים למען שוב אל ד'. וכי ידברו "עתק" (תהלים צ"ד ד'). הוא אחד עם "עשק" ממרום ידברו (שם ע"ג ח').
- (17) בשיר אשר בסוף הספר. וכל שועל מחבר אשכולות בין עכ"ל. תחת: מחבר (בריי"ש). צ"ל: מחבל (בלמ"ד). והוא עש"ה: שועלים קטנים מחבלים (שה"ש ב' ט"ו).
- (18) שם: יעביר אפל לכבות עכ"ל. תחת: לכבות (בכ"ף ובי"ת). צ"ל: לכבות (בשתי בי"ת).
- (19) שם: ונודד לקצוי לעני שפה שכון עם יטור נפיש ואל קדמה ולחרד עכ"ל. יטור נפיש וקדמה וחרד הם שמות בני ישמעאל. יעוין בראשית (כ"ה ט"ו). וירמו בזה אל לשון ישמעאל ובניו שהוא לשון ערבי. נכתוב בתו"ש (עוקצין פ"ג משנה ה' ד"ה וחלות חריע) "ולשון ישמעאל הוא לשון ערבי". ור"ל. כי במלות אשר לא יוכלו להתבאר ע"פ לשוננו הקדושה נלחץ להיות נודד ללשון ערבי לבארן על פיה. ויעוין טעם הבחירה בלשון ערבי בפ"י הראב"ע על שיר השירים (סוף הפירוש מהפעם הראשונה): וז"ל והעומד על זה החבור אולי יתמה למה אומר "כן בלשון ישמעאל". בעבור קוצר דעתנו. כי לא נדע מלשון הקודש כי אם הכתוב במקרא שהוצרכו הנביאים לדבר ומה שלא הוצרכו לא נדע שמו. ובעבור היות לשון ישמעאל קרוב מאד ללשון הקדש. כי בנינו ואותיות יהו"א והמשרתיים ונפעל והתפעל והסמיכות דרך אחת לשתיהן. וכן בחשבון. ויותר מחצי הלשון ימצא כמהו בלשון הקדש. על כן כל מלה שלא נמצא לה חבר במקרא

ויש דומה בלשון ישמעאל נאמר אולי פירושה כן אע"פ שהדבר בספק עכ"ל. ואשר כנה את השפה הערבית בשם "לעג שפה" הוא בעבור אשר רבים אומרים שהשפה הערבית היא שפת עבר שהשתבשה ויש בשיר הזה דברים אשר לא נדע פשרם. ואלה הם: ילד דת מוץ ומיץ — ושים כסל כקף רגל תבונות וכו' — ובזו לא של לאהל — דרכם באשורי לב ומרד. ומי כהחכם יודע פשר הדברים האלה, וגם פשר המאמר אשר בהקדמה מן "הפאיר יצורי עולמי בשלשה כתרים מפוארים בספר וספור" עד "ואחרי אשר הפאיר הבורא". נעלם ממני גם כי כתב "ואגלה אני רז פתרונם" ומי יבינהו לי? ואולי יגלה לי פתרונם בהשיגי הספרים האחרים ממנו. כי יוכל היות אשר הסתום בספר הזה הוא פתוח בספר אחר כדרך ד"ת שהם עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר.

שעברשין ד' תמוז תרמ"ח.

עוד הערות על "ספר הנלוו".

(1) בהקדמת המוציא לאור (ד"ה מחבוריו ר' יוסף לא הזכיר): והוא תופש על מלות אשר נמצאו בפיוטי הקליר ור' יהודה הלוי וכו' עכ"ל. ובהערה ע"ז: והוא תפש ג"כ על דברי המשורר האומר ייני רקחי וכו' ועל מנחם שאמר אבוד מגש עכ"ל. למה זה לא זכר גם תפשו על מלות אשר נמצאו בפיוט ר' שמעון ב"ר יצחק המתחיל ברוך ה' יום יום. יעוין תשובות דונש ומנחם (ס"ו ל"ה): ושמעתי שאומר בשבחה יום שבת על השלחן, ברוך ה' יום יום. להוריד בריחים נמנה בינימו, ואומר בגלות בכלה שולח למענימו וכו' והאומרים בפיוט להוריד בריחים לא הבינו ולא ידעו מה הוא. כי פתרון המקרא כך הוא וכו' עכ"ל. ודרך אנב אעיר על אמרו "בשבחה יום שבת". כי לפנינו אין בפיוט הזה שמין מני שבח יום שבת וגם שם "שבת" לא יזכר ולא יפקד בו. ובמ"א בררתי. כי נוסד לחג המצות.

(2) בהקדמת המחבר (ד"ה מי חכם): הוא עמוד יכין וכו' הוא עמוד הימני בו עז עכ"ל. הוא עש"ה: ויקם את העמודים לאלם ההיכל ויקם את העמוד הימני ויקרא את שמו יכין ויקם את העמוד השמאלי ויקרא את שמו בעז (מ"א ד' כ"א). ומלת: בעז חלק המחבר לבי מלות: בו עז. ובעבור אשר בענין שיודבר בו פה יש חזק יותר בעמוד בעז כנחו בשם ימני הפך המקרא הנ"ל: כי הימין הוא חזק יותר מהשמאל.

(3) שם: כמו דבריהם שנאמין בעיירות עכ"ל צ"ל להפך: כמו שנאמין דבריהם בעיירות.

(4) שם: וכן אמר בחכמת התורה והמצוה ובשמוש הלשון שמי שהננו וכו' גם למדו ספרי הדקדוק מפי החכמים בדקדוק הלשון עכ"ל. תחת: שמי צ"ל: יש מי. ככתוב למעלה: ויש מי שהננו אלהים וכו'. כי לפי הכתוב לפנינו חסר הנשוא.

(5) שם (ד"ה ואני הצעיר): ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים למי ששונהו מאה ואחת עכ"ל. כן אמור בהגיגה (ט' ב').

(6) שם (ד"ה יתברך ויתרומם): וגלו בינות עם עמקי שפה וככדי לשון כמו בעזרא הציים מדבר אשרודית ואינם מכירים לדבר יהודית (נחמיה י"ג כ"ד) נשתכחה מהם רוב לשהיק עכ"ל. כל משכיל על דבר מבין. כי הראיה מעזרא צ"ל אחרי מלות "נשתכחה מהם רוב לשהיק".

(7) שם: והמשיג הכחות עכ"ל. תחת: והמשיג צ"ל: והמשיב. ור"ל והמשיב את הכחות אשר נחלשו לאיתנם.

(8) שם: ואגלה אני רו פתרונם. כי לא פורש. ספר השבון. ספור דבור. ספר צורה. כי צורת המכתב מפוארה מכל ציור וצורה וכו' באלה שלשה הכי נכבד והועלה כבוד האדם על שאר הנולדים עכ"ל. השבון הוא כמו ובקש חכמה והשבון (קהלת ז' כ"ה) שפירושו הראב"ע "מחשבת הדעת". וצורה היא הכתב שהוא היפה שבצורות. והאדם נעלה על כל יצורי חלד בשלשה דברים שהם: מחשבת דעת. ודבור. וכתב. ושלשה אלה רמוזים לדעת המהבד בספר וספור וספר אשר בספר יצירה. ספר הראשון הוא מלשון ספירה והשבון. והוא רומז למחשבת הדעת. וספור הוא הדבור. וספר השני נגזר מן עט סופר (תהלים מ"ה ב'). והוא רומז למעלת הכתב אשר הוא אך לאדם לברו ואין ליתר היצורים אתו. והנה כדבריו בהוראת שמות: ספר. ספור. ספר. כתוב גם בכוזרי (מאמר רביעי ס' כ"ה). וז"ל רצונו בספר השיעור והפילוס וכו' ורצה בספור הדבור וכו' וספר רצה לומר המכתב וכו' עכ"ל. וכן בפירושו ספר יצירה להנשיא ר' יהודה ברי ברולי הברצלוני כתוב: ופירוש ספר זו היא כתובה שהיא מכתב וכו' וספר זה השבון והוא המספר וכו' וסיפור זו הדיבור והוא המאמר וכו' עכ"ל. אולם בבאור עניני השמות האלה לא כמחשבותיהם מהשבנות הקמחי כמבואר לכל מעיין משכיל על דבר. ואמרו "ואגלה אני רו פתרונם. כי לא פורש" מורה. כי לא ראה שום פירוש על ספר יצירה ולכן הלך בדרך לא עדה עליו מפרש.

(9) שם: נכחד מהם הצורה והספירה והשבון עכ"ל. תחת: והספירה. צ"ל: והדבור. כאשר יזכירו הדברים אשר לפני זה.

(10) שם: ובררם ראש המדברים בלשון הזה לדמיונם באותות והפכם בפתרון. וכה אמר עם הספר שבחי שלומות וכו' עכ"ל. השתבש מאד. וכה צ"ל: "ובחר" בלשון הזה לדמיונם באותות והפכם בפתרון. וכה אמר ראש המדברים עם הספר שבחי שלומות. ור"ל ובהר כעל ספר יצירה בלשון ספר וסיפור וספר בעבור דמיונם באותיות והבדלם בפתרון. וכה אמר ר' סעדיה גאון המכונה בהקדמת ספר מאזנים להראב"ע בשם "ראש המדברים" שבחי שלומות וכו'. ויעיין הושב קובץ על יד השרישי (נספחים סוף הערות שוח"ה על פירוש ספר יצירה) בשם פירוש הר"א מגרמזיא.

(11) שם וכן נמצא ברבותינו ז"ל שאמרו אותם שהיו מקפידים נתקיימה תורתם בידם עכ"ל. ורמו להאמור בערובין (נ"ג א'): בני יהודה שתקפידו על לשונם נתקיימה תורתם בידם עכ"ל. ופי' רש"י: שהקפידו על לשונם לדבר בלשון צה ולא בלשון מנונה [בפי' רש"י אשר בעין יעקב כתוב: מגומגם. וכצ"ל] כדאמרינן לקמן בבני גליל עכ"ל.

(12) בתשובות דונש ומנחם (ס' ד'): לשון חכמים לעצמו ולשון מקרא לעצמו עכ"ל. כ"ה בע"ז (נ"ח ב') אך תחת: "מקרא" כתוב שם: תורה.

(13) שם: ואמר העצמות זה בשרים עכ"ל. תחת: זה בשרים. צ"ל: והכשרים.

(14) בסימן ה': ונכה רגלים מחטופי למ"ד בשקל דוח לבנו (איכה ב' י"ו) בסמוך ובמוכרת דוח נכה בקמין עכ"ל. השתבש מאד. כי דוח לבנו איננו בסמוך אך נכה רגלים הוא בסמוך. ובשינויי נוסחאות כתוב: דוי לבב. תחת: דוח לבנו.

וזה היה נכון לך היה כתוב בספרי קדשנו. ולכן נ"ל. כי המחבר עצמו כתב: נכה רגלים מחטופי ל"מ"ד בשקל קשה ערף (שמות ל"ב מ'). בסמוך. ובמוכרת דוה לבנו (איכה ה' י"ז) בקמץ. והמעתיקים והסופרים הפוהוים שבשוהו.

(15) בסימן ו': כדברי רבנו עב"ל. המלות האלה הן ט"ם וצריך למחותן.

(16) בסימן ח': ואינו כידודי אש בכ"ף יודדי בלא קף עב"ל. תחת: ואינו.

צ"ל: ואין. והוא רומז בזה לפי ר"ת בהכרעתו יעו"ש.

(17) שם: וענינו בענין כדור וכו' שהכ"ף בו שמוש, ודבר זה מפינו לא

ימוש עב"ל. תחת: וענינו. צ"ל: ואינו. והכתוב בשינויי נוסחאות: "שרש". תחת:

"שמוש" הוא שגיאה גדולה כי "שרש" לא יחרזו עם: ימוש. רק עם: שמוש.

והכתוב בסימן הזה "כי כיוור מהגדגשים" קשה ממני.

(18) בסוף סימן יו"ד: ודרור שם העוף וכו' לשון חפש. ובן חורין שדר

בבית ובשרה ובארמון המלכים עב"ל. אמרו: "שדר בבית ובשרה" ורמו להאמור

בשבת (ק"ו ב'): למה נקרא שמה צפור דרוור? מפני שדרה בבית כבשרה עב"ל.

ובמאמרי: טבע הדרור ברתוי שצ"ל: שאינה דרה בבית כבשרה. ואמרו "ובארמון

המלכים" לא נזכר בשבת שם.

(19) שם י"א: ואמרו (צ"ל: ולמדו) משם שהמונה ישראל אפילו לדבר

מצוה נכון להלחם עם אויביהם חוטא וכו' והקשו כי בזק שם עיר וכו' והעמידו

הדבר ממה שכתוב ויפקדם בטלאים עב"ל. הוא ביומא (כ"ב ב').

(20) שם: ופתרון סכות עיר לא מגורת עיר עב"ל. מגורת עיר הוא עש"ה:

בגורת עירין (דניאל ד' י"ד). ור"ל כי הפתרון הזה איננו משפט מלאך החף

משגיאה כי אם משפט בן תמותה אשר רשת השגיאה מזורה לרגליו.

(21) שם: שם ירקד שעיר. גדול ורב וצעיר. לבי בו אנעיר. סר ויהי לו

עיר עב"ל. חתום לפני.

(22) בסימן י"ב: ואמרו הקדמונים הוא מקום עולמו עב"ל. הוא בכ"ר (סדר

ויצא פרשה ס"ח).

(23) שם: ואין יאמרו במדת הרוחניים וכו' אך ביושר אמר וכו' עב"ל.

תחת: אין. צ"ל: אך. ותחת: ביושר. צ"ל: באשר.

(24) שם: שכן אמר המשביל עב"ל. המשביל הוא כנוי לשלמה המלך.

(25) בסימן י"ז: מסת. הודה רבנו לדברי דונש וכו' ולא לשון מס וכחו

ישר. כי סמכו באמת וביושר עב"ל. נפלאות בעיני מאד שתיקת ר' בנימין פה

מהעיר כדרכו שרו"ל אמרו שהוא לשון מס. ככתוב בהגינה (ח' א') "מאי משמע

דהאי מסת לישנא דחולין הוא דכתיב וישם המלך אחשורוש מס על הארץ".

(26) בסימן י"ח: כמו נשא במשא עב"ל. תחת: כמו. צ"ל: כנוין.

(27) בסימן כ"ז: מלשון כשפיר ובשליא עב"ל. בברכות (ד' א').

(28) בסימן ל"ה: ובמדרש רבותינו בכל מקום שישאל גולין שכינה עמהם.

שנאמר למענכם שלחתי בבלה עב"ל. במגלה (כ"ט א').

(29) שם: שדרשו חכמים והורדתי בריחים על ישראל שהם ריחים שהיו

מטחינים בהם ישראל וכו' עב"ל. במדרש איכה (פסוק בחורים טחון נשאו).

(30) שם: כמו שדרשו שהקב"ה עצמו בגלות ושב עמהם וכו' עב"ל.

במגלה (שם).

- (31) בסוף סימן מ"ה: לא היה לו צבוע אך מגללים הם בדם עכ"ל. אחרי מלת "לו" צ"ל: לומר.
- (32) בסוף סימן נ"ה: גם רבינו שלמה (הוא רש"י) כן פתרו שבנים בתרגום נסרי לוחין וכו' גם בסנהדרין (ו' ע"ב). עד שיבא מכשור הביא טעם לדבריו כי שבנים היה מוכיח כפתרון רבנו עכ"ל. תחת: עד צ"ל: על. ור"ל כי גם בסנהדרין על מלות "שיבא מכשור" הביא רש"י טעם לדבריו מפסוק כי שבנים יהיה. ולפני "מוכיח כפתרון רבנו" חסר הדבר המוכיח.
- (33) בסימן ס"ב: לאגורת כסף פתר מנחם אגרה בקציר ויתכנו דבריו עכ"ל. תחת: ויתכנו צ"ל: ולא יתכנו. כאשר מוכיח הכתוב אחריו "אך דברי דונש וכו' כהוגן וכשורה".
- (34) בסימן ס"ג: כי הכחוש והשמץ שניהם מבינים כשיובילום לטבח עכ"ל. לפני "מבינים" צ"ל: אינם.
- (35) בסימן ס"ז אין מרחמים בדין עכ"ל. הוא לשון ר' עקיבא בכתובות (פ"ט משנה ב').
- (36) בסימן ס"ח: כמו שאמרו רבותינו למה נקרא שמו עמוס? שהיה עמוס בלשונו עכ"ל. בויקרא רבה (סדר צו פרשה י"ד).
- (37) בסימן ס"ט: כי כבוד אומר עליו עכ"ל. תחת: עליו. צ"ל: כלו. כאשר יורה החרוץ. והוא עש"ה ובהיכלו כלו אומר כבוד (תהלים כ"ט ט').
- (38) בסוף סימן ע"ב: וכמו שאמרו רבותינו שמן שסכתני אמי החזירני לימי נעורתי עכ"ל. בחולין (כ"ד ב'). ולפנינו הנוסח: חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי הן עמדו לי בעת זקנותי.
- (39) בסימן ע"ה: כי החורשת רזה וענינה עכ"ל. תחת: וענינה. צ"ל: ומעונה.
- (40) בסימן ע"ט: וכן מצינו בדברי רבותינו שאמרו שהצדיקים מפחדים כל ימיהם שמא יגרום החטא עכ"ל. רומז להאמור בברכות (ד' א') על יעקב אבינו "אמר שמא יגרום החטא".
- (41) בסימן פ"ד: לא כדברי מנחם הפותרן מוריד ריר משוגעים עכ"ל. תחת: מוריד ריר משוגעים. צ"ל: מן ויורד רירו (ש"א כ"א י"ד) כדרך משוגעים ובהוספת "כדרך משוגעים" רמז גם למנחם ור"ל שפתרונו הוא דרך משוגעים. והוא ע"ד שכנה הראב"ע את ר' מרינוס בשם: משוגע.
- (42) בסימן פ"ז: לא יהיה להם שארית שאחר השרפה תשאר הנחלת להתחמם אליו. הו' קבש שאין בו שארית עכ"ל. תחת: אליו. צ"ל: אלא. וצריך למחות הקו המפסיק אשר אחרי מלת "אליו".
- (43) שם: פתרון מעולם כפתרונו עכ"ל. תחת: מעולם. צ"ל: מצולה.
- (44) בסימן ק"א: מרוח אשך שפתרונו מעוך וכתות ביצים. כי כן אמרים ביצי שועל אשכי תעלא עכ"ל. לקוח אם מספר רסאלה לר' יהודה בן קריש (צד 28 ד"ה או מרוח אשך). ואם מכחאב אלאצול (ספר השרשים). לר' יונה אבן גאנח (ערך אשך).
- (45) בסימן ק"ג: שכבר הבאת סימניך בחל וסמל עכ"ל. תחת: וסמל (בסמ"ך). צ"ל: וצמל (בצד"י). והוא לשון ר"ל בגדה (מ"ז א' במשנה). ויעו"ש הפירושים.

(46) בה"ב (מלת: אוזב): שמנה נכנסו לפרדס והוא נן עדן עב"ל. הלשון הזאת לא נמצאה בשום מקום אך בהגינה (י"ד ב') כתוב "ארבעה נכנסו בפרדס" והפרדס הזה איננו נן עדן ככתוב בפ"י רש"י ותוס' שם, ובמסכת דרך ארץ וזמא (ספ"א) כתוב "תשעה נכנסו בהייהם בנן עדן". ובלי ספק שגה זכרון המחבר ודמה. כי תחת: תשעה כתוב: שמנה. ותחת: בנן עדן כתוב: בפרדס, ככתוב בהגינה הנ"ל. ויעוין מאמרי: "שגת הזכרון" אשר בסוף המחברת הראשונה מהמכתב החדשי: "מצפה" דגמא גדולה משגגות הזכרון שיצאו מלפני שליטים גדולים מרבבה.

(47) במלת אחשתרנים: אע"פ שאמר ורבנן לא הוו ידעיי מהו בני הרמכים (שם) עב"ל. (במגלה י"ח א'). לא כתוב כן כי אם "אטו אנן האחשתרנים בני הרמכים מי ידעינן". וזכרון המחבר נתעה על ידי האמור שם תקף אחרי מאמר: אטו אנן לא הוו ידעי רבנן מאי סירוגין.

(48) שם: וראיתי בפ"י רבנו סעדיה הגאון כי בני מקומות במגלה נמצא אהש מורכב אהשוורוש. פרושו גדול וראש. אהשרפנים גדול דר פנים, דר בפנים ורואה פני המלך. אחשתרנים. גדול מתרי מינים וכו' ופירוש אהש בלשון מדי גדול עב"ל. מה תפל הפירוש הזה! ומה סרת טעם היא הרכבת לשונות שונות במלה אחת כאהשוורוש ואהשרפנים שהורכבו לפי פ"י רס"ג מלשון מדי ומלשון עבר ואחשתרנים שהרכבה לפי פ"י רס"ג מלשון מדי ומלשון ארמית ומלשון עברי! ולפירוש כזה טוב יותר שלא נברא משנברא.

(49) במלת את: ולא יאמר ממנו כמו שיאמר הקליר את חיל יום פקודה. כאשר לא יאמר מן בנה בן ולא מן קנה קן ומן פנה פן עב"ל. הקליר אמר גם: בן. קן. פן. ועוד הרבה כאלה. יעוין היטב פיוטיו.

(50) במלת בן: אלו בני פוטפר שהשליכו עליו עב"ל. תחת: שהשליכו. צ"ל: שהלשינו.

(51) בסוף מלת בלע: ומדרשו שבעים איש שהיו שקולים כחמשים אלה עב"ל. הוא בסוטה (ל"ה ב').

(52) במלת ברק: ועל כן נקרא דבורה אשת לפידות שהיתה אשת ברק עב"ל. כ"ה בילקוט שופטים (פסוק ודבורה אשה נביאה). יעו"ש. ואך בזה לברו יצא לו המחבר בעקבי הדרש ועוב את הפשט.

(53) במלת גה: והביא ענין ולא יגהה מכס מזור ואמר כי ענינו יסיר ואין ענינו כי אם רפואה וכו' עב"ל. הפשט הברור הוא. כי יגהה הוא כמו: יגהה בהפוך האותיות ע"ד כבש כשב. שמלה שלמה. ויהנה ענינו יסיר כמו הגו סיגים מכסף (משלי כ"ה ד').

(54) במלת דלף: אחר כך אמר צפניה צפן רוח וכו' וזמנו שלא יוכל לצפון שמן אפרסמון שהוא בימינו אם יסגור ימינו עליו ריחו נודף ולא יוכל להצפינו. כך מלא יוכל להצפינה עב"ל. הפירוש הזה כתב הרב החכם הגדול מו"ה שי"ר ו"ל מדעתו במכתבו להחכם מו"ה זלמן כוכב טוב אשר בראש ספר תשובות תלמידי מנחם ותלמיד דונש. וז"ל והו' לדעתי פירוש המקרא צפניה צפן רוח ושמן ימינו יקרא. סוף המקרא הוא משל חדש. כמו מי שמושה ימינו בשמן טוב לא יוכל להחבא כי השמן יקרא ויכריזוהו בקול גדול למרחוק כן לא יוכל

לצפון אשת מדנים עכ"ל. ומי יגלה עפר מעיני שיי"ר לראות כי הבין מדעתו לפרש המקרא הסתום הזה כר' יוסף קמחי ושמה אלי ניל.

(55) במלת זג: וכן בלשון רבותינו כל המרא דלא מויג עכ"ל. כן היה גורם בשבת (ע"ז א') תחת: כל המרא דלא "דרי" אשר לפנינו.

(56) במלת חב: וחבר עמו לטמון בחובי עוני וכו' ופירושו לשון חבה ואהבה וכו' אם כסיתי פשעי לטמון בחבי ובאהבתי וברצוני עוני עכ"ל. הוא דחוק עד מאד וללא אמת, והאמת הוא כי: בחובי. הוא כמו בעובי בחלוף אהח"ע. ובעובי הוא ובחיקו. ומלת: עובא בהוראת חיק מצויה הרבה בתרגום משלי ובשפה הסורית, ולכן תרגם הארמי פה: בעובי.

(57) במלת חר: חוריה ואין שם. וכו' ויש מפרשים כמו זקנים לבנים בשיבה וכו' ומוכיח על זה אי לך ארץ שמלכך נער ואמר נגדו אשרך ארץ שמלכך בן חורים. זקן ולא נער עכ"ל. מאד אניגל ואשמה על אשר אנכי בארתי כן מדעתי במאמרי "מלות סוריות בספרי קדשנו". אשר בבית תלמוד (שנה שניה) ואז ישב הספר הזה במחשכים.

(58) במלת טל: כי האשה תמצא אתר מרחמים עכ"ל. תחת: אתר. צ"ל: יותר.

(59) במלת טף: ואמר ענין מור וטיפה הם. ומה ענין לומר באלה המלות עכ"ל. לא התבונן. כי מור (בוא"ו) הוא ט"ס. וכי תחתיו צ"ל: מר (בלא וא"ו). והוא מלשון: כמר מדלי (ישעיה מ' ט"ו): שהוא אחי טיפה. ויעוין הלאה מלת מר: כמר מדלי שהוא הטיפה שתחת הדלי שיגביהוה מן הבור עכ"ל.

(60) במלת לו א': ולגלמי באותם ימים בור אחד בהם עכ"ל. מה "בור"?

(61) במלת לו: ואינם לא מיני ארוזים ולא מענין עכ"ל. מה "מענין"?

(62) במלת לאט: וכמה היטיב א"ר יונתן עכ"ל. תחת: "א"ר" צ"ל: ר'. והוא המתרגם יב"ע.

(63) במלת סף: ויעשה דבר זה למען ספות הרוה את הצמאה. הרוה היא העוה"ב וכו' והצמאה היא העוה"ז וכו' עכ"ל. תם אני ולא אדע ולא אבין את המקרא לפי הדברים האלה.

(64) במלת עין: וכן חבר עם עצת ה' לעולם מקום שיפול העין שם יהוא (קהלת י"א ג'). וכן הוא עכ"ל. בפ"י הראב"ע על קהלת שם הובא הפירוש הזה בשם "מפרש אחד". וז"ל ואמר מפרש אחד כי זה העין הוא מן עצתו. והאומר כזה לא אכל מעין הדעת עכ"ל. וכבר בררתי במ"א. כי המפרש האחר הוא המתרגם הארמי שתרגם: אתר דאתגור למתקיימא ההיא עישא תמן משתלחא למהוי עכ"ל. והשתוממתי לפ"ו על רהב הראב"ע לאמר על המתרגם הארמי שלא אכל מעין הדעת. גם הראיתי שם עוד דברים מהתרגום הזה אשר הראב"ע רמו להם בפ"י על קהלת. ומאשר לא זכר ר' יוסף קמחי פה את התרגום נראה, כי לא היה התרגום הזה לפניו. ואולי גם כל תרגומי כתובים לא היו לנגד עיניו, והדבר הזה דורש עוד עיון גדול.

(65) במלת פגל: וכן פרשוהו רבותינו עכ"ל. הוא בחולין (ל"ז ב'). ושם לא הובא הפ"י הזה על בשר פגול רק על נבלה וטריפה.

(66) במלת פלח: ולמה לא עשה כן במחברת עבר שיחלקנו ב' חלקים. א' ועברך שש שנים. (דברים ט"ו י"ב) והב' ויעש אלהים (בראשית א' ו') ועבר אלהים וכו' עכ"ל. השאלה הזאת בלתי מובנת לי. כי הבלד גדול יש בין תרגום הכתוב בספרי קדשנו ובין תרגום אשר איננו כתוב בספרי קדשנו רק בתרגומם הארמי.

(67) במלת צפור: נודי הרכם צפור (תהלים י"א א') וכה פתרונו נודי הר כמו צפור. הרכם מורכב משתי מלות עכ"ל. ר"ל. כי הרכם מורכב מן הר כמו. וכ"ה בתרגום הארמי. ויש אפוא גם מפה ראייה שלא ראה תרגום כתובים. כי לא הביא ממנו עזר לפתרונו.

(68) במלת שא א': הביא בחלק ג' כי תשה ברעך ושרשו נשה. וכדרכו כונן נשה עכ"ל. תחת: כונן. צ"ל: הנדן. ונשה הוא לשון שכחה. ור"ל כי מנחם שכה כדרכו את הנדן השרשית.

(69) במלת שף: אמר חלק א' וכו' עכ"ל. תחת: אמר. צ"ל: חבר.

(70) במלת שת: כמו שאמרו רבותינו לא בשתיה של יין עכ"ל. בשבת (י"ד ע"א).

(71) במלת שאר: וגורה על זה הן הכה צור וכו' עכ"ל. תחת: וגורה. צ"ל: ומורה.

(72) במלת שבר: ויכול שיהיה נופל על הלחם בלבד ויהיה חסר לבו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב, קחו בלא מחיר עכ"ל. המאמר הזה נלקח בחסר וביתר. וכה צ"ל: והיה חסר לבו שברו לחם בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב קחו.

(73) במלת שמע: וכך אמרו רבותינו בין טוב לדע אין מבחינין קרבן מביאין לפני עכ"ל. בברכות (כ"ג א') ושם הנוסח והם מביאין קרבן לפני.

(74) במלת שקט: שקט הוא אל שמריו. השמר והשקט. והם ענין שמרים כאשר פתר עכ"ל. למלות "הם ענין שמרים כאשר פתר" אין שחר. כי מה לשמרים פה? ומה ענין שמרים אצל שקט? וגם אמרו "כאשר פתר" בלתי מובן. כי במחברת מנחם אין כל פתרון על לשון שקט. ולבי ירחש בזה דבר אשר לא יהיה לרצון לפני הרבה קוראים ובכל זאת לא אמנע מגלותו יען כי אצפה אשר בעיני קוראים אחרים ימצא חן ושכל טוב ודי לי בהם. והוא. כי המחבר עצמו כתב לפני מלת שקט מלת שקך אך ברוב הימים חסר באהו. וכי מלות "הם ענין שמרים כאשר פתר" הן יתר פלג מלת שקך אשר גלה ממקומו ובא אל מלת שקט. וכי תחת: שמרים. צ"ל: שמירה. ועיז יכון היטב אמרו "כאשר פתר". כי במלת שקך אשר במחברת מנחם נמצא הפתרון: ענין שמירה המה.

(75) שם: ארץ יראה ושקטה. כמו ורעשה. וכן בהשקט ארץ מדרום ענין הפך שקט עכ"ל. כ"ה במחברת הערוך לרי שלמה פרחון. וז"ל בערך שקט: מ"א היפוך הראשון. ארץ יראה ושקטה פי' רגזה ורעדה. וכן אשר בגדיך חמים בהשקט ארץ מדרום. פי' בהרגיז רוח דרומית יתחמם העולם עכ"ל. והראב"ע בפירושו על בהשקט ארץ מדרום הביא את הפי' הוה בשם "רובי המפרשים" ורחה אותו באמרו: וזה רחוק להיות מלה אחת מתפרשת לפירוש צ"ל: לדבר. ככתוב בפירושו

על התורה (שמות י"ד ב'): כי לא יתכן בכל לשון שיהיה פיו מלה אחת דבר והפכו עכ"ל] והפכו ולא יהיה לה שנוי בבנין וכו' עכ"ל.
 (76) במלת תאב: תאבתי לישועתך נשברתי בעבור יחול לישועתך עכ"ל.
 הוא רחוק ודחוק מאד. והאמת הוא. כי תאבתי הוא מן "לתאבון" אשר בדברי רז"ל שהוא לשון תאוה וחמרה.

וביתר הדברים אשר יש לי על הספר הזה ועל מחברו אהבה עד אשר יצא "ספר הזכרון" מאת המחבר הזה לאור ויבא בידי.

ב' הערות על ספר: זכרון לראשונים מחברת רביעית.

(1) בהערות ותקונים (צד 373 ד"ה עמוד 190 סימן שע"ד): והראיה שהביא מאין הקב"ה מקפה שבר וכו' (נייר כ"ג. קמא ל"ה והוריות י"ד) אינה ראיה, כי המאמר הזה נאמר בשלשת המקומות שציננו בבנות לוט עכ"ל. הראיה איננה מהנאמר בשלשת המקומות שציין כי אם מהנאמר במכילתא (פרשת משפטים פסוק לכלב תשליכון אותו). וה"ל לכלב תשליכון אותו. ללמדך שאין הקב"ה מקפה שבר כל בריה. שנאמר ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו. אמר הקב"ה תן לו שכרו. והלא הדברים ק"ו ומה אם היה [כמ"ד שהכלב הוא מין חיה בכלאים ספ"ה וכן בביצה כ"ה ב' "כלב בחיות". ויעוין תוס' בכורות ח' א' ד"ה ומאין] כך ארם כל שכן שאינו מקפה שברו עכ"ל.

(2) שם (צד 385 ד"ה סימן תק"ב): ומתשובה זו נזכיה דהאי מאן דאמר הוא רבנו הננאל עכ"ל. כבר כתוב בשו"ת רשב"ץ (ח"ב סי' רע"ב): ובכל מקום שכתוב בהלכות [הרי"ף] ואיכא מאן דאמר הוא רבנו הננאל עכ"ל. ובוה לברו דחתי במ"א דעת האומרים שהרי"ף היה תלמיד רבנו הננאל. הן תלמיד לא יזכיר את רבו בלשון: ואיכא מאן דאמר.

שעבר שיון, ער"ה מנחם אב תרמ"ה.

B

140-

141

ספר

הגלוי

ספר

ובדיו